

RAPORT MBI NGACMIMIN SEKSUAL DHE LLOJET E TJERA TË DHUNËS ME BAZË GJINORE NË HAPËSIRAT PUBLIKE NË SHQIPËRI

Tiranë, 2018

RAPORT MBI NGACMIMIN SEKSUAL DHE LLOJET E TJERA TË DHUNËS ME BAZË GJINORE NË HAPËSIRAT PUBLIKE NË SHQIPËRI

Tiranë, 2018

DEKLARATË PËR MOSPRANIMIN E PËRGJEGJËSISË

Ky raport u përgatit nga IDRA Research & Consulting në bashkëpunim me UN Women dhe me mbështetjen financiare të Qeverisë së Suedisë përmes Fondit të Koherencës së OKB-së. Ky raport përmban mendimet dhe pikëpamjet e shprehura nga autorët dhe nuk përfaqëson domosdoshmërisht opinionin e UN Women apo të Organizatës së Kombeve të Bashkuara.

UN WOMEN

UN Women është Entiteti i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave. Një përkrahës global për gratë dhe vajzat, UN Women mbështet shtetet anëtare të OKB-së në vendosjen e standardeve globale për arritjen e barazisë gjinore dhe punon me qeveritë dhe shoqërinë civile për të hartuar ligjet, politikat, programet dhe shërbimet e nevojshme për zbatimin e këtyre standardeve. Kjo organizatë mbështet pjesëmarrjen e barabartë të grave në të gjitha aspektet e jetës, duke u përqendruar në pesë fusha me përparësi: rritja e pjesëmarrjes së grave në pozicione drejtuese dhe në jetën politike; lufta kundër dhunës ndaj grave; angazhimi i grave në të gjitha aspektet e proceseve të paqes dhe sigurisë; fuqizimi ekonomik i grave; dhe vendosja e barazisë gjinore në qendër të planifikimit dhe buxhetimit të zhvillimit kombëtar. Gjithashtu, UN Women koordinon dhe promovon punën e sistemit të OKB-së në promovimin e barazisë gjinore. Për më shumë informacione, shihni: www.unwomen.org

IDRA Research & Consulting

IDRA Research & Consulting është një shoqëri udhëheqëse e opinionit dhe studimit të tregut me zyrë në Tiranë (Shqipëri) dhe Prishtinë (Kosovë) që vepron në rajon e më gjerë. Shoqëria IDRA (www.idracompany.com), e themeluar në vitin 2006 në Tiranë, është një degë e Institutit për Kërkime dhe Alternativa Zhvillimi (www.idrainstitute.org themeluar në vitin 2000) dhe ka mbi 15 vjet përvojë në kryerjen e kërkimit dhe ofrimit të konsulencës për projekte për kompanitë dhe institucionet vendore dhe ato ndërkombëtare.

Ekipi i Autorëve

Laura Petrak Blerta Kalavace

Auron Pasha Lea Fanku

Ekipi i Koordinatorëve të Terrenit

Esjona Kryemadhi

Fjorinda Lazi

Përpunimi i të dhënave

Pjerina Dodbiba

Konsulente – Monika Kocaqi, Eksperte për Çështje Gjinore

Në emër të IDRA dhe UN Women, falënderojmë bashkitë e Tiranës, Durrësit dhe Fierit për bashkëpunimin e tyre gjatë gjithë procesit të këtij studimi.

Zyra Vendore e UN Women në Shqipëri

Estela Bulku, Drejtuese e Programeve Kombëtare, Agustela Nini-Pavli, Analiste e Projekteve Teknike dhe Hermona Kadija, Konsulente, mbështetën përgatitjen e këtij raporti me kontribute në të gjitha fazat e përgatitjes së tij; nga hartimi i studimit deri te komentet për interpretimin e gjetjeve dhe prezantimin e rezultateve.

© Zyra Vendore e UN Women në Shqipëri dhe IDRA Research & Consulting

Design: petanidesign

Viti i Botimit: Tiranë, 2018

- I. **Dhunë** është çdo veprim ose mosveprim i një personi ndaj një personi tjetër, që sjell si pasojë cenim të integritetit fizik, moral, psikologjik, seksual, social, ekonomik. **Dhunë në familje** është çdo akt dhune, që ndodh brenda familjes ose njësisë shtëpiake, e ushtruar ndërmjet pjesëtarëve të familjes, që janë ose kanë qenë në marrëdhënie familjare, pavarësisht nga fakti nëse dhunuesi ndan ose ka ndarë të njëjtën banesë me viktimën.¹
- II. **Gjinitë** nënkupton rolet, sjelljet, veprimtaritë dhe atributet shoqërore të strukturuar që një shoqëri e caktuar i konsideron të përshtatshme për burrat dhe gratë.
- III. **Dhunë gjinore ndaj grave** nënkupton dhunën që drejtohet kundër një gruaje, për shkak se ajo është një grua apo që prek gratë gjerësisht.
- IV. **Viktimë** nënkupton çdo person fizik që është objekt i sjelljeve të përcaktuara në pikën I.
- V. **Dhuna ndaj grave** kuptohet si një shkelje e të drejtave të njeriut dhe një formë e diskriminimit ndaj grave dhe nënkupton të gjitha aktet e dhunës me bazë gjinore që rezultojnë apo ka gjasa të rezultojnë në dëmtime apo vuajtje fizike, seksuale, psikologjike apo ekonomike ndaj grave, përfshirë këtu edhe kërcënimet/kanosjen për të kryer këto akte, detyrimin ose privimin arbitrar të lirisë, kudo qoftë, në publik ose në jetën private².
- VI. **Sulmi seksual** kuptohet si përfshirja në aktivitet seksual me anë të përdorimit të forcës me gratë dhe vajzat apo ndërmjet bashkëshortëve apo bashkëjetuesve pa pëlqimin e asnjërit prej tyre.
 - I. **Ngacmimi seksual** kuptohet si angazhim për veprime të natyrës seksuale të cilat cenojnë dinjitetin e një personi me çdo lloj forme apo mjete, duke krijuar një mjedis kërcënues, armiqësor degradues, poshtërues apo fyes.³

**Nëse ju apo dikush që njihni vuan nga ngacmimi apo dhuna seksuale,
telefononi linjën kombëtare në numrin 116117, ose Policinë tek numrat 112 ose 129.
Ti nuk je vetëm.**

1 Ligji Nr. 47/2018, datë 23.7.2018, "Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin Nr. 9669, datë 12.12.2006, "Për masa ndaj dhunës në marrëdhëniet familjare", të ndryshuar, i disponueshëm në: <http://www.qbz.gov.al/Botime/Akteindividuale/Janar%202018/Fletore%20115/LIGJ%20nr.%2047-2018,%20date%2023.7.2018.pdf>

2 Këshilli i Evropës, *Konventa për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës kundër Grave dhe Dhunës në Familje*, Gusht 2014, i disponueshëm në: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-konventë/text-of-the-konventë> [Neni 3 Përkufizimet]

3 Kodi Penal i RSH: Seksioni VI-Krimet Seksuale, Neni 121/a - Përndjekja dhe Neni 130/a – Dhuna në Familje. I disponueshëm në: <http://www.eurallius.eu/index.php/en/Shqipërian-legislation/send/10-criminal-code/56-criminal-code-en>

TABELA E PËRMBAJTJES

1.	PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE DHE GJETJET KRYESORE.....	9
2.	HYRJE 16	
2.1	Kuadri Ligjor në Shqipëri	18
3.	METODOLOGJIA	22
4.	GJETJET E STUDIMIT	26
4.1	Ngjashmëritë dhe Dallimet - Tiranë, Durrës dhe Fier	26
4.2	Tirana 28	
4.2.1	<i>Qendra e Tiranës</i>	32
4.2.2	<i>Astir, Tiranë</i>	43
4.2.3	<i>Gjetjet Cilësore</i>	52
4.2.4	<i>Rekomandimet Specifike për Tiranën</i>	61
4.3	Durrësi 62	
4.3.1	<i>Qendra e Durrësit</i>	65
4.3.2	<i>Zona e Stadiumit, Durrës</i>	76
4.3.3	<i>Shkozë, Durrës</i>	87
4.3.4	<i>Gjetje Cilësore</i>	97
4.3.5	<i>Rekomandimet e Veçanta Për Durrësin</i>	107
4.4	Fier 109	
4.4.1	<i>Katër Zonat Urbane</i>	111
4.4.2	<i>Gjetje cilësore</i>	122
4.4.3	<i>Rekomandimi Specifik Për Fierin</i>	134
5.	PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME	135
5.1	Rekomandime të Përgjithshme dhe Problematikat më të Rëndësishme	136
	SHTOJCA	139
	Pyetësor Sasior	139
	Udhëzues për Diskutimet në Fokus Grupe.....	149
	Udhëzues për Intervistë të Strukturuar	151
	Udhëzues për Vëzhgimet e Strukturuar	154
	Udhëzues i Inspektimit të Sigurisë Në Rrugë dhe Lista e Kontrollit	160

Lista e Figurave

Figura 1.	Sa gjasa që ngjarjet e mëposhtme të ndodhin me një grua në këtë lagje (të dhëna të kombinuara Bashkia Tiranë, Durrës dhe Fier).....	10
Figura 2.	Gjasat e ngacmimeve seksuale verbale ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse (vetëm ato që janë përgjigjur me “shumë gjasa”)...	11
Figura 3.	Të anketuarat që nuk i klasifikojnë këto veprime si ngacmime seksuale apo dhunë seksuale.....	12
Figura 4.	Rënia dakord me pohimin: “Vajzat/gratë që janë të ngacmuara apo abuzuara seksualisht, e provokojnë vetë” (Të dhëna të kombinuara nga Bashkitë Tiranë, Durrës dhe Fier)	12
Figura 5.	Si është ndriçimi në këtë lagje? (të dhëna të kombinuara nga Bashkitë Tiranë, Durrës dhe Fier ku tregohen vetëm përgjigjet për ndriçim të dobët apo mungesë ndriçimi)	13

Figura 6.	Përse gratë që kanë përjetuar ngacmim seksual nuk raportojnë (të dhënat e Tiranës, Durrësit dhe Fierit të kombinuara).....	14
Figura 7.	Dy zonat, Astiri (majtas) dhe Qendra (djathtas), nga ku u mblodhën të dhënat.....	28
Figura 8.	E kombinuar në përqindje; mosha e të anketuarave që e cilësojnë ndriçimin si të dobët ose jo-ekzistues. Ngjyrat tregojnë problematikat më të rënda.	29
Figura 9.	Gjasat e realizimit të ngacmimit seksual verbal ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse	29
Figura 10.	Gratë që kanë përjetuar raste të ngacmimit ose të dhunës seksuale dhe kanë kërkuar ndihmë.....	30
Figura 11.	“Vajzat/gratë që ngacmohen ose abuzohen seksualisht provokojnë vete” Shfaqja vetëm: Shumë dakord & Jam dakord pjesërisht nga të anketuarat.....	31
Figura 12.	Të anketuarat që nuk i cilësojnë këto veprime as si ngacmim as si dhunë seksuale	31
Figura 13.	Arsyet e frekuentimit të kësaj lagjeje.....	32
Figura 14.	Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve të lagjes?	32
Figura 15.	Si është ndriçimi në këtë lagje?	32
Figura 16.	Jepni disa informacione rreth pyetjeve të mëposhtme për këtë lagje.....	33
Figura 17.	Vlerësimi i shërbimeve publike në lagje	33
Figura 18.	Mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon tek siguria juaj personale në këtë zonë?	33
Figura 19.	Faktorët që ushtrojnë ndikim tek siguria personale në zonë, sipas moshës.....	34
Figura 20.	Sa mundësi ka që këto ngjarje të ndodhin tek një grua në këtë lagje?.....	34
Figura 21.	Cilët nga këto faktorë kontribuojnë/ndikojnë në pasigurinë tuaj në këtë lagje?	35
Figura 22.	Sipas mendimit tuaj, si do të reagonin njerëzit nëse do të ishin dëshmitarë të një incidenti/sulmi ndaj një gruaje në këtë zonë?	36
Figura 23.	Cili është mendimi juaj në lidhje me pohimet e mëposhtme për dhunën?.....	37
Figura 24.	A keni marrë ndonjë informacion rreth ndonjë forme të dhunës ndaj grave dhe vajzave nga?	38
Figura 25.	Cilat lloje të dhunës që ndeshen në këtë zonë janë zakonisht më të zakonshme (majtas) dhe cilët grupe personash janë më të rrezikuar në këtë lagje (djathtas).....	38
Figura 26.	A keni qenë të rrezikuar nga këto raste & çfarë ju shkaktoi kjo gjë?	39
Figura 27.	Të kërkuar ndihmë	40
Figura 28.	Reagimet ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) & sulmit të drejtpërdrejtë fizik ose seksual (djathtas)	41
Figura 29.	Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës tek policia?.....	41
Figura 30.	Raportimi i ngjarjeve	42
Figura 31.	Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?	43
Figura 32.	Cilat janë arsyet që vizitoni këtë lagje?	43
Figura 33.	Si është ndriçimi në këtë lagje?	43
Figura 34.	Jepni disa informacione rreth pyetjeve të mëposhtme për këtë lagje.....	44
Figura 35.	Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje	44
Figura 36.	A mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon tek siguria juaj personale në këtë zonë?	45
Figura 37.	Faktorët që ndikojnë tek siguria personale, të ndarë sipas moshës.....	45
Figura 38.	Sa mundësi ka që të ndodhin këto gjëra tek një grua në këtë lagje?.....	46
Figura 39.	Në këtë zonë, cilët faktorë kontribuojnë në ndjesinë tënde të pasigurisë në këtë lagje?.....	46
Figura 40.	Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të ngjarjeve që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zonë?.....	47
Figura 41.	A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet?	47
Figura 42.	Episodet e dhunës që ndodhin në këtë zonë janë zakonisht më shumë...(majtas) & cilët grupe individësh janë më të rrezikuar këtu në këtë lagje? (djathtas)	48
Figura 43.	A jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj... & Kush jua ka shkakuar këtë.....	49
Figura 44.	Reagimi ndaj ngacmimit verbale në rrugë (majtas) & raste të sulmeve të drejtpërdrejta fizike ose seksuale (djathtas)	50
Figura 45.	Kërkesa për ndihmë.....	50

Figura 46. Raportimi i ngjarjeve	51
Figura 47. Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës tek policia?	52
Figura 48. Përqindja e kombinuar e të anketuarave që e kanë cilësuar ndriçimin si të keq ose joekzistues. Ngjyrat paraqesin rastet më të rënda.	62
Figura 49. Gjasat e realizimit të ngacmimit seksual verbal ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse	63
Figura 50. Gratë që kanë përjetuar ngacmim apo dhunë seksuale dhe kanë kërkuar ndihmë	64
Figure 51. “Vajzat/Gratë që janë ngacmuar ose abuzuar seksualisht e provokojnë vetë diçka të tillë.” Duke shfaqur vetëm përgjigjet: Plotësisht dakord & Pjesërisht dakord nga të anketuarat.....	64
Figura 52. Arsyet për frekuentimin e kësaj lagjeje	65
Figura 53. Çfarë mendoni për hapësirat ndërmjet ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?	65
Figura 54. Si janë kushtet e ndriçimit në këtë lagje?.....	65
Figura 55. Jepni disa informacione për pyetjet e mëposhtme në lidhje me këtë lagje.....	66
Figura 56. Vlerësimi i shërbimeve publike në lagje	66
Figure 57. A mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?	67
Figura 58. Faktorët që ndikojnë në sigurinë personale në zonë sipas moshës	67
Figura 59. Sa gjasa ka që gjërat e mësipërme t’i ndodhin një gruaje në këtë lagje?	68
Figura 60. Në këtë zonë, cilët faktorë kontribuojnë në ndjesinë tënde të pasigurisë në këtë lagje?	68
Figura 61. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t’i ndodhin një gruaje në këtë zone?	69
Figura 62. Cili është mendimi juaj për pohimet e mësipërme mbi dhunën?	70
Figura 63. Episodet e dhunës që ndodhin në këtë zonë janë zakonisht më shumë... (majtas) dhe cilët grupe individësh janë më të rrezikuar këtu në këtë lagje? (djathtas)	71
Figura 64. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet?	71
Figura 65. A jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj.. dhe kush jua ka shkakuar këtë gjë?	72
Figura 66. Të kërkuar ndihmë	73
Figura 67. Reagime ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) dhe sulme të drejtpërdrejta seksuale apo fizike (djathtas)	73
Figura 68. Incidentet e raportuara	74
Figura 69. Pse shumë gra nuk i denoncojnë në polici rastet e dhunës?	75
Figura 70. Cilat janë arsyet për vizitimin e kësaj lagjeje?.....	76
Figura 71. Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?	76
Figure 72. Si është ndriçimi në këtë lagje?	76
Figura 73. Jepni disa informacione rreth pyetjeve për këtë lagje.....	77
Figura 74. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje	77
Figura 75. A mendoni se ndonjëri nga këta faktorë ndikon te siguria juaj personale në këtë zonë?	78
Figura 76. Faktorët që ndikojnë në sigurinë në këtë zonë personale në zonë sipas moshës	78
Figura 77. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t’i ndodhin një gruaje në këtë lagje?	79
Figura 78. Sa gjasa ka që faktorët e mësipërm të ndikojnë në sigurinë tuaj në lagje?	80
Figura 79. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t’i ndodhin një gruaje në këtë zonë?	81
Figura 80. Çfarë mendoni për pohimet e mëposhtme mbi dhunën?.....	82
Figura 81. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet..?	83
Figura 82. Cilat lloje të dhunës që ndodhin në këtë zonë janë më të zakonshmet (majtas) dhe cilët grupe individësh janë më të rrezik në këtë lagje (djathtas)?	83
Figura 83. Keni qenë ndonjëherë në rrezik (majtas) dhe kush jua bëri këtë gjë? (djathtas)	84
Figura 84. Të kërkuar ndihmë	85
Figura 85. Reagime ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) dhe sulm i drejtpërdrejtë fizik ose seksual (djathtas)	85

Figure 86. Incidentet e raportuara	86
Figura 87. Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës në polici?.....	87
Figura 88. Cilat janë arsyet për vizitimin e lagjes?	87
Figura 89. Çfarë mendoni për hapësirat e lira ndërmjet godinave dhe rrugëve në këtë lagje?.....	87
Figura 90. Si është ndriçimi në këtë lagje?	88
Figura 91. Jepni disa informacione për pyetjet e mëposhtme për sa i përket kësaj lagjeje.	88
Figura 92. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje	88
Figura 93. A mendoni se ndonjëri nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?	89
Figura 94. Faktorët që ndikojnë në sigurinë këtë zonë personale në zonë sipas moshës	89
Figura 95. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t’i ndodhin një gruaje/vajze në këtë lagje?	90
Figura 96. Cilët nga këta faktorë ndikojnë në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?	90
Figura 97. Sipas mendimit tuaj, cili do të ishte reagimi i zakonshëm i njerëzve që janë dëshmitarë të incidenteve, që mund t’i ndodhin një gruaje në këtë zonë?	91
Figura 98. Çfarë mendimi keni për pohimet e mëposhtme për dhunën?	92
Figura 99. A keni marrë ndonjëherë informacion për çfarëdo lloji dhune ndaj grave dhe vajzave?	93
Figura 100. Cili lloj dhune është më i zakonshmi në këtë zonë (majtas) dhe cilat grupe janë më të rrezikuara në këtë lagje (djathtas).....	93
Figura 101. A keni qenë ndonjëherë në rrezik dhe nga kush?.....	94
Figura 102. Të kërkosh ndihmë	95
Figura 103. Reagimet ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) & sulmit të drejtpërdrejtë fizik apo seksual (djathtas).....	95
Figura 104. Raportimi i ndodhive	96
Figura 105. Përse shumë gra nuk i raportojnë rastet e dhunës në polici?	97
Figura 107. Përqindja e kombinuar e të anketuarave, që e kanë vlerësuar ndriçimin si të dobët ose joekzistues. Ngjyrat tregojnë rastet më serioze.	109
Figura 108. Gjasat për ngacmim seksual te një femre që frekuenton lagjet përkatëse	110
Figura 109. “Vajzat/Gratë që ngacmohen apo abuzohen seksualisht e provokojnë vetë”. Tregohet vetëm: Shumë dakord dhe Pjesërisht dakord nga të anketuarat	111
Figura 110. Gratë që përjetuan raste të ngacmimit ose dhunës seksuale dhe kërkuan ndihmë	111
Figura 111. Arsyet për frekuentimin e kësaj lagjeje	111
Figura 112. Çfarë mendoni për hapësirat e lira ndërmjet godinave dhe rrugëve në këtë lagje?	112
Figura 113. Si është ndriçimi në këtë lagje?	112
Figura 114. Jepni informacion për pyetjet e mëposhtme lidhur me këtë lagje.	112
Figura 115. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje	113
Figura 116. Cili nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?	113
Figura 117. Faktorë që ndikojnë në sigurinë personale në atë zonë sipas moshës	113
Figura 118. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t’i ndodhin një gruaje në këtë lagje?	114
Figura 119. Sa gjasa ka që faktorët e mëposhtëm t’ju bëjnë të ndiheni e pasigurt në këtë lagje?	114
Figura 120. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t’i ndodhin një gruaje në këtë zonë?	115
Figura 121. Cili është mendimi juaj për pohimet e mësipërm mbi dhunën?	116
Figura 122. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë lloj dhune ndaj grave dhe vajzave?	117
Figura 123. Cilat lloje dhune janë më të përhapura (majtas) në këtë zonë dhe cilat grupe janë më të rrezikuara në këtë lagje (djathtas)	117
Figura 124. Jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj... (majtas) dhe kush ka qenë agresori? (djathtas).....	118
Figura 125. Të kërkosh ndihmë	119
Figura 126. Si reagojnë individët kur janë dëshmitarë të ngacmimit verbal (majtas) dhe sulmeve fizike ose seksuale (djathtas)	120
Figure 127. Pse ka shumë gra që nuk i raportojnë rastet e dhunës në polici?.....	120
Figura 128. Raportimi i ngjarjeve.....	121

LISTA E SHKURTIMEVE

ASPA	Shkolla Shqiptare e Administratës Publike
BGJ	Barazia Gjinore
CCR (RKK)	Reagimi i Koordinuar i Komunitetit
DGJ	Diskriminimi Gjinor
DHBGJ	Dhuna me Bazë Gjinore
DHF	Dhuna në Familje
DHnGV	Dhuna ndaj Grave dhe Vajzave
DHS	Dhunë seksuale
FG	Fokus Grup
KEFDG	Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave
KIE	Këshilli i Evropës
KKBGJ	Këshilli Kombëtar për Barazinë Gjinore
Konventa e Stambollit	Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës kundër Grave dhe Dhunës në Familje
MKR	Mekanizmi i Koordinuar i Referimit (për trajtimin në nivel vendor të rasteve të dhunës në familje)
MSHMS	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale
NS	Ngacmimi seksual
OJF	Organizatë Jofitimprurëse
OKB	Organizata e Kombeve e Bashkuara
PBGJ	Punonjësit për Barazinë Gjinore
PVGJ	Plani i Veprimit për Barazinë Gjinore
QSH	Qeveria Shqiptare
Sida	Agjencia Suedeze e Zhvillimit Ndërkombëtar
SKBGJ	Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore (2016-2020)
UN Women	Entiteti i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE DHE GJETJET KRYESORE

Dhuna me bazë gjinore ndaj grave është një shkelle e të drejtave të njeriut dhe është e përhapur në mbarë botën, përfshirë Shqipërinë. Vlerësohet se 35 për qind e grave në mbarë botën gjatë jetës së tyre kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri intim, apo dhunë seksuale nga një jopartner.⁴ Dhuna me bazë gjinore përkufizohet si dhunë që i drejtohet një gruaje, për shkak se ajo është grua, apo që prek gratë gjerësisht. Dhuna ndaj grave përfshin, por jo vetëm, dëmtimet fizike, seksuale dhe psikologjike (duke përfshirë kërcënimin, vuajtjen, shtrëngimin, heqjen e lirisë brenda familjes, ose brenda komunitetit të përgjithshëm, ngacmimin seksual, etj.). Sot spektri i gjerë i dhunës me bazë gjinore shpesh zgjerohet dhe përfshin dhunën që rrjedh nga raportet e pabarabarta të pushtetit mes burrave dhe grave.

Ky studim shqyrton **dimensionet e ndryshme të ngacmimeve seksuale dhe formave të tjera të dhunës me bazë gjinore ndaj grave dhe vajzave shqiptare në hapësirat publike urbane**, duke u përqendruar kryesisht në perceptimet e grave dhe vajzave lidhur me sigurinë dhe ndikimin që kjo çështje ka në jetën e tyre, si dhe format e dhunës që ato përjetojnë, strategjitë që kanë në dispozicion për të përballuar dhunën dhe çfarë mund të bëhet për t'i bërë qytetet dhe lagjet e tyre më të sigurta.

Raporti përbëhet nga katër kapituj. Kapitulli i parë përmban informacion mbi kontekstin e përgjithshëm, si dhe informacion mbi kuadrin ligjor ekzistues në Shqipëri. Kapitulli i dytë përmban informacion për teknikat e anketimit, mjetet, përzgjedhjen e kampionit dhe zonat e synuara. Kapitulli i tretë përmban analizën e të dhënave të mbledhura dhe gjetjet përkatëse për secilën nga zonat e synuara në tre bashkitë (Tiranë, Durrës dhe Fier). Kapitulli i katërt përmban konkluzione dhe rekomandime të përgjithshme bazuar në analizën e të dhënave.

Të gjitha gjetjet e paraqitura në këtë raport vijnë si rezultat i:

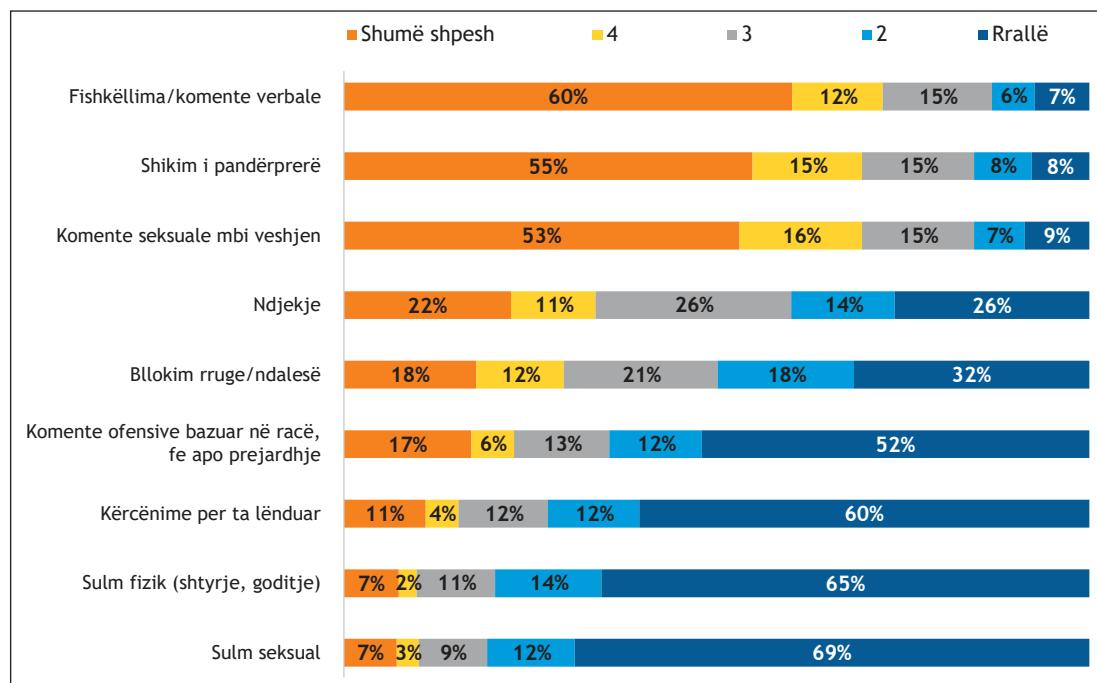
- I. **750 intervistave anketuese** të zhvilluara me gra dhe vajza të moshës mbi 16 vjeç që jetojnë apo frekuentojnë hapësirat publike të zonave të përzgjedhura në tre bashkitë e Shqipërisë (përkatësisht 350 intervista në qendrën e Tiranës dhe në zonën e “Astirit” në Bashkinë e Tiranës; 200 intervista në qendrën e Durrësit, në zonën e “Stadiumit” dhe të Shkozetit, në Bashkinë e Durrësit, dhe 200 intervista në katër zonat administrative urbane të Bashkisë së Fierit).
- II. **Shtatë Diskutimeve me Fokus Grupe** me 53 pjesëmarrës, gra dhe burra me prejardhje të ndryshme; konkretisht, u organizua një diskutim i tillë me gratë rome dhe dy diskutime me burra. (Gjithsej, nga 53 pjesëmarrës, 38 ishin gra dhe 15 burra)
- III. **18 Vëzhgimeve të Strukturuar** të realizuara gjatë ditëve dhe netëve (tetë në Fier, gjashtë në Durrës dhe katër në Tiranë),
- IV. **Tre Inspektive të Sigurisë në Rrugë** (një për çdo bashki) si dhe
- V. **13 intervistave të strukturuar** me palët e interesit të bashkive dhe OJF-ve (pesë në Fier, katër në Durrës dhe katër në Tiranë).

4 [1] Organizata Botërore e Shëndetësisë, Departamenti i Shëndetit Riprodhues dhe Kërkimit Shkencor, Shkolla e Higjienës dhe Mjekësisë Tropikale në Londër, Këshilli i Kërkimeve Mjekësore të Afrikës së Jugut (2013). *Vlerësimet globale dhe rajonale të dhunës ndaj grave: Përhapja dhe efektet shëndetësore të dhunës nga partneri intim dhe dhunës seksuale nga jopartneri/ët*, fq.2. Për informacione individuale të çdo vendi, shihni *Gratë e Botës 2015, Prijet dhe Statistikat, Kapitulli 6, Dhuna ndaj Grave*, Departamenti i Organizatës Kombeve të Bashkuara për Çështjet Ekonomike dhe Sociale, 2015 dhe *Baza e të Dhënave Botërore të Grave të OKB-së për Dhunën kundër Grave*.

Nga analiza e të dhënave rezulton se aktet e dhunshme ndaj grave dhe vajzave në hapësira publike (sidomos ngacmimet seksuale verbale dhe forma të tjera të dhunës seksuale) ende janë gjerësisht të pa raportuara.

Gjetjet e përgjithshme të këtij studimi tregojnë se gratë dhe vajzat në hapësirat publike të të gjitha zonave të përzgjedhura në të tre bashkitë në Shqipëri përballen me forma të shumta ngacmimi (veçanërisht verbale) të tilla si: “fishkëllima (apo rënia e borisë së makinës) ose etiketime”, “komente të padëshiruara seksuale apo komente mbi paraqitjen e tyre” ose “ndjekja me sy apo vështrimi ngultas”. Sipas shumicës së të anketuarave, përkufizimet e tjera të dhunës seksuale të përfshira në studim siç janë: “komente fyese për përkatësinë kombëtare, etnike, racore apo fetare”, “ndjekja”, “bllokimi i qëllimshëm i rrugës”, “sulmi fizik (shtyrja, goditja me shuplakë)”, “sulmi seksual” apo “kërcënimi për t’i lënduar”, ndodhin, por jo aq shpesh. Të dhënat e ndërthurura nga të tri bashkitë, tregojnë një pasqyrë të qartë të çështjeve më të përhapura për të gjitha zonat ku u krye studimi.

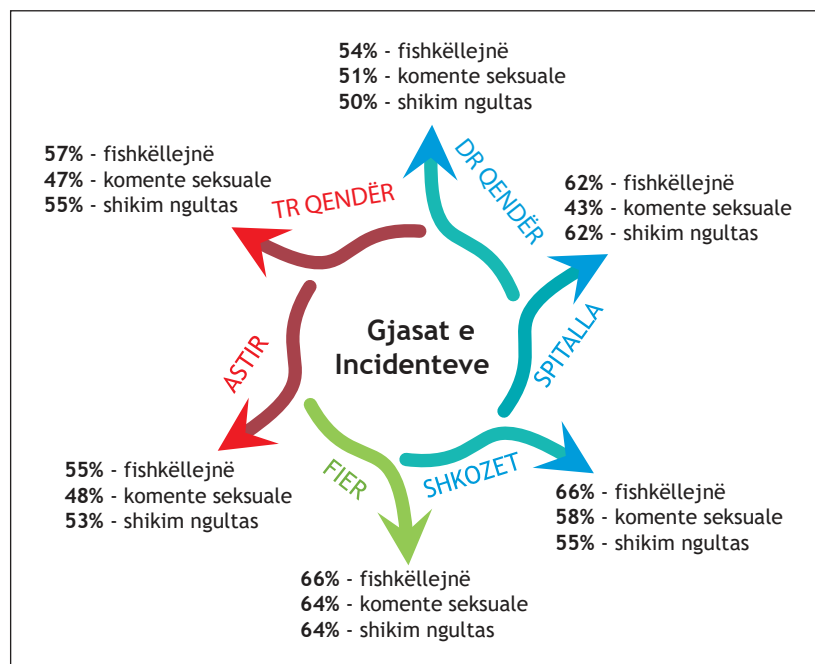
Figura 1. Sa gjasa që ngjarjet e mëposhtme të ndodhin me një grua në këtë lagje (të dhëna të kombinuara Bashkia Tiranë, Durrës dhe Fier).

Vihet re se, në të tre bashkitë, ngjarjet më të shpeshta lidhen me ngacmimin verbal.

Pothuajse gjysma e të anketuarave (44%), pohojnë se kanë një mike ose një pjesëtare të familjes e cila është ngacmuar ose dhunuar seksualisht. Gjetjet e përgjithshme tregojnë një situatë po aq alarmante, ku 38 për qind e 750 të anketuarave kanë raportuar të jenë rrezikuar nga ose ekspozuar ndaj ngacmimeve dhe dhunës seksuale para ose pas moshës 15-vjeçare (disa i kanë përjetuar të dyja). Të dhënat e përgjithshme sasiore dhe cilësore tregojnë se kultura e raportimit të dhunës, veçanërisht e ngacmimit seksual dhe e dhunës seksuale, vazhdon të jetë e ulët. Ka arsye të ndryshme që qëndrojnë prapa kësaj dukurie që kryesisht lidhen me traditat patriarkale të dëmshme dhe stereotipet gjinore, mungesën e informacionit mbi ku duhet të raportojnë dhe të kërkojnë ndihmë, sidomos për format e veçanta të dhunës, si dhuna seksuale, mungesën e besimit tek autoritetet përgjegjëse dhe frikën e etiketimit apo paragjykitimit. Nga 286 raste të raportuara, vetëm 16 për qind kanë kërkuar ndihmë dhe asistencë; shumica prej tyre kanë kërkuar ndihmë nga të afërmit dhe miqtë e tyre.

Figura 2. Gjasat e ngacmimeve seksuale verbale ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse (vetëm ato që janë përgjigjur me “shumë gjasa”)

Një studim i mëparshëm i kryer në vitin 2016⁵ mbi ngacmimin dhe dhunën seksuale në hapësirat publike në tre lagje të ndryshme në Bashkinë e Tiranës (përkatësisht në Shkozë, Porcelan dhe Qytetin Studenti), konfirmoi se lagjet e tyre nuk janë të sigurta nga ngacmimi seksual dhe dhuna seksuale. Duhet të pranojmë se këto forma dhune ndaj grave dhe vajzave kërkojnë patjetër studime të mëtejshme dhe ndërhyrje të menjëhershme në drejtim të parandalimit dhe/ose trajtimit profesional. Pavarësisht përpjekjeve të shumta të palëve të ndryshme për të krijuar mekanizmat dhe instrumentet e raportimit të dhunës ndaj grave dhe vajzave, ekziston një bindje e përgjithshme se gratë dhe vajzat nuk i bëjnë publike episodet e dhunshme dhe e durojnë dhunën me qëllimin që ta mbajnë familjen të bashkuar. Fenomene të tilla si **fajësimi i viktimave dhe stigmatizimi i grave dhe vajzave që bien pre e ngacmimeve seksuale apo dhunës seksuale**, duhet të adresohen urgjentisht në të tria bashkitë.

Për më tepër, një numër i konsiderueshëm i vajzave dhe grave nuk i konsiderojnë komentet seksuale, fishkëllimat dhe vështrimet ngultas me sfond seksual, si ngacmim seksual.

5 Shihni faqen nr.18 të këtij raporti për detaje të mëtejshme mbi studimin e mëparshëm.

Kur ndodh ngacmimi seksual, shumica e të anketuarave deklarojnë se reagimet ndaj tij janë kryesisht indiferente dhe se vetëm pak njerëz do t'u vinin në ndihmë në rast se do të ishin dëshmitarë të një incidenti të tillë. Edhe pse gratë dhe vajzat nuk e konsiderojnë këtë mospërfillje si sjellje të pranueshme, niveli i ulët i ndërgjegjësimit për format e ndryshme të ngacmimit seksual dhe frika nga paragjykimi apo fajësimi i tyre për çfarë ndodh në rrugë, janë ndër faktorët që e shtojnë shumicën e tyre që të mos reagojnë në rastet kur përjetohet ngacmim verbal në rrugë (79% e të anketuarave në Qendrën e Tiranës, 55% e të anketuarave në zonën e Astirit, 52% e të anketuarave në Fier, 44% e të anketuarave në Qendrën e Durrësit, 29% e të anketuarave në Spitalë dhe 28% e të anketuarave në Shkozë, deklarojnë se nuk do të bënin "asgjë" në rast të një ngacmimi verbal në rrugë ndaj tyre). Gjetje të tilla tregojnë se ka nevojë për fushata për rritjen e ndërgjegjësimit dhe edukimin si të burrave e djemve, ashtu edhe të vajzave e grave në lidhje me çështje të tilla, me synim **luftimin e mendësisë së prapambetur dhe të botëkuptimit të mbështetur në stereotipa gjinorë**, si dhe nxitjes së angazhimit qytetar, rritjes së ndjeshmërisë dhe mbështetjes ndaj viktimave.

Rëndësia e kësaj çështjeje bëhet edhe më e dukshme nga të dhënat që tregojnë fenomenin e fajësimit të viktimës.

Sjelljet dhe qëndrimet lidhur me ngacmimin seksual dhe dhunën seksuale, veçanërisht në hapësirat publike, ndikohen gjithashtu nga fakti se Shqipëria i ka përqendruar përpjekjet e veta kryesisht tek masat ndaj dhunës në marrëdhëniet familjare (dhuna në familje). Format e tjera të dhunës

ndaj grave dhe vajzave, edhe pse janë vepra penale, nuk kanë marrë vëmendjen e duhur nga pikëpamja e masave të parandalimit dhe mbrojtjes civile. Ndër rekomandimet kryesore të GREVIOS⁶ për qeverinë shqiptare renditen: trajtimi i ngacmimeve seksuale dhe dhunës seksuale së bashku me format e tjera të DHnGV-së, në një qasje të gjithanshme dhe gjithëpërfshirëse; trajtimi i rasteve me profesionalizëm dhe me reagime shumë-sektoriale; kryerja e sondazheve për matjen e përhapjes së tyre; zhvillimi i kategorive të

Figura 3. Të anketuarat që nuk i klasifikojnë këto veprime si ngacmime seksuale apo dhunë seksuale.

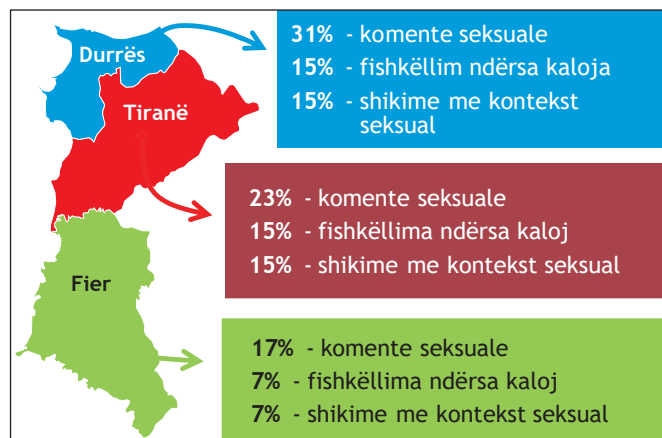
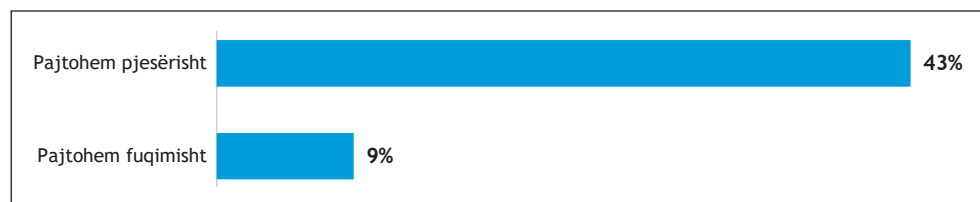

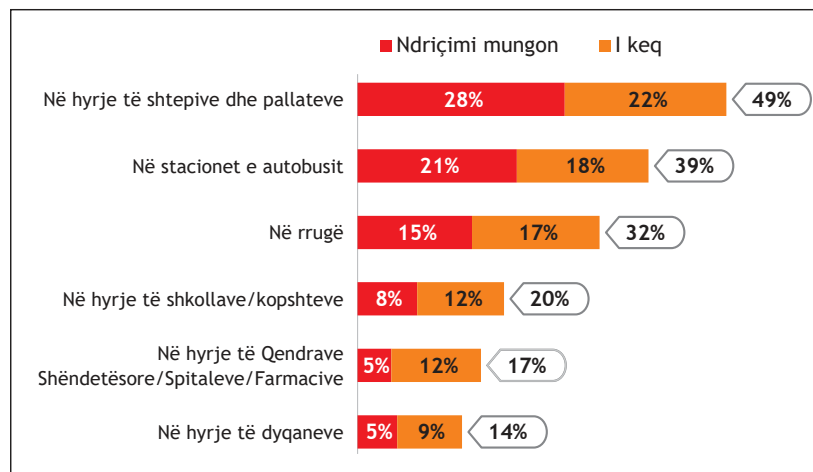
Figura 4. Rënia dakord me pohimin: "Vajzat/gratë që janë të ngacmuara apo abuzuara seksualisht, e provokojnë vetë" (Të dhëna të kombinuara nga Bashkitë Tiranë, Durrës dhe Fier)

6 Këshilli i Evropës: Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO). Raporti Bazë i Vlerësimit të Shqipërisë (2017). E disponueshme në <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

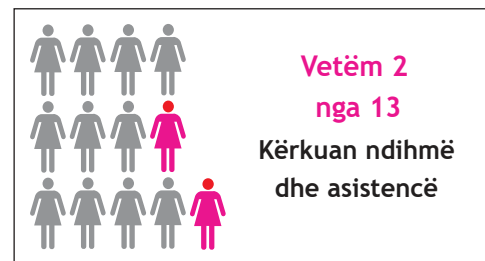
të dhënave të përditësuara; krijimi i shërbimeve mbështetëse të specializuara si dhe zhvillimi i standardeve dhe protokolleve të nevojshme. Siguria e grave dhe vajzave në hapësira publike është e lidhur edhe me kushtet specifike të këtyre hapësirave, siç janë ndriçimi, mirëmbajtja, shërbimet e transportit publik, shpeshësia e patrullimit nga policia etj. (siç thuhet në raportin e parë bazë lidhur me zbatimin e Konventës së Stambollit nga Shqipëria botuar në vitin 2017). Të dhënat krahasuese sa i përket **infrastrukturës së ndriçimit** tregojnë se qendra e qytetit të Tiranës, qendra e qytetit të Durrësit dhe Rajoni Nr. 4 në Fier janë zona ku ndriçimi konsiderohet të jetë në një nivel të mirë. Në dallim nga to, në zona të tjera si Shkozeti dhe Stadiumi në Durrës, Astir në Tiranë dhe Rajoni 1, Rajoni 2, dhe Rajoni 3 në Fier, nevojitet vëmendje e menjëhershme dhe përmirësime serioze në këtë aspekt për të rritur **mbrojtjen dhe sigurinë e grave dhe vajzave** që i frekuentojnë këto zona. Në përgjithësi, tregohet qartë se në të tria bashkitë ndriçimi gjendet kryesisht në hyrjet e banesave dhe stacionet e autobusëve.

Figura 5. Si është ndriçimi në këtë lagje? (të dhëna të kombinuara nga Bashkitë Tiranë, Durrës dhe Fier ku tregohen vetëm përgjigjet për ndriçim të dobët apo mungesë ndriçimi)

Burat dhe djemtë që merren me drogë ose konsumojnë substanca narkotike janë identifikuar si një problem i përbashkët që ndikon në ndjenjën e sigurisë personale të grave dhe vajzave në të gjitha zonat dhe qytetet e marra në studim. **Transporti publik i mbipopulluar** është një tjetër faktor me ndikim të madh tek siguria personale për gratë dhe vajzat në Tiranë dhe Durrës. Për më tepër, faktorët gjinorë, si thjesht të qenit gra apo vajza ose ecja vetëm (të pashoqëruara) ndikon që vajzat dhe gratë e të gjithave zonat të studimit të ndihen të pasigurta. Ndryshe nga Tirana dhe Fieri, në qytetin e Durrësit, katër nga dhjetë të anketuara mendojnë se **orientimi seksual** është një faktor që ndikon në sigurinë personale, duke theksuar pyetjen nëse duhet bërë më shumë për të rritur sigurinë e komunitetit LGBTI në këtë bashki.

Pothuajse gjysma e të gjitha të anketuarave kanë një mikeshë ose pjesëtare të familjes e cila është ngacmuar seksualisht ose ka vuajtur nga forma të tjera të dhunës seksuale. Gjetjet e përgjithshme tregojnë një situatë po aq alarmante ku 38 për qind e 750 të anketuarave deklarojnë se kanë qenë rrezik ose janë ekspozuar ndaj ngacmimeve seksuale dhe formave të tjera të dhunës gjatë jetës së tyre. Të dhënat e përgjithshme sasiore dhe cilësore tregojnë se **kultura e raportimit të dhunës, veçanërisht ngacmimi seksual dhe format e tjera të dhunës seksuale, vazhdon të jetë e ulët.** Pas këtij fenomeni qëndrojnë arsye

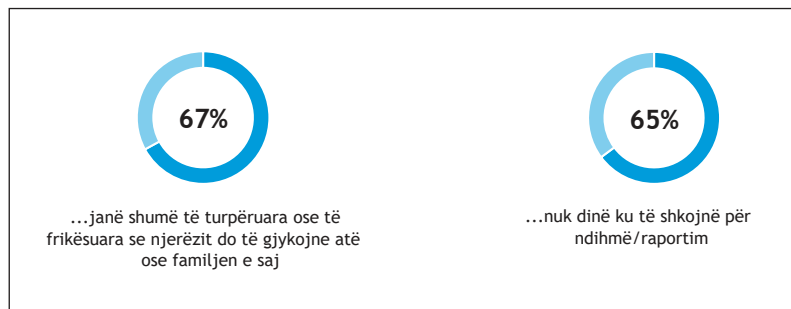

të ndryshme që lidhen me traditat patriarkale të dëmshme dhe stereotipat apo paragjykimet gjinore, mungesa e informacionit se ku të raportojnë dhe të kërkojnë ndihmë, sidomos për format e veçanta të dhunës siç është dhuna seksuale, mungesa e besimit në autoritetet përgjegjëse dhe frika për t'u etiketuar apo gjykuar. **Nga 286 raste të evidentuara të ngacmimit dhe dhunës seksuale, vetëm 16 për qind kanë kërkuar ndihmë dhe asistencë.** Shumica prej tyre kanë kërkuar ndihmë nga të afërmit dhe miqtë e tyre, ndërsa një numër shumë i kufizuar i është drejtuar organeve të policisë.

Bazuar në të gjitha gjetjet e mësipërme, si dhe ato shtesë të paraqitura në kapitullin tre të këtij raporti, disa nga **rekomodimet kyçe** për tre bashkitë e përzgjedhura janë:

- Bashkitë duhet ta marrin në konsideratë këtë raport dhe gjetjet e tij për të gjitha veprimet që do të ndër marrin për të përmirësuar kushtet e qyteteve të tyre, sidomos nëse ata do të ndërhyjnë konkretisht për të përmirësuar infrastrukturën në zonat e përzgjedhura si pjesë të këtij studimi.
- Bashkëpunëtorët kryesorë të bashkive duhet të kenë dijeni për rezultatet e këtij studimi. Kjo mund të arrihet jo vetëm duke publikuar rezultatet e studimit në faqet e tyre të internetit, por edhe përmes organizimit të tryezave të rrumbullakëta posaçërisht për të diskutuar me ta mbi këto rezultate, për të kërkuar mbështetjen e tyre për përmirësimin e kushteve infrastrukturore të qyteteve të tyre dhe për të rritur ndërhyrjet ndërgjegjësuuese lidhur me çështjet e ngacmimit seksual, dhunës seksuale dhe hapësirave urbane të sigurta.
- Duke marrë parasysh faktin se në të tre bashkitë e përzgjedhura ekziston mekanizmi i koordinuar i referimit kundër dhunës në familje, ku bashkitë kanë rolin drejtues, do të jetë shumë e rëndësishme të kërkohet bashkëpunimi i partnerëve në adresimin me përgjigje shumë-sektoriale jo vetëm në rastet e DHF-së, por edhe për forma të tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave, duke përfshirë ngacmimin seksual dhe dhunën që ndodh në hapësirat publike. Rritja e frekuencës së patrullimit të policisë në zona të caktuara, mbrojtja e të dhënave personale në rastet e raportimit të incidenteve të dhunshme, shtimi i të dhënave për dhunën seksuale si pjesë e të dhënave dhe statistikave të formave të tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave, përmirësimi i bashkëpunimit me OJF-të që janë ofruesit e shërbimeve, koordinimi i aktiviteteve ndërgjegjësuuese për format e ndryshme të DHnGV-së dhe shërbimet ekzistuese, etj., janë disa nga hapat që mund të ndërmerren si pjesë e kësaj përgjigje shumë-sektoriale.
- Bashkitë duhet të marrin masa specifike për të përmirësuar kapacitetet e stafit të tyre, veçanërisht të administratorëve vendorë që kontaktojnë më shpesh anëtarët e komunitetit. Ata duhet të kenë njohuritë e përshtatshme për mënyrën e mbledhjes së shqetësimeve të grave dhe vajzave lidhur me sigurinë e tyre në hapësira publike, në takime dhe diskutime të

Figura 6. Përse gratë që kanë përjetuar ngacmim seksual nuk raportojnë (të dhënat e Tiranës, Durrësit dhe Fierit të kombinuara)

ndryshme që bashkitë organizojnë me komunitetet gjatë planifikimit për përmirësimin e kushteve infrastrukturore të lagjeve të ndryshme ose gjatë pjesëmarrjes në procesin e buxhetimit.

- Të gjitha nismat e planifikuara për të ndërhyrë në një lagje specifike për përmirësimin e kushteve të ndryshme, duhet të mbështeten edhe në perceptimin dhe informacionin e siguruar nga gratë, vajzat, burrat dhe djemtë e moshave të ndryshme (dhe të grupeve shoqërore të ndryshme) që jetojnë në këtë lagje ose që për arsye të ndryshme e frekuentojnë atë.
- Bashkitë duhet të angazhohen, planifikojnë dhe buxhetojnë shërbime publike të aksesueshme, të përballueshme dhe me ndjeshmëri gjinore, duke përfshirë aksesin në ndriçimin rrugor, rritjen e ndjeshmërisë policore, transportin publik, strehimin etj. Ato gjithashtu duhet të mbështesin shërbimet ekzistuese për parandalimin dhe zvogëlimin e dhunës ndaj grave në hapësirat private dhe publike dhe të përpiqen të krijojnë të tjera të reja.

Rekomandimet e tjera specifike për tre bashkitë (Tiranë, Durrës dhe Fier) gjenden në kapitullin tre të këtij raporti së bashku me gjetjet specifike për secilën bashki, ndërsa rekomandimet e përgjithshme gjenden në kapitullin e fundit të këtij raporti.

2. HYRJE

Dhuna me Bazë Gjinore shkaktohet një numër faktorësh të ndryshëm që variojnë nga ndikimi kulturor dhe rrënjësia e thellë në traditat e vjetra patriarkale deri tek situata të paqëndrueshme të jetës, diskriminimi gjinor, papunësia dhe kontrolli i njërit brez nga tjetri (ndër-brezor) brenda familjes. Ky abuzim, madje, mund të kthehet në problem shëndetësor me pasojë lëndimin ose edhe vdekjes, pasi ndikon negativisht tek integriteti fizik, psiko-social dhe ekonomik i personit mbi të cilin ushtrohet kjo dhunë. Dhuna ndaj grave dhe vajzave, në veçanti, mbetet lloji më i shpeshtë i abuzimit me të drejtat e njeriut, por ende njihet dhe pranohet më pak në mbarë botën. Disa studime tregojnë vështirësinë e matjes së nivelit dhe shtrirjes së p.sh. dhunës në familje, sepse kjo dukuri ndodh brenda familjes dhe konsiderohet një çështje familjare. Rrjedhimisht, ndër faktorët që mund të ndikojnë në raportimin e ulët të dhunës ndaj grave dhe vajzave, vlen të përmendet se turpi/droja, frika nga ndëshkimi, normat kulturore dhe stereotipat gjinorë kanë një ndikim të madh. Prandaj, faktet dhe shifrat duhet të lexohen me kujdes, pasi ato nuk japin domosdoshmërisht një pasqyrë të qartë lidhur me karakterin e përhapjes së dhunës⁷.

Dhuna dhe diskriminimi gjinor janë gjithashtu çështje mbizotëruese në hapësirat publike, në nivel global, rajonal dhe kombëtar, pra ndodhin edhe në Shqipëri. Gratë dhe vajzat i frikësohen dhe pësojnë lloje të ndryshme ngacmimesh seksuale dhe dhune në hapësirat publike, nga komente dhe prekje seksuale të padëshiruara, përndjekje, përdhunim dhe vrasje për shkak të gjinisë. Kjo ndodh nëpër rrugë, brenda dhe përreth (objekteve të) transportit publik, shkolla dhe vendet e punës, pikat e shpërndarjes së ujit, WC-të publike dhe parqet në mjediset urbane, rurale, si dhe në mjedise konfliktuale/post-konfliktuale. Ky realitet zvogëlon lirinë e lëvizjes së grave dhe vajzave dhe aftësinë e tyre për të studiuar e për të punuar, aksesin tek shërbimet thelbësore, pjesëmarrjen në jetën publike dhe shijimin e mundësive të argëtimit. Kjo ndikon negativisht në shëndetin dhe mirëqenien e tyre (UN Women 2013⁸).

Sfondi dhe Konteksti

Nisma Globale në Pararobjë e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Gratë, “Qytete të Sigurta dhe Hapësira Publike të Sigurta”⁹, filloi në nëntor të vitit 2010, me organizatat kryesore të grave, agjencitë e OKB-së dhe më shumë se 100 partnerë globalë dhe lokalë. Ky është programi i parë global që zhvillon, zbaton dhe vlerëson mjetet, politikat dhe qasjet gjithëpërfshirëse për parandalimin dhe reagimin ndaj ngacmimeve seksuale dhe formave të tjera të dhunës seksuale ndaj grave dhe vajzave në mjedise të ndryshme. Me përkufizim:

“Qytet i sigurt është ai që lehtëson dhe siguron eliminimin e dhunës me bazë gjinore, dhe në të njëjtën kohë jep mundësi të barabarta për burrat dhe gratë në të gjitha sferat e jetës sociale, ekonomike, kulturore dhe politike...”¹⁰

7 UN Women & PNUD (2016). Raporti Gjinor në Shqipëri 2016. Përgatitur nga Monika Kocaqi, Ani Plaku dhe Dolly Wittberger. UN Women. Shih: <http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/10/albania-gender-brief>

8 Shihni: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/creating-safe-public-spaces>

9 Shihni: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/creating-safe-public-spaces>

10 Shihni: <http://www.endvawnow.org/en/articles/237-what-are-safe-cities-and-communities-for-women-and-girls-.html>

Në një qytet të sigurt, gratë dhe vajzat mund të udhëtojnë pa përjetuar dhunë, të vishen pa u ballafaquar me diskriminimin, të shkojnë në shkollë pa u mënjanuar, të punojnë në mënyrë të sigurt me dijeninë se të drejtat e punësimit do të respektohen, të kenë akses dhe të përdorin shërbime publike si: arsimit, shëndetësia, strehimi dhe furnizimi me ujë pa u frikësuar apo ngacmuar.

Për më tepër, ato duhet të gëzojnë aktivitetet argëtuese, t'iu drejtohen shërbimeve të drejtësisë dhe policisë pa dyshim, gjykime ose frikë, kontribuojnë në planifikimin e së ardhmes së qytetit dhe flasin për çështje me rëndësi. Gratë dhe vajzat duhet të ndihen të sigurta në shtëpitë e tyre, në shkollë, në punë dhe gjatë udhëtimit, lëvizjes së lirshme nëpër lagjet e tyre gjatë ditës dhe natës. Gratë dhe vajzat duhet të ndihen të vlerësuara si të barabarta dhe zërat e tyre duhet të dëgjohen¹¹.

Shpesh në çdo qytet, në çdo vend, gratë nuk mund të shkojnë në punë ose universitet, të përdorin autobusin - thjesht të jetojnë jetën e tyre - pa kërcënimin e sulmeve ose ngacmimeve seksuale. Madje, shpesh ato fajësohen edhe për sulmet ose ngacmimet që u kanë ndodhur. Këto çështje shpesh janë shumë më të rënda për gratë që jetojnë në varfëri, të cilat nuk i kanë mjetet për të gjetur kushte të sigurta jetese, për t'i sjellë autorët e sulmit para drejtësisë apo thjesht për të pasur akses të sigurt në streha dhe në spitale. Gratë kanë të drejtë të jetojnë në qytetet e tyre pa u dhunuar¹².

Raporti aktual synon të informojë zhvillimin e një programi për qytetet e sigurta në Shqipëri dhe të marrë parasysh perspektivat për pjesëmarrjen në Nismën Globale në Pararogë, e cila aktualisht përfshin 34 qytete anembanë botës.

Ky raport u kërkua të bazohej mbi argumentin se çështja e ngacmimit seksual dhe format e tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave në hapësira publike janë studiuar më pak nga sa duhej, veçanërisht në kontekstin shqiptar. Një nga pengesat kryesore e të drejtave të grave si qytetare të barabarta të hapësirave urbane është dhuna e ushtruar ndaj tyre. Shkelja e aftësisë dhe e të drejtës së një gruaje për të bërë një jetë të mirë në qytete për shkak të llojeve të dhunës seksuale që ajo përjeton ose i frikësohet, është një sfidë e lidhur me urbanizimin e shpejtë global.

Pavarësisht shkallës dhe mprehtësisë së problemit, dhuna ndaj grave në hapësirat publike njihet dhe raportohet më pak nga sa është, duke e bërë kështu të vështirë vlerësimin, analizimin dhe përcaktimin e shkallës reale të problemit. Të dhënat e marrëdhënies ndërmjet urbanizimit, varfërisë urbane dhe dhunës gjinore janë ende sporadike. Nëse kombinohen dhe me nivelin e ulët të raportimit të rasteve të dhunes seksuale, **ato kanë ndikim në zhvillimin dhe hartimin e shërbimeve publike me ndjeshmëri gjinore si dhe në zbatimin dhe monitorimin e programeve ekzistuese dhe ndërhyrjeve që synojnë të zvogëlojnë sulmet ndaj grave në hapësirat publike.** Ja pse është e rëndësishme dhe e nevojshme që ky projekt të realizohet, me mbështetjen e UN Women Shqipëri dhe të SIDA-s, Agjencisë Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar.

Në vitin 2017 UN Women publikoi Raportin e fundit mbi Qytetet e Sigurta dhe Hapësirat e Sigurta Publike. Raporti thekson rëndësinë e çështjeve që lidhen me dhunën seksuale në hapësirat publike dhe paraqet një strategji për ndryshim, për qytetet që janë pjesë e programit global të qyteteve të sigurta. Më tej, në raport theksohet mprehtësia dhe rëndësia e temës së përgjithshme të ngacmimit dhe dhunës seksuale në hapësirat publike;

11 Për më tepër detaje: ActionAid 2014: Qytete të Sigurta për Gratë dhe Vajzat nga realiteti e deri tek të drejtat. Shihni: <http://www.actionaid.org/safecitiesforwomen>

12 Shih: <http://www.actionaid.org/safecitiesforwomen>

- Në Uashington D.C., Shtetet e Bashkuara të Amerikës, studimi tregoi se 27% e grave që përdorin transportin urban publik kanë përjetuar një formë të ngacmimit seksual (WMATA, 2016).
- Në Port Moresbi, një studim analizues-vlerësues tregoi se mbi 90% e grave dhe vajzave kanë përjetuar një formë të dhunës seksuale gjatë aksesit në transportin publik (UN Women 2014).
- Në Kigali, studimi bazë tregoi se 55% e grave raportuan se ishin të shqetësuara të shkonin në institucionet arsimore pasi binte nata (UN Women 2013).

Raporti gjithashtu paraqet disa histori suksesi të qyteteve pjesëmarrëse në programin global të pararojës;

- Kuito (Ekuador) ndryshoi një urdhër vendor që përforcoi masat kundër ngacmimit seksual në hapësirat publike. Në vitin 2016, Bashkia Kuito miratoi Programin e Qytetit të Sigurt si një program simbolik me strategji, ndërhyrje dhe buxhet përkatës.
- Ministria e Strehimit, Shërbimeve Publike dhe Zhvillimit Urban të Egjiptit miratoi inspektimet e sigurisë së grave për të siguruar një qasje gjinore ndaj planifikimit urban.
- Zyra për Monitorimin Gjinor në Ruanda realizoi trajnimet e veta për parandalimin e ngacmimeve seksuale të grave në transportin publik.
- Port Moresbi (Guinea e Re Papua) themeloi shoqata shitësish brenda programit të tyre të tregut të sigurt, me përfaqësim të grave prej 50% në vendet drejtuese.

2.1 KUADRI LIGJOR NË SHQIPËRI

Kuadri ligjor në Shqipëri ka pasur përmirësime të mëdha nëpërmjet ratifikimit të një sërë dokumentesh kyçe ndërkombëtare, ndryshimeve ligjore thelbësore dhe harmonizimit të legjislacionit kombëtar për barazinë gjinore dhe dhunën gjinore. Progresi specifik i çështjeve të dhunës ndaj grave dhe barazisë gjinore, filloi në vitin 2006 me miratimin e Ligjit për Dhunën në Familje¹³. Me qëllim zbatimin më të mirë të filozofisë së këtij ligji, në vitin 2011¹⁴ u prezantua Mekanizimi i Referimit për Trajtimin e rasteve të Dhunës në Familje, bazuar në modelin e suksesshëm të pilotimit të reagimit (përgjigjes) të koordinuar të komunitetit kundër dhunës ndaj grave¹⁵ në nivel vendor dhe sipas platformës specifike¹⁶ të hartuar për këtë qëllim. Në vitin 2008, u miratua Ligji për Barazinë Gjinore¹⁷ duke përfshirë një sërë

13 Ligji Nr. 9669, datë 18.12.2006 “Për Masat Ndaj Dhunës Në Marrëdhëniet Familjare” ndryshuar në vitin 2008, 2010 dhe 2018.

14 Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 334, datë 17.02.2011 “Për Mekanizmin e Bashkërendimit të Punës për Referimin e Rasteve të Dhunës në Marrëdhëniet Familjare dhe Mënyrën e Procedimit të Tij”.

15 Modeli i reagimit/përgjigjes së koordinuar të komunitetit fillimisht u pilotua nga një projekt i Rrjetit kundër Dhunës me Bazë Gjinore dhe Trafikimit në Shqipëri, i menaxhuar nga Shoqata “Refleksione” dhe e mbështetur financiarisht nga Fondi i Mirëbesimit i KB. Projekti kishte si qëllim përfundimtar zbatimin e Ligjit të DHF-së në nivel vendor duke pilotuar modelin e RKK-së në 10 bashki dhe është zbatuar në Dy faza: 2007-2009 dhe 2010-2013.

16 Si pjesë e Programit të Përbashkët të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, PNUD mbështeti hartimin e Platformës Kombëtare për Themelimin e Përgjigjes së Koordinuar të Komunitetit në Shqipëri. Platforma u përgatiti nga Trisha Gentle dhe Monika Kocaqi në vitin 2009, dhe u vijua nga pilotimi i PKK-së në katër bashki të tjera.

17 Ligji nr. 9970, datë 24.07.2008 “Për barazinë gjinore në shoqëri”, i botuar në Fletoren Zyrtare nr. 125, datë 01.08.2008 <http://www.osce.org/albania/36682>

masash për përmirësimin e barazisë gjinore, krijimin e mekanizmit kombëtar gjinor, pjesëmarrjen e grave në vendimmarrje në sferat politike dhe publike etj. Në vitin 2010¹⁸ u miratua një grup me tregues të harmonizuar për barazinë gjinore dhe statusin e grave, pasuar nga masa specifike për integrimin gjinor në programet buxhetore afatmesme në vitin 2012¹⁹. Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi i vitit 2010²⁰ u pasua me ngritjen e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi si një organ i pavarur që siguron mbrojtjen kundër diskriminimit. Një hap i madh ishte edhe ndryshimi i Kodit Penal në vitin 2012²¹ dhe 2013²², i cili trajtoi dhunën në familje dhe mbrojtjen e grave dhe vajzave nga dhuna dhe abuzimi. Disa nga masat specifike të ndërmarra gjatë ndryshimeve të Kodit Penal²³, konsistuan në klasifikimin e dhunës në familje si vepër penale, prezantimin e nocionit të përndjekjes, si dhe klasifikimin si vepër penale të: marrëdhënieve seksuale me dhunë me të rriturit, ose bashkëshortët/partnerët pa pëlqimin e tyre; ngacmimit seksual apo nxitjes së tij; dhe ndërmjetësimit apo ofrimit të shpërblimit për bindjen për prostituim.

Aktet nënligjore shtesë dhe dokumentet e politikave e mbështesin këtë kornizë kombëtare ligjore, e cila mbështetet edhe tek një listë e tërë konventash ndërkombëtare të ratifikuara, përfshirë këtu por jo vetëm, Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave (CEDAW)²⁴, Konventën e Këshillit të Evropës mbi Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit)²⁵, të cilat janë instrumentet kryesore për të siguruar detyrime të qarta për Shqipërinë për të trajtuar në mënyrë gjithëpërfshirëse të gjitha format e dhunës ndaj grave. Me nënshkrimin e deklaratës COMMIT²⁶, Qeveria Shqiptare u angazhua të intensifikojë përpjekjet e saj për pakësimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe dhunës në familje, duke siguruar zbatimin e Konventës së Stambollit, legjisllacionin kombëtar, strategjitë dhe planet e veprimit mbi dhunën në familje. Përveç kuadrit ligjor të mësipërm, Qeveria Shqiptare ka përgatitur edhe strategji dhe politika të ndryshme, përfshirë Strategjinë Kombëtare më të fundit për Barazinë Gjinore 2016-2020 dhe Planin e saj të Veprimit të miratuar në vitin 2016, të cilat përfshijnë objektivin specifik të reduktimit të dhunës me bazë gjinore dhe dhunës në familje dhe veprimet specifike.

Në janar 2017, Kuvendi i Shqipërisë miratoi **REZOLUTËN NR. 1 datë 04.12.2017 “Për Ndëshkimin e Dhunës Kundër Grave dhe Vajzave dhe Rritjen e Efektshmërisë** së Mekanizmave Ligjorë për Parandalimin e saj”²⁷, e cila përkrah gjetjeve krijon një nënkomision të përhershëm “Për barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës ndaj grave” pranë Komisionit përgjegjës për Punën, Çështjet Sociale dhe Shëndetin. Ky është një dokument shumë i rëndësishëm, i cili tërheq vëmendjen dhe rrit rolin mbikëqyrës të

18 Udhëzimi Nr. 1220, datë 27.05.2010 i Ministrit të Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta “Për Harmonizimin e Treguesve të Barazisë Gjinore dhe Statusit të Grave në Shqipëri”. Shih http://www.un.org.al/editor-files/file/Harmonized_Indicators_ENGLISH.pdf

19 Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 465, datë 16.7.2012 “Për integrimin gjinor në programin e buxhetit afatmesëm”. Shih: <http://www.unifem.sk/index.cfm?Module=articles&Page=ArticleShow&ArticleID=216>

20 Ligji nr.10221, datë 4.2.2010 “Për mbrojtjen nga Diskriminimi”, i botuar në Fletoren Zyrtare nr. 15/2010. http://www.ilo.org/aids/legislation/WCMS_178702/lang-en/index.htm

21 Ligji nr. 23, datë 01.03.2012 “Për Disa Shtesa dhe Ndryshime në Ligjin Nr. 7895, datë 27.1.1995 “Kodi Penal i Republikës Së Shqipërisë”

22 Ligji nr. 144/2013, datë 2.5.2013 “Për Disa Shtesa dhe Ndryshime në Ligjin Nr. 7895, datë 27.1.1995 “Kodi Penal i Republikës Së Shqipërisë”

23 <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

24 Shqipëria e ka ratifikuar këtë konventë në vitin 1993 dhe protokollin e saj opsional në vitin 2003.

25 Shqipëria e ka nënshkruar Konventën e Stambollit në vitin 2011 dhe e ka ratifikuar në vitin 2013. Konventa hyri në fuqi në 1 Gusht 2014.

26 Sipas prezantimit nga UN Women në 20 nëntor 2012. Shih <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2012/11/press-release-un-women-executive-director-launches-new-initiative-to-spotlight-national-commitments>

27 Shih: http://www.qbz.gov.al/botime/fletore_zyrtare/2017/PDF-2017/212-2017.pdf

parlamentit shqiptar, jo vetëm për masat për të adresuar dhunën në familje, por të gjitha format e dhunës ndaj grave, në përputhje me Konventën e Stambollit.

Kohët e fundit, Qeveria Shqiptare caktoi zëvendëskryeministrin si koordinator kombëtar për barazinë gjinore për të garantuar koordinimin ndërmjet të gjitha institucioneve kryesore shtetërore. Përveç kësaj, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MShMS) është autoriteti kombëtar përgjegjës për çështjet që kanë të bëjnë me barazinë gjinore si dhe për monitorimin e procesit të emërimit dhe përmirësimit të kapaciteteve të punonjësve të barazisë gjinore në nivel qendror dhe vendor dhe të Koordinatorëve Vendorë kundër dhunës në familje si pjesë e Mekanizmave Referues kundër DhF-së në nivel vendor. Organe të tjera këshillëdhënëse përfshijnë:

- Këshilli Kombëtar për Barazi Gjinore (KKBGj), i themeluar në vitin 2009, i cili përbëhet nga 9 zëvendësministra dhe 3 përfaqësues të shoqërisë civile;
- Komisioni Parlamentar për Çështjet Sociale dhe Shëndetësinë, i cili shqyrton në seancat dëgjimore çështjet e barazisë gjinore dhe dhunës në familje;
- Aleanca e Grave Deputete (AGD), e themeluar në tetor 2013 nga të gjithë gratë deputete si një mundësi që u jep përparësi çështjeve të grave dhe barazisë gjinore.

Pavarësisht të gjitha arritjeve të përmendura deri më tani, Shqipëria ka ende nevojë të: forcojë kuadrin e saj legjislativ dhe institucional lidhur me barazinë gjinore dhe mosdiskriminimin; të përmirësojë qasjen në drejtësi, si dhe në shërbimet e përgjithshme dhe të dedikuara për viktimat / të mbijetuarat e dhunës; dhe për të forcuar dhe intensifikuar masat për parandalimin e dhunës përmes rritjes së ndërgjegjësimit, arsimimit dhe përfshirjes sociale. Duhet të ekzistojnë mekanizma efektivë të monitorimit dhe vlerësimit, së bashku me burimet e nevojshme njerëzore dhe financiare për përparimin e të drejtave të njeriut të grave. Shumë prej përpjekjeve duhet të fokusohen në zbatimin efektiv të legjislacionit ekzistues në lidhje me çështjet e BGJ-së dhe DHnGV-së²⁸.

Në veçanti, raporti bazë i vlerësimit për Shqipërinë, i publikuar në nëntor 2017 nga GREVIO (Grupi i Ekspertëve të Pavarur mbi Veprimin kundër Dhunës kundër Grave dhe Dhunës në Familje), i cili është një organ i pavarur i monitorimit të të drejtave të njeriut i autorizuar për të monitoruar zbatimin e Konventës së Stambollit, thekson se reagimi ligjor dhe institucional në Shqipëri përqendrohet kryesisht tek dhuna në familje. Format e tjera të dhunës, ndonëse të parashikuara si vepra penale, nuk kanë marrë vëmendjen e duhur në lidhje me parandalimin dhe masat e mbrojtjes civile. GREVIO inkurajon autoritetet shqiptare që dhuna në familje ndaj grave dhe natyrën e formave të tjera të dhunës me bazë gjinore ndaj grave, ta bëjnë më të dukshme në statistikat e krimit që paraqiten për publikun, të kryejnë anketime që matin shtrirjen e formave të dhunës ndaj grave që nuk janë vlerësuar më parë, sidomos ngacmimet seksuale, dhunën seksuale dhe martesën e detyruar, të zhvillojnë kategori të të dhënave për llojin e marrëdhënieve ndërmjet dhunuesit dhe viktimës për të gjitha format e dhunës ndaj grave, që do të lejonin që natyra e marrëdhënieve të tyre të dokumentoheshin më saktë²⁹.

28 Një përshkrim i hollësishëm i legjislacionit kombëtar në lidhje me DhNG-në & DhF-në paraqitet në botimin e Këshillit të Evropës dhe të UN Women: "Shqipëri - Raporti Përfundimtar: Përcaktimi i shërbimeve mbështetëse për dhunën ndaj grave dhe vajzave", përgatitur nga Kelly, L., Lovett, J. dhe Kocaqi, M. (Qershor 2015).

29 <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

Studim mbi ngacmimin seksual në Shqipëri në 2016.

UN Women në bashkëpunim me Bashkinë e Tiranës dhe Organizatën Observatori për të Drejtat e Fëmijëve organizuan në vitin 2016 studimin e parë pilot “Mbi ngacmimin seksual dhe dhunën seksuale ndaj grave dhe vajzave në hapësirat urbane” në tre lagjet e Tiranës. (Rruga “Kongresi i Manastirit” në zonën e Porcelanit, Rruga “Ali Shefqeti” në zonën e Shkozës dhe Rruga “Pjetur Budi” pranë “Qytetit Studenti” ku studentët jetojnë në konvikte.

Gjetjet kyçe që dolën nga studimi i vitit 2016 që çuan në vendimin për të përsëritur studimin në tre bashki në vitin 2018, janë si më poshtë vijon:

1. Në përgjithësi, **asnjë nga tre zonat e përzgjedhura të studimit 2016 në Tiranë nuk u konsideruan si vend i sigurt** në lidhje me ngacmimin seksual dhe dhunën seksuale ndaj grave dhe vajzave;
2. Mirëmbajtja e lagjeve (ndriçimi rrugor, hapësira e kufizuar midis ndërtesave, transporti aty pranë) nuk konsiderohet e kënaqshme.
3. Gratë, vajzat, burrat dhe djemtë e intervistuar kanë përshkruar ekzistencën e disa institucioneve publike kyçe si rajoni i policisë, qendrat shëndetësore / spitalet dhe bashkitë si të vendosura jo larg, **por nuk kanë një perceptim të qartë mbi funksionet e tyre mbështetëse.**
4. Rastet e ngacmimit seksual (me fjalë dhe me prekje) dhe të dhunës seksuale **konfirmohen të kenë ndodhur** në tre lagjet e përzgjedhura të Tiranës. Më shumë se një e treta e numrit të përgjithshëm të të anketuarave (ose 32% e të intervistuarve femra gjithsej dhe 40% e të intervistuarve meshkuj) mendojnë se ngacmimi seksual **ndodh kudo**. Rastet për ngacmimin seksual klasifikohen si **të shpeshta**, me 18 për qind të numrit të përgjithshëm të të anketuarave.

Duke pasur parasysh rëndësinë dhe rezultatet e këtij projekti, u vendos të zgjerohet studimi në fazë të dytë duke përfshirë zona të tjera të Tiranës si dhe zonat në bashkitë e Durrësit dhe Fierit, në bashkëpunim me IDRA Research & Consulting. Studimi ka për qëllim të krijojë një vizion të një qyteti të sigurt për gratë, grupet e komunitetit, studentët, veçanërisht ata që jetojnë në varfëri dhe t'i lejojë ata të shprehin idetë e tyre për një qytet të sigurt ku mund të jetojnë, punojnë, mësojnë, lulëzojnë pa frikë nga dhuna.

Siç u tha më lart, për përsëritjen e këtij studimi në vitin 2018 u përzgjedhën tre bashki në Shqipëri (Tiranë, Durrës dhe Fier), brenda të cilave u studiuuan lagjet dhe zonat specifike. Autoritetet vendore të këtyre bashkive kanë kërkuar që të angazhohen në iniciativën për qytet të sigurt duke qenë se çështja e sigurisë publike të grave dhe vajzave është identifikuar përmes punës së mëparshme.

3. METODOLOGJIA

Metodologjia dhe qasja organizative e propozuar për përmbushjen e detyrave të kërkuara nga UN Women për këtë projekt ishte në përputhje me qëllimin e studimit: *gjenerimi i provave dhe të kuptuarit mirë për llojet dhe shkallën e dhunës ndaj grave dhe vajzave në zonat urbane të bashkive të piketuara* si dhe me objektivat:

- Identifikimi i çështjeve që lidhen me forma të ndryshme të dhunës ndaj grave dhe vajzave në hapësirat publike në Bashkinë Durrës, Bashkinë Fier dhe një lagje të Bashkisë Tiranë
- Sigurimi i të dhënave të vlefshme dhe specifike për të mundësuar kuptimin e natyrës, trajtave dhe shkallës së përhapjes së ngacmimit seksual në hapësirat publike dhe formave të tjera të DHnGV-së dhe kontekstin ku ndodhin ato.
- Dhënia e bazës së dëshmisë për advokimin dhe orientimi i palëve të interesit drejt identifikimit të zgjidhjeve.

Duke marrë në konsideratë benefitet e një trajtimi me një larmi metodash, metodologjia që u përdor konsiston në një **kombinim të rishikimit (analizës) teorike me studimin empirik** për mbledhjen fillestare të të dhënave. IDRA përdori kombinimin e **disa strategjive për mbledhjen e të dhënave**³⁰, përkatësisht siç shpjegohet më poshtë:

- a) **Rishikimi teorik**, përgatitja e një panorame të shkurtër mbi gjendjen e politikave, planeve, legjisllacionit, dhe nismave/ programeve që adresojnë dhunën ndaj grave dhe vajzave dhe barazinë gjinore në Shqipëri.
- b) **Intervista të gjysmë-strukturuara** të mbajtura me palët e interesuara nga ana e bashkisë si dhe nga OJF-të në të tre bashkitë e përzgjedhura, me pikësynim identifikimin e çështjeve më të përhapura në lidhje me dhunën me bazë gjinore dhe diskriminimin e grave dhe vajzave në hapësirat publike nga këndvështrimi i palëve të interesuara si dhe rekomandimet e tyre për përmirësimin e sigurisë në qytetet e tyre. Këto intervista, për më tepër, shërbyen për të identifikuar zonat/lagjet në të tre bashkitë. Përzgjedhja finale e zonave specifike u miratua nga palët e interesuara të bashkive. Në total u mbajtën 13 intervista të strukturuara (pesë në Fier, katër në Durrës dhe katër në Tiranë). Udhëzuesi i intervistës gjendet bashkëlidhur këtij raporti, tek shtojcat.
- c) **Vëzhgimet e strukturuara** të mbajtura gjatë orëve të ditës dhe të mbrëmjes në secilën bashki (përkatësisht 18 vëzhgime të strukturuara në total, tetë në Fier, gjashtë në Durrës dhe katër në Tiranë, për mbledhjen e të dhënave (pa angazhim të drejtpërdrejtë me pjesëmarrësit) që nuk mund të mbledhen me përdorimin e metodave studimore tipike siç janë anketimet dhe intervistat.
- d) **Sondazhi sasior në terren**. Intervistat me anketim nëpër rrugë u përdorën për të mbledhur informacion të përgjithshëm, siç janë përdorimi dhe perceptimi i sigurisë nga gratë në hapësirat publike, dhe se si i përdorin hapësirat publike. Mjeti i përdorur për sondazhin është pyetësi me format fiks (që mund të gjendet tek shtojcat e këtij raporti). Ai u testua/vlerësua së pari

30 Metodologjia e propozuar u përgatit në mbështetje të "Programi Global i UN Women: Qytete të Sigurta pa Dhunë ndaj Grave dhe Vajzave – Udhëzim për Studime Analizuese" (2011) dhe "Mjete për mbledhjen e Informacionit rreth Sigurisë së Grave dhe Përfshirjes së tyre në Qytete: Përvoja nga Programi i Qyteteve me Përfshirje Gjinore", i përgatitur nga 'Women in Cities International' (2011)

përmes mbajtjes së dhjetë intervistave pilot në Tiranë, përpara fillimit të sondazhit, për të siguruar rrjedhën e pyetjeve dhe për të identifikuar rregullimin e mundshëm të mënyrës së drejtimit të pyetjeve. Metoda statistikore e përdorur u mbështet në ndarjen sipas moshës për të siguruar që vajzat/gratë e reja (16 - 25 vjeç) dhe gratë (25+) të përfaqësohen njëllë. Të anketuarat u përzgjedhën rastësisht (zgjidhej kalimtar i pestë). Në total u mbajtën 750 intervista me anketim me gratë dhe vajzat 16 vjeç e lart, të cilat jetojnë, ose frekuentojnë hapësirat publike, të zonave të përzgjedhura të tre bashkive shqiptare (350 në Bashkinë Tiranë, 200 në Bashkinë Durrës dhe 200 në Bashkinë Fier). U caktuan 18 anketues dhe 3 përgjegjës mbikëqyrjeje, të gjithë të gjinisë femërore (gjashtë anketues dhe një mbikëqyrës për çdo bashki) si përgjegjës për të kryer sondazhin në terren. Të gjithë u trajnuan përpara fillimit të punës në terren dhe u udhëhoqën gjatë punës. Pyetësorët u mbajtën në hapësirat publike ("zonat") e përzgjedhura, siç janë: nyjat e transportit publik, pikat e tregtimit ose tregjet, sheshet e mëdha dhe parqet, hapësirat lidhëse siç janë rrugët dhe trotualet, zonat rezidenciale, vendet rreth institucioneve arsimore, zonat përreth institucioneve shëndetësore, parqet e lojërave në natyrë, zonat përreth klubet, restorantet, lokalet, pikat e internetit, pikat e basteve, etj. Popullata për intervistat me anketim në rrugë përbëhej nga një kampion statistikor me vajza dhe gra të moshës 16 vjeç e lart, të cilët përdorin hapësirat publike. Metoda e kampionimit statistikor ishte "marrja e mostrave të kuotave". Teknika e anketimit në rrugë përdoret për të përzgjedhur të anketuarat, ndërkaq, u mor në konsideratë gatishmëria dhe vullneti i lirë i tyre përpara drejtimit të pyetjeve. U mbajtën **Diskutimet në Grupe Fokusi** (gjashtë në total) me 55 pjesëmarrës me gjini, moshë dhe formim kulturor të ndryshëm për të përfutur njohuri më të thella mbi çështje specifike të lidhura me këtë studim. Konkretisht, në Fier një grup grash dhe një grup me gra rome, në Durrës dhe Tiranë një grup me gra dhe një grup me burra për çdo bashki.

- f) **Inspektimet e Sigurisë në Rrugë** (tre në total, një për çdo bashki) u kryen edhe me pikësnyimin që të ndihmoheshin gratë dhe vajzat të identifikojnë cilat hapësira janë të sigurta dhe të pasigurta, dhe se si të përmirësohet mjedisi i krijuar nga këndvështrimi gjinor për të mundësuar sigurinë e grave. Ekipet e Inspektimit të Sigurisë në Rrugë përbëheshin nga 5 - 7 veta (një trajner me përvojë dhe të trajnuar nga stafi i IDRA-s, i cili ishte përgjegjës për koordinimin, dhe gratë dhe/ose vajzat e tjera, që ishin përdorues të rregullt të lagjes së përzgjedhur tek pika si: stacion autobusi, konvikt universitar, treg ose fabrikë), me qëllimin për të kryer një rrugë më këmbë nëpër këto zona për të identifikuar faktorët që i bëjnë të ndihen të sigurta/ të pasigurta.

Mbledhja e të dhënave u realizua në muajt Prill-Maj 2018.

Shqyrtime Etike

Përpara se të niste sondazhi sasior në terren, anketuesit u trajnuan mbi natyrën delikate të çështjes në studim. Ata u trajnuan dhe u familjarizuan me temat dhe pyetjet delikate dhe u trajnuan si t'u afroheshin të anketuarave në mënyrë etike dhe korrekte. Gjatë zhvillimit të punës në terren, anketuesit bënë çmos që të krijonin sa më shumë privatësi të mundshin duke marrë parasysh mjedisin. Kjo u krye me mjete si: të anketuarave u kërkohet të largoheshin paksa nga 'lumi' i njerëzve që ecnin në trotualet. Gjithashtu, u trajnuan edhe Moderatorët e Fokus Grupit dhe Përgjegjësit për Inspektimin e Sigurisë mbi natyrën delikate të çështjes në studim përmes materialeve të dhëna nga ekspertja gjinore e projektit.

Strategjia e Advokimit & Veprimtaritë Pasuese (të ndjekjes së rekomandimeve)

Pas kryerjes së të gjitha metodave të sipërpërmendura të mbledhjes së të dhënave, hulumtuesve iu paraqit një shumëllojshmëri rezultatesh dhe të dhënash që sollën krijimin e këtij raporti analitik. Ky raport shërben, ndërmjet të tjerash, si një mjet për palët e interesit që të identifikojnë cilat janë llojet e veprimeve që duhet të ndërmerren, si dhe dhënien e rekomandimeve specifike për bashkitë lidhur me çfarë mund të bëhet për të shtuar sigurinë e vajzave dhe grave në Tiranë, Durrës dhe Fier. Këto rekomandime kryesore të detajuara, sugjerimet e advokacisë si dhe rekomandimet e veçanta për çdo bashki mund të gjenden në kapitullin 'Konkluzione dhe rekomandime' të këtij raporti.

Rekomandohet të mbahen takime pasuese (ndjekja e rezultateve) me palët e interesuara në bashki pas ngjarjes së dhënies së vlerësimit, me qëllim monitorimin e mëtejshëm për të parë nëse rekomandimet janë marrë në konsideratë apo jo. Për më tepër, rekomandohet që ky studim të përsëritet çdo vit për t'i mundësuar UN Women që të ndjekë trendin dhe të marrë njohuri nëse ndryshon situata, dhe se në ç'mënyrë, për gratë dhe vajzat në Tiranë, Durrës dhe Fier.

Sfida & Ndryshime

Gjatë fazave të ndryshme të këtij hulumtimi, studiuesit dhe stafi në terren u ballafaquan me disa sfida dhe u bënë disa modifikime.

Në fazat e para të studimit, nëpërmjet diskutimeve me UN Women, u identifikua që kryerja e Fokus Grupeve vetëm me gratë dhe vajzat mund të lërë jashtë studimit perceptime të rëndësishme të banorëve të gjinisë mashkullore si dhe pakicat e të tre bashkive. Kështu, u mbajtën Fokus Grupe shtesë me burrat dhe djemtë e rinj dhe gratë dhe vajzat rome. Procesi i rekrutimit të grave rome solli disa sfida të vogla për shkak të ngurrimit për të folur për çështje delikate siç janë dhuna seksuale. Si kundërpërgjigje, stafi i punës në terren e trajtoi çështjen duke shpenzuar kohë shtesë për të siguruar konfidencialitetin si dhe për të shpjeguar në detaj qëllimin e studimit dhe rëndësinë e tij.

Vëzhgimet e strukturuar në zonat e përzgjedhura për studim morën më shumë kohë nga sa parashikohej. Këto vëzhgime kërkojnë vënien e një theksi të fortë mbi detajet dhe hulumtuesi duhet të sigurohet që të jenë shënuar të gjithë faktorët potencialë të sigurisë, që në disa raste do të thotë se disa rrugë nuk duhet të përshkohen vetëm një herë. Sidomos gjatë vëzhgimit në Fier, përreth shinave të trenit, u desh kohë për të përshkuar terrenin pa i vënë në rrezik kërkuesit.

Gjatë punës sasiore në terren u vëzhgua që gratë dhe vajzat që frekuentojnë të pashoqëruara hapësirat publike, gjatë kohës së intervistës, kishin më pak gjasa që të ngurronin të merrnin pjesë. Kur gratë ose vajzat ishin të shoqëruara nga partnerët ose shokët/ shoqet, kishte më shumë ngurrim. Për shkak të procesit të përzgjedhjes rastësore, për të siguruar saktësinë e të dhënave, kundërpërgjigjja nuk është e thjeshtë; megjithatë, kjo çështje nuk ishte aq thelbësore saqë të pengonte apo të vononte procesin e mbledhjes së të dhënave. Norma e përgjithshme e përgjigjeve ishte e mire në të tria bashkitë. Gjatë zhvillimit të Fokus Grupeve, gratë rome ngurronin më shumë që të merrnin pjesë kur IDRA nisi procesin e rekrutimit për pjesëmarrës. Ato nuk u ndjenë të lirshme (rehat) për të folur rreth këtyre çështjeve delikate dhe nuk i panë që në fillim se çfarë të mirash do të kishte pjesëmarrja në këto diskutime. U bë përpjekje për të

shpjeguar më në detaj të mirat e këtij studimi dhe ç'rëndësi të madhe ka përfshirja e grupit të tyre. Rekrutuesit ishin të sjellshëm dhe dëgjuan gjatë dhe biseduan me gratë rome që përfundimisht vendosën të merrnin pjesë në të.

Për më tepër, ngacmimi seksual dhe dhuna seksuale janë format e dhunës ndaj grave që diskutohen më pak në hapësirën publike, në institucionet arsimore si dhe në ofruet e tjerë të shërbimeve publike. Ky fakt shton vështirësitë e mbledhjes së Informacioneve të nevojshme mbi situatën faktike në secilën nga zonat e piketuara.

Së fundi, për shkak të kufizimeve në kohë dhe buxhet, siç përmendet më lart, vetëm gratë rome u përfshinë në mënyrë të veçantë si pakicë. Rekomandohet ripërsëritja e këtij studimi si dhe përfshirja e grupeve të tjera specifike të grave, si p.sh. gratë me aftësi të kufizuara, gratë egjiptiane si dhe gratë nga komuniteti LGBT etj.

4. GJETJET E STUDIMIT

4.1 NGJASHMËRITË DHE DALLIMET - TIRANË, DURRËS DHE FIER

Gjetjet e përgjithshme të këtij studimi tregojnë se gratë dhe vajzat në hapësirat publike të tre qyteteve të synuara në Shqipëri përballen me forma të shumta të ngacmimit seksual siç janë komentet e pasjellshme, vëmendja seksuale e padëshiruar, vështrimi ngultas, fishkëllimat, ose prekja/kontakti trupor. Edhe format e tjera të dhunës seksuale siç janë sulmi seksual ose përdhunimi, ndonëse raportohen në nivele tejet të pakta, nuk mungojnë. Çuditërisht, ka gra dhe vajza në Durrës dhe Fier që janë dakort pjesërisht me opinionin se disa gra nuk e kanë problem dhunën verbale dhe fizike dhe se është normale për një vajzë ose grua të bukur që të tërheqë vëmendjen dhe, për pasojë, të vuajnë ngacmimin seksual nga burrat në hapësirat publike. Kjo gjetje thekson shtrirjen/se deri në ç'masë ngacmimi seksual është normalizuar në këto zona dhe për nevojën e mëtejshme të shtimit të ndërgjegjësimit dhe të kuptimit të problematikës.

Pavarësisht nga përpjekjet e ndryshme të partnerëve të ndryshëm për të krijuar mekanizma dhe mjete/instrumente për raportimin e dhunës me bazë gjinore, ekziston një bindje e përgjithshme se gratë dhe vajzat kanë të përbashkët moskallëzimin (mbajtjen private) të episodeve të dhunës dhe durimin e dhunës në mënyrë që ta mbajnë familjen të bashkuar. Një numër i konsiderueshëm vajzash dhe grash nuk i konsiderojnë ngacmim seksual komentet seksuale, fishkëllimat dhe vështrimin ngultas me natyrë seksuale.

Siguria e grave dhe vajzave në hapësirat publike lidhet edhe me kushtet specifike të këtyre hapësirave, siç janë ndriçimi, mirëmbajtja, shërbimet e transportit publik, patrullimi i shpeshtë nga policia, etj. Të dhënat krahasuese në kontekstin e infrastrukturës së ndriçimit tregojnë se Qendra e Tiranës, Qendra e Durrësit dhe Rajoni Nr. 4 në Fier janë zonat ku ndriçimi konsiderohet se është në nivel të mirë. E kundërta ndodh me zona si Shkozeti dhe Stadiumi në Durrës, Astiri në Tiranë dhe Rajoni 1, Rajoni 2, dhe Rajoni 3 në Fier, ku kërkohet vëmendje e menjëhershme dhe përmirësime serioze në këtë aspekt.

Burrat dhe djemtë që merren me lëndë narkotike ose janë përdorues është faktori më i zakonshëm që gratë dhe vajzat e perceptojnë si me ndikim tek siguria personale në të gjitha zonat dhe qytetet të këtij studimi. Transporti publik i mbipopulluar është një tjetër faktor që ka ndikim të madh tek siguria personale e grave dhe vajzave të Tiranës (Astir) dhe Durrësit (Shkozeti). Për më tepër, ka norma gjinore që theksojnë pabarazinë dhe normat sociale që përkrahin dhunën, siç janë thjesht të qenit femër ose sepse ecën vetëm. Këto ndikojnë për të pasur ndjesinë e pasigurisë tek vajzat në zonat objekt studimi. Në dallim nga Tirana dhe Fieri, në qytetin e Durrësit, katër nga dhjetë të anketuarat janë të mendimit se orientimi seksual është faktor që ndikon në sigurinë personale.

Në mënyrë të ngjashme, në të gjitha zonat ku u krye ky studim, veprime si komentet me fishkëllima për paraqitjen ose për pjesë të trupit dhe vështrimet ngultas me sfond seksual janë format më të zakonshme të ngacmimit seksual dhe kanë të njëjtin probabilitet ngjarjeje.

Pothuajse gjysma e të anketuarave (44%), kanë një shok/shoqe ose pjesëtar familjeje që është ngacmuar ose dhunuar seksualisht. Gjetjet e përgjithshme shfaqin një situatë po aq alarmuese ku 38% nga 750 të anketuara raportuan se kanë qenë të rrezikuara ose

të ekspozuara ndaj dhunës dhe ngacmimit seksual përpara ose pas moshës 15-vjeçare (Disa prej tyre i kanë përjetuar edhe para kësaj moshe, edhe më pas). Të dhënat e përgjithshme sasiore dhe cilësore tregojnë se kultura e raportimit të dhunës, sidomos të ngacmimit dhe dhunës seksuale, vijon të jetë e pakët. Shkaqet e kësaj dukurie janë të ndryshme, kryesisht të lidhura me traditat patriarkale të dëmshme dhe stereotipet gjinorë ose mitet, mungesa e informacionit se ku të raportojnë dhe se ku të kërkojnë ndihmë sidomos për format specifike të dhunës siç janë dhuna seksuale, mungesa e besimit tek autoritetet përgjegjëse dhe frika e etiketimit apo e gjyqimit ndaj tyre. Nga 286 persona, vetëm 16% kërkuan ndihmë dhe asistencë, shumica duke kërkuar ndihmë nga të afërmit e tyre dhe shokët e shoqet. Një numër i pakët iu drejtuan policisë dhe vetëm pak prej tyre ndiheshin të mbrojtur pa u paragjykuar.

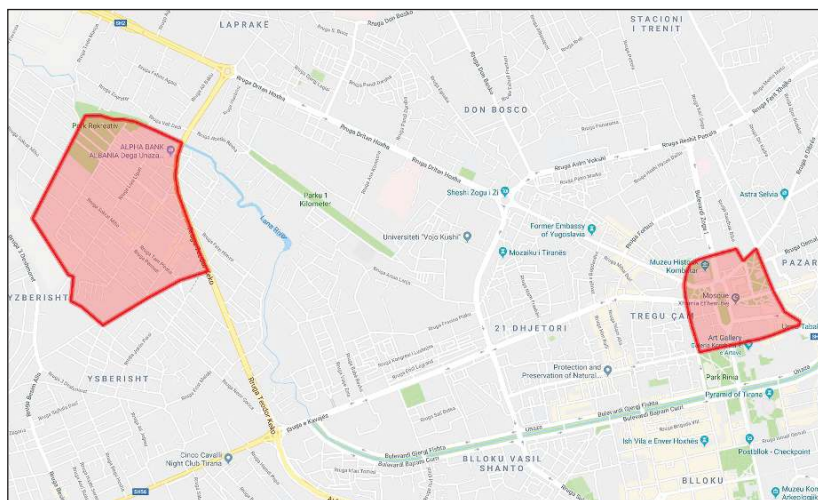
Gjetjet sasiore, por sidomos gjetjet cilësore, tregojnë se policia nuk tregohet efektive ose profesionale kur bëhet fjalë për trajtimin e disa formave të rasteve të dhunës. Disa raportojnë, madje, që Punonjësit e Policisë janë tallur me gratë që kërkonin ndihmë, sidomos kur bëhej fjalë për ngjarje të ngacmimit seksual. Në këtë pikë, viktimat e gjen të vështirë të ketë besim tek institucioni që nuk ia doli mbanë t'i mbrojtë gratë dhe vajzat e dhunuara. Një tjetër gjetje e rëndësishme është që puna në lidhje me shtimin e ndërgjegjësimit dhe promovimin e shërbimeve të ndihmës nga organizatat jofitimprurëse konsiderohet se është pothuajse joekzistuese kur bëhet fjalë për marrjen e informacionit për ngacmim ose dhunë seksuale, për pjesën dërrmuese të të anketuarave.

Të dhënat krahasuese ndër pjesëmarrësit (si meshkujt edhe femrat) e Fokus Grupeve tregojnë se burrat e pranojnë ngacmimin seksual verbal si një ndodhi por jo si çështje problematike. Ndërsa për pjesëmarrëset gra dhe vajza konsiderohet shqetësim i madh. Kjo tregon edhe një herë që rrënjët e kësaj çështjeje janë ngulur thellë në mendësinë patriarkale dhe në traditat e dëmshme që i konsiderojnë gratë dhe vajzat si prona të meshkujve si dhe në ato mite që theksojnë “detyrën” e grave që të jenë të detyruara të përmbushin dëshirat seksuale të burrave pavarësisht nga fakti nëse ato nuk duan/nuk e ndiejnë se duhet ta bëjnë këtë gjë.

Po të krahasohen të dhënat cilësore midis vajzave të reja dhe grave, pjesëmarrëset e reja kanë tendencën të identifikojnë zgjedhjen e veshjeve dhe çfarë shfaqet mbi mediat sociale si faktorët që sjellin ngacmimin seksual. Ndërkaq, për pjesëmarrëset në moshë më të madhe, siguria personale ndikohet kryesisht nga ndriçimi i pakët dhe hapësirat e pakta të lira në hapësirat publike. Më tej, gratë në moshë më të madhe në Fier dhe Durrësi shfaqin një frikë të madhe se çfarë mund të mendojnë të tjerët në rast se ato do të ngacmoheshin dhe/ose të abuzoheshin seksualisht. Gratë rome që morën pjesë në një diskutim GF në Fier, kryesisht theksuan infrastrukturën dhe mirëmbajtjen e pakët në përgjithësi si dhe mungesën e një vendi pune dhe të mundësive ekonomike.

Informacion i Përgjithshëm

Figura 7. Dy zonat, Astiri (majtas) dhe Qendra (djathtas), nga ku u mbledhën të dhënat

meshkujt. U mbajtën katër vëzhgime të strukturuar dy herë në ditë, një në mëngjes dhe tjetra gjatë orëve të mbrëmjes në të dyja zonat. Më tej, u angazhuan tetë pjesëmarrës për inspektimin e sigurisë i cili u realizua me përzgjedhje rastësore të zonës. U zhvilluan katër intervista të gjysmë-strukturuar, dy nga të cilat me përfaqësuesit të Qeverisjes Vendore dhe dy me përfaqësuesit e një OJF-je.

Të dy zonat e përzgjedhura të këtij studimi (Qendër dhe Astir) janë lagje me shumë objekte banimi, bare, lojëra fati dhe pika bastesh, zyra, rrugë me trafik të rënduar dhe mjedise të tjera që zënë hapësirat publike dhe e bëjnë të pamjaftueshme hapësirën e lirë. Madje, ndonëse të dyja lagjet kanë frekuencë të madhe vizitorësh, Astir frekuentohet më së shumti nga banorët e vet në dallim nga qendra e qytetit që gjithashtu frekuentohet për qëllim argëtimi, punë dhe arsimim.

Siguria e Lagjeve

Hapësirat e lira: Sipas shumicës së të anketuarave nuk ka shumë hapësira të lira në lagje dhe madje hapësirat e lira ekzistuese konsiderohen si të pamjaftueshme. Të anketuarat që morën pjesë në studimin e Qendrës janë më optimistë në këtë drejtim. Ndërsa pjesëmarrësit e diskutimeve të Fokus Grupeve ngritën si shqetësim të madh zaptimin e hapësirave të lira dhe të trotuareve nga baret dhe kafenetë.

Në qytetin e Tiranës u zhvilluan gjithsej 350 intervista në rrugë, me shpërndarje të barabartë në Astir dhe në Qendër. Të anketuarat që morën pjesë në studim ishin gratë dhe vajzat e moshave të ndryshme (16-50 vjeç e lart). Për sa i përket gjendjes civile, shumica e tyre ishin të pamartuara ndërsa më shumë se një e katërta ishin të martuara. Një numër i vogël ishin të divorcuara ose të veja. Pjesa më e madhe e të anketuarave jetonin me partnerët, fëmijët, motrat/vëllezërit ose me prindërit. Një numër i vogël i tyre jetonin vetëm.

Informacioni cilësor u grumbullua me përdorimin e metodave të ndryshme (siç u përshkrua në kapitullin pararendës “Metodologjia”). U zhvilluan tre diskutime në Grupe të Fokusuara, përkatësisht dy me gra dhe vajza dhe një grup me pjesëmarrës

Ndriçimi, patrullimi nga policia dhe shërbimet publike: Kur u pyetën rreth problematikave kryesore me të cilat përballen ata në zonën e Astirit, pjesëmarrësit në Fokus Grupe përmendën mbipopullimin në transportin publik dhe mungesën e infrastrukturës për sa i përket ndriçimit rrugor. Të dhënat sasiore shfaqin që niveli i infrastrukturës së ndriçimit është më i mirë sesa në Qendrën e qytetit. Po të krahasohet me zonën e Astirit, Qendra e qytetit shfaq edhe prani më të madhe të policisë.

Gjetjet mbi kushtet e ndriçimit në qendër dhe Zonën e Astirit janë marrë nga të dhënat e vëzhgimeve të strukturuar. Gjetjet e tjera cilësore treguan se nga diskutimet në Fokus Grupe ose Inspektimet e Sigurisë në Rrugë tregojnë që në disa zona ose rrugë të veçanta, kushtet e ndriçimit janë problematike. (Për informacione më të hollësishme referojuni hartave/njollave të ndriçimit tek nën-kapitulli 'Vëzhgimet e strukturuar').

Siguria Personale

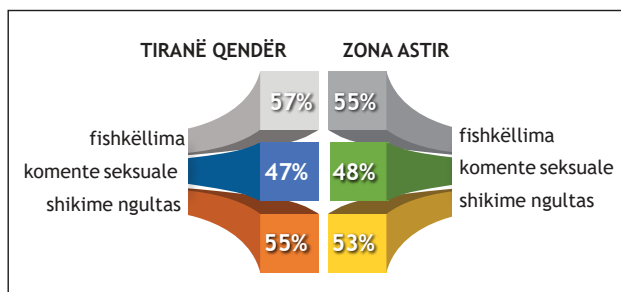
Faktorët Ndikues: Pjesëmarrësit shprehën që faktorët e përgjithshëm që ndikojnë tek siguria në zonat Qendra e qytetit dhe Astir ishin ndriçimi i pakët në pjesë specifike/llambat që nuk punojnë gjatë natës, mirëmbajtja e përgjithshme e rrugëve, transporti publik si dhe të qenit vetëm (e pashoqëruar). Faktorët gjinorë siç janë të qenit vajzë/grua me një moshë ose me veshje të caktuar përmenden gjithashtu si faktorë që ndikojnë tek siguria personale. Megjithëse në përqindje të vogla, dhe mosha, orientimi seksual dhe përkatësia etnike renditeshin ndër këto faktorë. Disa nga këto faktorë lidhen ngushtë me besimin tradicional dhe stereotipat gjinorë të dëmshme që i quajnë gratë dhe vajzat si të dobëta dhe të pambrojtura. Faktori i veshjes lidhet me stereotipet gjinorë që gratë ose vajzat të cilat janë sulmuar/abuzuar në rrugë e provokojnë vetë vëmendjen dhe ngacmimin seksual. Në mënyrë të ngjashme, edhe orientimi seksual ose përkatësia etnike lidhen shumë me nivelin e mungesës së tolerancës dhe mospranimit nga shoqëria të këtyre grupeve.

Në mënyrë interesante, ndryshe nga studimi sasior i sondazhit, femrat dhe meshkujt që morën pjesë në diskutimet në Fokus Grupe janë të mendimit se vajzat që vijnë të jetojnë në Tiranë si studente mund të ndihen më të pasigurta meqenëse ato kanë njohuri të pakta rreth rrugëve dhe lagjes. Më tej, të anketuarat theksuan se në rast se dihet që ato jetojnë vetëm në lagje, ato rrjedhimisht mund të jenë më të ekspozuara ndaj ngacmimit seksual. Burrat nga grupet e fokusuara gjithashtu janë të mendimit se vajzat që punojnë në kazino ose ambiente të ngjashme janë të predispozuar të ngacmohen seksualisht pasi përballen me një ambient tërësisht mashkullor.

Figura 8. E kombinuar në përqindje; mosha e të anketuarave që e cilësojnë ndriçimin si të dobët ose jo-ekzistues. Ngjyrat tregojnë problematikat më të rënda.

	TIRANË	
	QENDËR	ASTIR
Në rrugë	17%	50%
Në hyrje të shtëpive/pallateve	27%	38%
Në hyrje të dyqaneve	6%	10%
Në hyrje të shkollave/kopshteve	6%	9%
Në hyrje të Qendrave Shëndetësore	6%	15%
Në stacionet e autobuzit	25%	58%

Figura 9. Gjasat e realizimit të ngacmimit seksual verbal ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse

Probabiliteti (gjasat) e ngjarjeve: Shumica e të anketuarave dhe pjesëmarrësit e Fokus Grupeve janë të mendimit se format e ngacmimit seksual verbal siç janë komentimi i paraqitjes, fishkëllimat ose vështrimi ngultas kanë më shumë të ngjarë të ndodhin po të krahasohen me format e dhunës fizike. Megjithatë, pjesëmarrësit (meshkujt) besojnë që kjo është një dukuri që kohët e fundit është në rënie.

Ndjesia e pasigurisë: pjesëmarrëset nga të dyja lagjet e studiuara kanë frikë të dalin të pashoqëruara natën dhe në të njëjtën kohë gjithashtu ngurrojnë të marrin taksi. Pjesëmarrëset ndihen të pasigurta nga prania e grupeve të djemve që konsumojnë marijuanë/lëndë narkotike në lagje ose në hyrje të ndërtesave rezidenciale të tyre. Ndërkohë edhe fakti i të qenit një femër, ose fakti i të qenit në një moshë të caktuar përmendën si faktorë që kanë ndikim te siguria personale (63% dhe 59% përkatësisht).

Reagimet e zakonshme ndaj ngjarjeve: shumica e të anketuarave janë të mendimit se reagimi i zakonshëm i kalimtarëve që shohin një episod ngacmimi seksual ose dhune seksuale është se ata e vënë re, por askush nuk reagon për të dhënë ndihmë ose madje ngurrojnë edhe të kërkojnë ndihmë. Në mënyrë të ngjashme me gjetjet e studimit sasior pjesëmarrësit, si meshkujt edhe femrat, raportojnë një nivel të lartë indiference dhe mungesë empatie nga njerëzit që mund të jenë dëshmitarë të episodeve të dhunës ndaj një vajze ose një gruaje.

Përshtypje të Përgjithshme rreth Dhunës dhe Ngacmimit Seksual

Informacioni rreth dhunës ndaj grave dhe vajzave: Ngacmimi seksual shprehet më së shumti në formën e ngacmimit verbal në të dy zonat e studiuara. Megjithatë, Diskutimet nëpër Fokus Grupe tregojnë se ngacmimi seksual fizik ndodh në hapësirat publike; autobusët e mbipopulluar të transportit publik perceptohen si një vend ku kjo ndodh rëndom. Për më tepër, mendësia në përgjithësi e burrave dhe djemve shqiptarë shihet si faktor ndikues që sjell normalizimin e ngacmimit seksual.

Faktori më i lartë i rrezikut për Astirin konsiderohet të jetë mungesa e mjediseve të sigurta për gratë dhe vajzat, ku u cilësua mbipopullimi i autobusëve; ndërkaq, për qendrën e Tiranës faktori më i lartë i rrezikut konsiderohen të jenë burrat dhe djemtë që konsumojnë substanca narkotike.

Në të dhënat sasiore dhe cilësore ka Figura që tregojnë se Organizatat Jofitimprurëse dhe ndihma e tyre janë pothuajse joekzistuese. Kjo do të thotë se të anketuarat informohen rrallëherë ose kurrë nga OJF-të mbi temat e përgjithshme të ngacmimit dhe dhunës seksuale ose ku të kërkojnë ndihmë. E vetmja gjetje pozitive në këtë drejtim është gjetja sasiore për qendrën e Tiranës ku më shumë se gjysma e të anketuarave kanë marrë informacione nga OJF-të.

Figura 10. Gratë që kanë përjetuar raste të ngacmimit ose të dhunës seksuale dhe kanë kërkuar ndihmë

Raportimi i dhunës seksuale dhe ngacmimit seksual: të dhënat sasiore dhe cilësore shfaqin që të dyja zonat karakterizohen nga mungesa e besimit tek policia dhe nivele shumë të ulëta të raportimit të këtyre rasteve. Kjo mungesë besimi është, për disa arsye, si etike dhe profesionale. Të anketuarat përmendën arsye siç janë dhënia e rryshfetit, korrupsioni, nepotizmi, mosmarrja seriozisht e rasteve të raportuara dhe shpërndarja e informacionit personal për të shpjeguar masën e mosbesimit që shfaqin ato. Për më tepër, dhuna dhe ngacmimi seksual vazhdojnë të konsiderohen si çështje “tabu” që do të

thotë se diskutimi i tyre është ende i kufizuar, ndërkohë që zakonisht opinioni i përgjithshëm i fajëson vetë viktimat (gratë dhe vajzat) për aktet seksuale me forcë që mund të kenë pësuar. Kjo është një tjetër arsye që e mban raportimin e këtyre rasteve në nivele tejet të ulëta.

Një numër i lartë të anketuarash raportuan se kanë qenë të rrezikuara ose të ekspozuara ndaj ngacmimit seksual, përpara dhe pas moshës 15-vjeçare (përpara moshës 15-vjeçare: 32% Qendër, 16% Astir, pas moshës 15-vjeçare: 49% Qendër, 37% Astir. Shumica e rasteve të raportuara ishin shkaktuar nga një i panjohur ose dikush në shkollë. Këto gjetje tregojnë se siguria në hapësirat publike dhe institucionet shkollore është e diskutueshme.

Të anketuarat që janë ngacmuar ose dhunuar seksualisht shpjeguan se ato kishin zgjedhur të mos e raportonin për shkak të mungesës së informacionit se ku të raportojnë, deri tek mungesa e besimit tek institucionet përgjegjëse ose për shkak të frikës së etiketimit.

Frika e etiketimit ose ngaqë e quajnë veten fajtorë që ranë viktimë e ngacmimit seksual, është një çështje e rëndësishme që theksohet nga gjetjet e këtij studimi (grafiku informues majtas lart). Për më tepër, një numër i madh grash nuk e shohin ngacmimin seksual verbal si ngacmim seksual apo si dhunë seksuale, gjë që nxjerr në pah çështjen problematike të normalizimit të kësaj sjelljeje nga burrat në lagjet përkatëse.

Figura 11. “Vajzat/gratë që ngacmohen ose abuzohen seksualisht provokojnë vete” Shfaqja vetëm: Shumë dakord & Jam dakord pjesërisht nga të anketuarat

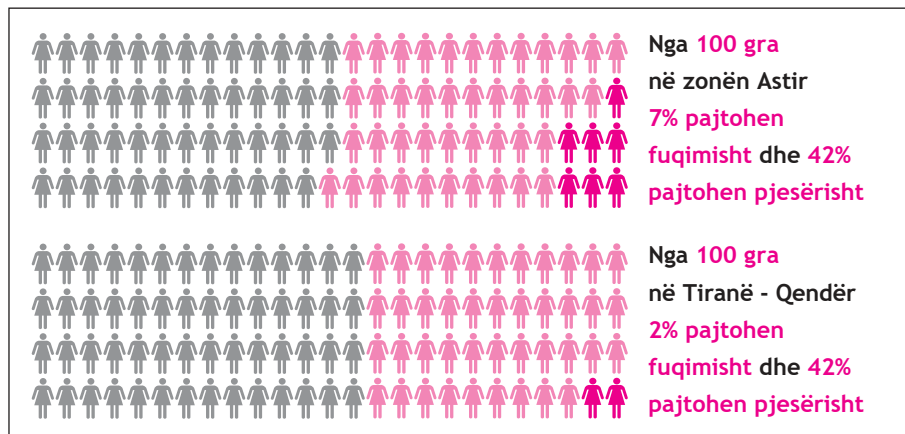
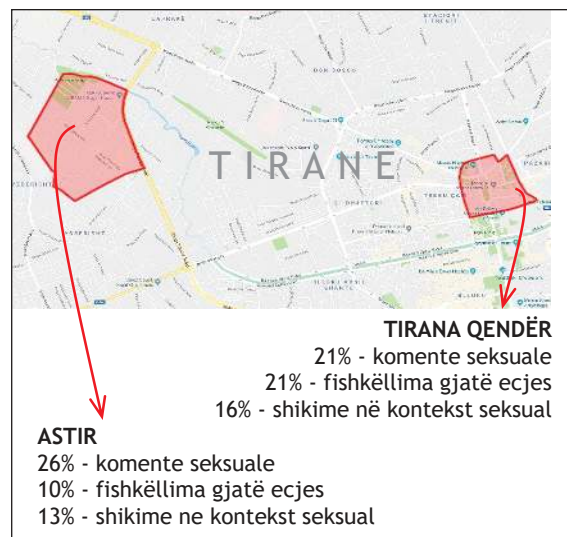

Figura 12. Të anketuarat që nuk i cilësojnë këto veprime as si ngacmim as si dhunë seksuale

4.2.1 Qendra e Tiranës

Siguria e Lagjeve & Shërbimet Publike

Sipas shumicës së të anketuarave, Qendra e Tiranës është një lagje e frekuentuar përditë nga gratë dhe vajzat zakonisht për arsye argëtimi (39%), jetese (31%), arsimimi (30%) dhe për punë (28%).

Në aspektin e sigurisë të lagjes, kur u pyetën rreth mendimit të tyre mbi hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në Qendrën e Tiranës, vetëm 21 për qind shprehën se ato janë të mjaftueshme dhe pothuajse 80 për qind i konsiderojnë hapësirat e lira si të pakta ndër të cilat 20% i perceptojnë zonat si “pothuajse asnjë hapësirë nuk ka mbetur e lirë”.

Gjetjet e sondazhit tregojnë se për 91 për qind të të anketuarave kushtet e ndriçimit janë shumë të mira dhe të mira në hyrjen e dyqaneve, e ndjekur nga 83% që ndajnë të njëjtin mendim për ndriçimin në rrugë dhe 73% në hyrje të shkollave dhe kopshteve. Megjithatë, 27% e të anketuarave që jetojnë ose frekuentojnë Qendrën e Tiranës shprehin që kushtet e ndriçimit janë të dobëta ose që nuk aspak ndriçim në të gjithë hyrjen e banesave dhe ndërtesave. Më tej, 25 për qind mendon në mënyrë analoge për infrastrukturën e ndriçimit tek stacionet e autobusëve. Kësisoj, mjediset tregtare kanë më shumë gjasa që të jenë të ndriçuara më mirë sesa godinat rezidenciale apo pikat e shërbimeve publike.

Kur iu kërkua të japin informacione për Qendrën e Tiranës, pavarësisht nga perceptimi i gjerë publik si më lart në lidhje me ndriçimin, më shumë se gjysma e të anketuarave (61%) shprehën se sistemi i ndriçimit nuk ka shpërndarje të njëtrajtshme apo menaxhim të drejtë. Kjo sugjeron që të anketuarat mund të kenë perceptime të ndryshme për zona dhe rrugë specifike në këtë lagje. Në anën pozitive, shumica mendon se policia patrullon shpesh në këtë zonë (57%).

Figura 13. Arsyet e frekuentimit të kësaj lagjeje.

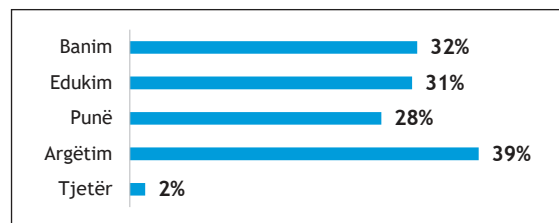

Figura 14. Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve të lagjes?

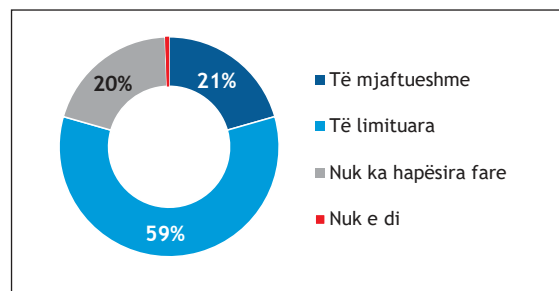

Figura 15. Si është ndriçimi në këtë lagje?

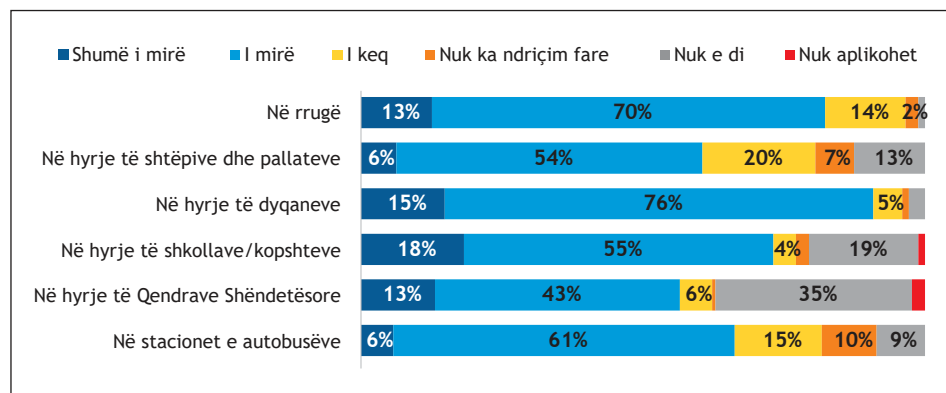

Figura 16. Jepni disa informacione rreth pyetjeve të mëposhtme për këtë lagje

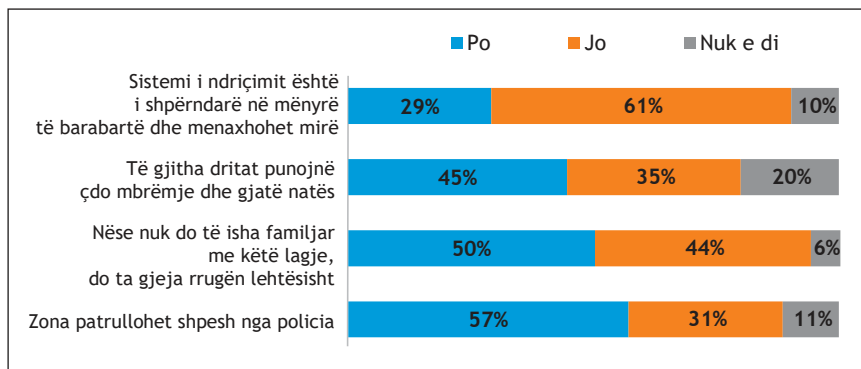
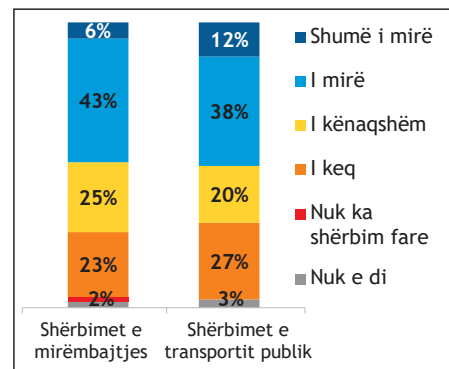
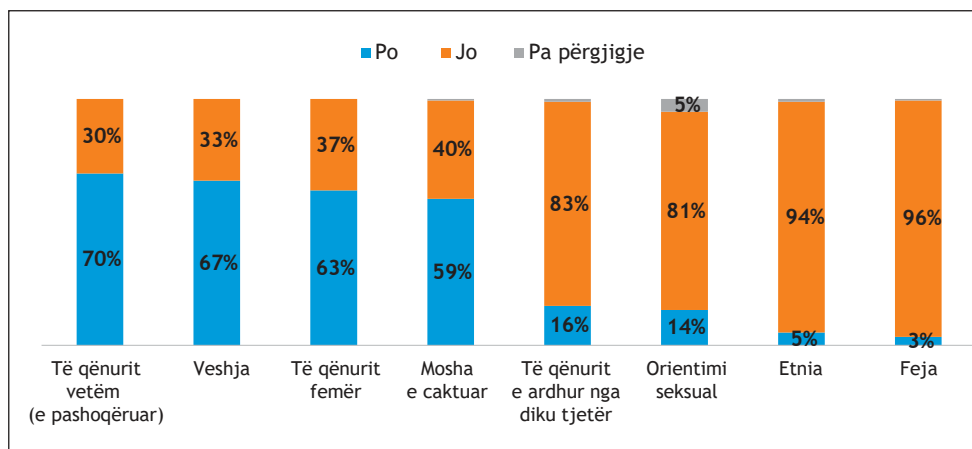

Figura 17. Vlerësimi i shërbimeve publike në lagje

Për sa i përket vlerësimit të shërbimeve publike, gjetjet tregojnë se thuajse gjysma e të anketuarave (49%) i kanë vlerësuar shërbimet e përgjithshme të mirëmbajtjes si të mira dhe shumë të mira. Rezultate të ngjashme mund të shihen në lidhje me vlerësimin e shërbimit të transportit publik (18% shumë i mirë dhe 32% i mirë) që përdoret shpeshherë nga mbi gjysma e të anketuarave. Rreth një e katërta i cilëson këto shërbime si të dobëta, gjë që tregon se ka opinione të ndryshme në këtë drejtim.

Figura 18. Mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon tek siguria juaj personale në këtë zonë?

Rezultatet e studimit sasior më tej shfaqin që ndër faktorët që ndikojnë tek siguria personale e grave, shumica e të anketuarave (70%) shprehin se të qenit vetëm (e pashoqëruar) dhe zgjedhja e veshjeve (67%) janë faktorët që kanë më shumë të ngjarë të cenojnë sigurinë e tyre gjatë lëvizjes nëpër hapësirat publike.

Ndërkohë fakti i të qenit një femër, ose fakti i të qenit në një moshë të caktuar gjithashtu përmendën si faktorë që ndikojnë në sigurinë personale (63% dhe 59% përkatësisht). Në mënyrë interesante, të anketuarat janë të mendimit se faktet si: të jesh nga qytet tjetër, orientimi seksual ose me përkatësi etnike të caktuar dhe e një besimi fetar të caktuar nuk janë çështje me rëndësi që ndikojnë tek siguria

personale në Zonën e Qendrës. **Diskutimi i Fokus Grupit nga ana tjetër tregoi që të anketuarat që nuk janë me origjinë nga Tirana, sidomos studentet e pashoqëruara, kanë më shumë mundësi të ngacmohen seksualisht.**

Gjatë analizimit të të dhënave të ndara sipas moshës, duket qartë se tre faktorët më mbizotërues që ushtrojnë ndikim tek siguria personale e me probabilitet me të madh përmenden nga gratë e reja dhe vajzat.

Kur u pyetën rreth gjasave për të përjetuar forma të caktuara në ngacmimit apo dhunës seksuale në Qendrën e Tiranës, gjetjet tregojnë se format e ngacmimit seksual verbal ndodhin më rëndom po të krahasohen me ngacmimin fizik. Të anketuarat e cilësuan

fishkëllimën dhe thirrjen me epitete si problematika që kanë më shumë të ngjarë që të ndodhin tek një grua në këtë lagje (57%, ka shumë shanse të ndodhë). Kjo ndiqet nga problematikat e komenteve seksuale dhe shikimi ngultas me natyrë seksuale nga pothuajse gjysma e

Figura 19. Faktorët që ushtrojnë ndikim tek siguria personale në zonë, sipas moshës

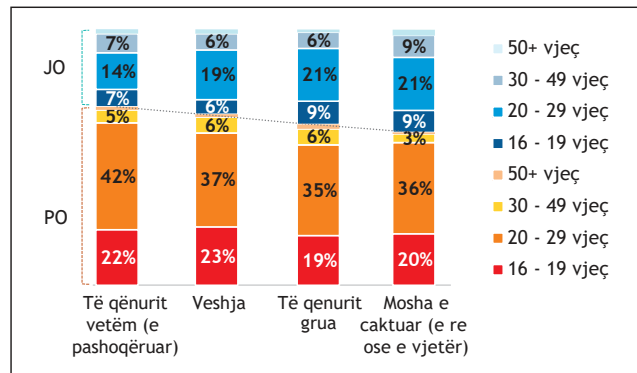
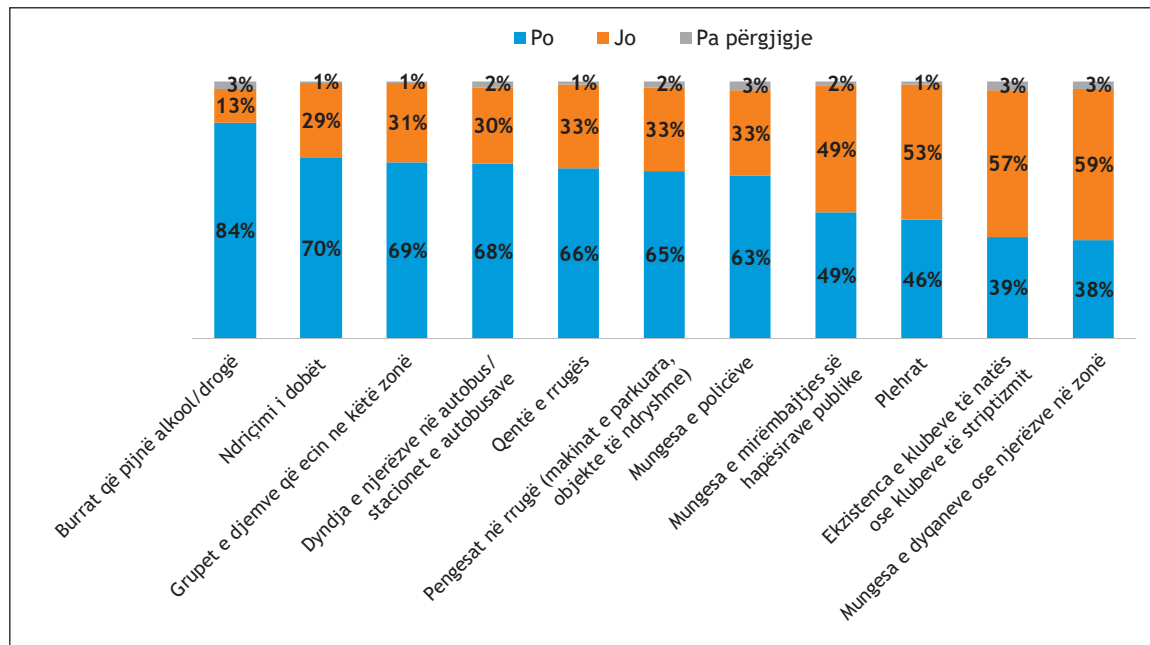

Figura 20. Sa mundësi ka që këto ngjarje të ndodhin tek një grua në këtë lagje?

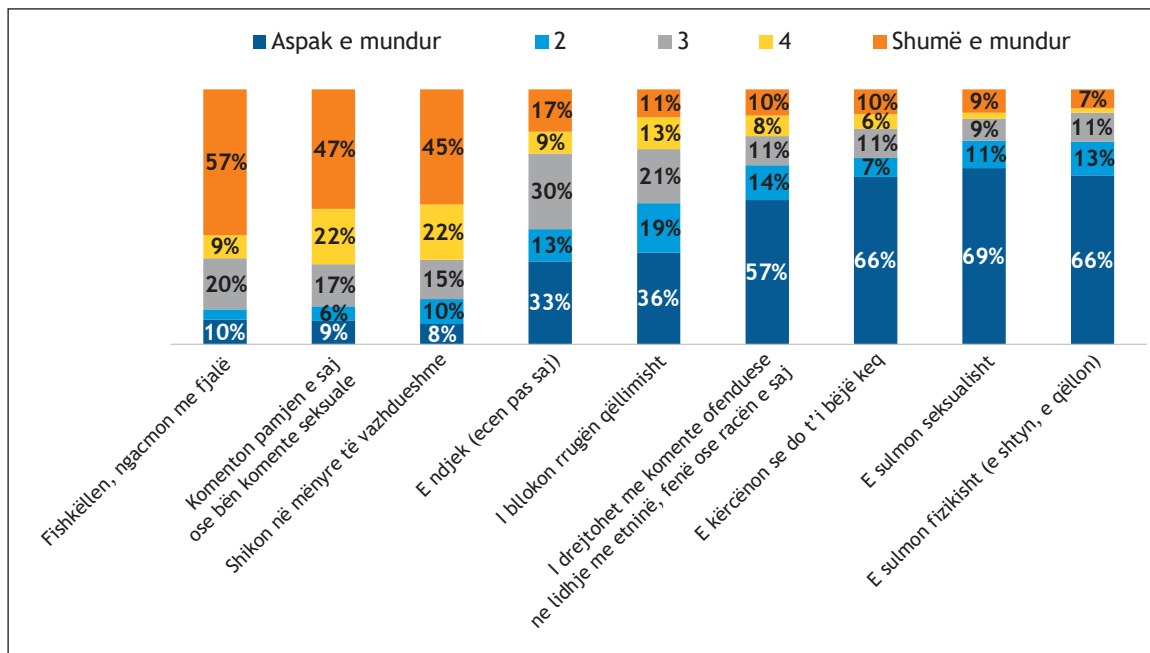

të anketuarave që i cilësojnë këto lloje ngjarjesh si ‘me shumë gjasë’. Megjithatë, mundësitë e kontaktit me qëllim lëndimi apo sulmi fizik ose seksual konsiderohen se nuk kanë shanse që të ndodhin, sipas shumicës së grave që morën pjesë në këtë sondazh.

Për sa i përket faktorëve që kontribuojnë tek ndjesia e pasigurisë në këtë lagje, shumica e të anketuarave (84%) konsiderojnë burrat që shesin ose konsumojnë alkool/substanca narkotike dhe grupet e burrave/djemve, si faktorët kryesorë që i bëjnë të ndihen të pasigurta. Gjetjet e Fokus Grupit e theksojnë më tej këtë çështje; gratë shpesh ndihen të pasigurta kur bëhen objekt fokusi i burrave dhe djemve që konsumojnë alkool ose drogë, sidomos në grup, në hapësirat publike.

Për sa i përket çështjeve të tjera që cenojnë sigurinë e tyre në këtë lagje, shumica e pjesëmarrësve bie dakord për ndriçimin e pakët (69%) dhe mbipopullimin në mjetet e transportit publik (68%). Ajo që mund të konsiderohet si gjetje interesante e këtij studimi është që më shumë se gjysma e të anketuarave, 66 për qind, shprehen se qentë endacakë kontribuojnë në ndjesinë e pasigurisë.

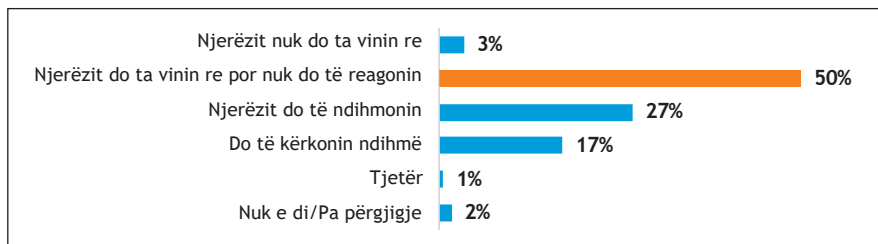
Figura 21. Cilët nga këto faktorë kontribuojnë/ndikojnë në pasigurinë tuaj në këtë lagje?

Një gjetje alarmante është identifikuar lidhur me reagimet ndaj ngjarjeve që mund të ndodhin tek një grua ose vajzë në mjedise publike. Sipas gjysmës së të anketuarave reagimi më i madh i njerëzve që bëhen dëshmitarë të këtyre ngjarjeve është që njerëzit e vënë re, por nuk reagojnë. Vetëm 27 për qind e të anketuarave ndajnë mendimin se njerëzit që bëhen dëshmitarë të këtyre ngjarjeve do t'i ndihmojnë ose do të kërkojnë ndihmë (17%). Fatkeqësisht, diskutimi i gjetjeve të Fokus Grupit e thekson më tej këtë çështje serioze. Si burrat dhe gratë

në më të shumtën e rasteve shprehen indiferentë ndaj kësaj çështjeje. Këto gjetje mund të tregojnë se disa variante të ngacmimit seksual ose dhunës seksuale ende pranoen si normë, si rezultat i mendësisë së prapambetur dhe i stereotipeve gjinorë në popull. Kjo gjithashtu tregon se ka mungesë njohurish mbi çfarë pasojash të rënda mbartin këto çështje, sidomos për gratë dhe vajzat. Rezultate si ky mund të sugjerojnë më tej se mund të ketë mungesë të përgjithshme të altruizmit qytetar në shoqëri.

Figura 22. Sipas mendimit tuaj, si do të reagonin njerëzit nëse do të ishin dëshmitarë të një incidenti/sulmi ndaj një gruaje në këtë zonë?

Përshtypje të Përgjithshme rreth Dhunës dhe Ngacmimit Seksual

Të anketuarat u pyetën për mendimin e tyre në lidhje me 15 pohimet e bëra lidhur me ngacmimin dhe dhunën seksuale. Ndonëse përshtypja e përgjithshme e këtyre të dhënave pasqyron shumë rezultate pozitive, të tjera godasin si tejet serioze, siç është numri i madh i të anketuarave të cilat bien dakord pjesërisht që gratë të cilat janë ngacmuar ose abuzuar seksualisht, e provokojnë vetë (42%). Ky fakt mund të interpretohet si fenomeni i fajësimit të viktimës (palës e dëmtuar). Në lidhje me këtë, të dhënat gjithashtu tregojnë se 15% kanë rënë dakord pjesërisht me pohimin se disa gra pëlqejnë të dhunohen. Masa e madhe e rënies dakord nga gratë dhe vajzat për shprehjen që burrat janë të dhunshëm nga natyra dhe dakordësimi i 18% prej tyre që dhuna është çështje familjare, tregon përdorimin e normalizuar të dhunës brenda familjes ose shoqëria të adresojë konfliktin dhe normat sociale që përkrahin dhunën janë ende të pranishme tek disa gra dhe burra në Shqipëri.

Gjetjet tregojnë se thuajse të gjithë të anketuarat janë informuar rreth formave të dhunës ndaj grave nëpërmjet mediave dhe lidhjeve sociale, duke krijuar pamjen e një grupi të informuar të anketuarash në lidhje me këto çështje. Televizionet/Radio, Interneti dhe Mediat sociale dallohen si kanalet më të përmendura.

Pothuajse gjysma e të anketuarave nuk e kanë marrë kurrë këtë lloj informacioni nga Organizatat Jofitimprurëse që tregojnë se përpjekjet nga shoqëria civile në këtë kontekst nuk kanë pasur ndikim të madh dhe të qëndrueshëm për përhapjen e informacionit rreth dhunës ndaj grave.

Figura 23. Cili është mendimi juaj në lidhje me pohimet e mëposhtme për dhunën?

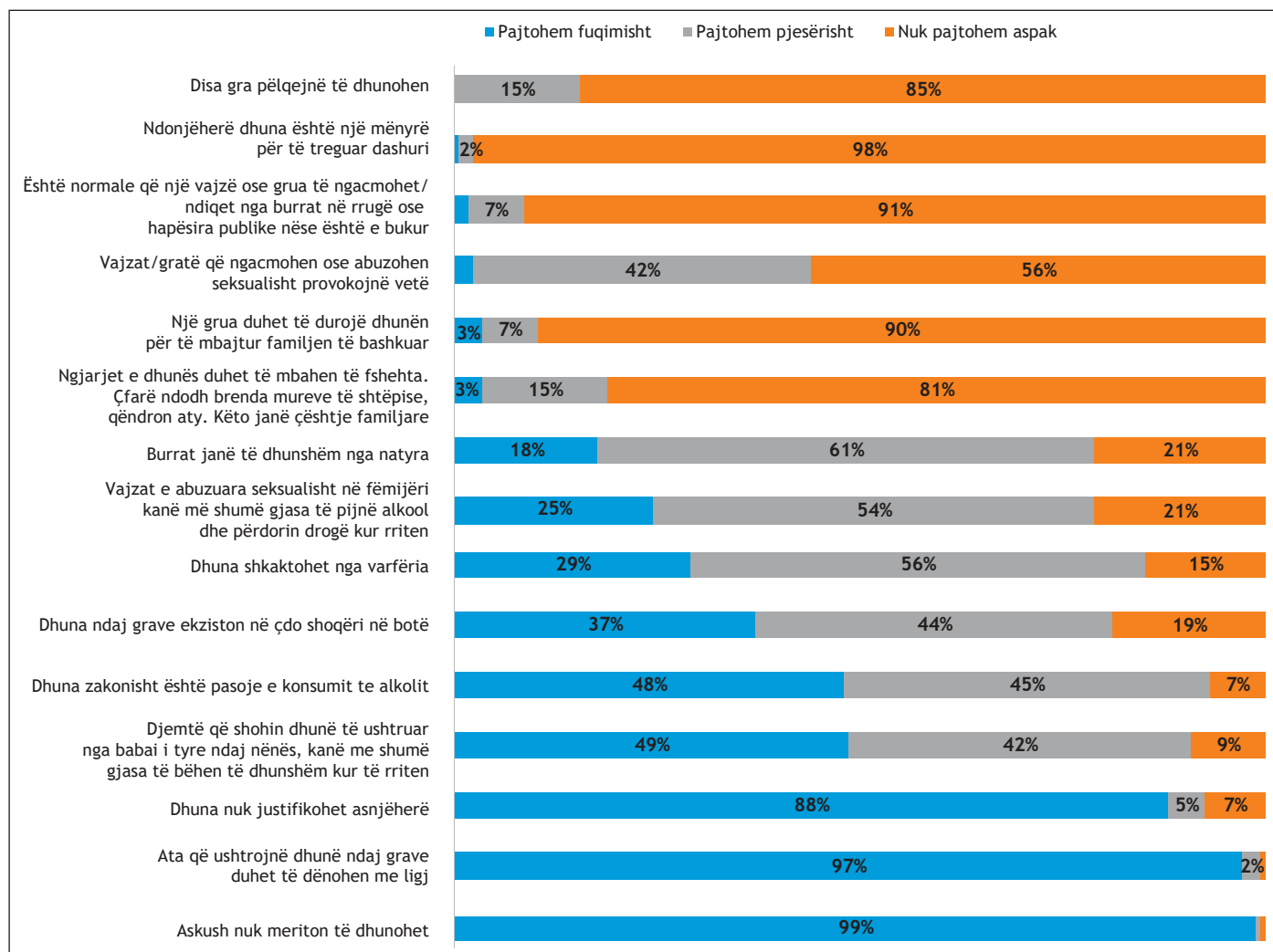
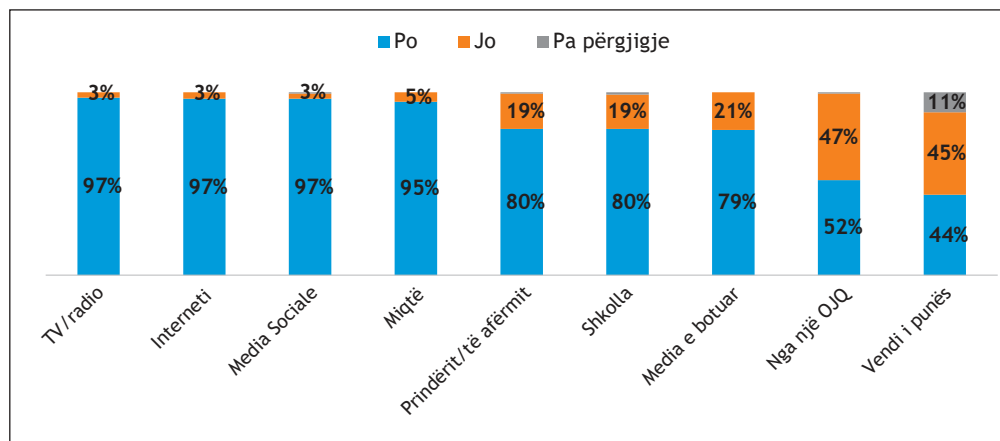

Figura 24. A keni marrë ndonjë informacion rreth ndonjë forme të dhunës ndaj grave dhe vajzave nga?

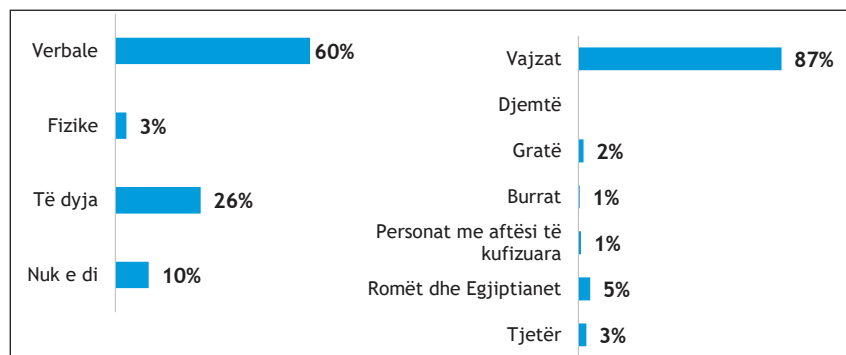

Siç shihet më poshtë, 60% e të anketuarave deklarojnë se aktet e dhunës që ndodhin në Qendrën e Tiranës janë zakonisht verbale, në kontrast me vetëm 3% e atyre që shprehen se këto episode janë zakonisht fizike. Vlen të përmendet, megjithatë, që 26% kanë raportuar që të dyja llojet ndodhin rëndom në këtë zonë.

Shumica e tyre i perceptojnë gratë dhe vajzat³¹ si grupin e personave më të rrezikuar. Vetëm 5% mendon që romët dhe egjiptianët janë më të rrezikuar sesa të tjerët.³²

Statistikat sasiore evidentojnë se pothuajse gjysma e 93 të anketuarave janë ngacmuar seksualisht pas moshës 15-vjeçare. Ata raportojnë raste të shpeshta të ngacmimit seksual si para dhe pas moshës 15-vjeçare. Në kontrast, studimi tregon një raportim shumë të pakët të rasteve të dhunës seksuale përpara

Figura 25. Cilat lloje të dhunës që ndeshen në këtë zonë janë zakonisht më të zakonshme (majtas) dhe cilët grupe personash janë më të rrezikuar në këtë lagje (djathtas)

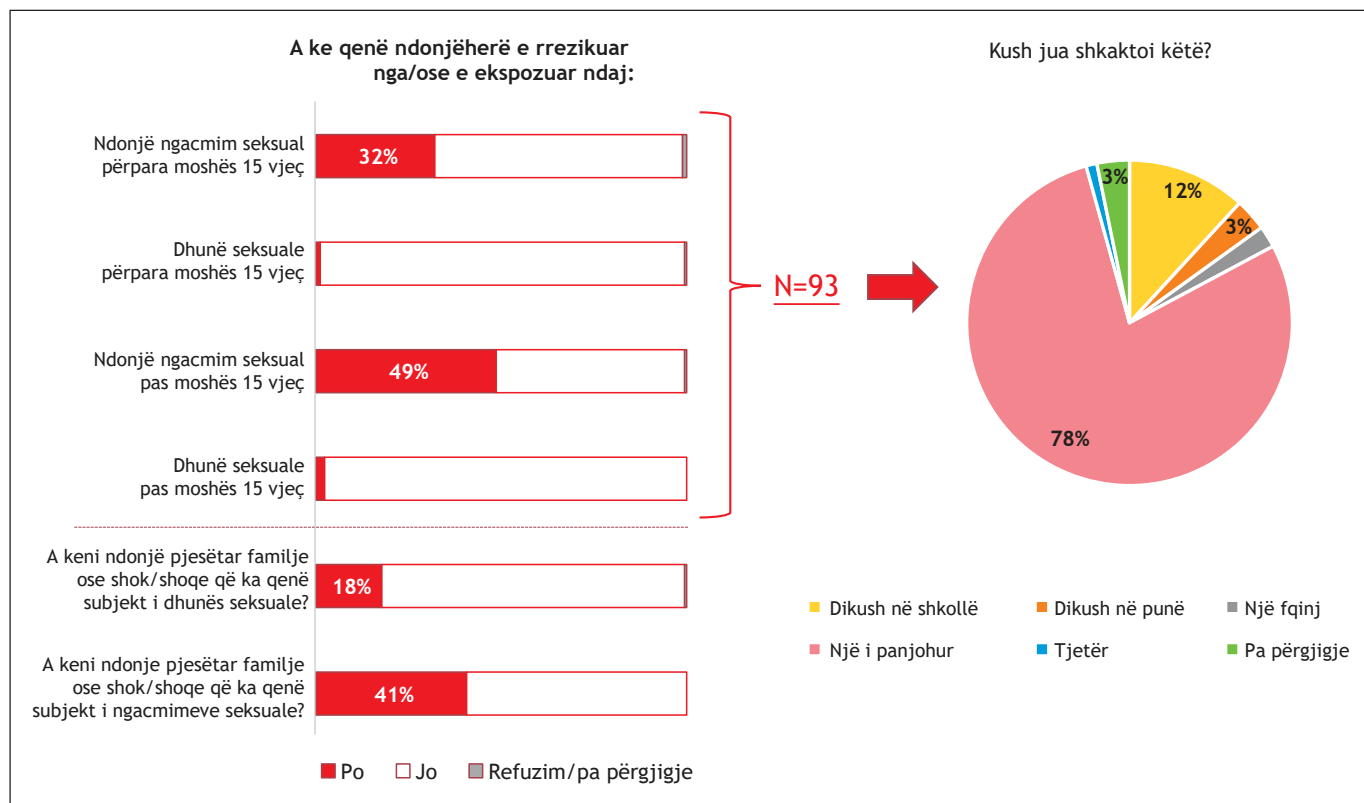
31 Këtu, termi “vajza” lidhet me perceptimin dhe interpretimin individual të të anketuarave sa i përket grupmoshës së saktë. (Atyre nuk iu dhanë qartësime për klasifikimin e “vajzave” sipas IDRA-s).

32 Në mënyrë interesante, kur krahasohen gjetjet nga Diskutimet e Fokus Grupeve ndërmjet grupit të grave pjesëmarrëse jo-rome dhe grave pjesëmarrëse rome, mund të vërehet që lidhur me shumicën e temave dhe çështjeve, mendimet janë të njëjta. Këtu përjashtohen gratë pjesëmarrëse rome të cilat raportuan që kishin marrë informacion vetëm për dhunën në familje, por jo për forma të tjera të DHBGJ-së apo DGJ-së, nga cilado palë interesi.

ose pas moshës 15-vjeçare (përkatësisht 1% dhe 2%). Megjithatë, 18% e pjesëmarrësve kanë njohuri të rasteve të dhunës seksuale të ushtruar mbi të tjerët. Ata raportojnë se kanë pasur të paktën një pjesëtar familjeje që është dhunuar seksualisht. Këto gjetje theksojnë tendencën e përgjithshme të mosraportimit të rasteve ose ngjarjeve personale, që shpesh konsiderohen çështje të brendshme private dhe familjare.

Shumica e pjesëmarrësve shprehen se ngacmimi ishte bërë nga një i panjohur (në vende publike). Kjo gjetje pasohet nga ngacmimi në shkollë (12%) dhe 3% në punë. Për shkak të këtyre gjetjeve, vihet në pikëpyetje siguria në shkollë.

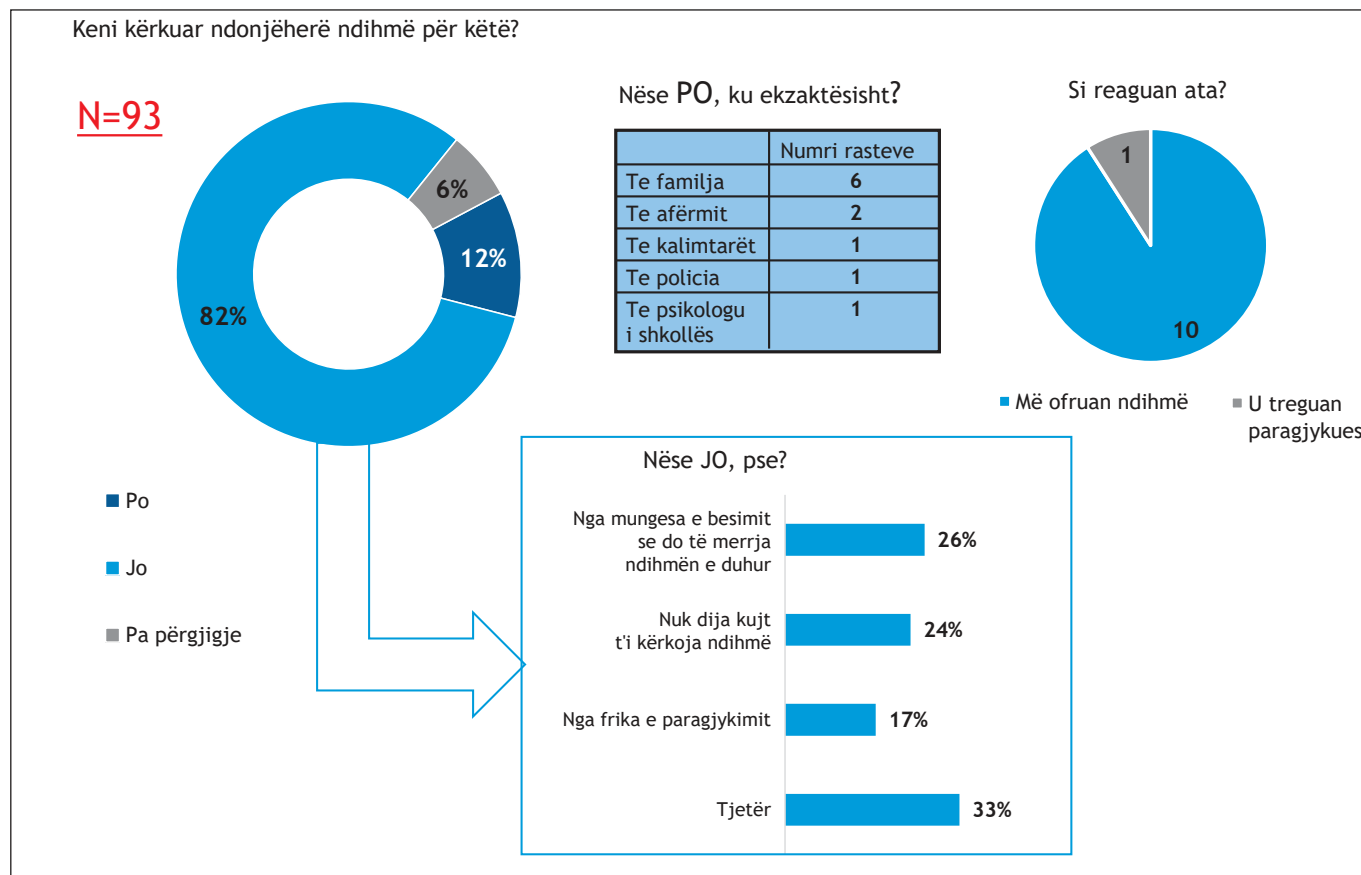
Figura 26. A keni qenë të rrezikuar nga këto raste & çfarë ju shkaktoi kjo gjë?

Shumica e të anketuarave (82% ose 76 raste) të cilët janë ekspozuar ndaj ngacmimit ose dhunës seksuale deklaruan që ato nuk dinin se ku të kërkonin ndihmë për shkak të mungesës së besimit në marrjen e ndihmës së duhur ose thjesht nuk kanë pasur informacion ku të shkonin të kërkonin ndihmë. Një masë tjetër prej 17 për qind të tyre kanë zgjedhur të mos kërkonin ndihmë për shkak të frikës së etiketimit. 12% të tjera zgjedhën se ku të kërkojnë ndihmë dhe iu drejtuan familjes (6 raste), të afërmeve (2 raste), policisë (1), një

kalimtarit (1 rast), dhe psikologut të shkollës (1 rast). Dhjetë nga këto 11 raste të hasura ishin marrë seriozisht dhe viktimat (pala/palët e dëmtuar/a) nuk u fajësuan. Këto gjetje theksojnë çështjen e mungesës së besimit në institucionet si dhe mungesën e informacionit për shërbimet e ndihmës. Për shkak të numrit të madh të të anketuarave të cilët shprehën që ata janë informuar rreth dhunës dhe ngacmimit seksual nëpërmjet kanaleve të ndryshme, vihet në diskutim nëse niveli i informacionit të dhënë (d.m.th. thjesht çfarë është, ose masat ligjore ndaj këtyre formave të dhunës, shërbimet ekzistuese, etj.) si dhe efektiviteti i fushatave për nxjerrjen e mjaftueshme në pah të alternativave të ndryshme që kanë gratë për të kërkuar ndihmë.

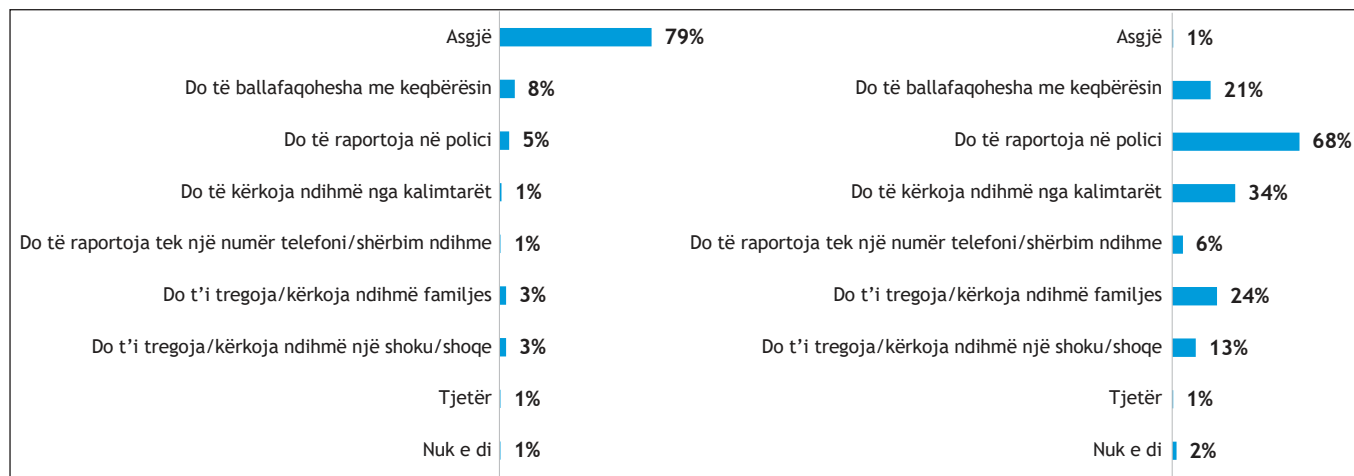
Figura 27. Të kërkuar ndihmë

Kur pyeten si do të reagonin në rast se do të përjetonin ngacmime verbale në rrugë, 79% raportuan që ata nuk do të bënin asnjë gjë, duke krijuar imazhin që vajzat dhe gratë të cilat përjetojnë ngacmime jofizike përgjithësisht i pranojnë ato.

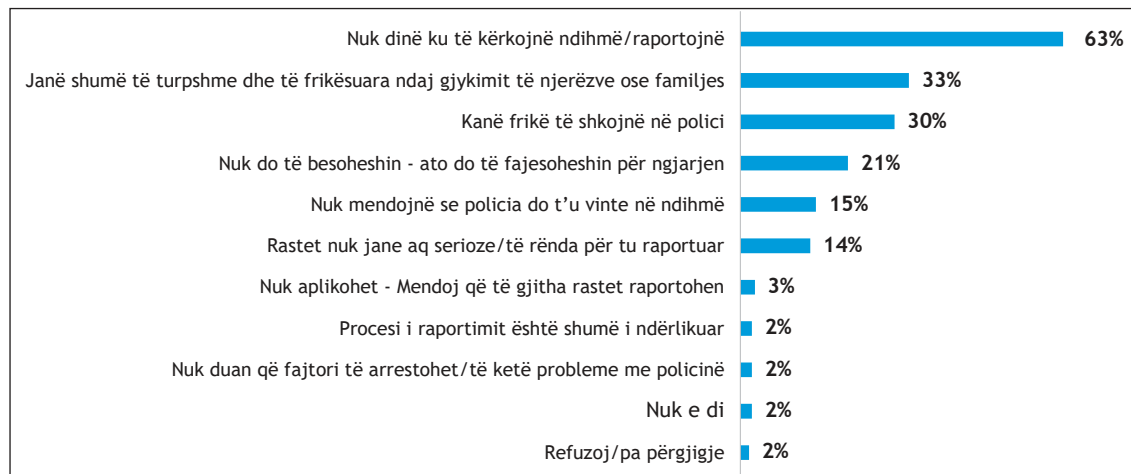
Anasjelltas, në rastet e sulmeve fizike ose seksuale, 68 për qind do t'i raportonin këto raste tek policia. Ndryshimi në reagim mund të shihet edhe lidhur me kërkesat për ndihmë drejtuar kalimtarëve ose familjes.

Figura 28. Reagimet ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) & sulmit të drejtpërdrejtë fizik ose seksual (djathtas)

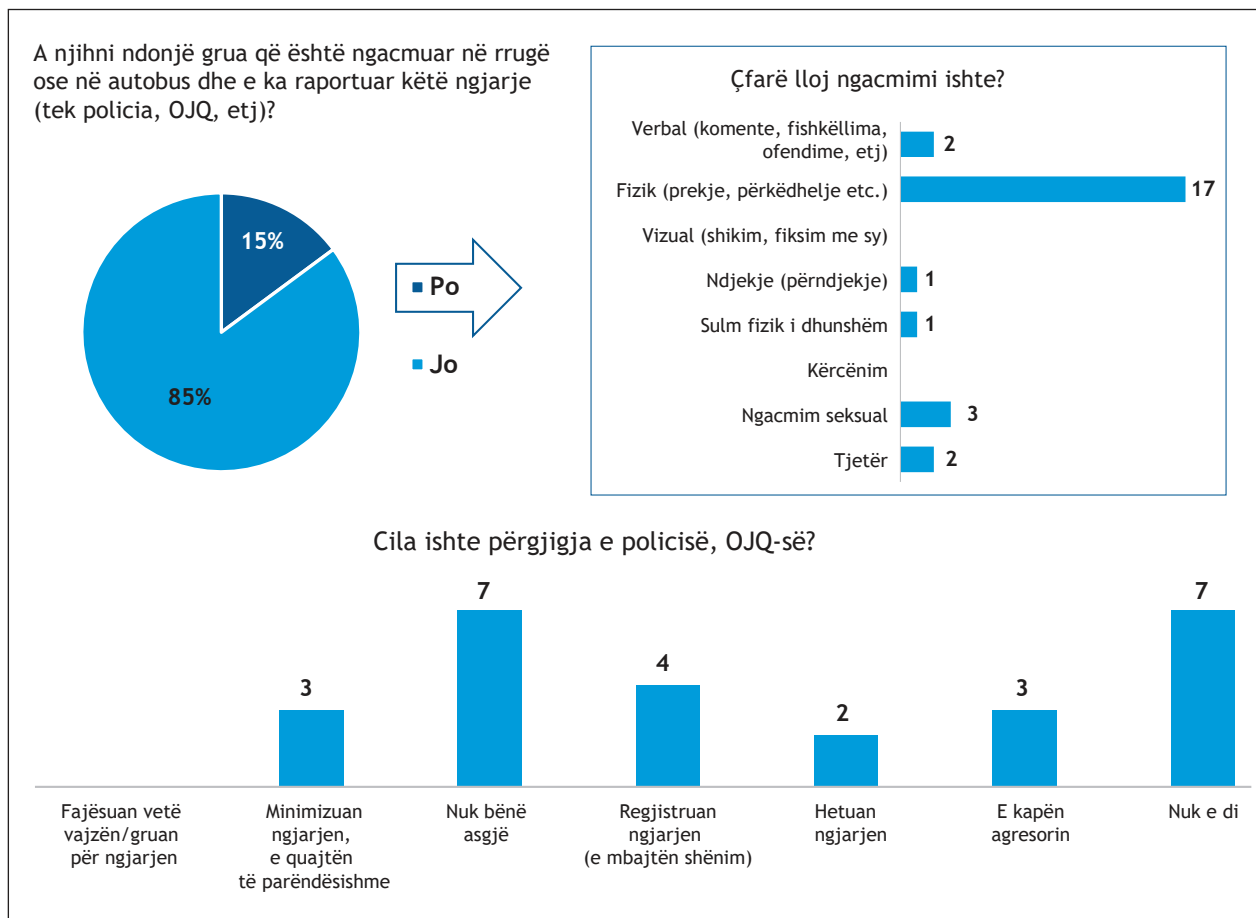
Vetëm 15% e të anketuarave deklarojnë se njohin gra të cilat janë ballafaquar me ngacmime dhe e kanë raportuar atë. Një numër domethënës ngjarjesh kanë pasur natyrë fizike (17). Gjysma e këtyre rasteve që u përpoqën t'i raportonin, nuk ishin trajtuar nga policia.

Figura 29. Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës tek policia?

Një numër i habitshëm i grave shprehën që arsyeja kryesore e mosraportimit të ngjarjes është mungesa e njohurive dhe mungesa e informacionit mbi kujt t'i drejtohen për ndihmë (63%). Një e treta u shpreh se, edhe i vinte turp ose kishte frikë nga gjykim. Tridhjetë përqind (30%) ka frikë t'i drejtohet policisë. **Gjetje si kjo theksojnë çështjen serioze të mungesës së besimit tek policia kur ndodhin ngjarje të ngacmimit seksual ose dhunës seksuale, si dhe mungesën e informacionit që duhet të adresohen urgjentisht.**

Figure 30. Raportimi i ngjarjeve

4.2.2 Astir, Tiranë

Siguria në Lagje & Shërbimet Publike

Për pjesën më të madhe të të anketuarave, Astiri është një lagje e frekuentuar çdo ditë nga shumë gra dhe vajza për arsye të lidhura me banimin (90%), argëtim (23%), arsimim (2%) dhe arsye pune (17%).

Në kontekstin e sigurisë të lagjes, kur u pyetën rreth mendimit të tyre mbi hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në qendër të Astirit, vetëm 17 për qind mendojnë ato janë të mjaftueshme dhe 84 për qind i konsiderojnë hapësirat e lira si të pakta.

Për sa i përket ndriçimit, gjetjet e sondazhit evidentojnë që sipas 90 për qind e të anketuarave, kushtet e ndriçimit janë shumë të mira dhe të mira në hyrjen e dyqaneve, e ndjekur nga 60 për qind për ndriçimin në hyrjet e banesave dhe ndërtesave. Megjithatë, gjysma e të anketuarave që jetojnë atje ose frekuentojnë Zonën e Astirit shprehen se kushtet e ndriçimit janë të dobëta ose që nuk ka ndriçim në të gjithë rrugët. Një tjetër grup prej 57 për qind mendon në mënyrë të ngjashme për infrastrukturën e ndriçimit tek stacionet e autobusëve. Këto gjetje janë disi të ngjashme me gjetjet e Qendrës së Tiranës ku hyrjet e ambienteve tregtare private kishin probabilitet më të madh të kishin ndriçim më të mirë.

Figura 31. Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?

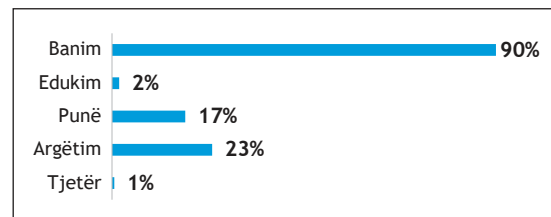

Figura 32: Cilat janë arsyet që vizitoni këtë lagje?

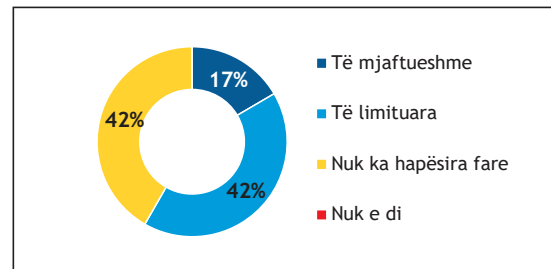
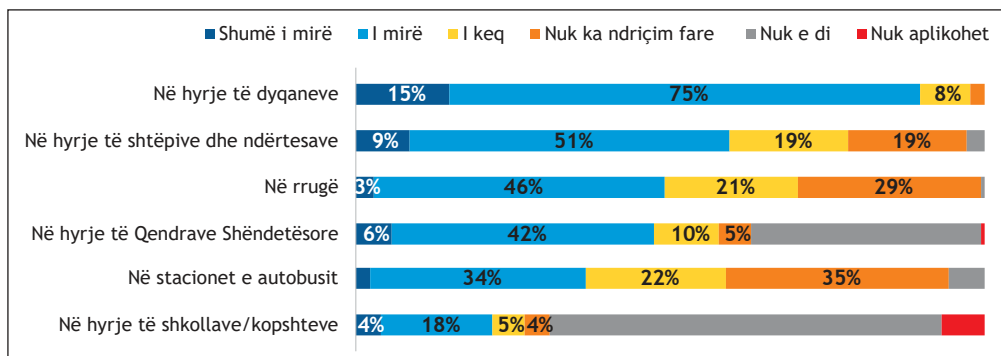
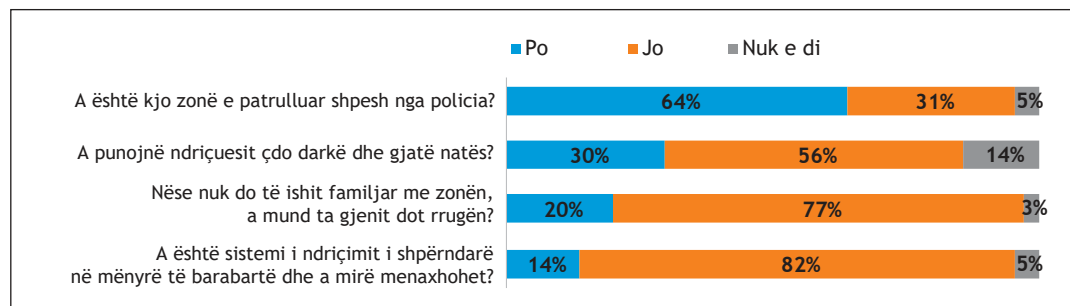

Figura 33. Si është ndriçimi në këtë lagje?

Shumica e të anketuarave (82 për qind) shprehen se sistemi i ndriçimit as nuk është shpërndarë njëtrajtësisht as nuk menaxhohet siç duhet në zonën e Astirit. Një dallim pozitiv është që 64 për qind deklarojnë që zona patullohet shpesh nga policia.

Figura 34. Jepni disa informacione rreth pyetjeve të mëposhtme për këtë lagje.

Për sa i përket vlerësimit të shërbimeve publike, gjetjet tregojnë se të anketuarat që banojnë ose frekuentojnë Zonën e Astirit kanë mendime të ndryshme rreth shërbimeve të përgjithshme për mirëmbajtjen, me 44% që i cilësojnë ato si të këqija ose pa shërbim tek të gjithë; 56% që i cilësojnë ato pozitivisht deri në një farë mase. Mbi dy të tretat e të anketuarave deklaruan se i përdorin shpesh shërbimet e transportit publik, ku më shumë se gjysma i vlerëson ato negativisht. Gjithsesi, 42% i cilësuan ato pozitivisht. Këto gjetje sugjerojnë që situata në zonën e Astirit nuk është njësoj në të gjitha hapësirën e saj.

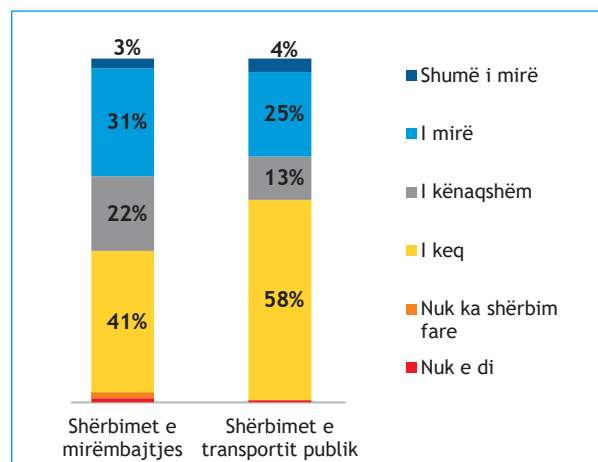
Rezultatet e studimit sasior më tej nxjerrin në dukje që, ndër faktorët që ndikojnë tek siguria personale e grave, shumica e të anketuarave (71%) shprehen se të qenit vetëm (i/e pashoqëruar) dhe zgjedhja e veshjeve (63%) janë faktorët që kanë më shumë të ngjarë të çënojnë sigurinë e tyre gjatë lëvizjes nëpër hapësirat publike.

Fakti i të qenit femër, ose fakti i të qenit në një moshë të caktuar gjithashtu përmendën si çështje që ndikojnë në sigurinë personale (63% dhe 59% përkatësisht). Në mënyrë interesante, të anketuarat janë të mendimit se faktet si të qenit nga një qytet tjetër, ose me përkatësi etnike të caktuar apo besim fetar të caktuar nuk janë çështje me rëndësi që ndikojnë tek siguria personale në zonën e Astirit, në mënyrë të ngjashme me situatën në Qendër.

Në lidhje me orientimin seksual, krahasuar me gjetjet e Qendrës, mund të vihet re se ka një rritje të vogël e të anketuarave që janë të mendimit se orientimi seksual mund të jetë një faktor që ndikon tek siguria personale (Nga 14% deri në 22%).

Kur shohim më lart të dhënat, të ndara sipas moshës, duket qartë se faktorët më të përmendur që kontribuojnë tek ndjesia e pasigurisë **jepen nga një numër më i lartë grash të reja dhe vajzash adoleshente po të krahasohen me të anketuarat e një moshe më të madhe.**

Figura 35. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje

Kur u pyetën se sa mundësi ka që këto ngjarje të ndodhin me një grua ose një vajzë në këtë lagje, gjetjet shfaqin se, në mënyrë të ngjashme me Qendrën e Tiranës, kanë më shumë të ngjarë të hasen format e ngacmimit seksual verbal në krahasim me ngacmimin fizik. Të anketuarat i cilësuan fishkëllimat dhe thirrjen me epitete si problematika që kanë shumë të ngjarë që të ndodhin tek një grua ose një vajzë në këtë

lagje. Kjo ndiqet nga problematikat e komenteve seksuale dhe vështrimeve me sfond seksual; rreth gjysma e të anketuarave i cilësojnë këto lloje ngjarjesh si 'me shumë gjasë'. Megjithatë, mundësitë e të qenit i prekshëm nga ky rrezik lëndimi, nga sulmet seksuale apo fizike, konsiderohen se kanë pak të ngjarë të ndodhin sipas shumicës së grave që morën pjesë në këtë sondazh, njësoj si gjetjet në Qendrën e Tiranës.

Për sa i përket faktorëve që kontribuojnë tek ndjesia e pasigurisë në këtë lagje, në dallim nga gjetjet e Qendrës së Tiranës³³ ku 84% konsiderojnë faktorin e abuzimit me alkoolin dhe drogën si dhe grupet e burrave dhe djemve që enden rrugëve, si faktorët më të përmendur të rrezikut. Për 93% e të anketuarave që jetojnë në Astir mungesa e hapësirave të sigurta për gratë dhe vajzat e ndjekur nga mbipopullimi në transportin publik dhe ndriçimi i pakët (87%) shfaqen si faktorët më të mëdhenj të rrezikut.

Figura 36. A mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon tek siguria juaj personale në këtë zonë?

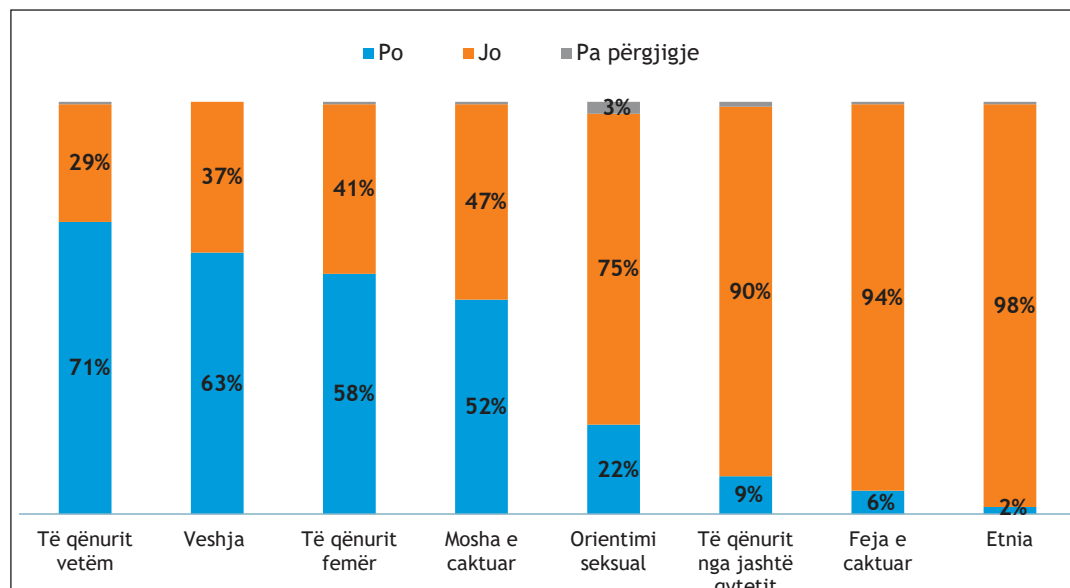
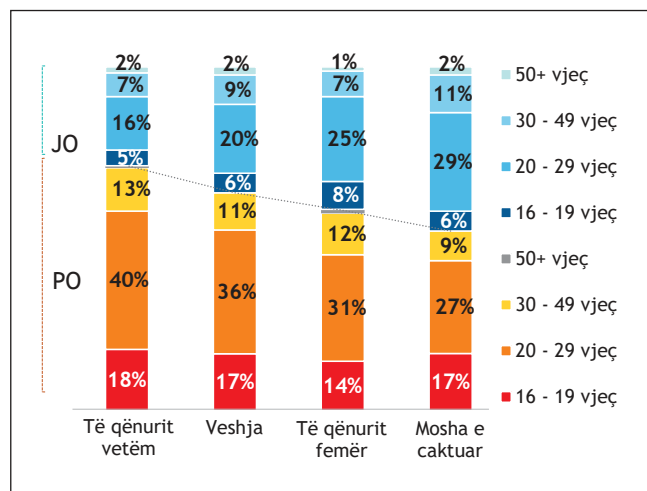

Figura 37. Faktorët që ndikojnë tek siguria personale, të ndarë sipas moshës

33 Shihni faqen 29 për më shumë informacion.

Figura 38. Sa mundësi ka që të ndodhin këto gjëra tek një grua në këtë lagje?

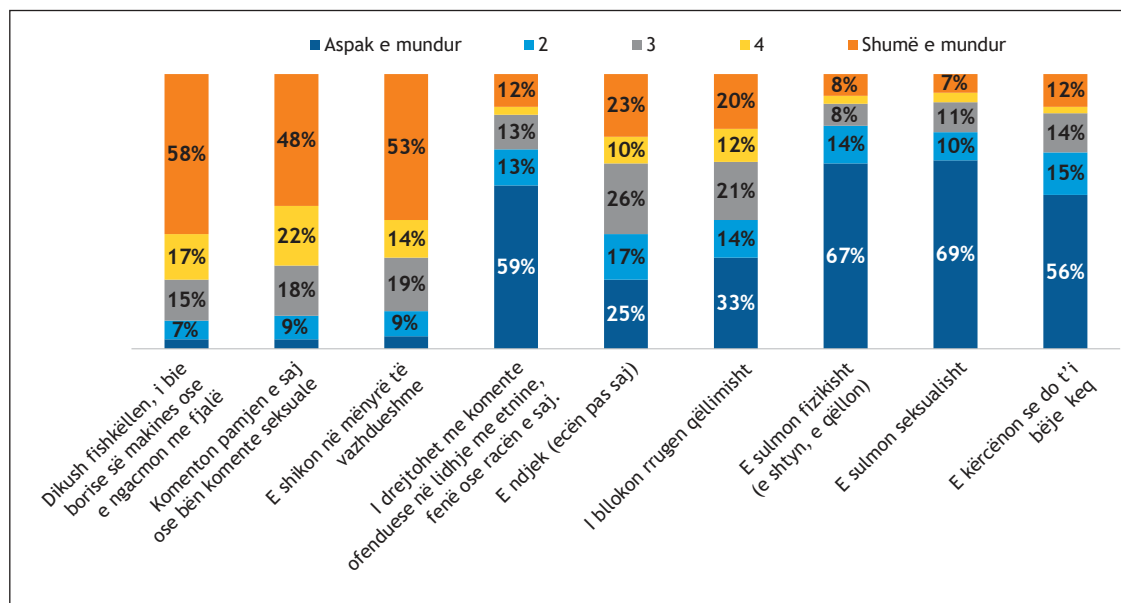

Figura 39. Në këtë zonë, cilët faktorë kontribuojnë në ndjesinë tënde të pasigurisë në këtë lagje?

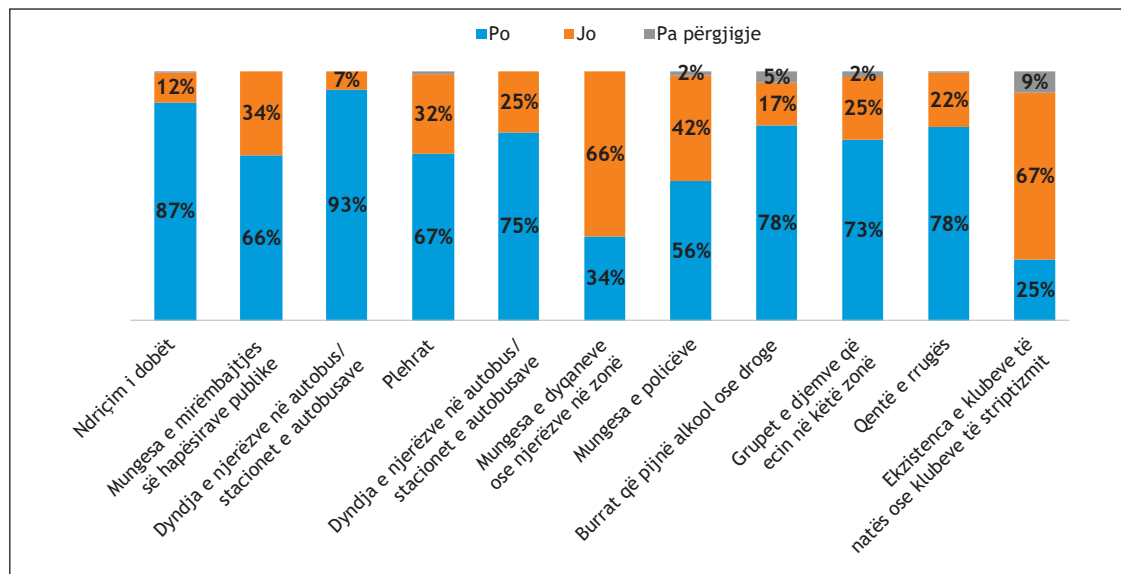
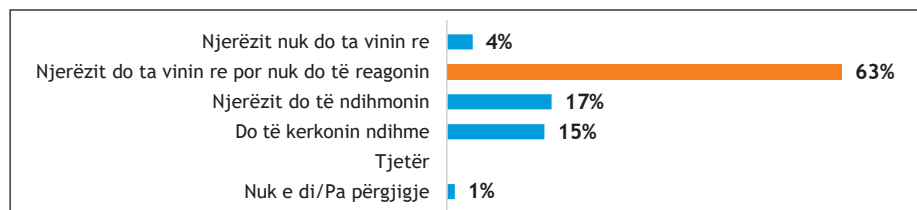

Figure 40. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të ngjarjeve që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zonë?

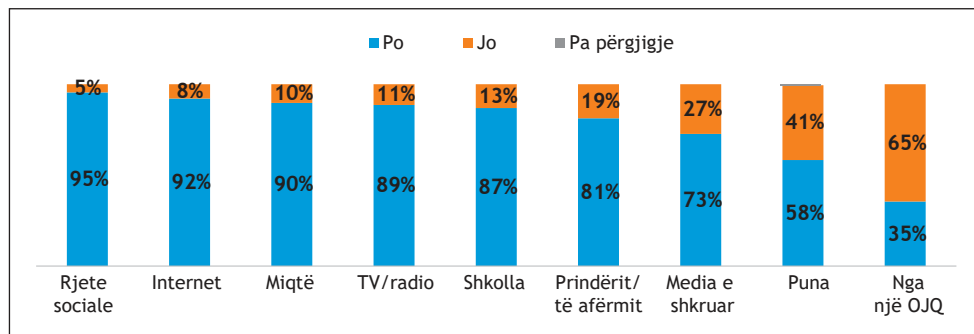

Madje, u identifikua diçka shumë më serioze, po të krahasohet me Qendrën e Tiranës³⁴, lidhur me reagimet ndaj ngjarjeve që mund t'i ndodhin një gruaje në publik. Sipas 63% e të anketuarave, reagimi më i madh i njerëzve që bëhen dëshmitarë të këtyre rasteve është që njerëzit e vënë re, por nuk reagojnë. Vetëm 17 për qind të të anketuarave janë të mendimit se njerëzit që bëhen dëshmitarë të këtyre rasteve do t'i ndihmojnë ose do të kërkojnë ndihmë (15%). Siç theksohet më lart, këto gjetje tregojnë se disa variante të ngacmimit seksual ose madje dhunë ende pranohen si normë si rezultat i mendësisë së prapambetur dhe botëkuptimit të mbështetur në stereotipa gjinorë nga disa gra në popullin shqiptar.

Përshtypje të Përgjithshme rreth dhunës dhe ngacmimit seksual

Gjetjet tregojnë se thuajse të gjithë të anketuarat janë informuar rreth formave të ndryshme të dhunës ndaj grave nga shokët e shoqet dhe media ose kontaktet e tjera sociale. Në mënyrë të ngjashme me gjetjet për qendrën e Tiranës, por që vihet re më shumë, është mungesa e informacionit të marrë nga Organizatat Jofitimprurëse.

Figura 41. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet?

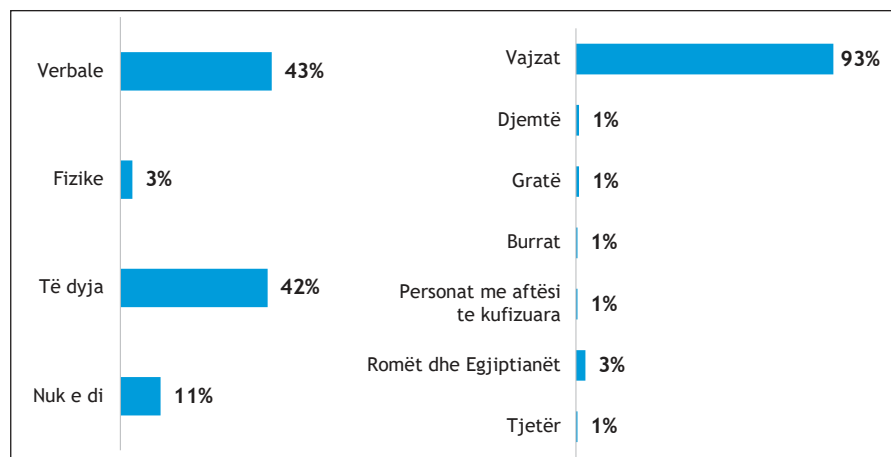

34 Shihni faqen 30 për më shumë informacion.

Më pak të anketuara nga kjo lagje, krahasuar me ato në Qendër, raportuan që episodet e dhunshme janë më së shumti verbale (43%) dhe mbizotëron thujtse i njëjti numër përvojash në të dyja llojet (42%). Pothuajse të gjithë bien dakord që vajzat janë më të rrezikuara në këtë lagje po të krahasohen me grupe të tjera demografike. Vetëm pak të anketuara besojnë që romët dhe egjiptianët janë më të rrezikuar (3%).

Gjithsej 41% e të anketuarve kanë qenë të rrezikuar ose të ekspozuar ndaj formave të ngacmimit seksual ose dhunës seksuale përpara ose pas moshës 15-vjeçare në zonën e Astirit (në Qendër të Tiranës u raportuan 93 raste, për krahasim).

Figure 42. Episodet e dhunës që ndodhin në këtë zonë janë zakonisht më shumë...(majtas) & cilët grupe individësh janë më të rrezikuar këtu në këtë lagje? (djathtas)

Pothuajse një e treta raportojnë të kenë një pjesëtar/e familjeje ose shok/shoqe të cilët janë ngacmuar seksualisht, ndërsa vetëm 13% raportojnë të njëjtën gjë në lidhje me dhunën seksuale. Sikurse në Qendër, shumica së këto raste raporton se një i panjohur ka ushtruar mbi to ngacmim ose dhunë, tetë% raportojnë t’i kenë përjetuar këto raste në ambientet e shkollës. Meqenëse **kjo është lagjja e dytë ku shkollat janë vendi i dytë më i mundshëm për t’u ekspozuar ndaj këtyre çështjeve, siguria e vajzave në shkollë kthehet në një çështje shumë emergjente.**

Shumica e të anketuarave të cilët kanë qenë të rrezikuar ose të ekspozuar ndaj ngacmimit ose dhunës seksuale deklaruan që ata nuk kërkuan ndihmë për shkaqe/arsye të tjera nga ato të listuara në Figurën e mëposhtme ose për shkak të mungesës së besimit që do të merrnin ndihmë e duhur. Pjesëmarrës të tjerë, 18% të cilët zgjedhën se ku të kërkojnë ndihmë, iu drejtuan familjes (7 raste) dhe te policia (3 raste).

Kur u pyeten se si do të reagonin në rast se do të përjetonin ngacmime verbale në rrugë, 55% pohuan se s’do të bëjnë asgjë. Nuk kishte reagim të njëjtë për rastet e sulmeve fizike ose seksuale, ku 77% do t’i denonconin ato tek policia. Ndryshimi i reagimit mund të shihet edhe për sa i përket kërkesës për ndihmë, siç paraqitet në Figurën e mëposhtme; përqindja e moshave është më e lartë për rastet e sulmit fizike ose seksual.

Figura 43. A jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj... & Kush jua ka shkaktuar këtë

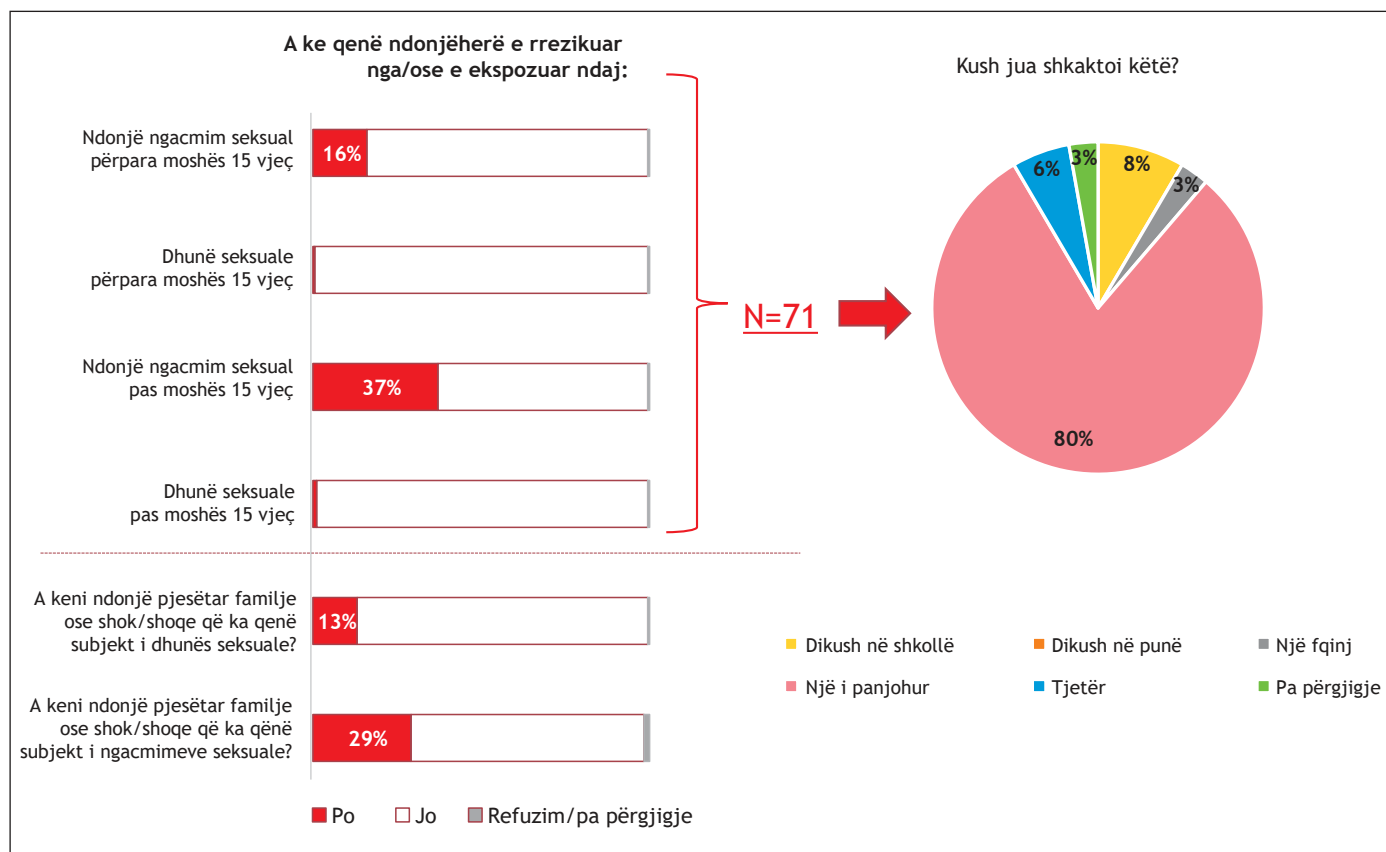

Figura 44: Reagimi ndaj ngacmimit verbale në rrugë (majtas) & raste të sulmeve të drejtpërdrejta fizike ose seksuale (djathtas)

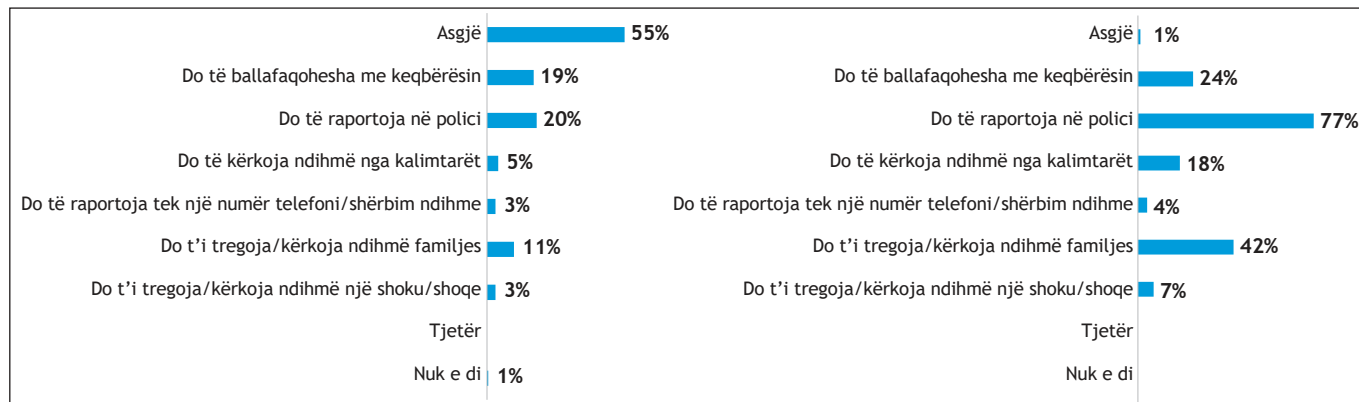

Figura 45: Kërkesa për ndihmë

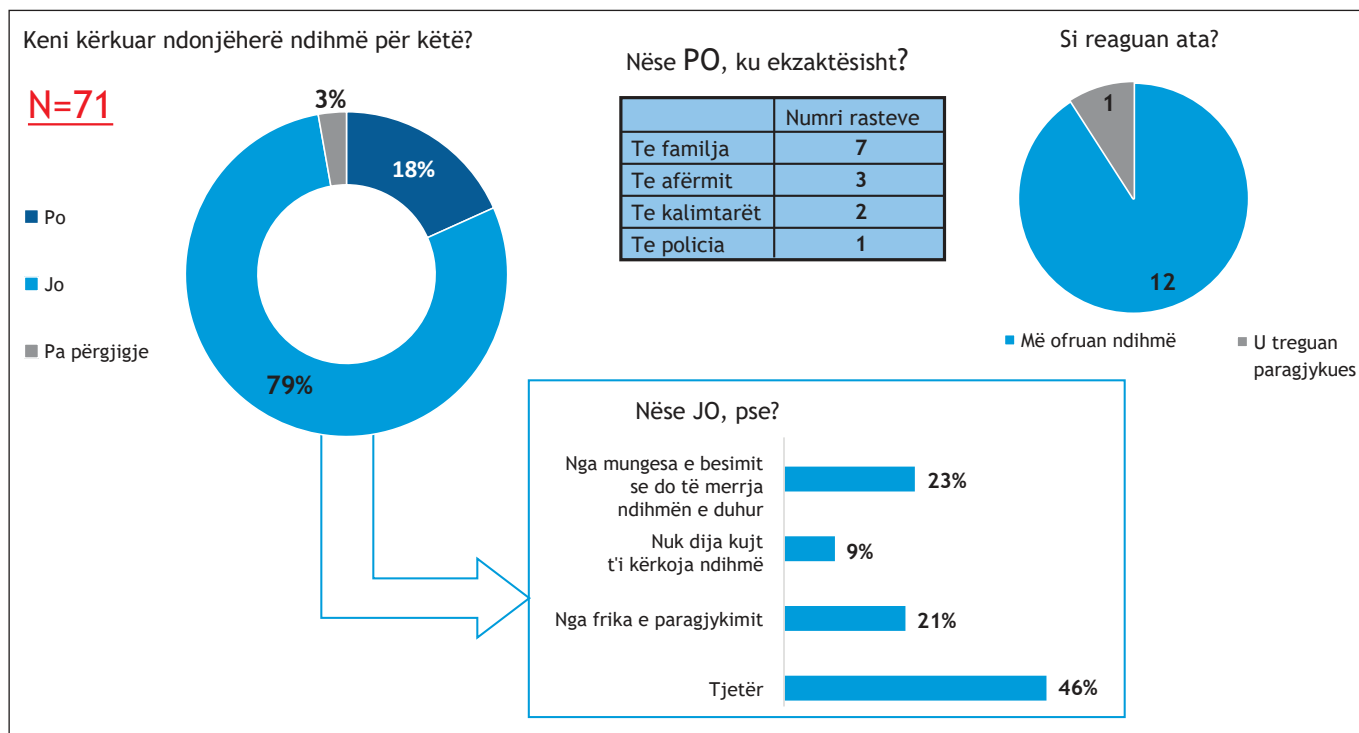
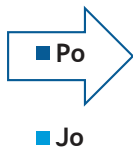
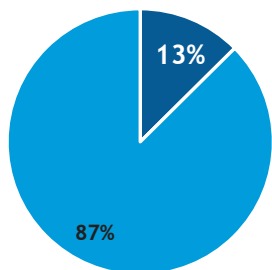
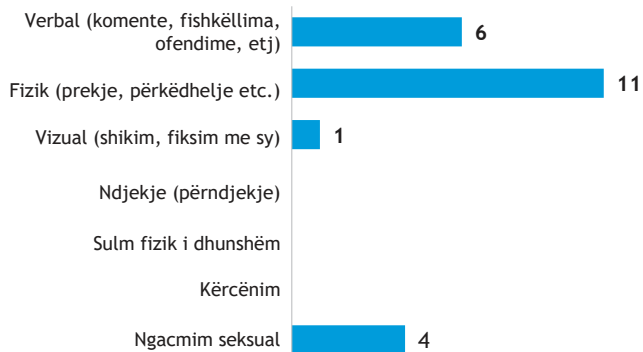

Figura 46. Raportimi i ngjarjeve

A njihni ndonjë grua që është ngacmuar në rrugë ose në autobus dhe e ka raportuar këtë ngjarje (tek policia, OJQ, etj)?

Çfarë lloj ngacmimi ishte?

Cila ishte përgjigja e policisë, OJQ-së?

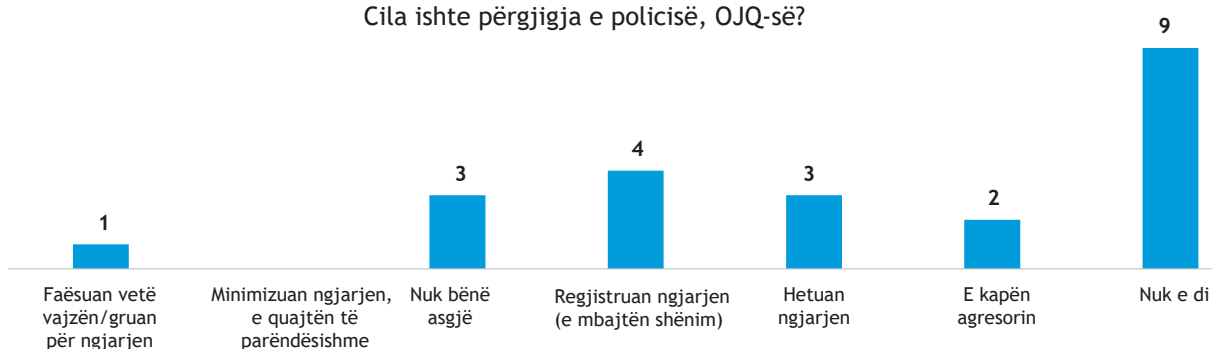
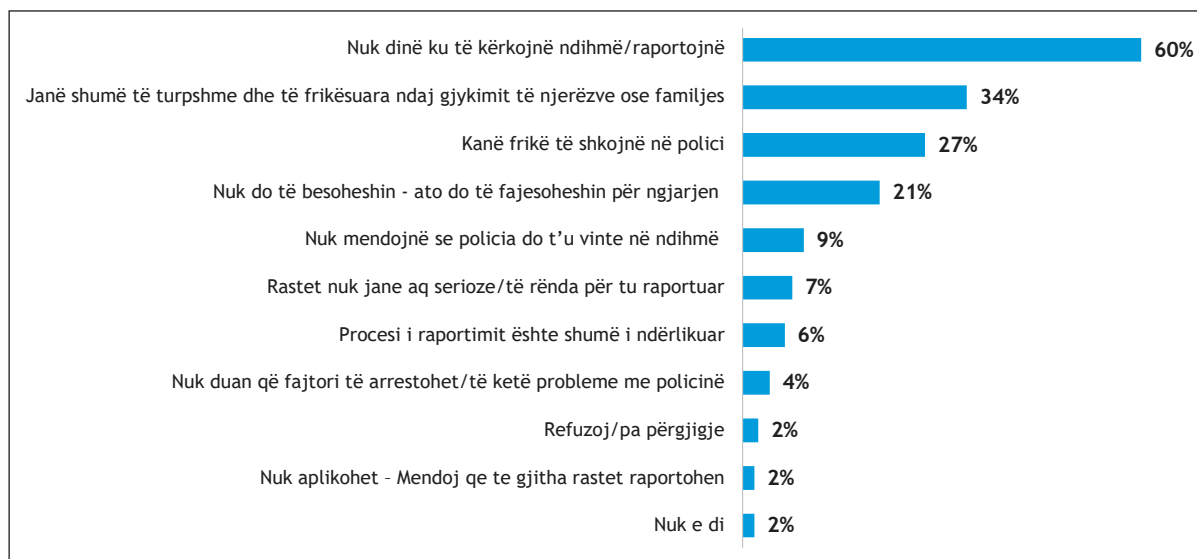

Figura 47. Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës tek policia?

4.2.3 Gjetjet Cilësore

4.2.3.1 Fokus Grupet

Gjetjet e Fokus Grupeve të zhvilluara në qytetin e Tiranës vërtetojnë gjetjet e studimit sasior në disa aspekte. Pjesëmarrësit që jetojnë në zonën e Astirit e renditin si më problematike çështjen e mbipopullimit në autobusët e transportit publik dhe mungesën e infrastrukturës së ndriçimit rrugor.

Pjesëmarrëse femrat nga të dyja lagjet e marra në studim kanë frikë të dalin të pashoqëruara natën, dhe në të njëjtën kohë nuk kanë besim të përdorin taksi (përveç taksive të licencuara/ taksive të verdha në pronësi të shoqërive që ofrojnë shërbim taksi). Ato ndjehen shumë të pasigurta edhe për shkak të pranisë së grupeve të burrave/djemeve që konsumojnë lëndë narkotike të llojit marijuanë në lagje ose në hyrje të ndërtesave rezidenciale të tyre.

Si meshkujt edhe femrat pjesëmarrës në sondazh, në mënyrë të ngjashme me gjetjet e studimit sasior, shfaqin një nivel të lartë indiference dhe mungese të empatisë kur bëhen dëshmitarë të episodeve të dhunës ndaj një vajze ose një gruaje.

“Në një çast, në linjën e autobusëve “Tirana e Re”, një vajzë bërtet, “Idiot, mos më prek”, Ai e gjuan me shuplakë, por asnjë nuk reagoi.”
 - Pjesëmarrëse, Tiranë

Pjesëmarrësi e sheh denoncimin te policia si rrugën e vetme ku mund të kërkojë ndihmë. Megjithatë, në të njëjtën kohë, një problem tjetër është edhe mungesa e besimit tek policia për shkak të korrupsionit dhe nepotizmit që mund të ekzistojë edhe për shkak të frikës së përhapjes së të dhënave personale.

Pjesëmarrëset femrat shprehen që format më të përhapura të ngacmimit seksual janë komentet seksuale dhe ndonjëherë ndjekja nga pas nga burrat dhe djemtë. Sipas pjesëmarrësve meshkuj, kjo thuhet se është një dukuri që kohët e fundit është në rënie, megjithëse ata pranojnë që i kanë ngacmuar seksualisht gratë dhe vajzat me komente ose fishkëllima në të kaluarën. Ata pohojnë që përpjekjet e tyre ndalën në çastin që ata refuzoheshin nga gratë. Meshkujt pjesëmarrës gjithashtu pohojnë se burrat nga veriu i Shqipërisë mund të përbëjnë problem për ngacmimin seksual për shkak të mendësisë së tyre të prapambetur, siç janë rolet tradicionale të burrave dhe grave apo krenaria.

Vihet re që pjesëmarrësit e të dyja gjinive bien dakord që veshja është faktor provokimi për ngacmimin seksual. Gjithashtu, të dyja gjinitë bien dakord me thënien që gratë ngacmohen seksualisht pasi janë të delikate nga natyra. Kjo gjetje sugjeron ideologjitë e vazhdueshme të të drejtave seksuale të meshkujve dhe nënshtrimin e femrave si një faktor rreziku dhe përcaktues për viktimizimin.³⁵

Në mënyrë interesante, ndryshe nga studimi sasior i sondazhit, femrat dhe meshkujt pjesëmarrës janë të mendimit se të mos-qenit banor i Tiranës përbën një shkak për ngacmim seksual. Ata i referohen kryesisht vajzave studente që jetojnë në konvikte pa kontroll prindëror, një rol ky që ende zë një vend të rëndësishëm në shumë familje shqiptare madje edhe tek vajzat dhe gratë e reja mbi 18 vjeç.

“Ne vijmë nga familje ku burrat janë shumë autoritarë. Përgjatë brezave burrat kanë caktuar rregullat në familje. Vajzat nuk kanë pasur liri. Kur vajzat shkonin për në Tiranë nga zonat rurale, shpesh ato ndjeheshin shumë të izoluara. Gjithashtu, jetesa në Tiranë u ofron më shumë liri dhe disa vajza të cilat jetojnë vetëm ka më shumë të ngjarë të bien viktimë e ngacmimit ose e dhunës seksuale.”
-Pjesëmarrëse (femër), Tiranë

Burrat gjithashtu janë të mendimit se vajzat që punojnë në kazino ose ambiente të ngjashme janë të predispozuara të ngacmohen seksualisht pasi ato përballen me një mjedis të dominuar nga meshkujt.

Pjesëmarrës të Fokus Grupeve propozojnë rekomandimet e mëposhtme për përmirësimet:

- Përmirësimi i gjendjes së ndriçimit dhe zgjerimi i hapësirave publike
- Mbrojtja e të dhënave personale gjatë raportimit të rasteve të ngacmimit seksual ose dhunës seksuale tek policia
- Miratimi i masave të detyrueshme me natyrë korrigjuese në rastin e ngacmimit seksual verbal dhe reformimi i masave korrigjuese për ngacmimin seksual fizik.³⁶
- Krijimi i programeve të trajnimit për vetëmbrojtjen për gratë

35 https://www.endviolencekundër women.org.uk/ep-content/uploads/Prevention_Frameöork_unwomen_nov2015.pdf (fq.27)

36 Ky rekomandim vjen nga një pjesëmarrës FG-je që kishte dijeni për një ligj të ri në Finlandë. Atje, nëse një person ngacmohet seksualisht në mënyrë verbale, ngacmuesi paguan gjobë nëse kapet në flagrancë. <https://www.citymetric.com/politics/finnish-police-officers-can-noë-issue-spot-fines-sexual-harassment-1889>

Intervistat e palëve të interesit në Tiranë sjellin gjetjet e mëposhtme:

Vlerësimi i përgjithshëm i bashkive/ lagjeve & Shtjellimi i çështjeve mbizotëruese të mbrojtjes dhe sigurisë

Bashkia Tiranë në përgjithësi perceptohet si e sigurt, megjithatë jo nga të gjithë palët e interesit që u morën në intervistë. Çështja më problematike që u ngrit nga të gjitha palët e interesit, si nga bashkitë edhe nga OJF-të, ishte mungesa e ndriçimit rrugor në rrugët dytësore dhe mungesa infrastrukturës adekuate në disa nga hapësirat publike.

Shtjellimi i çështjeve mbizotëruese në lidhje me DHBGJ-në dhe DGj-në

Dhuna me bazë gjinore dhe ngacmimi seksual në përgjithësi shihen si problematika në Bashkinë Tiranë. Sipas palëve të interesit kohët e fundit ka pasur shtim të rasteve. Megjithatë, shumica e tyre thekson se kjo mund të vijë për shkak të një shkallë më të lartë raportimesh dhe jo domosdoshmërisht për shkak të shtimit të numrit të rasteve. Në krahasim me të kaluarën, ndërgjegjësimi rreth mundësive të raportimit është më i lartë dhe si rrjedhojë ka më shumë mundësi që gratë të kërkojnë ndihmë.

Rastet e raportuara zakonisht kanë të bëjnë me dhunën në familje, dhunën psikologjike dhe dhunën seksuale/ngacmimin seksual.

Planet, nismat, politikat aktuale në bashki/lagje

Palët e interesit të Tiranës kanë nxjerrë në pah shumë zhvillime pozitive ose nisma që janë realizuar kohët e fundit. Ndër aktivitetet më të zakonshme përmenden;

- Nismat dhe investimet për përmirësimin e infrastrukturës në të gjithë qytetin
- Ekzistenca e Mekanizmit të Referimit për rastet e DhF-së, e koordinuar nga Bashkia dhe prania e Koordinatorit Lokal për dhunën në familje si pjesë e stafit të bashkisë.
- Miratimi nga Këshilli Bashkiak i Tiranës (më 7 Qershor) i Planit të Veprimit Gjinator Vendor (2018-2020) i hartuar me mbështetjen e UN Women, në një linjë me kërkesat e Kartës Evropiane për Barazinë e Grave dhe Burrave në Jetën Vendore. Përgatitja e këtij studimi ishte gjithashtu pjesë e këtij Plani (objektivi specifik 3.6).
- Shtimi i patrullimit nga ana e Policisë
- Bashkia Tiranë ka gjashtë qendra sociale të shpërndara në rajonet e qytetit sikurse gjashtë rajonet e policisë.
- Ekzistenca e shërbimeve të ndryshme të specializuara për adresimin e rasteve të dhunës ndaj grave dhe vajzave, kryesisht si anëtarë të Mekanizmit të Referimit ndaj DhF-së. Linja e telefonit kombëtar falas ose linja falas vendore, së bashku me strehët në nivel kombëtar/vendor shërbime të tjera siç janë ndihma ligjore ose psikologjike falas që jepet nga anëtarë të ndryshëm të Mekanizmit të Referimit në Tiranë janë jashtëzakonisht të rëndësishëm për adresimin e suksesshëm të rasteve të DHnGV-së.

Rekomandimet për Përmirësime të Mundshme

Pavarësisht nga masat e miratuara për përmirësim, u theksuar se ekziston nevoja për të bërë më shumë për ta bërë qytetin e Tiranës të sigurt për qytetarët, sidomos për gratë dhe vajzat. Në mënyrë të veçantë, në lidhje me nismat që lidhen me përmirësimin e ndriçimit dhe të infrastrukturës, u theksua që ato kishin natyrë sporadike. Rekomandimet e mëposhtme për përmirësimet u dhanë nga të gjithë palët e interesit.

- Përmirësimet e infrastrukturës rrugore
- Ndriçimi rrugor i rrugëve dytësore
- Ndriçimi i të gjithë cepave të errëta të rrugëve, siç kanë rrugicat, kalimet e këmbësorëve dhe hyrjet në banesa
- Monitorim me kamera përreth ndërtesave
- Shtimi i patrullimit nga ana e policisë
- Shtimi i shërbimeve mbështetëse për viktimat (palët e dëmtuara) të DHBGJ-së
- Më shumë publicitet për numrat e telefonit të disponueshëm për viktimat, anekënd qytetit si dhe nëpër autobusë
- Shtimi i ndërgjegjësimit të komunitetit përmes shpërndarjes së fletushkave dhe broshurave me informacion rreth numrave të kontaktit të rajoneve të policisë dhe të OJF-ve që ofrojnë mbështetje dhe ndihmë.

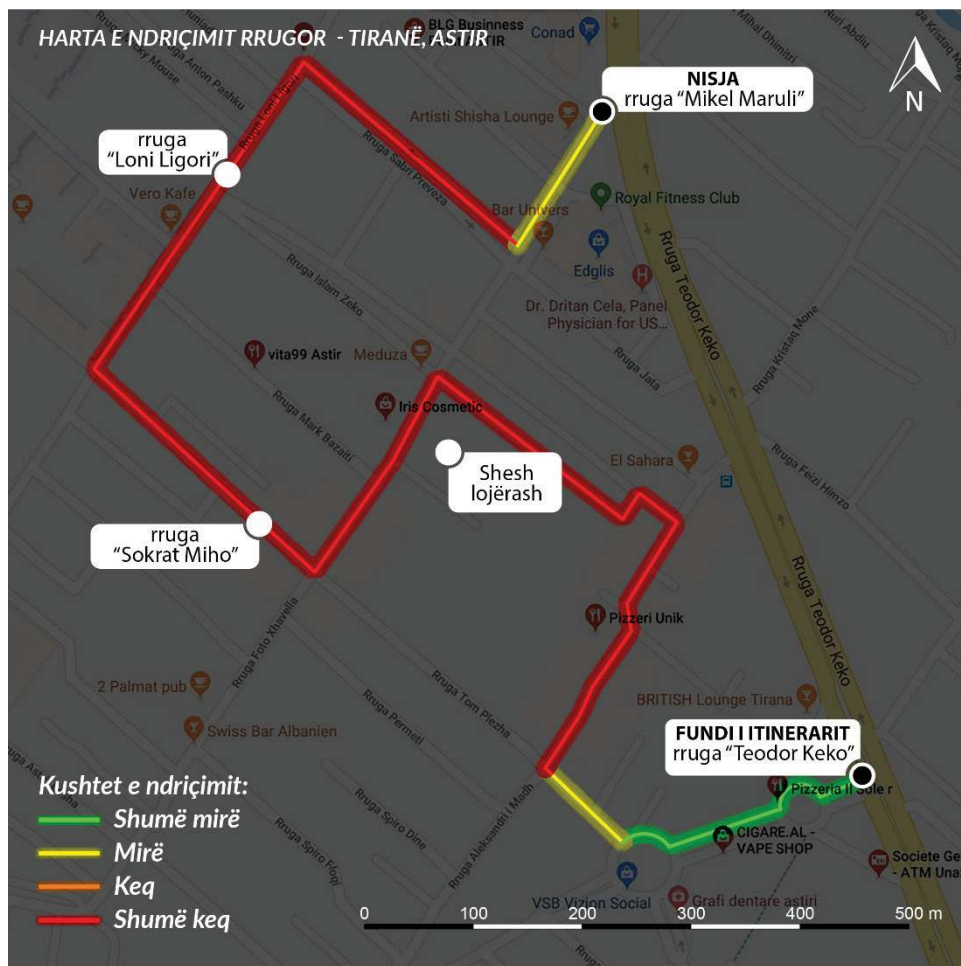
4.2.3.3 Inspektimet e Sigurisë në Rrugë

Pjesëmarrësit patën mundësi të eksploronin zonën e Astirit në kryeqytet. Në fillim, zona u përjetua si kaotike, e zhurmshme dhe e mbipopulluar. Ata raportuan se kishin parë shumë bare, trafik të rënduar dhe njerëz që kalonin atypari. Zona të jep një ndjesi pasigurie ngaqë nuk është mirëmbajtur dhe në shumë rrugë të tij mungon ndriçimi. Vetëm një kënd lojërash i zonës ka ndriçimin e duhur. Më tej, pjesëmarrësit raportojnë të kenë parë shumë rrugica qorre të fshehta e të rrezikshme. Ka një numër hapësirash midis ndërtesave që atyre u duken të frikshme dhe të vështira për t'u arratisur. Gjithashtu, ata raportojnë të kenë vënë re burra që pinë alkool dhe qëndrojnë në rrugë, që i bën gratë dhe vajzat të ndihen të pasigurta, sikurse shprehin gratë në Fokus Grupe.

Shumica e pjesëmarrësve nuk ndihen të sigurt kur ecin natën rrugëve të Astirit; pasiguri që shtohet nga mungesa e perceptuar e patrullimit të policisë. Këto gjetje sugjerojnë që perceptimi i sigurisë dhe gjendja e sigurisë është alarmuese.

4.2.3.4 Vëzhgimet e strukturuar

Stafi i trajnuar nga IDRA bëri dy vëzhgime të strukturuar të cilat eksploran të njëjtat rrugë sikurse dhe pjesëmarrësit në inspektimin e sigurisë në rrugë. Qëllimi ishte të mblidheshin të dhëna dhe përshtypje të situatës së mbarëvajtjes dhe sigurisë nga këndvështrimi i personave që kanë marrë trajnim për analizimin e zonave gjeografike urbane.

Vëzhgimet e strukturuar të lartpërmendura u zhvilluan në datën 11 qershor. Ato nisën në Rrugën "Mikel Maruli" dhe mbaruan në Rrugën "Teodor Keko" në zonën e Astirit. Inspektimi i parë u bë gjatë orëve të paradites në orën 11:00 dhe i dyti në mbrëmje në orën 21:00. Mëshketur në këto vëzhgime, në këtë zonë u vu re një mungese totale e sinjalistikës rrugore, gjë që pengon përpjekjet për orientim sidomos kur dikush nuk i njeh këto rrugë. Në një përshtypje të përgjithshme, gjendja është e dobët. Ka shumë pika ku dikush mund të fshihet e të mos diktohet, siç është hapësira midis koshave të mbeturinave, rrugica dhe kantiere ndërtimi. Përveç rrugës pranë rrugës "Teodor Keko" (e shënuar në hartë me ngjyrë të gjelbër dhe të verdhë), vëzhgimi i mbrëmjes nxori në dritë një mungesë të theksuar të ndriçimit rrugor. Të vetmet burime ndriçimi vijnë nga dyqanet dhe lokalet. Për shkak të errësirës, vështirë të merret një pamje e qartë e zonave përreth dhe atyre pranë.

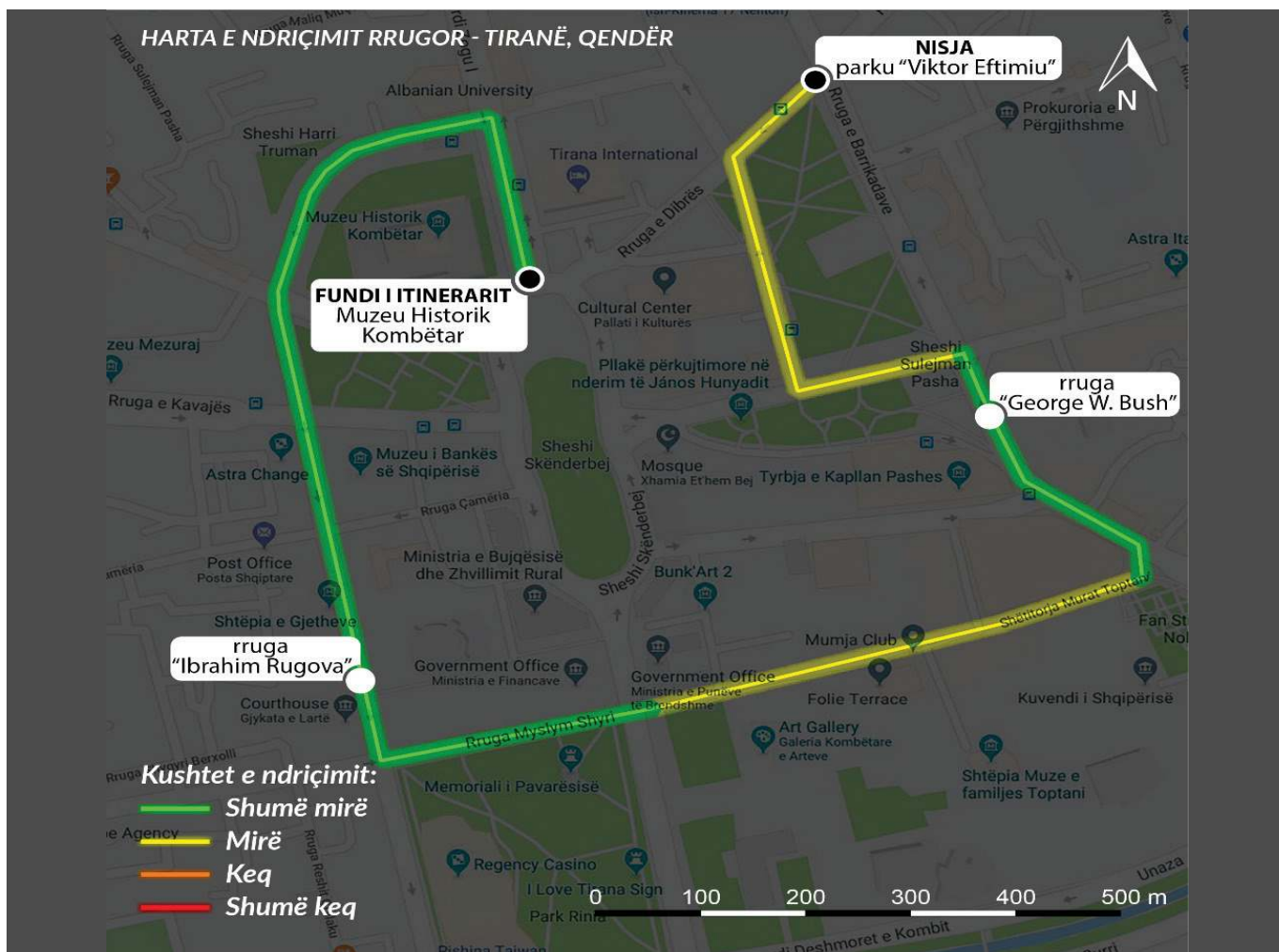
Mungesa e ndriçimit gjatë mbrëmjes, kryqëzimi i rrugës "Sabri Preveza" me "Loni Ligori"

Mungesa e mirëmbajtjes dhe punime ndërtimi të papërfunduara

Dy vëzhgimet e strukturuar u mbajtën në Qendrën e Tiranës, ku gjendja, në krahasim me Zonën e Astirit, duket vetvetiu se është shumë më adekuate.

Vëzhgimet e strukturuar e dhëna majtas u kryen në datën 11 Qershor 2018. Pika e nisjes ishte parku "Viktor Eftimiu" dhe pika e mbarimit ishte Muzeu Historik Kombëtar. Shëtitja e parë u zhvillua gjatë orëve të ditës në orën 10:00am dhe e dyta në orët e mbrëmjes në 10:30pm.

Mbështetur në vëzhgimet, përshtypja e përgjithshme e gjendjes është shumë e mirë. Ndrichi është i shpërndarë njëtrajtësisht, që jep një pamje të qartë të zonave përreth. Ka vetëm pak segmente me ndriçim rrugor jofunksional (siç shihet në fotot e mëposhtme). Zona duket të jetë e mirëmbajtur shumë mirë.

Ndriçim rrugor jofunksional në shëtitoren "Murat Toptani"

Ndriçim rrugor jofunksional përpara BKT (Bankës Kombëtare Tregtare)

4.2.4 Rekomandimet Specifike për Tiranën

- Bashkia Tiranë duhet t'i marrë parasysh rezultatet e këtij studimi (së bashku me rezultatet e studimit të mëparshëm të zhvilluar në vitin 2016 në tre lagje) në të gjithë veprimet që do të ndërmarrë për të përmirësuar infrastrukturën ose mirëmbajtjen e këtyre hapësirave publike.
- Duhet të organizohet një aktivitet specifik ose tryezë e rrumbullakët e posaçme ku të jenë të pranishëm partnerë të ndryshëm, për t'i ndjerë në dukje gjetjet e këtij sondazhi si dhe për të kërkuar mbështetjen e tyre për përmirësimin e sigurisë së grave dhe vajzave në Tiranë.
- Nevojitet ndërhyrje e menjëhershme për përmirësimin e sistemit të ndriçimit në lagjen Astir si dhe për të siguruar që sistemi i ndriçimit po menaxhohet siç duhet gjatë vitit. Duhet t'i jepet përparësi ndërhyrjeve në disa rrugë si: Rruga "Loni Ligor", Rruga "Sokrat Miho", Rruga "Sabri Preveza" dhe Rruga "Murat Toptani".
- Meqenëse Bashkia Tiranë është institucioni përgjegjës kryesor në nivel vendor për të koordinuar sistemin e referimit për DhF-në, ajo duhet t'i kërkojë policisë që të shtojë nivelin e kontrolleve dhe të patrullimit në të gjithë lagjet e qytetit dhe jo vetëm në lagjet kryesore. Këto patrullime duhet të jenë të shpeshta sidomos gjatë orëve të mbrëmjes dhe natën vonë. Gjithashtu, mund të kërkohet nga policia si dhe nga pjesëtarë të tjerë të mekanizmit të referimit që të mbrohen të dhënat personale gjatë raportimit të rasteve të ngacmimit seksual ose dhunës seksuale.
- Po të merret në konsideratë numri i madh i OJF-ve të specializuara me fokus DHnGV-në dhe DhF-në që ekziston në Tiranë, Bashkia mund të bashkëpunojë me disa prej tyre dhe fillojë një program trajnimi vetëmbrojtjeje për gratë dhe vajzat, sidomos për situatat e ngacmimit dhe dhunës seksuale që mund të ndodhin në hapësirat publike.
- Të dhënat dhe statistikave për rastet e ngacmimit dhe dhunës seksuale duhet të regjistrohen si pjesë e të dhënave dhe statistikave të formave të tjera të DHnGV-së.
- Bashkia Tiranë, duhet të marrë të gjithë masat e nevojshme për të alokuar dhe/ose për të caktuar buxhetin për veprimtaritë e ngritjes së kapaciteteve të përqendruara sidomos tek administratorët vendorë të të gjithë njësive administrative (siç planifikohet tek Plani i Veprimit Gjinnor 2018-2020). Këto veprimtari për ngritjen e kapaciteteve duhet të kenë një fokus shumë të fortë tek ngacmimi seksual dhe dhuna seksuale si mbi identifikimin, referimin dhe regjistrimin e këtyre rasteve nga ana e tyre. Një vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet shmangies së stereotipeve gjinorë dhe paragjykimin të viktimës (palës së dëmtuar).
- Të gjithë institucionet e përmendura, sidomos ato arsimore, shërbimet shëndetësore dhe sociale duhet të pajisen me kamera që mund të monitorojnë ngjarjet që ndodhin brenda hapësirave publike (sidomos në rastin e shkollave) si dhe përreth tyre.
- Informacioni mbi shërbimet ekzistuese si dhe numrat e tyre të kontaktit duhet të shpërndahen në të gjithë qytetin, sidomos në stacionet e autobusëve, klinikat shëndetësore dhe në shkolla. OJF-të e specializuara duhet të bashkëpunojnë me institucionet përgjegjëse për këtë qëllim. Ndërkohë, ata duhet të përmirësojnë marrëdhëniet publike të tyre dhe duhet të sigurojnë që shërbimet e tyre të jenë të disponueshme dhe të arritshme për të gjithë kategoritë e viktimave pavarësisht nga karakteristikat individuale të tyre si: moshë, aftësia e kufizuar, vartësitë, orientimi seksual, etj.

4.3 DURRËSI

Informacion i Përgjithshëm

Në qytetin e Durrësit u zhvilluan gjithsej 200 intervista në rrugë dhe u shpërndanë në mënyrë të barabartë në zonat Stadium, Shkozet dhe Qendër. Të anketuarat që morën pjesë në studim ishin femrat të moshave të ndryshme (16-50 vjeç e lart).

U zhvilluan dy diskutime në Grupe Fokusi, përkatësisht një me 8 gra dhe vajza dhe një tjetër me 8 pjesëmarrës meshkuj, të moshës 16 vjeç e lart. Gjashtë vëzhgimet e strukturuar u mbajtën dy herë në ditë, paradite dhe gjatë orëve të natës. Më tej, u realizua inspektimi i sigurisë ku u angazhuan tetë pjesëmarrës, me përzgjedhje rastësore të zonës. U zhvilluan katër intervista të gjysmë-strukturuar, dy nga të cilat me përfaqësuesit e Qeverisjes Vendore dhe dy me përfaqësuesit e një OJF-je.

Pjesa dërrmuese e të anketuarave në Durrës vizitoi lagjet përkatëse (Qendër, Stadium dhe Shkozet). Ndër arsyet e frekuentimit të zonës së Qendrës ishin argëtimi që ofron, si dhe për punë. Pjesa më e madhe e të anketuarave jetonte në zonën e Stadiumit dhe prandaj shkonin atje përditë. Të tjerët ishin banorë të Shkozetit dhe kjo ishte një zonë më pak e vizituar për qëllim pune.

Siguria në Lagje

Hapësirat e lira: Gjetjet cilësore dhe sasore shfaqin që të tria zonat nuk kanë hapësira të lira të mjaftueshme. Në mënyrë të ngjashme, në të gjitha zonat ka pasur një numër të madh lokalesh e kafenesh si dhe zona të lojërave të fatit dhe të pikave të bastit që kanë zaptuar pjesën më të madhe të trotuareve dhe të rrugëve me trafik të rënduar.

Ndriçimi, patrullimi nga policia dhe shërbimet publike: Qendra e qytetit është lagjja me nivelin më të lartë të infrastrukturës së ndriçimit në krahasim me dy zonat e tjera. Nga ana tjetër, studimi sasior paraqet se prania e policisë duket të jetë më e lartë në zonën e Shkozetit, që ka nivelin më të ulët të kënaqësisë për mirëmbajtjen e përgjithshme dhe shërbimin i transportit publik. Këto gjetje shërbejnë si rekomandim për planet e qeverisjes vendore dhe masat që duhet të merren për përmirësimin e gjendjes.

Figura 48. Përqindja e kombinuar e të anketuarave që e kanë cilësuar ndriçimin si të keq ose joekzistues. Ngjyrat paraqesin rastet më të rënda.

	DURRËS		
	STADIUM	QENDËR	SHKOZET
Në rrugë	65%	31%	61%
Në hyrje të banesave dhe godinave	71%	54%	61%
Në hyrje të dyqaneve	23%	15%	27%
Në hyrje të shkollave/kopshteve	42%	28%	27%
Në hyrje të Qendrave Shëndetësore	14%	19%	18%
Në stacionet e autobusit	38%	47%	60%

Siguria Personale

Faktorët Ndikues: Diskutimet nëpër Fokus Grupe treguan që faktorët që i bëjnë gratë të ndihen të pasigurta dhe kontribuojnë në ngacmimin në publik janë përgjithësisht mirëmbajtja e dobët e rrugëve, transporti publik, dhe mendësia e burrave të cilët enden rrugëve në grupe. Kjo mund të përmblihet me faktorët siç janë pastërtia, dukshmëria, raporti gjinor ose përdorimi i hapësirës publike. Gjetjet sasiore tregojnë se faktorët gjinorë si thjesht fakti i të qenit një grua ose edhe i të qenit vetëm mund të ndikojë se si ndjehen gratë rreth sigurisë personale të tyre. Sipas vëzhgimit personal të një pjesëmarrësi që jeton në Shkozë, vajzat e shkollës së mesme ngacmohen më shumë sesa vajzat ose gratë e tjera, që tregojnë se në këtë lagje fakti i të qenit në një moshë të caktuar mund të cenojë sigurinë. Katër nga dhjetë të anketuara në Durrës janë të mendimit se orientimi seksual mund të ndikojnë në sigurinë personale. Për më tepër, si në Tiranë, ngacmimi seksual verbal është shumë mbizotërues në tri zonat e Durrësit.

Ndjësia e pasigurisë: për tri zonat, mungesa e ndriçimi është faktori më i zakonshëm që mund ndikojë tek siguria personale. Sipas pjesëmarrëseve (femrat), vetëm qendra e Durrësit është mbajtur mirë në lidhje me ndriçimin. Burrat dhe djemtë që qartazi tregojnë ose marrin drogë në rrugë gjithashtu kontribuojnë në faktin që gratë të ndjehen të pasigurta. Gjetjet cilësore paraqitin një numër i madh djemsh që konsumojnë marijuanë në këto zona. Vajzat janë gjithnjë të shoqëruara pas orës 8 të darkës, kryesisht nga prindërit e tyre për shkak të mungesës së besimit në përdorimin e taksive apo të transportit publik.

Reagimet e zakonshme ndaj ngjarjes: kur u pyetën rreth reagimit të zakonshëm kur bëhen dëshmitarë të ngjarjeve që mund t'i ndodhin një vaje ose një gruaje të zonës, gjetjet tregojnë se pesë nga dhjetë të anketuara në Durrës janë të mendimit se njerëzit e vënë re këtë ngjarje por nuk reagojnë.

Përshtypje të Përgjithshme për Ngacmimin dhe Dhunën Seksuale

Sipas pjesëmarrëseve në Diskutimet në Fokus Grupet, të zhvilluara në Durrës, DHBGJ-ja dhe DGj-ja janë çështje problematike. Sipas tyre, ngacmimi seksual është një fenomen që haset gjithandej. Pjesa më e madhe e rasteve të ngacmimit seksual janë nga djemtë dhe burrat të ulur në bare apo në pika bastesh sportive.

Raportimi i ngacmimit dhe dhunës seksuale: Nga 200 intervista të zhvilluara në rrugët e Durrësit, pothuajse 50% raportuan se kanë qenë në rrezik ose janë ekspozuar ndaj ngacmimit seksual dhe dhunës seksuale. Shumica e rasteve të raportuara lidheshin me ngacmimin seksual kryesisht pas moshës 15-vjeçare. Shumica e rasteve të raportuara në Durrës, ishin kryer nga një i panjohur, ose nga dikush në shkollë. Përfundimet e të nxjerra tregojnë se ndjësia e të qenit i sigurt në disa zona të Durrësit është shumë e ulët.

Figura 49. Gjasat e realizimit të ngacmimit seksual verbal ndaj një gruaje që frekuenton lagjet përkatëse

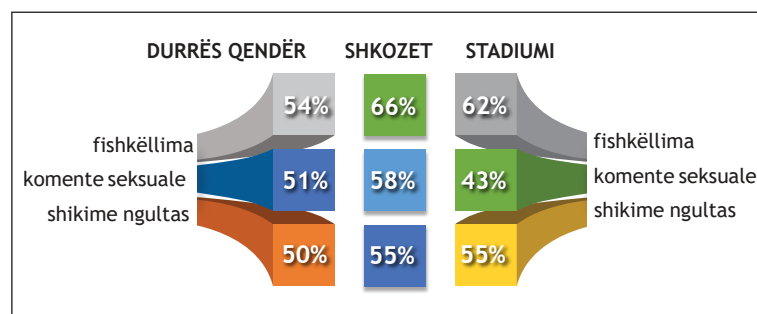
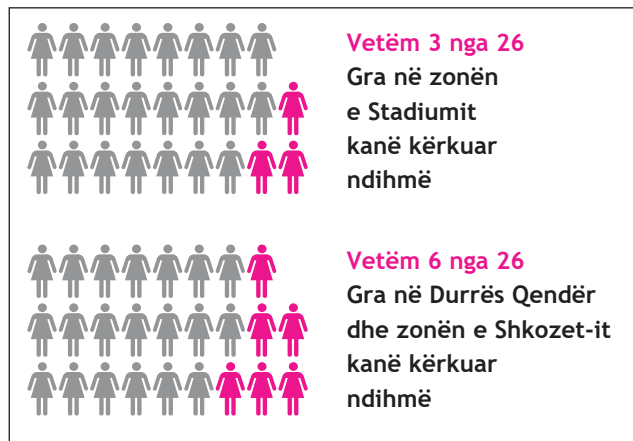

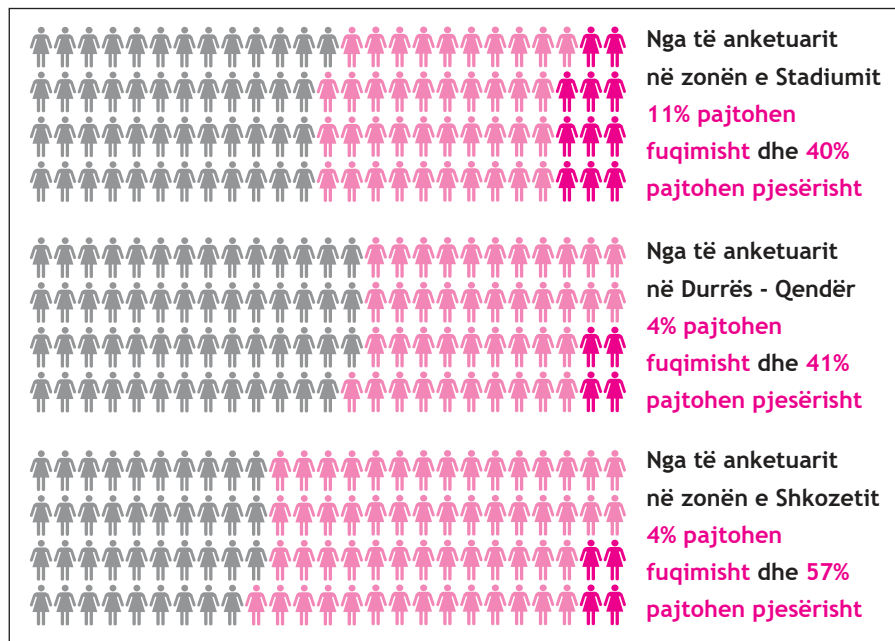
Figura 50. Gratë që kanë përjetuar ngacmim apo dhunë seksuale dhe kanë kërkuar ndihmë

Vetëm një numër i vogël i këtyre rasteve të raportuara kishin kërkuar ndihmë. Një numër i konsiderueshëm vajzash, që kanë qenë në rrezik apo janë ekspozuar ndaj ngacmimit dhe dhunës seksuale, kishin vendosur të mos kërkonin ndihmë për arsye si mungesa e besimit, mungesa e informacionit se ku të drejtohen, apo frika se mos etiketohen. Gjetjet nga diskutimi në fokus grupe treguan se ngacmimi seksual në rrugë nuk raportohet nga vajzat dhe gratë në Durrës, pasi ato nuk kanë besim në institucionet përgjegjëse.

Fajësimi i viktimës paraqitet si problematikë edhe në Durrës, ku një përqindje e lartë e të anketuarave ishin pjesërisht ose plotësisht dakord me fjalinë; **“vajzat/gratë që janë ngacmuar ose abuzuar seksualisht e provokojnë vetë.”**

Figure 51. “Vajzat/Gratë që janë ngacmuar ose abuzuar seksualisht e provokojnë vetë diçka të tillë.” Duke shfaqur vetëm përgjigjet: Plotësisht dakord & Pjesërisht dakord nga të anketuarat

4.3.1 Qendra e Durrësit

Siguria e Lagjeve

Shumica e të anketuarave të pyetur në Qendrën e Durrësit, e vizitonin lagjen mesatarisht çdo ditë.

Ndër arsyet më të shpeshta për frekuentimin e kësaj lagjeje ishte për qëllim argëtimi (60%). Kjo lagje ka një numër të madh zyrash, rrjedhimisht, gjysma e të anketuarave frekuentonin Qendrën e Durrësit për arsye pune. Të anketuarat kanë mendime të ndryshme për sa i përket shpërndarjes së hapësirës midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje, për të cilën 40 për qind mendojnë se nuk ka hapësirë të lirë, ndërsa pjesa tjetër mendon se hapësira është e kufizuar ose e mjaftueshme (përkatësisht 37% dhe 24%).

Pothuajse njësoj me situatën në Tiranë, të anketuarat u shprehën se kushtet e ndriçimit paraqiten të jenë më të mira te godinat që janë nën kujdesin e sektorit privat, si hyrjet e dyqaneve, ku 84%, e vlerësuan ndriçimin si të mirë dhe shumë të mirë. Godinat e kujdesit mjekësor, si hyrjet e qendrave shëndetësore, spitaleve dhe farmace, shumica e të anketuarave i vlerësuan si të mira (62%). Të anketuarat deklaruan gjithashtu se kushtet e ndriçimit në rrugë janë kryesisht të mira ose shumë të mira.

Sidoqoftë, niveli i perceptuar i infrastrukturës së ndriçimit në hyrjet e banesave apo në stacionet e autobusëve paraqitet të jetë më i ulët. Tridhjetë e pesë për qind e të anketuarave deklaruan se nuk ka aspak ndriçim dhe 13% e vlerësuan ndriçimin si të dobët në stacionet e autobusëve, ndërsa më shumë se gjysma e të anketuarave (52%) deklaruan se nuk ka aspak ndriçim ose që ndriçimi është në nivel të ulët në hyrjet e banesave apo ndërtesave.

Figura 52. Arsyet për frekuentimin e kësaj lagjeje

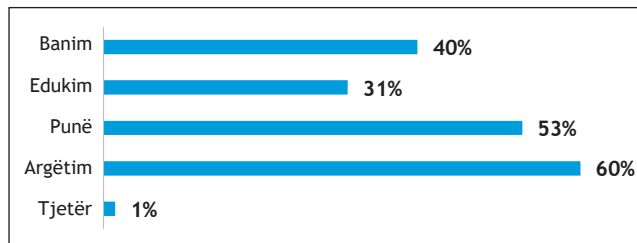

Figura 53. Çfarë mendoni për hapësirat ndërmjet ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?

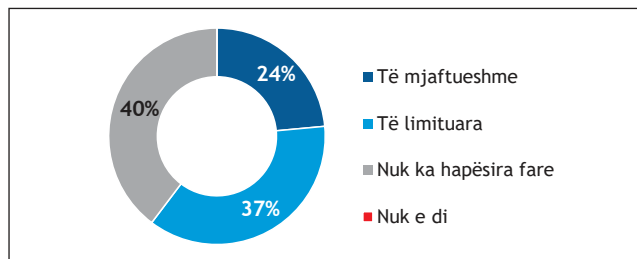

Figura 54. Si janë kushtet e ndriçimit në këtë lagje?

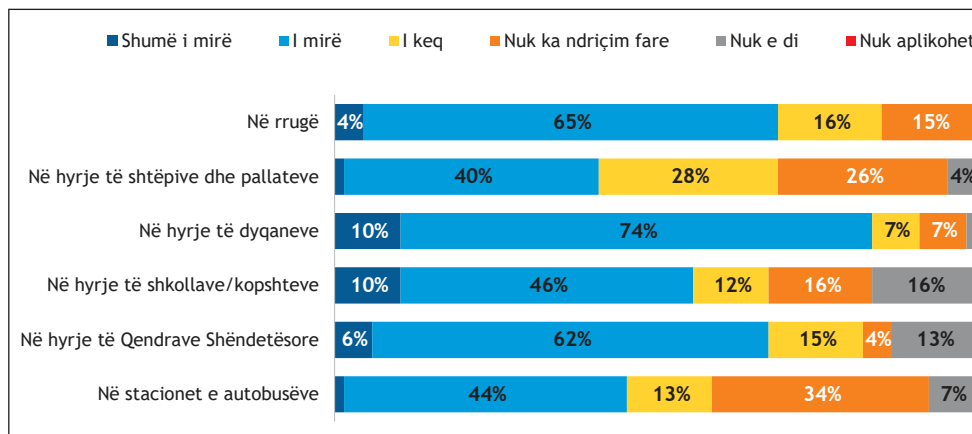

Figura 55. Jepni disa informacione për pyetjet e mëposhtme në lidhje me këtë lagje

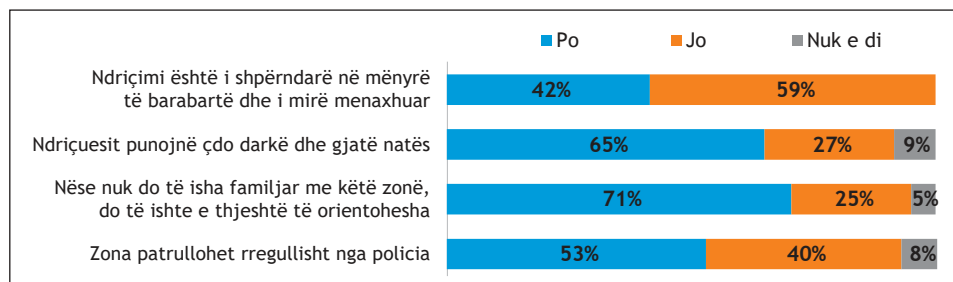
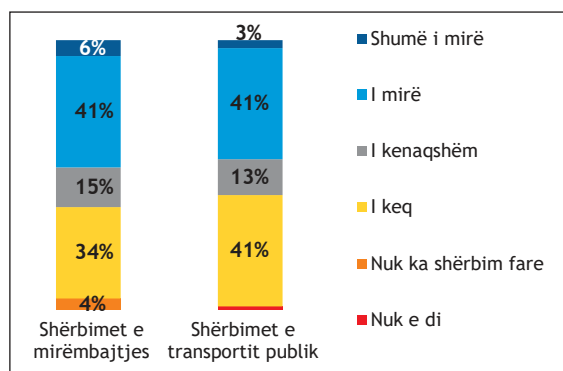

Figura 56. Vlerësimi i shërbimeve publike në lagje

Më shumë se gjysma e të anketuarave, (59%) mendojnë se sistemi i ndriçimit nuk menaxhohet apo shpërndahet njëtrajtësisht, duke treguar se situata në lidhje me këtë çështje, nuk është e njëjtë në të gjitha zonat brenda qendrës.

Pesëdhjetë e tre për qind pohuan se Qendra e Durrësit patullohet shpesh nga punonjës të policisë. Këto gjetje janë relativisht të ngjashme me ato të vëzhguara në lagjet e Tiranës.

Për sa i përket vlerësimit të shërbimeve publike, 47 për qind mendojnë se mirëmbajtja e përgjithshme e shërbimeve është e mirë dhe shumë e mirë. Ndërsa, 44 për qind e kanë vlerësuar shërbimin e transportit publik,

si të mirë ose shumë të mirë. Gjithsesi, në të njëjtën kohë, 41% e vlerësojnë transportin publik si në gjendje jo të mirë. Ndërsa për përshtypjet mbi shpërndarjen e ndriçimit, ekzistojnë mendime të kundërta për sa i përket shërbimeve publike.

Siguria Personale

Kur u pyetën për faktorët që ndikojnë në sigurinë personale në lagje, dy të tretat e femrave të anketuara përmendin faktin e të qenit të pashoqëruara dhe mënyrën e të veshurit. Këta dy faktorë ishin gjithashtu ndër arsyet me të shpeshta të përmendura në lagjet e Tiranës. Të qenit femër është një faktor që ndikon në sigurinë personale për më shumë se gjysmën e të anketuarave në qendrën e Durrësit, përkundrazi, fakti i të qenit në një moshë të caktuar nuk konsiderohet një faktor që mund të ndikojë në sigurinë personale për 54 për qind të të anketuarave.

Një gjetje interesante është fakti se 40 për qind e të anketuarave e konsiderojnë orientimin seksual si një faktor që ndikon në sigurinë personale. Kjo gjetje paraqet një numër shumë herë më të lartë në krahasim me bashkinë e Tiranës, dhe duhet t'i kushtohet vëmendje, pasi mund të tregojë se komuniteti LGBTI nuk ndihet shumë i sigurt në lagje.

Teksa shikoni të dhënat e mësipërme të ndara sipas moshës, bëhet më e qartë se vajzat e vogla dhe ato më të rritura kanë më shumë gjasa të përjetojnë faktorë më mbizotërues, të cilët ndikojnë tej mase në sigurinë e tyre.

Sipas të anketuarave, ngacmimet seksuale verbale si fishkëllima ndaj një vajze, rënia e borisë së makinës, ndjekja me sy ose vështrimi ngultas, dhe komentet seksuale për paraqitjen e tyre, kanë shumë gjasa të

ndodhin sipas pothuajse gjysmës së grave dhe vajzave që morën pjesë në anketimin e kësaj lagjeje.

Veprimet si ndjekja pas e një vajze, ose bllokimi me qëllim i rrugës, vlerësohen se ndodhin akoma në qendrën e Durrësit, sipas rreth një të tretës së grave të intervistuar. Sipas shumicës së të anketuarave, veprimet që mund të çojnë në dhunë fizike seksuale si sulm fizik ose sulm seksual janë më pak të zakonshme në këtë zone.

Të dhënat tregojnë se faktori më i përhapur që mund të kontribuojë në të ndjerit e pasigurt për pothuajse të gjithë të anketuarat, që jetojnë në ose kanë punë në qendrën e Durrësit (93%), janë burrat që shpërndajnë ose konsumojnë drogë. Ndrichi i dobët dhe mungesa e punonjësve të policisë që janë të gatshëm të ose në qarkullim, ose konsiderohen po ashtu si elementë që kontribuojnë në pasigurinë e të anketuarave (84% dhe 81%). Është e habitshme se, qentë endacakë konsiderohen faktor më i rrezikshëm për sigurinë se sa mbipopullimi i transportit publik (79% kundrejt 69%). Grupet e të rinjve që enden rrugëve konsiderohen nga të anketuarat si një faktor që ndikon më pak në të ndjerit e pasigurt, krahasuar me mbipopullimin e stacioneve apo autobusëve të transportit publik.

Figure 57. A mendoni se ndonjë nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?

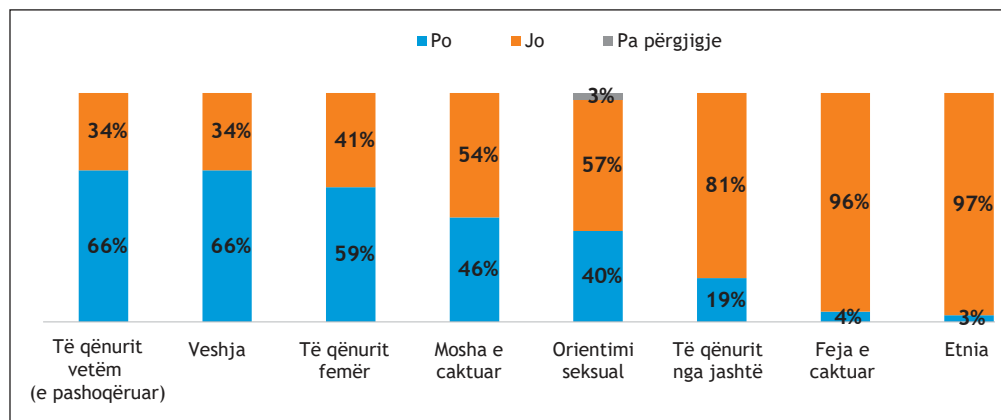

Figura 58. Faktorët që ndikojnë në sigurinë personale në zonë sipas moshës

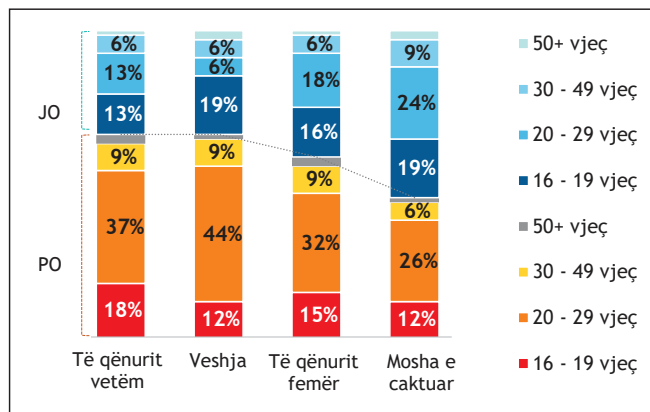

Figura 59. Sa gjasa ka që gjërat e mësipërme t'i ndodhin një gruaje në këtë lagje?

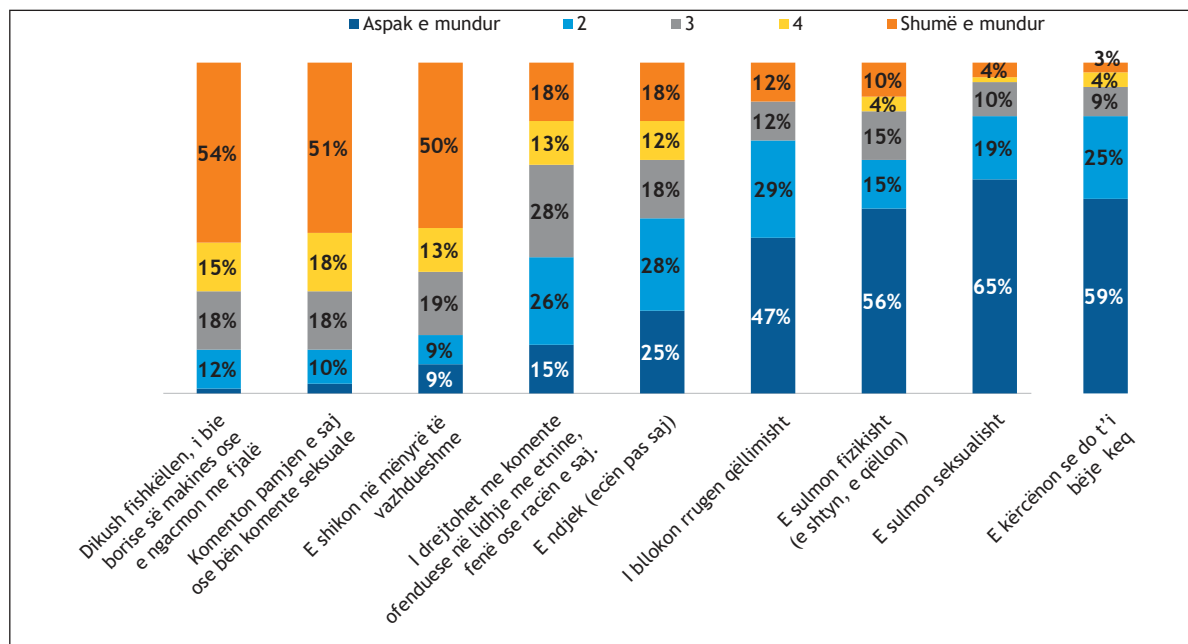
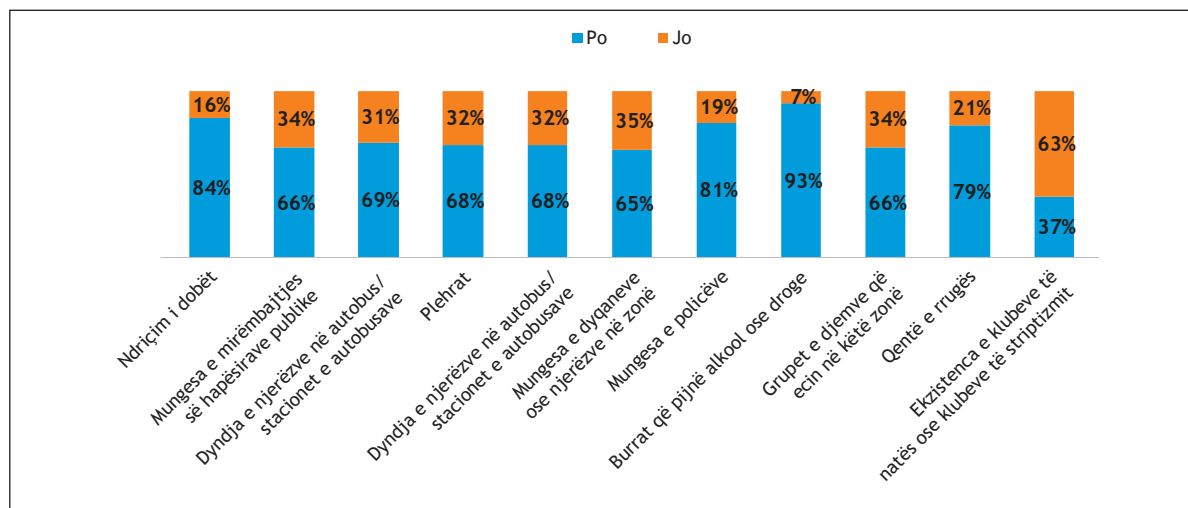
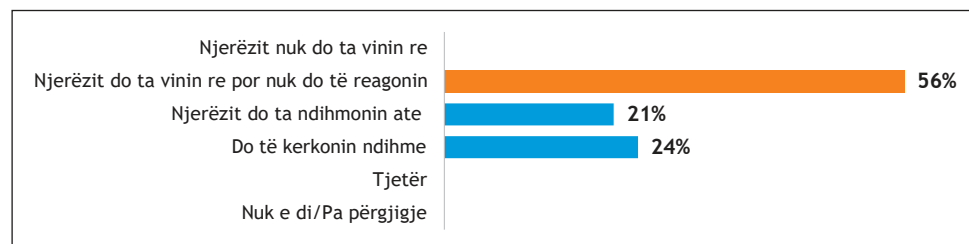

Figure 60. Në këtë zonë, cilët faktorë kontribuojnë në ndjesinë tënde të pasigurisë në këtë lagje?

Kur u pyetën për reagimin më të zakonshëm të personave që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t'i ndodhnin një vajze apo gruaje në qendrën e qytetit të Durrësit, gjetjet tregojnë se më shumë se gjysma e të anketuarave (56%) mendojnë se njerëzit i vënë re këto gjëra por nuk reagojnë. Pjesa tjetër e të anketuarave kanë qëndrim më pozitiv për këtë çështje, 21 për qind e tyre mendojnë se kalimtarët do t'i ndihmojnë, ndërsa 24 për qind mendojnë se njerëzit do të thërrisin për ndihmë në rast se janë dëshmitarë të një incidenti që po i ndodh një vajze apo gruaje në qendrën e qytetit.

Figura 61. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zone?

Kur ju paraqiten një sërë komentesh për dhunën, mund të vihet re se një përqindje e konsiderueshme e të anketuarave janë pjesërisht ose plotësisht dakord (44%) me pohimin “Vajzat/Gratë që janë ngacmuar ose abuzuar seksualisht e provokojnë vetë diçka të tillë.” Kjo është një ndër gjetjet që mbizotëron si në bashkinë e Tiranës dhe atë të Durrësit. Ajo çka vihet re më së shumti në Qendrën e Durrësit është 20 përqindëshi që bie plotësisht dhe pjesërisht dakord, duke e quajtur diçka normale kur një vajzë e bukur ngacmohet, po ashtu bien edhe më shumë dakord me pohimin se meshkujt janë të dhunshëm nga natyra. Në anketim paraqiten disa probleme të përgjithshme të grave që vazhdojnë të pranojnë sjellje të mësuara prej qemoti, të cilat reflektojnë pabarazi gjinore dhe një mendësi të prapambetur të grave.

Për sa i përket burimeve të informacionit për llojet e dhunës ndaj grave dhe vajzave, pothuajse të gjitha të anketuarat janë informuar nëpërmjet kanaleve të ndryshme të medias. Shumica është informuar gjithashtu nëpërmjet kontakteve shoqërore. Vihet re se 82% janë informuar në shkollë, gjë që tregon se shkollat po bëjnë një përpjekje në edukimin e nxënësve/studentëve për këtë çështje.

Nga ana tjetër, dhe përafërsisht me situatën në Tiranë, vetëm pak persona janë informuar nga organizatat jo-fitimprurëse. Kjo gjë mund të vijë për shkak të numrit të ulët të OJF-ve që përqendrohen në problemet e grave në përgjithësi dhe veçanërisht në problemet e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave (krahasuar me numrin e OJF-ve të ngjashme në Tiranë).

Figura 62. Cili është mendimi juaj për pohimet e mësipërme mbi dhunën?

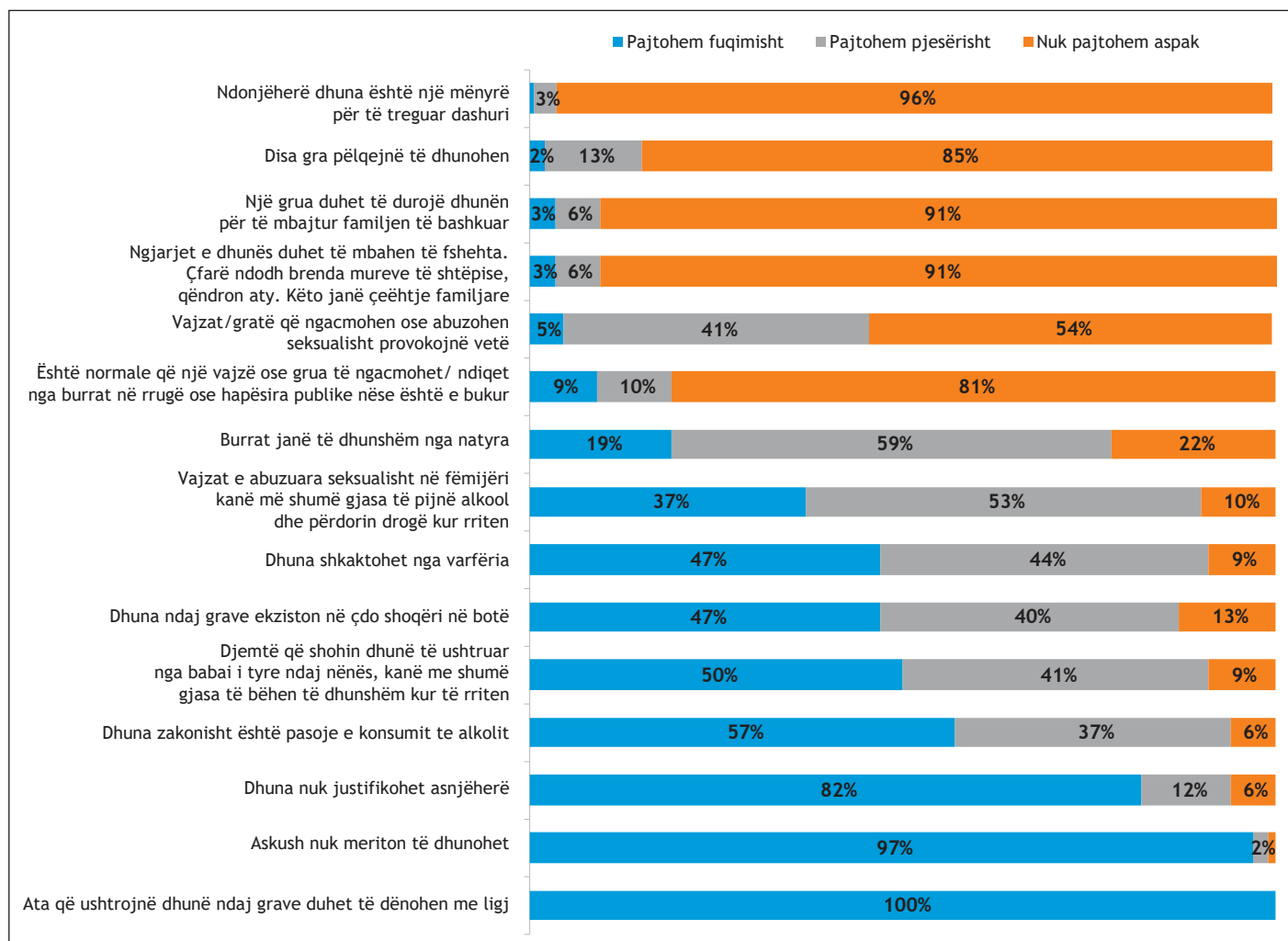

Figura 63. Episodet e dhunës që ndodhin në këtë zonë janë zakonisht më shumë...(majtas) dhe cilët grupe individësh janë më të rrezikuar këtu në këtë lagje? (djathtas)

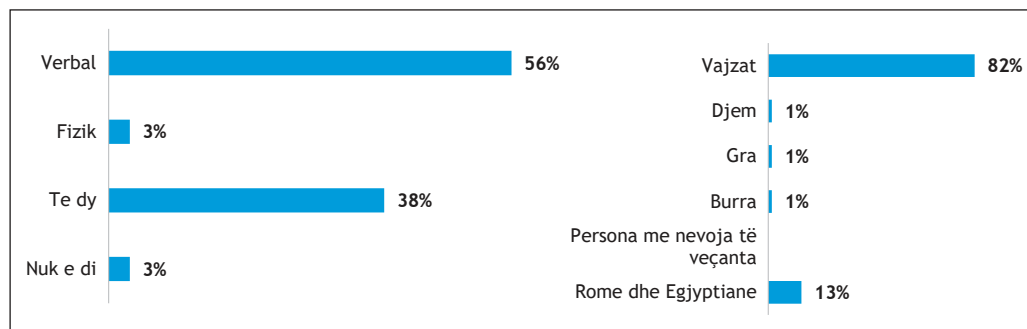
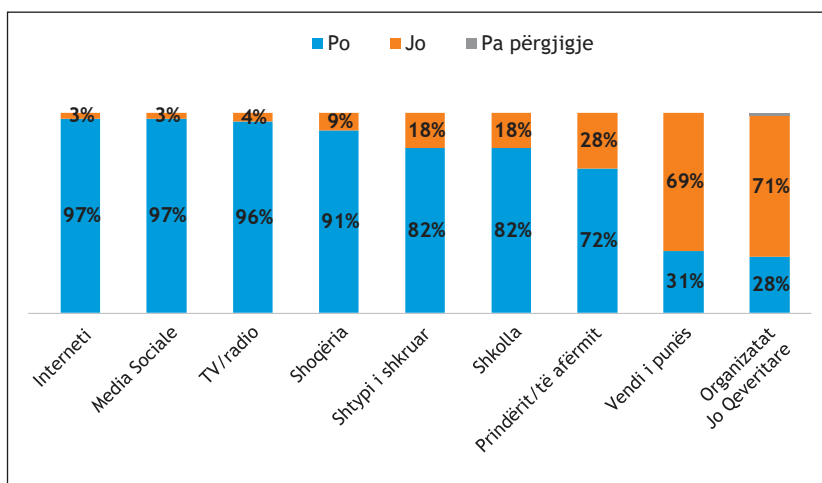

Figura 64. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet?

Sipas më shumë se gjysmës së të anketuarave në Qendrën e Durrësit, lloji i dhunës që ka më shumë gjasa të ndodhë, është zakonisht dhuna verbale. Gjithsesi, 38% e tyre u përgjigjën se incidentet përfshijnë zakonisht të dyja llojet e dhunës (verbale dhe fizike).

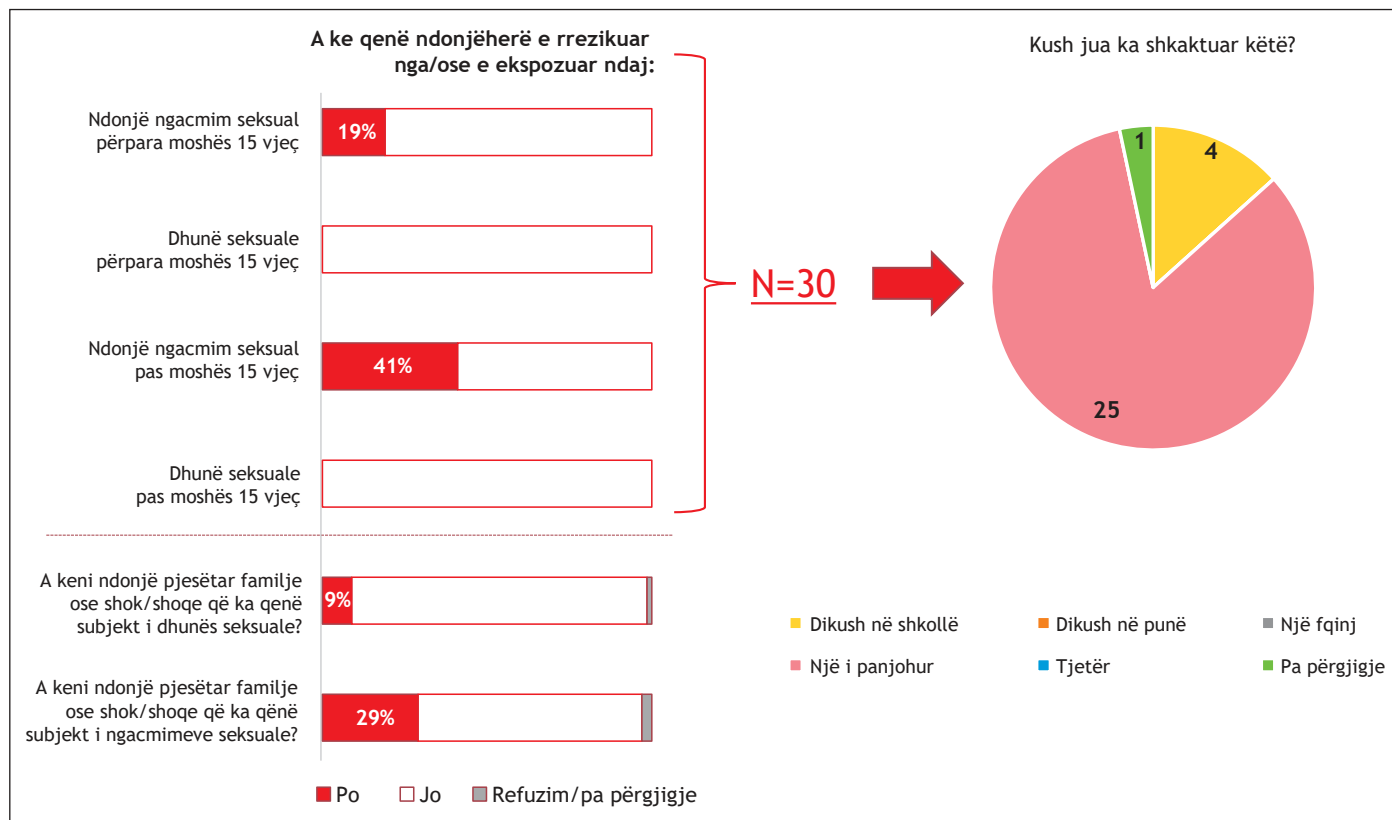
Pjesa dërrmuese e të anketuarave që jetojnë apo frekuentojnë qendrën e qytetit mendojnë se grupi i individëve që rrezikohet më së shumti në lagje janë vajzat. Krahasuar me Tiranën, vihet re se 13% e të anketuarave e konsiderojnë komunitetin Rom dhe Egjiptian, si një grup individësh më të rrezikuar se të tjerët.

Gjetjet tregojnë se nga të anketuarat që jetojnë ose frekuentojnë qendrën e Durrësit, 30 gra dhe vajza raportuan se kanë qenë në rrezik ose

janë ekspozuar ndaj një forme ngacmimi seksual para dhe pas moshës 15-vjeçare. Shumica e këtyre rasteve (41%) tregojnë se janë ngacmuar seksualisht pas moshës 15-vjeçare.

Pothuajse 30% e të anketuarave deklaruan se një mikeshë apo pjesëtare familjeje është ngacmuar seksualisht. Nga 30 raste të ngacmimit seksual, shumica dërrmuese (25) ka ardhur nga një i huaj, dhe katër raste janë shkaktuar nga një person në shkollë.

Figura 65. A jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj.. dhe kush jua ka shkaktuar këtë gjë?

Kur të anketuarat që raportuan raste të ngacmimit seksual u pyetën nëse kanë kërkuar ndihmë lidhur me rastet e lartpërmendura, 25 nga 30 nuk kërkuan ndihmë. Ndër arsyt e mos raportimit të rasteve, 40% e të anketuarave përmendën se nuk kishin informacion ku të drejtoshin për ndihmë. Në katër rastet për të cilat u kërkuar ndihmë, 3 persona iu drejtuan familjes dhe një të afërmve. Të anketuarat raportuan se kanë marrë përgjigje pozitive kur kanë kërkuar ndihmë, duke qenë se për të katërta rastet u dha ndihmë.

Figura 66. Të kërkosha ndihmë

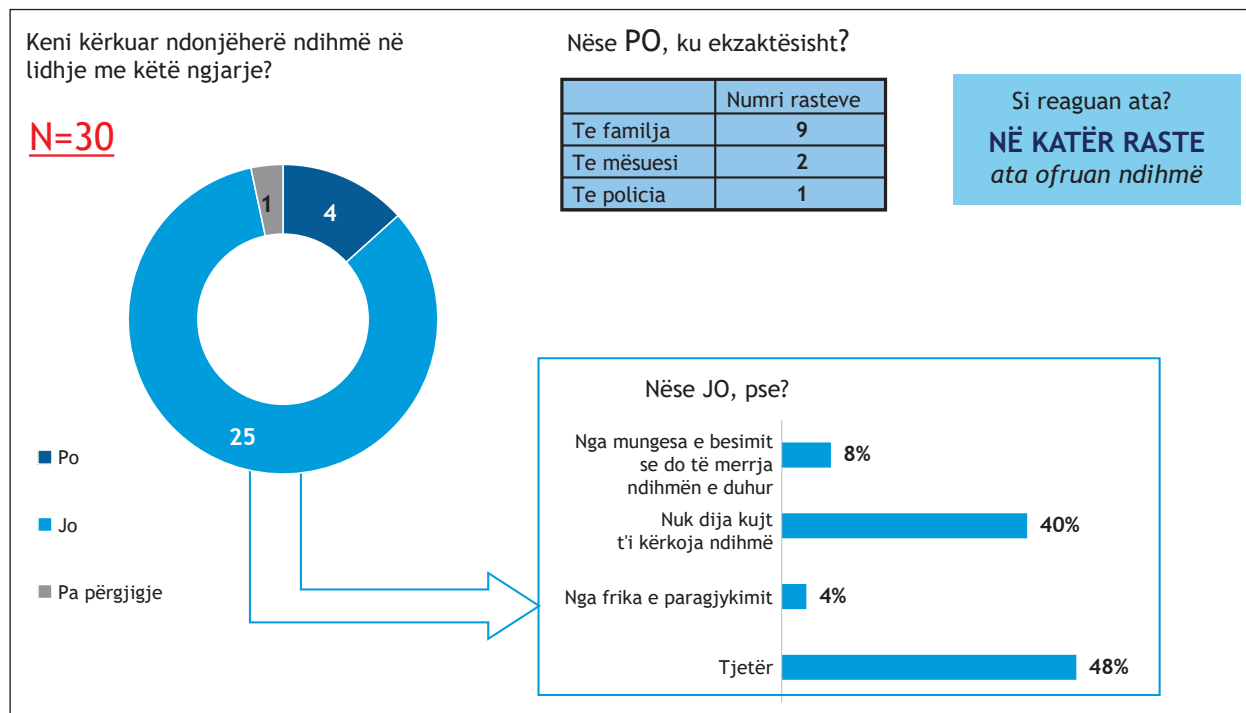

Figura 67. Reagime ndaj ngacimit verbal në rrugë (majtas) dhe sulme të drejtpërdrejta seksuale apo fizike (djathtas)

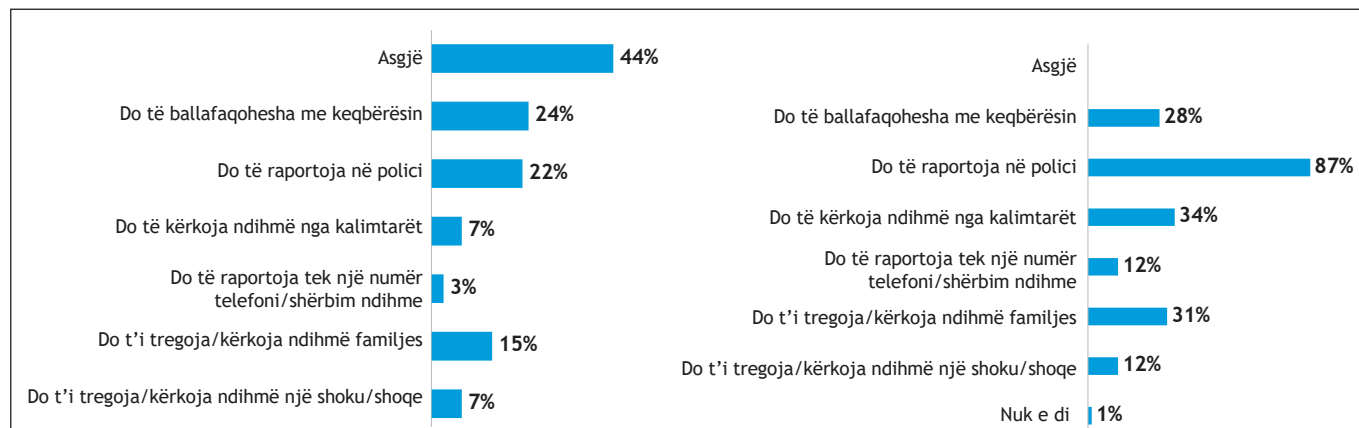
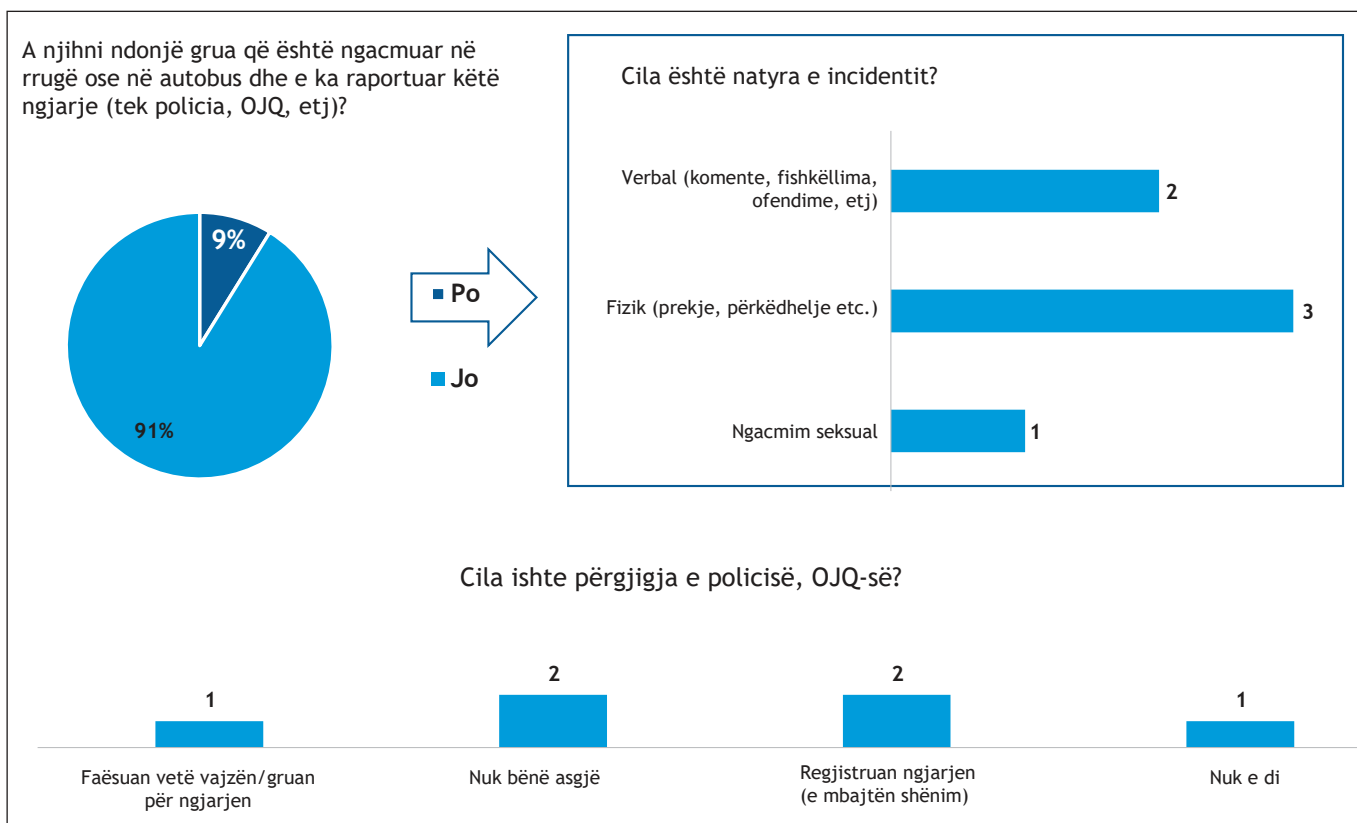

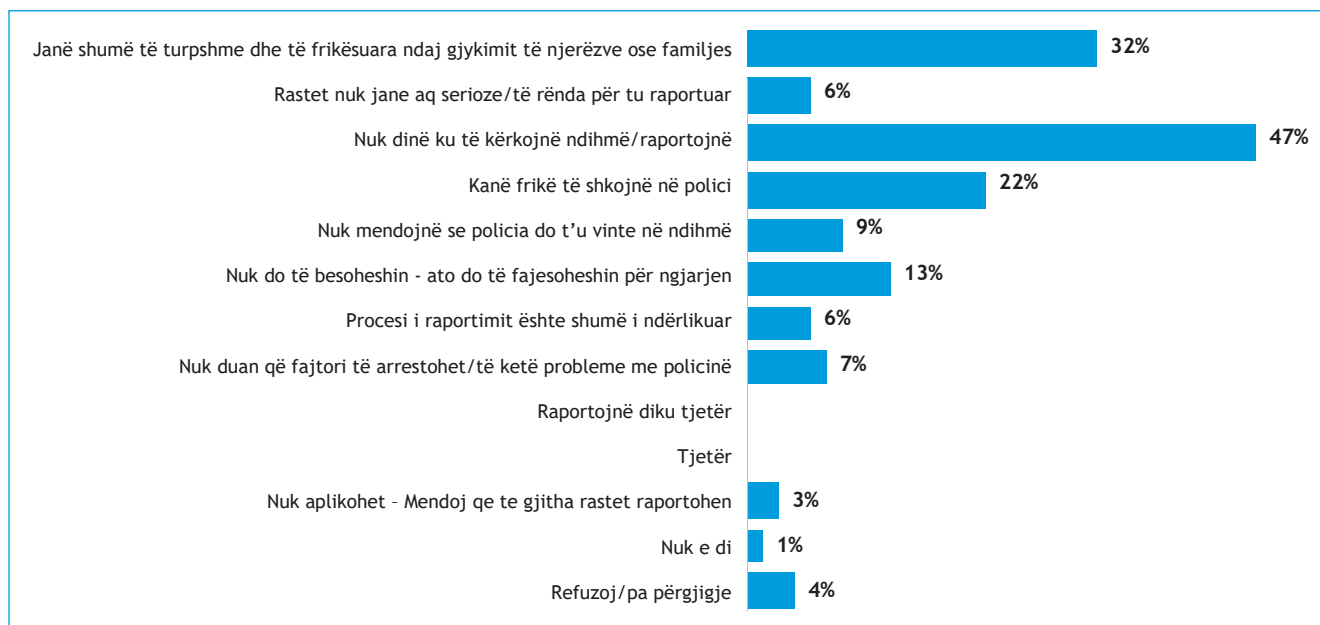
Figura 68. Incidentet e raportuara

Shifrat e këtij studimi, për sa i përket reagimeve të të anketuarave në rast ngacmimi verbal ose ngacmimi seksual fizik, tregojnë se reagimet janë të ndryshme. Pothuajse gjysma e të anketuarave raportuan se në raste ngacmimi verbal në rrugë, ato nuk do të reagonin, përkundrazi në rast sulmi fizik apo seksual asnjë e anketuar nuk tha se nuk do të bënte asgjë. Denoncimi i rastit në polici, për sa i përket dhunës seksuale dhe fizike, u zgjodh nga shumica e të anketuarave (87%) dhe vetëm nga 22% në rast ngacmimi verbal në rrugë.

Të anketuarat do të preferonin më parë të ballafaqoheshin me agresorin se sa të telefononin linjën e ndihmës. Kjo duket qartazi për të dyja format e dhunës, por me një rritje të lehtë në rast dhune seksuale apo fizike. Gjetjet tregojnë se familja shihet gjithashtu si një mundësi për ndihmë nga 15% e të anketuarave në rast ngacmimi verbal në rrugë, dhe nga 31% në rast sulmi seksual. Këto gjetje sugjerojnë dy faktorë të mundshëm të nënkuptuar. Së pari, teksa është diçka pozitive që gratë të ballafaqohen me agresorin, numri i ulët i të anketuarave që do të telefononin linjën e ndihmës mund të tregojë mungesë njohurie rreth tyre, ose hedh dyshim mbi funksionimin e vazhdueshëm të tyre (sipas standardeve të Konventës së Stambollit, shërbimet e linjës së ndihmës duhet të jenë

Figura 69. Pse shumë gra nuk i denoncojnë në polici rastet e dhunës?

pa pagesë dhe të funksionojnë 24/7), dhe efektshmërinë e tyre. Së dyti, kërkimi i ndihmës në familje paraqitet të jetë një zgjedhje e përhapur, kjo gjë mund të nënkuptojë se këto lloj incidentesh preferohen të mbeten private.

Vetëm nëntë për qind e të anketuarave konfirmuan se njohin një grua që është ngacmuar në publik dhe më pas i është drejtuar policisë për ndihmë. Nga ky total, tre raste i përkasin incidenteve fizike, dy një ngacmimi verbal dhe një ngacmimit seksual. Përgjigjet e policisë kanë qenë të ndryshme. Numri i ulët i grave që i janë drejtuar policisë mund të tregojë mungesë besimi në institucionet publike, për të trajtuar raste të tilla ashtu siç duhet, po ashtu mendimi dhe qëndrimi ndaj dhunës seksuale, e cila akoma konsiderohet një temë “tabu”, ka kufizuar po ashtu ndërgjegjësimin për mjetet ligjore dhe institucionet që janë në dispozicion për t’u mbrojtur nga këto lloje të dhunës.

Pothuajse gjysma e grave dhe vajzave pohuan se nuk dinë ku të drejtohen për ndihmë nëse dhunohen seksualisht (47%). Një faktor tjetër i përhapur është ndjenja e turpit ose frika nga gjykimi, gjë që përmendet nga gati një e treta si arsye për mos raportim. Këto rezultate sugjerojnë se të rënit viktimë e këtyre incidenteve stigmatizohet ende nga disa pjesë të Shoqërisë Shqiptare. Për më tepër, vihet në dyshim nëse linja e ndihmës dhe njoftimet e ofruesve të shërbimeve të tjera shfaqen apo shpërndahen mjaftueshëm në qytetin e Durrësit. Frika për t’ju drejtuar policisë përmendet po ashtu nga 22% e grave dhe vajzave, gjë që thekson përshtypjen se besimi ndaj Policisë për të trajtuar raste të tilla mungon plotësisht.

4.3.2 Zona e Stadiumit, Durrës

Në mënyrë të ngjashme me gjetjet në Shkozet që janë më poshtë, shumica e të anketuarave (85%) të pyetura në zonën e Stadiumit, vizitonin lagjen mesatarisht çdo ditë.

Shumica e të anketuarave (85%) e frekuentojnë dhe kalojnë kohë në lagje sepse jetojnë aty. Kështu me të anketuarat në qendër, 43% e frekuentojnë zonën për qëllime argëtimi. Arsimi është një arsye për frekuentimin e kësaj lagjeje për më shumë se një të katërtën e të anketuarave (29%), një 25 për qindësh tjetër raportojnë se punojnë në këtë zonë.

Siguria e Lagjeve

Gjetjet tregojnë se, sipas shumicës së të anketuarave (72%), zona e Stadiumit është një lagje që nuk ka pothuajse fare hapësirë të lirë (38%) ose ka hapësirë të kufizuar (38%).

Një dukuri pozitive është se infrastruktura e ndriçimit në zonën e Stadiumit paraqitet të jetë e mirë në godinat e shërbimit mjekësor, përfshirë hyrjen në spitale, qendra shëndetësore dhe farmaci (81% mirë ose shumë mirë). Niveli i ndriçimit në hyrjet e dyqaneve mbetet në gjendjen e tij më të mirë ashtu si në zonën e qendrës, ose në zona të Tiranës.

Nga ana tjetër, të anketuarat thanë se kushtet e ndriçimit janë në nivel të dobët në hyrjet e shtëpive (29% dobët dhe 42% pa ndriçim), dhe rrugë ku më shumë se gjysma e të anketuarave thanë se nuk ka aspak ndriçim, ose se ndriçimi është i dobët. Ndriçimi në stacionet e autobusëve paraqitet të jetë në nivel të mirë për më shumë se gjysmën e të anketuarave (53%). Duhet të theksohet se, mesatarisht, pothuajse një në katër të anketuara nuk dinin si t'u përgjigjeshin këtyre pyetjeve.

Figura 70. Cilat janë arsyet për vizitimin e kësaj lagjeje?

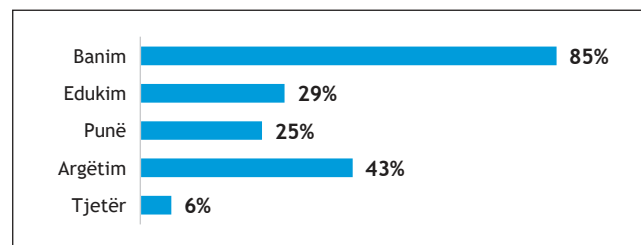

Figura 71. Çfarë mendoni për hapësirat e lira midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje?

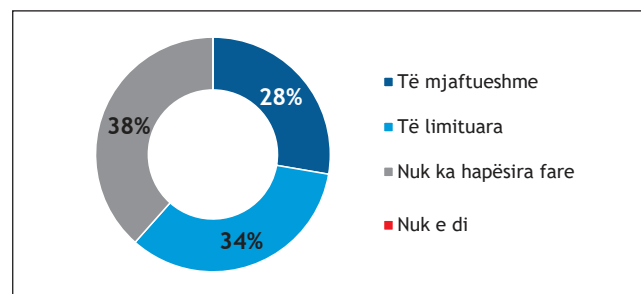
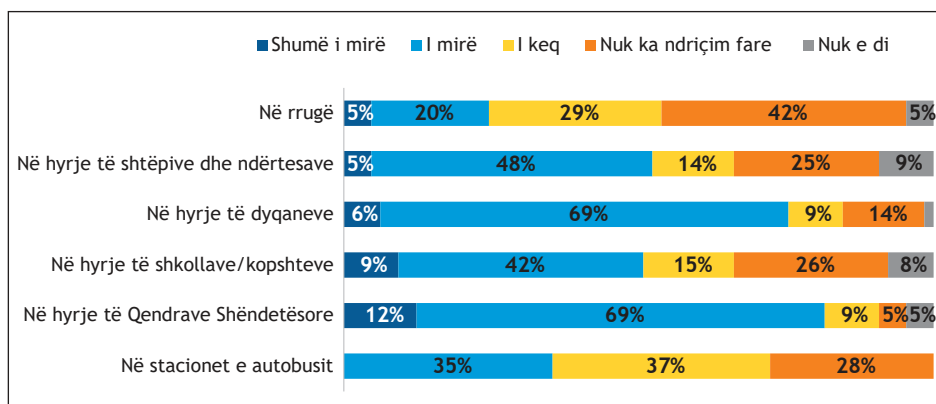

Figure 72. Si është ndriçimi në këtë lagje?

Pavarësisht përgjigjeve pozitive për sa i përket ndriçimit në pika të ndryshme të lagjes së lartpërmendur, shumica e të anketuarave (88%), mendojnë se sistemi i ndriçimit nuk menaxhohet apo shpërndahejt njëtrajtësisht. Numri është më i lartë se në zonën e Shkozetit (më poshtë në këtë raport) dhe se në qendrën e qytetit. Në mënyrë të ngjashme me rastin e lagjes së Qendrës, pesëdhjetë e shtatë për qind pohuan se zona e Stadiumit patullohet shpesh nga punonjësit e policisë.

Figura 73. Jepni disa informacione rreth pyetjeve për këtë lagje.

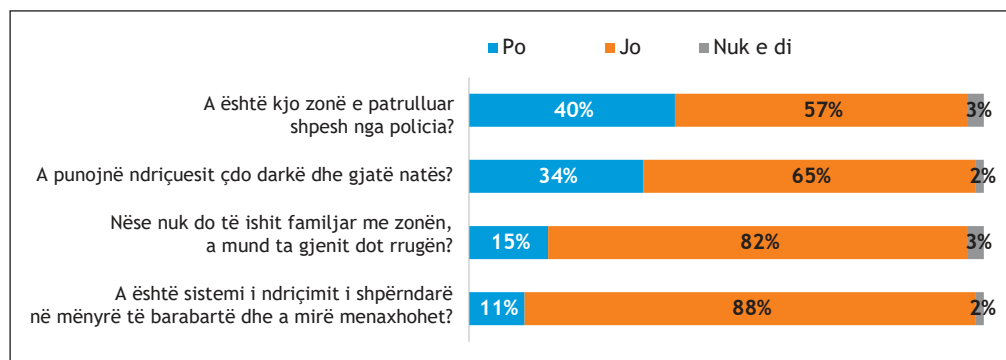
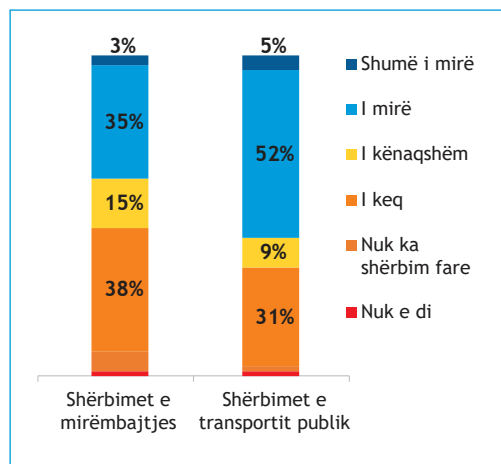

Figura 74. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje

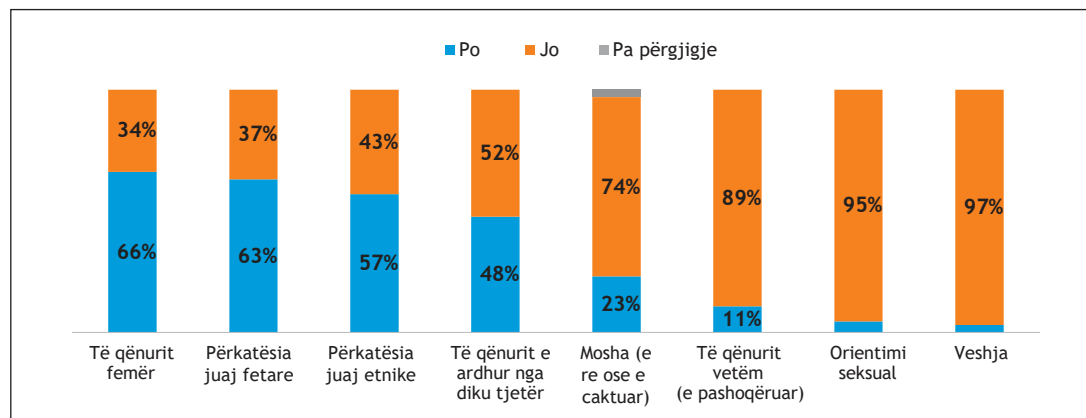

Për sa i përket vlerësimit të shërbimeve publike 38 për qind mendojnë se mirëmbajtja e përgjithshme e shërbimeve është e mirë ose shumë e mirë, nga ana tjetër, një numër i njëjtë të anketuarash i vlerësojnë këto shërbime si të dobëta. Mendimet për këtë çështje janë të ndryshme. Lidhur me shërbimin e transportit publik, 57% e kanë vlerësuar atë si të mirë ose shumë të mirë, një numër më i lartë në krahasim me numrin e të anketuarave që mendojnë të njëjtën gjë në zonën e Shkozetit dhe në Qendrën e Qytetit. Duhet të theksohet se vetëm 28% e të anketuarave në këtë zonë e përdorin shpesh transportin publik.

Kur u pyetën për sigurinë personale, thuajse njësoj me situatën në Qendër, 63 për qind e të anketuarave mendojnë se të qenët vetëm apo e pashoqëruar mund të ndikojnë në sigurinë e tyre. Të qenët grua është një faktor që ndikon në sigurinë personale për dy të tretën e të anketuarave, pasuar nga fakti i të qenët në një moshë të caktuar (57%). Në ndryshim nga zonat e tjera, mënyra e veshjes nuk konsiderohet si faktor që mund të ndikojë në sigurinë personale për 52 për qind të të anketuarave.

Në ndryshim nga Qendra e Durrësit dhe Shkozeti, vetëm 23% e të anketuarave e konsiderojnë orientimin seksual si një faktor që ndikon në sigurinë e tyre personale.

Figura 75. A mendoni se ndonjëri nga këta faktorë ndikon te siguria juaj personale në këtë zonë?

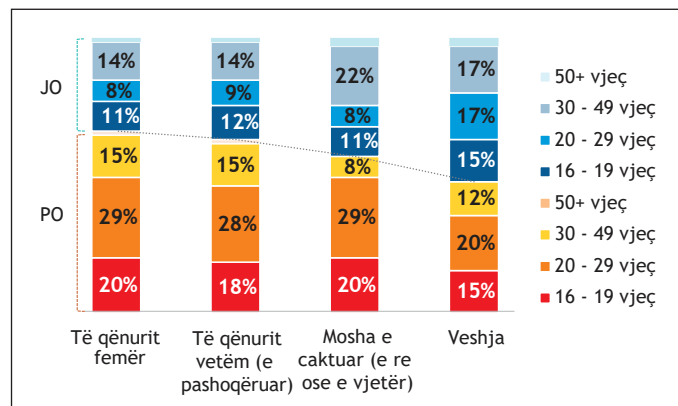
Teksa shikoni të dhënat e mësipërme të ndara sipas moshës, bëhet e qartë se vajzat e vogla dhe ato më të rritura kanë më tepër gjasa të përjetojnë faktorët më të përhapur, që ndikojnë tej mase në sigurinë e tyre.

Sipas të anketuarave ngacmimet seksuale verbale si të fishkëllyerit ndaj një vajze, rënia e borisë, ndjekja me sy apo vështrimi ngultas, kanë shumë gjasa që t'u ndodhin pothuajse dy të tretave të grave që morën pjesë në këtë studim. Komentet seksuale mendohen se kanë shumë gjasa që t'i bëhen një gruaje sipas 43 për qind të të anketuarave.

Gjetje të ngjashme në zonat e tjera të Durrësit paraqiten gjithashtu për sa i përket faktit që një person të të ndjekë nga pas, të të bllokojë rrugën, apo të bëjë komente ofenduese, për të cilat një numër i madh raportojnë se kanë shumë gjasa që të ndodhin.

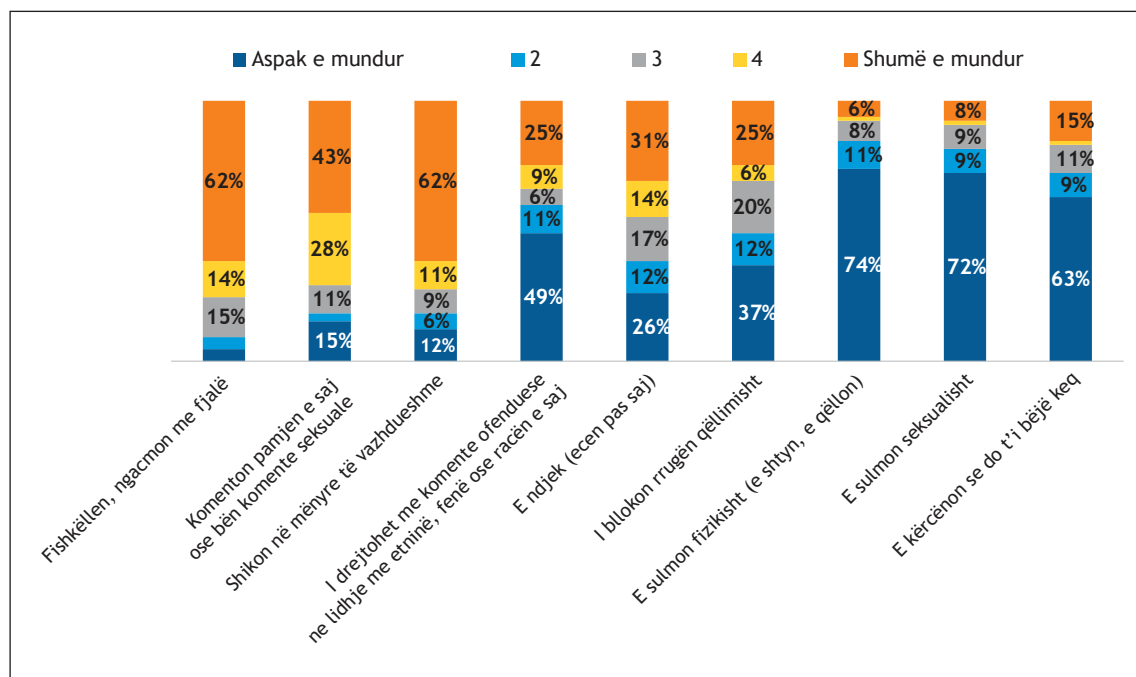
Sipas të anketuarave, veprimet që kanë të bëjnë me dhunën fizike seksuale si sulmi fizik apo sulmi seksual dhe kanosja.³⁷ Sidoqoftë, duhet të theksohet se 15 për qind mendojnë se ka shumë pak gjasa që të kërcënohen apo të lëndohen në këtë zonë.

Figura 76. Faktorët që ndikojnë në sigurinë këtë zonë personale në në zonë sipas moshës

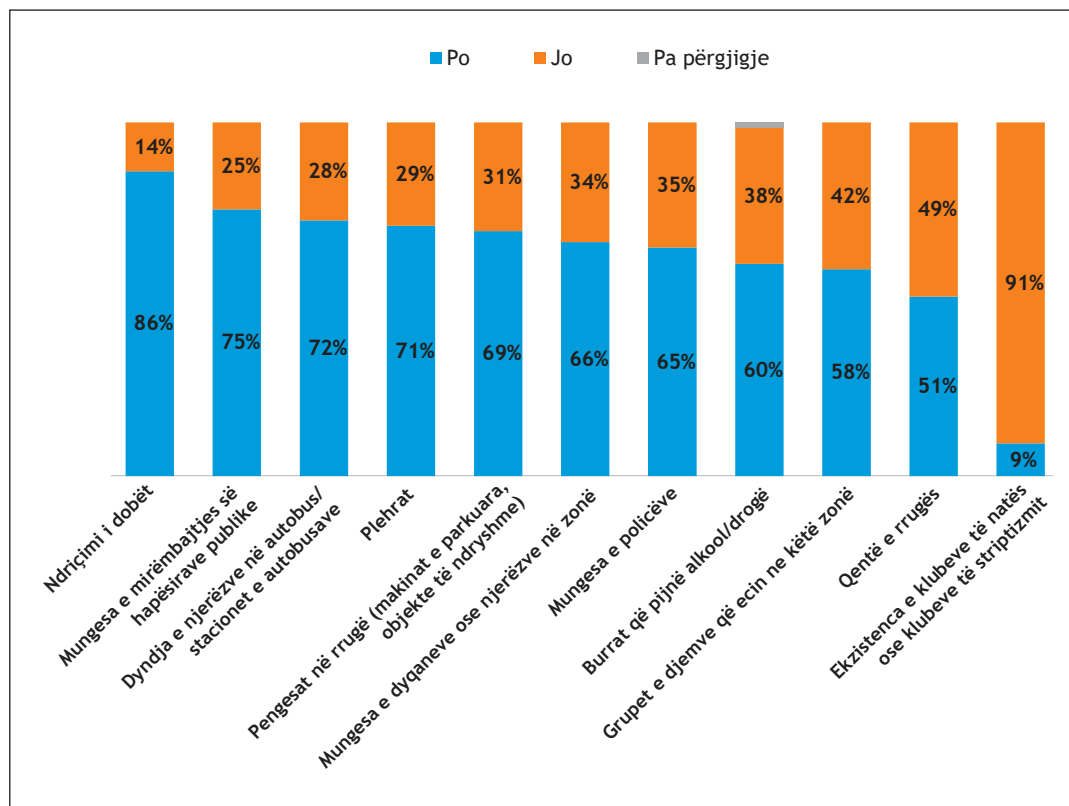
37 KANOSJA kal. - Afrohet për t'i shkaktuar dikujt dëm a një të keqe; vë në rrezik, rrezikon

Figura 77. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t'i ndodhin një gruaje në këtë lagje?

Mungesa e ndriçimit shihet si faktori më i përhapur që mund të ndikojë në sigurinë personale, (86%) i ngjashëm me zona të tjera, meshkujt që shpërndajnë apo përdorin drogë mund të kontribuojnë po ashtu në ndjesinë e pasigurisë (75%). Qentë endacakë, grupet e të rinjve që enden, dhe mirëmbajtja e pamjaftueshme e hapësirave publike konsiderohen gjithashtu si elementë që kontribuojnë në ndjesinë e pasigurisë së të anketuarave (rreth 70%).

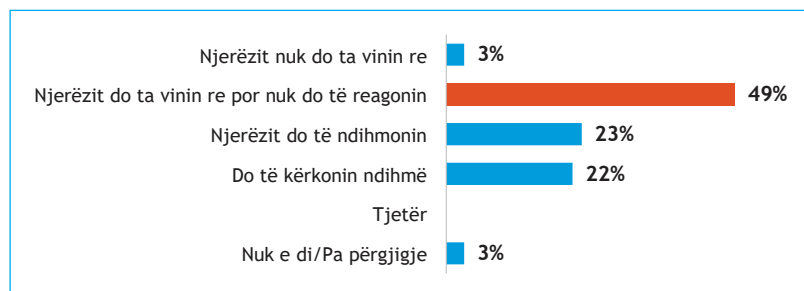
Figura 78. Sa gjasa ka që faktorët e mësipërm të ndikojnë në sigurinë tuaj në lagje?

Përshtypje të Përgjithshme për Ngacmimin dhe Dhunën Seksuale

Kur u pyetën për reagimin më të zakonshëm të personave që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t'i ndodhnin një vajze apo grauje në qendrën e qytetit të Durrësit, gjetjet tregojnë se më shumë se gjysma e të anketuarave (56%) mendojnë se njerëzit i vënë re këto gjëra por nuk reagojnë. Në një vështrim pozitiv, të dhënit ndihmë ose të kërkuarit ndihmë perceptohet pothuajse njësoj (45% e kombinuar).

Figura 79. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zonë?

Kur paraqiten me një sërë pohimesh për dhunën, në mënyrë të ngjashme me gjetjet në zonat e tjera, vihet re që në total 51 për qind bien plotësisht ose pjesërisht dakord se “Vajzat/gratë që ngacmohen apo abuzohen seksualisht e provokojnë vetë, ”gjë që tregon një gjetje tejet problematike. Edhe më problematike është rënia dakord me shprehjen se dhuna është një gjest dashurie nga 18 për qind e grave dhe vajzave që morën pjesë në këtë studim. 29 përqindëshi që bie dakord se dhuna është diçka që duhet të mbahet për vete dhe brenda familjes, e përkeqëson situatën e përgjithshme, e cila është goxha e rëndë.

Shumica e të anketuarave raportojnë të jenë informuar për llojet e dhunës ndaj grave nëpërmjet formave të ndryshme të medias dhe kontakteve shoqërore. Përsëri, ashtu si në Qendër, fakt pozitiv ishte se 69 për qind janë informuar në shkolla.

Situata paraqitet të jetë e njëjtë me situatën në Qendër për sa i përket vendit të punës dhe organizatave jo-fitimprurëse, ku më shumë se gjysma e të anketuarave pohuan se nuk kanë marrë kurrë informacion për dhunën nëpërmjet këtyre burimeve.

Në krahasim me zonat e tjera, vihet re se gjysma e të anketuarave në këtë zonë raportojnë se të dyja llojet e dhunës, ajo verbale dhe fizike, janë më të zakonshmet. Pasuar nga 37 për qind që i perceptojnë incidentet verbale si më të përhapurat. Shumica dërrmuese beson se vajzat kanë më shumë gjasa të jenë subjekt incidenteve të rrezikshme.

Një numër prej 26 të anketuarash raportuan të kenë qenë në rrezik apo të ekspozuara ndaj një ngacmimi seksual, para dhe pas moshës 15-vjeçare. Më shumë se çereku i tyre (26%), kanë raportuar raste të ngacmimit seksual pas moshës 15 vjeçare. Asnjëra nga gratë dhe vajzat nuk raportuan dhunë seksuale pas moshës 15-vjeçare, gjithsesi, 15% raportuan diçka të tillë para se të mbushnin 15 vjeç. Pothuajse një në katër (24%) të anketuara pohuan se një mik apo pjesëtar familjeje është ngacmuar seksualisht, ndërsa vetëm 15% raportuan të njëjtën gjë për sa i përket dhunës seksuale. Të dhënat krahasuese paraqesin më shumë raste të raportuara nga Shkozeti dhe më pak nga Qendra e Qytetit, pra rëndësia e situatës në këtë lagje i përket një shkalle të mesme.

Figura 80. Çfarë mendoni për pohimet e mëposhtëme mbi dhunën?

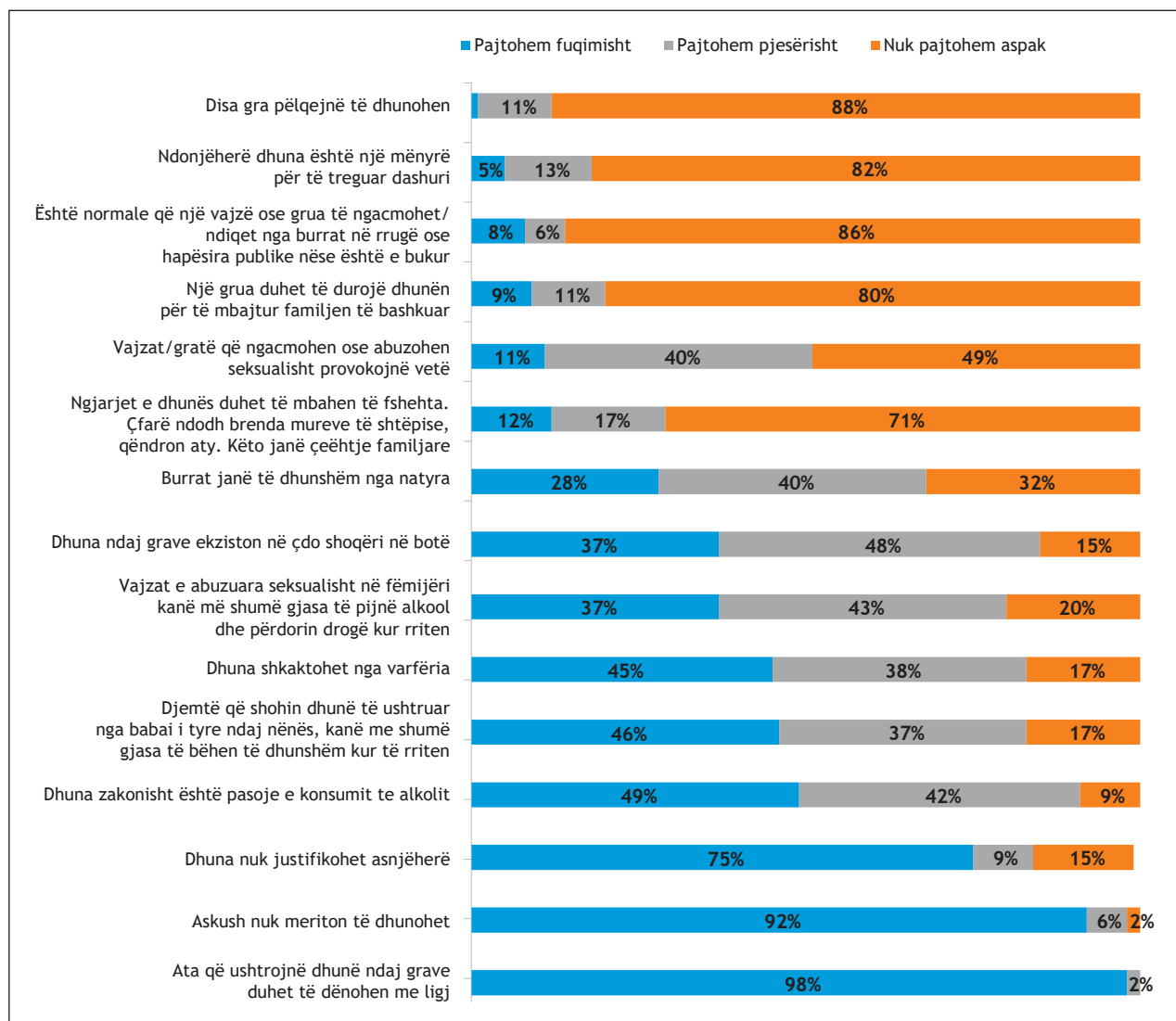

Figura 81. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë formë dhune ndaj grave dhe vajzave nëpërmjet..?

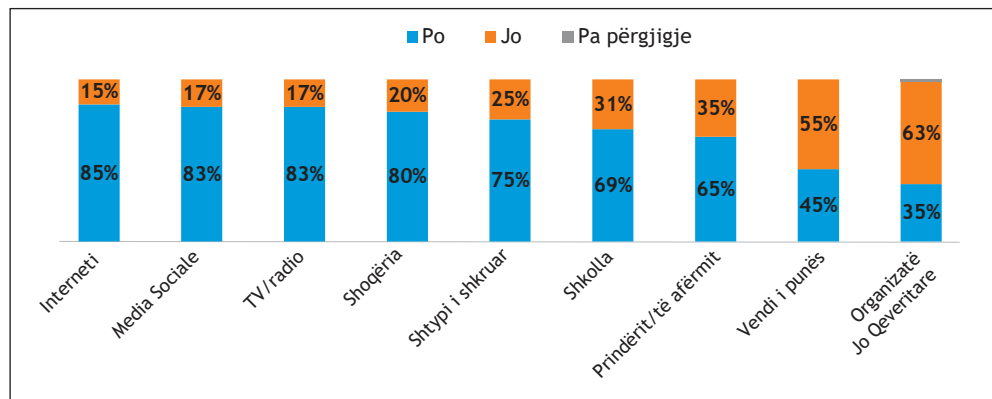

Figura 82. Cilat lloje të dhunës që ndodhin në këtë zonë janë më të zakonshmet (majtas) dhe cilët grupe individësh janë më në rrezik në këtë lagje (djathtas)?

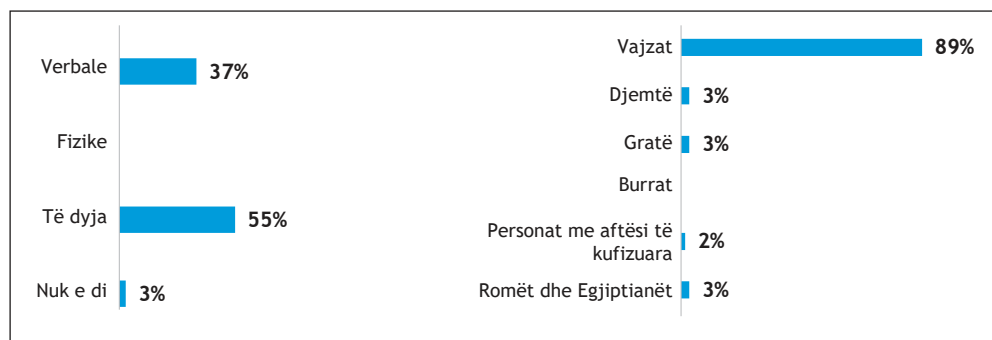
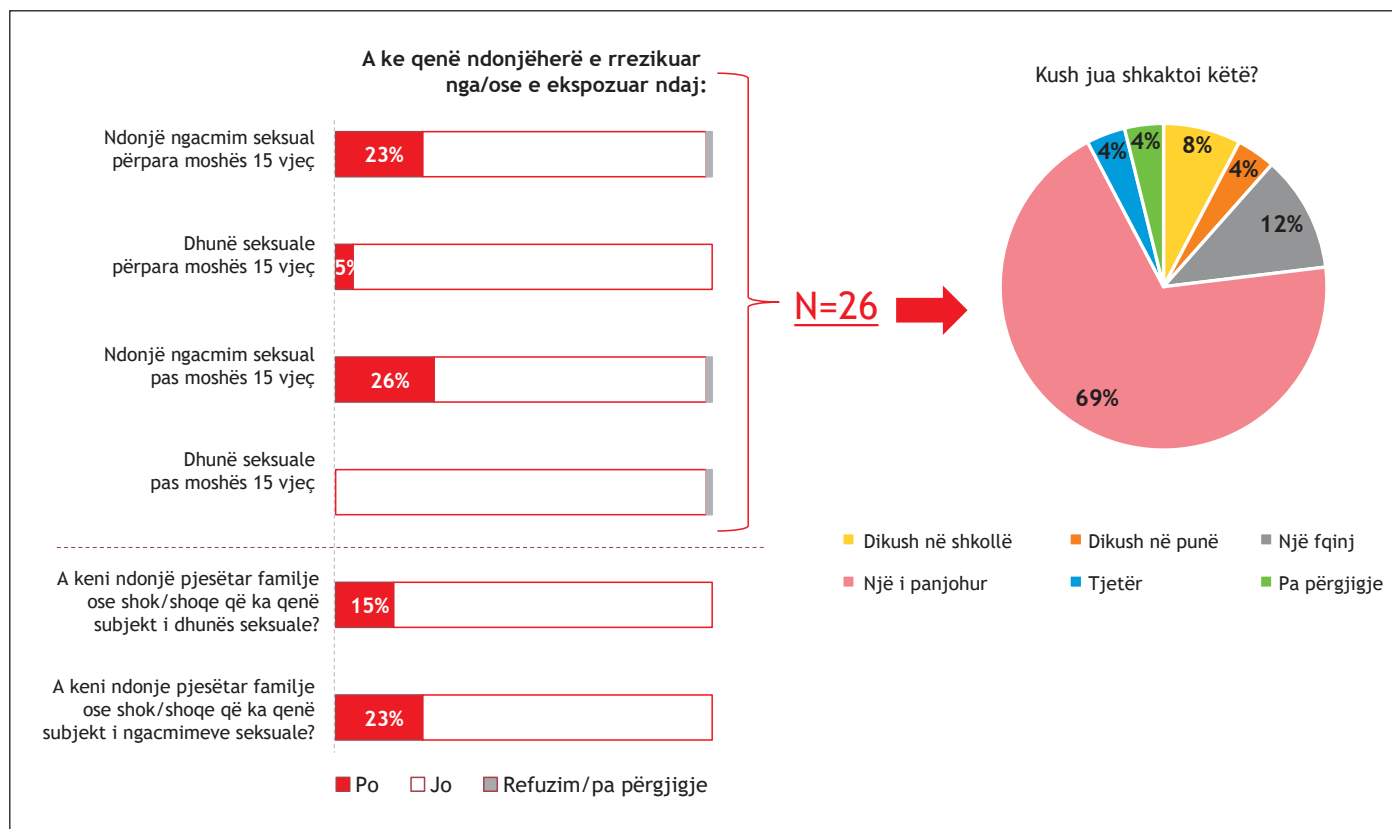

Figura 83. Keni qenë ndonjëherë në rrezik (majtas) dhe kush jua bëri këtë gjë? (djathtas)

Kur të anketuarat, që raportuan raste të ngacmimit seksual u pyetën nëse kanë kërkuar ndonjëherë ndihmë, pjesa dërrmuese (85%) u përgjigjën pothuajse njësoj me zonat e analizuara më lart në raport. Ndër arsyt e mos raportimit ishin se gjysma nuk dinte ku të kërkonte ndihmë, duke theksuar rezultatet e mëparshme të këtij studimi, të cilat ngenen dyshime nëse linjat e këshillimit apo shërbimet e tjera janë të pranishme, funksionojnë apo reklamohen mjaftueshëm në Durrës. Tre raste që kërkuan ndihmë, e morën atë nga familja apo policia.

Në krahasim me gjetjet e tjera në këtë raport, vihet re dukuria pozitive që vetëm 29 për qind nuk do të bënin asgjë nëse do të ngacmoheshin verbalisht, ndërsa shumica do ta denonconte në polici. Pjesa dërrmuese do të denonconte gjithashtu në polici raste të sulmit fizik apo seksual (86%). Kërkimi i ndihmës dhe ballafaqimi i agresorit përmendet në të dyja llojet e incidenteve nga shumë të anketuara. Përsëri vihet re se vetëm pak do të raportonin rastin tek linja e këshillimit apo ndonjë ofrues tjetër shërbimi.

Figura 84. Të kërkuar ndihmë

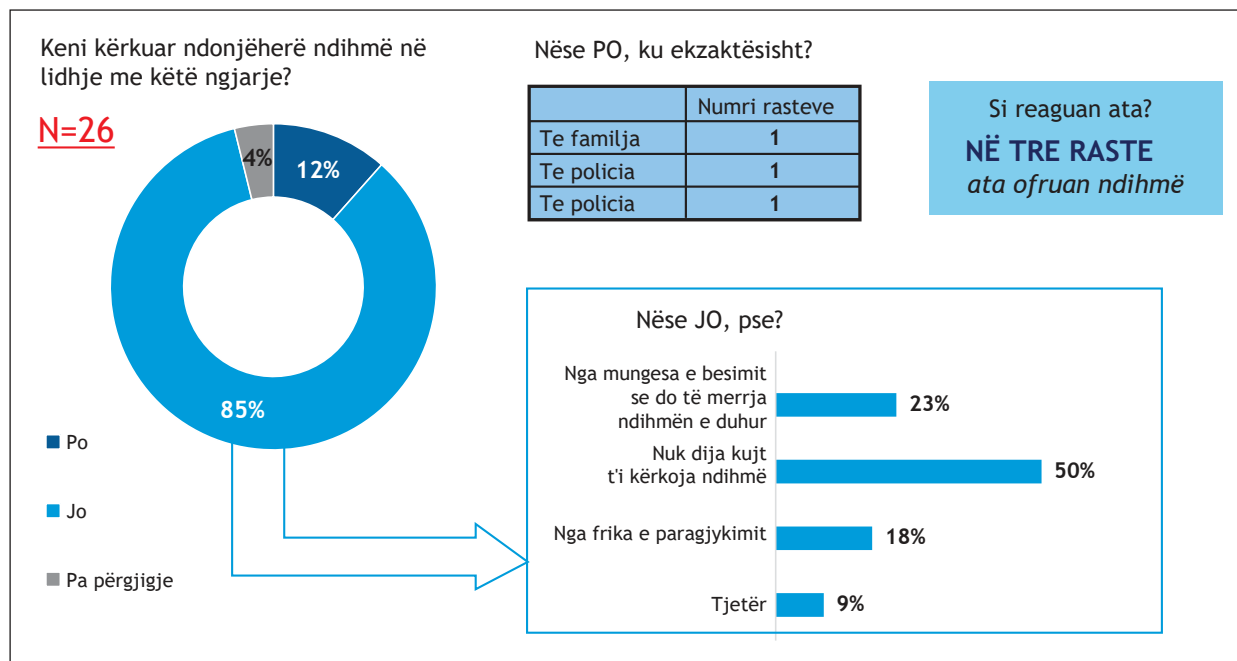
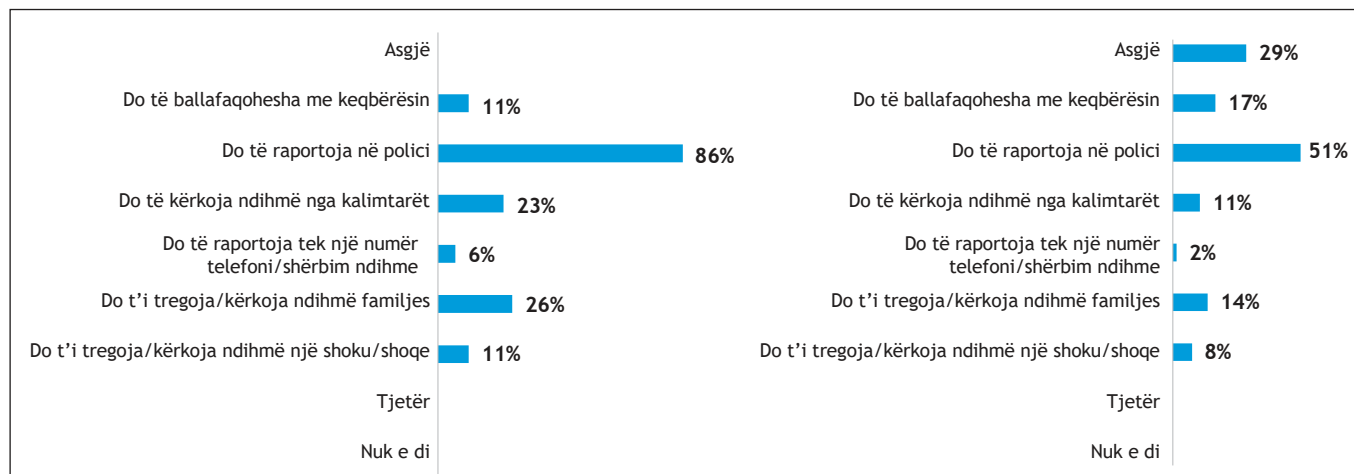
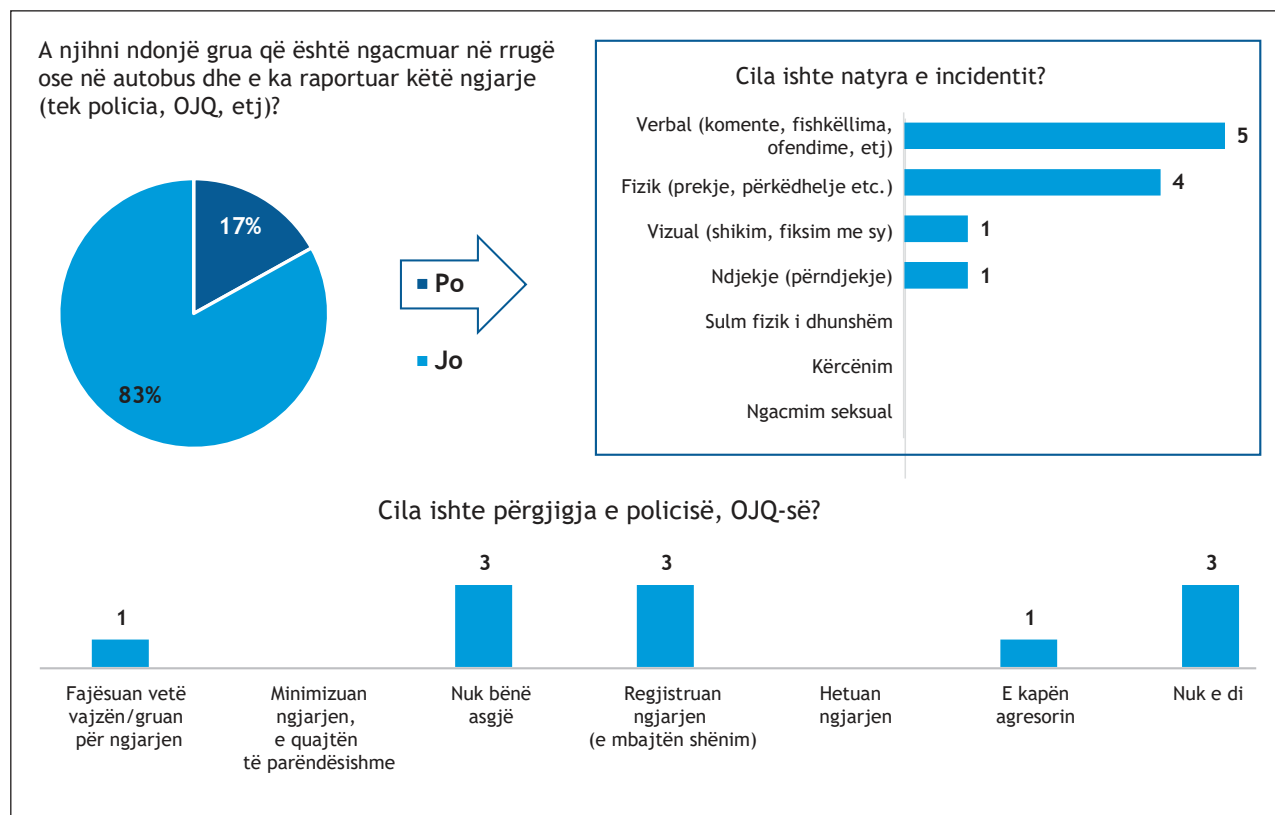

Figura 85. Reagime ndaj ngacmimit verbal në rrugë (majtas) dhe sulm i drejtpërdrejtë fizik ose seksual (djathtas)

Vetëm shtatëmbëdhjetë për qind e të anketuarave njohin një grua ose vajzë që është ngacmuar në publik dhe e ka denoncuar rastin në polici apo institucioni tjetër. Nga këto 11 raste, 5 kanë të bëjnë me ngacmimin verbal dhe katër me ngacmime fizike. Përvojat me policinë dhe regjistrimin e incidenteve variojnë.³⁸

Figure 86. Incidentet e raportuara

Vihet re se pothuajse gjysma (49%) nuk i raportojnë rastet për shkak të mungesës së informacionit në lidhje me ku mund të kërkojnë e gjejnë ndihmë ose se ku mund të raportohen rastet. Kjo çështje është theksuar nga gjetje të ndryshme dhe nxit përmirësimin e shpërndarjes së informacionit se ku mund të drejtohen për ndihmë gratë në rast ngacmimi apo dhune seksuale. Rreth një në tre gra dhe vajza ndihen tepër të turpëruara ose kanë frikë nga paragjykimi nëse i raportojnë incidentet. Kjo gjetje vë në dukje çështjen se krimet për motive seksuale mbeten tepër të paragjykuara nëse bie viktimë e tyre. Një në katër të anketuara është shumë e frikësuar për të kërkuar ndihmë në polici, duke theksuar përsëri akoma më shumë mungesën e besimit ndaj këtij institucioni.

38 Për shkak të numrit të ulët të rasteve, domethënia statistikore nuk është e lartë mjaftueshëm për të nxjerrë përfundime nga këto incidente.

Figura 87. Pse shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës në polici?

4.3.3 Shkozet, Durrës

Shumica e të anketuarave në Shkozet, e vizitonin lagjen mesatarisht çdo ditë.

Në ndryshim nga gjetjet në zonën e qendrës, ku shumica e të anketuarave (60%) e përdornin zonën për qëllime argëtimi, në Shkozet argëtimi është arsyeja më pak e zgjedhur (13%). Shumica e të anketuarave (69%) e frekuentojnë dhe kalojnë kohë në këtë lagje sepse jetojnë në të. Shkozeti njihet si lagje në të cilën ekzistojnë shumë fabrika, ndërmarrje dhe zyra, gjë që shpjegon se më shumë se gjysma e të anketuarave (58%) e frekuentojnë zonën për punë, gjithashtu.

Siguria e Lagjeve

Gjetjet tregojnë se sipas shumicës së të anketuarave, Shkozeti është një lagje që nuk ka pothuajse asnjë hapësirë të lirë të mbetur (49%) apo hapësirë të kufizuar (24%). Siç u përmend dhe më lart, në këtë zonë ka shumë fabrika, ndërmarrje, bare, restorante dhe pika bastesh. Ka një numër të kufizuar hapësirash të gjelbra dhe kënde lojërash për fëmijë.

Figura 88. Cilat janë arsyet për vizitimin e lagjes?

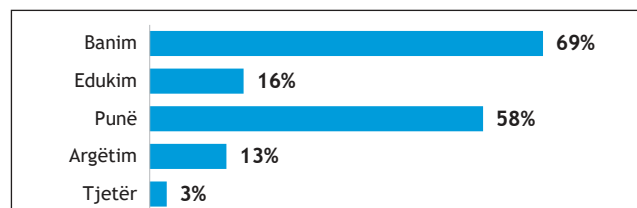
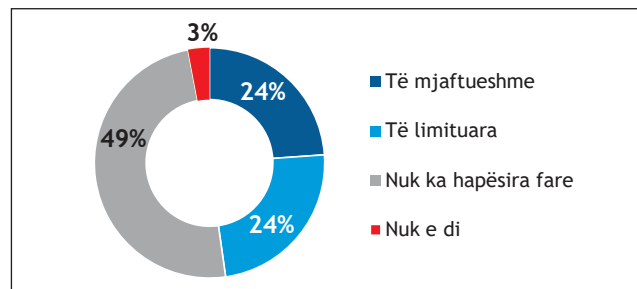

Figura 89. Çfarë mendoni për hapësirat e lira ndërmjet godinave dhe rrugëve në këtë lagje?

Ashtu si në zonën e Stadiumit, infrastruktura e ndriçimit në Shkozet paraqitet të jetë më e mirë në godinat e kujdesit mjekësor, përfshirë hyrjen në spitale, qendra shëndetësore dhe farmaci (4% e vlerësojnë atë si shumë të mirë dhe 70% si të mirë) se sa në zonën e qendrës. Niveli i ndriçimit në hyrjet e dyqaneve, si në zonat e tjera në Durrës dhe Tiranë, vlerësohet si më i përshtatshmi.

Të anketuarat pohuan se kushtet e ndriçimit janë kryesisht të dobëta në hyrjet e banesave dhe stacionet e autobusëve, ku rreth gjysma e të anketuarave raportuan se nuk kishte aspak ndriçim ose ndriçimi është i dobët. Në krahasim, më pak se një e treta raportuan të njëjtën gjë për rrugët.

Shumica dërrmuese e të anketuarave, (79%) mendojnë se sistemi i ndriçimit nuk menaxhohet apo shpërndahet njëtrajtësisht, ndërsa në Qendrën e Durrësit 20 për qind më pak raportuan të njëjtën gjë. Kjo sugjeron se menaxhimi i ndriçimit është i përqësuar në këtë zonë.

Nga ana tjetër, një kthesë pozitive (20%) shihet në patrullimin e Policisë, 73 për qind ranë dakord se Shkozeti patrullohet shpesh nga Policia, ndërsa vetëm 53% raportuan të njëjtën gjë në Qendër.

Për sa i përket vlerësimit të shërbimeve publike, një shifër alarmante (60%) e percepton mirëmbajtjen e përgjithshme të shërbimeve si të pamjaftueshme ose zero. Ndërsa për shërbimin e transportit publik vetëm 43 për qind e kanë vlerësuar si të mirë ose shumë të mirë, pothuajse njësoj me të anketuarat në qendër (44%). Shumica e të anketuarave e përdorin shpesh transportin publik në Shkozet.

Figura 90. Si është ndriçimi në këtë lagje?

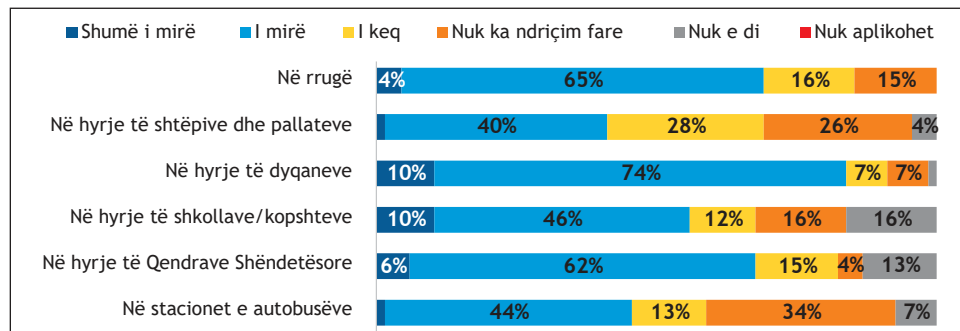

Figura 91. Jepni disa informacione për pyetjet e mëposhtme për sa i përket kësaj lagjeje.

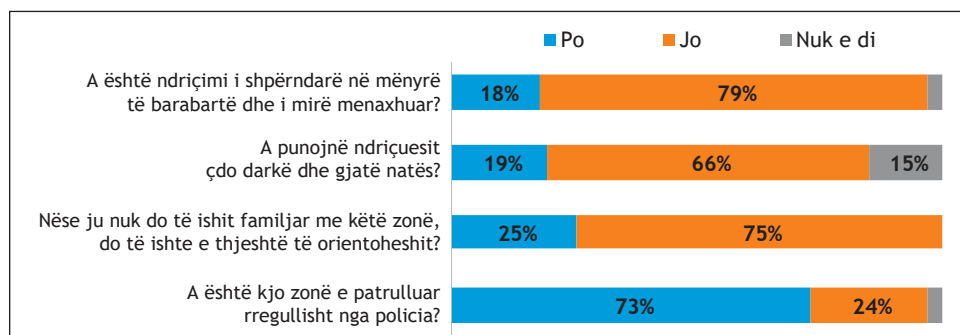
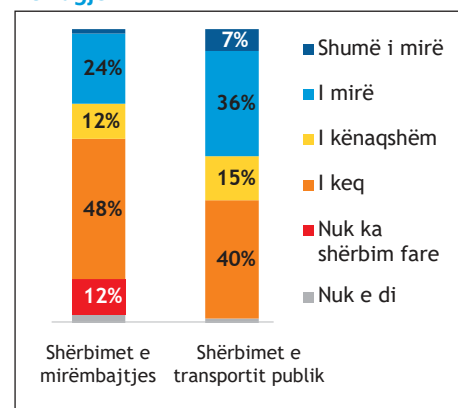

Figura 92. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje

Gjatë analizës së faktorëve që ndikojnë në sigurinë personale, e ngjashme me të anketuarat në Qendër, 63 për qind e të anketuarave mendojnë se të qenit vetëm ose e pashoqëruar mund të ndikojë në siguri. Të qenit grua është një faktor që ndikon në sigurinë personale sipas më shumë se gjysmës së të anketuarave (60%), pasuar nga mënyra e të veshurit (51%). Përkundrazi të qenit në një moshë të caktuar, nuk shihet si faktor që mund të ndikojë në sigurinë personale për 55% të të anketuarave.

Ashtu si në Qendrën e Durrësit, 40 për qind e të anketuarave e konsiderojnë orientimin seksual si një faktor që ndikon në sigurinë personale. Edhe pse të anketuarat nuk e theksuan këtë shqetësim në zonën e Stadiumit, fakti që ishte përmendur si një shqetësim tejte i përhapur në dy lagje të qendrës së Durrësit, krijon përshtypjen se mund të jetë e nevojshme të ndërmerren veprime për mbështetjen e komunitetit LGBTI kur bëhet fjalë për sigurinë dhe sigurimin, jo vetëm, por veçanërisht në këto zona.

Teksa shikoni të dhënat e mësipërme të ndara sipas moshës, bëhet e qartë se vajzat e vogla dhe ato më të rritura kanë më shumë gjasa që të përfshihen faktorë më mbizotërues që ndikojnë tej mase në sigurinë e tyre. Në mënyrë të ngjashme me zona të tjera në Durrës dhe Tiranë, ngacmimi seksual verbal, vështrimet ngultas dhe komentet seksuale paraqiten si shqetësimet më të përhapura në këtë lagje. Të dhënat zbuluan më tej se një numër i madh përmendën ndjekjen pas apo bllokimin e qëllimshëm të rrugës ndaj një gruaje apo vajze. Kjo gjetje, së bashku me gjasat e larta (krahasuar me zonën e qendrës) të kërcënimeve, dhe sulmeve fizike dhe seksuale, krijon një përshtypje të rëndë për mjedisin e sigurisë dhe sigurimit të grave dhe vajzave që frekuentojnë këtë lagje.

Figura 93. A mendoni se ndonjëri nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?

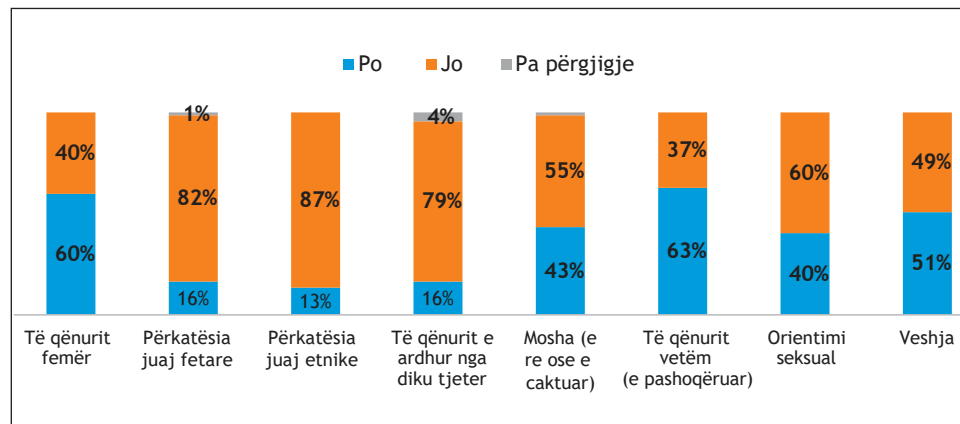

Figura 94. Faktorët që ndikojnë në sigurinë këtë zonë personale në zonë sipas moshës

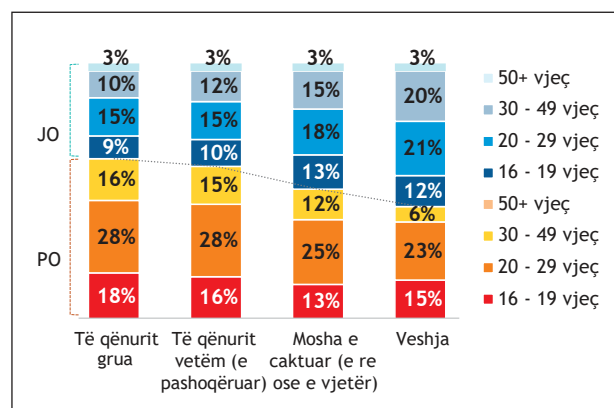

Figura 95. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t'i ndodhin një gruaje/vajze në këtë lagje?

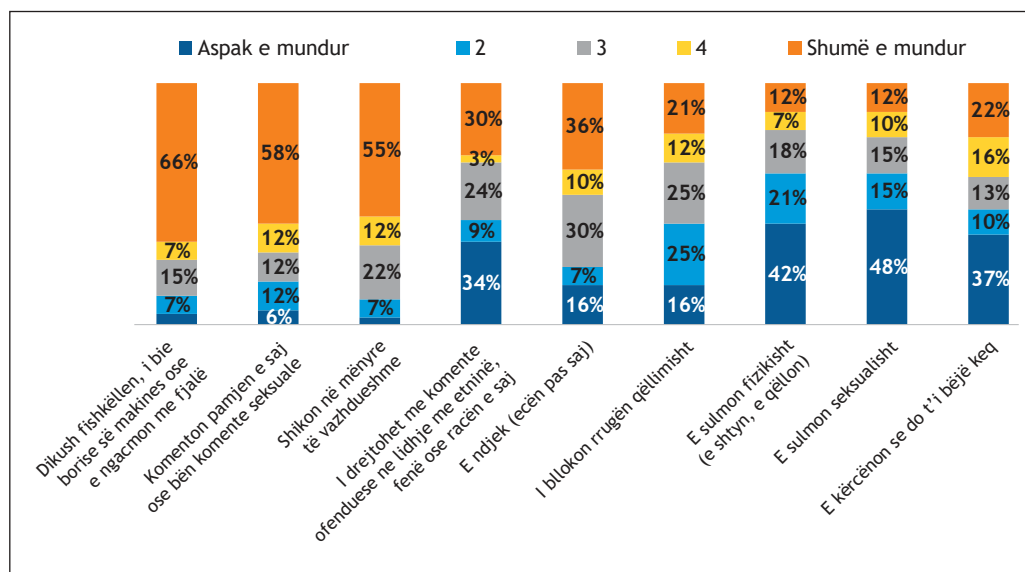
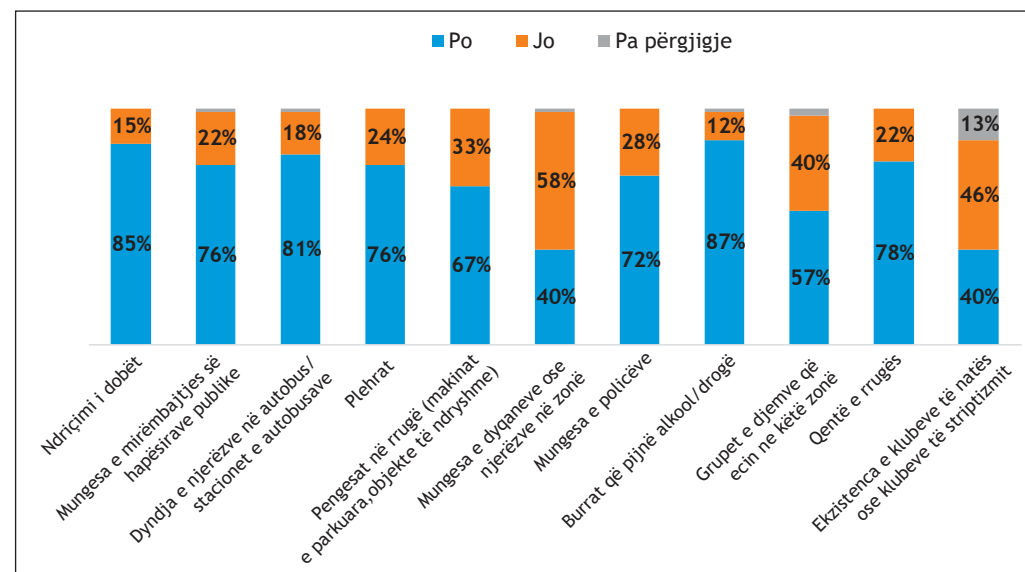

Figura 96. Cilët nga këta faktorë ndikojnë në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?

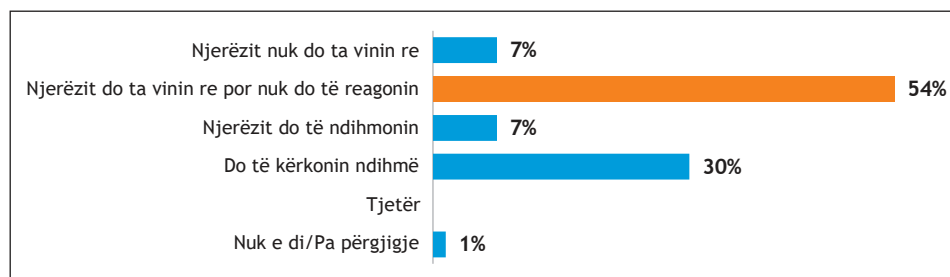
Në mënyrë të ngjashme, në zona të tjera ku është kryer ky studim, faktorët e perceptuar si më të përhapurit, që kontribuojnë në ndjesinë e pasigurisë janë: shpërndarja apo konsumimi i drogës nga burrat (87%), ndriçimi i dobët, si dhe transporti i mbipopulluar publik (përkatësisht 85% dhe 81%). Mesa duket, edhe mirëmbajtja e dobët në përgjithësi dhe mbeturinat janë problematika të rëndësishme, që ndikojnë në ndjesinë e pasigurisë në zonë (76% secila).

Përshtypje të Përgjithshme rreth Ngacmimit dhe Dhunës Seksuale

Lidhur me reagimin e përgjithshëm të njerëzve, që janë dëshmitarë të incidenteve, që mund t'i ndodhin një vajze apo gruaje në zonë, gjetjet tregojnë se më shumë se gjysma e të anketuarave (54%) mendojnë se njerëzit i vënë re këto incidente, por nuk reagojnë. Fatkeqësisht, kjo lloj prirjeje vërehet në të gjitha zonat e diskutuara deri më tani. Afërsisht një e treta e të anketuarave mbajnë një qëndrim më pozitiv në këtë drejtim, prej të cilave 30 për qind pretendojnë se dëshmitarët do të kërkonin ndihmë.

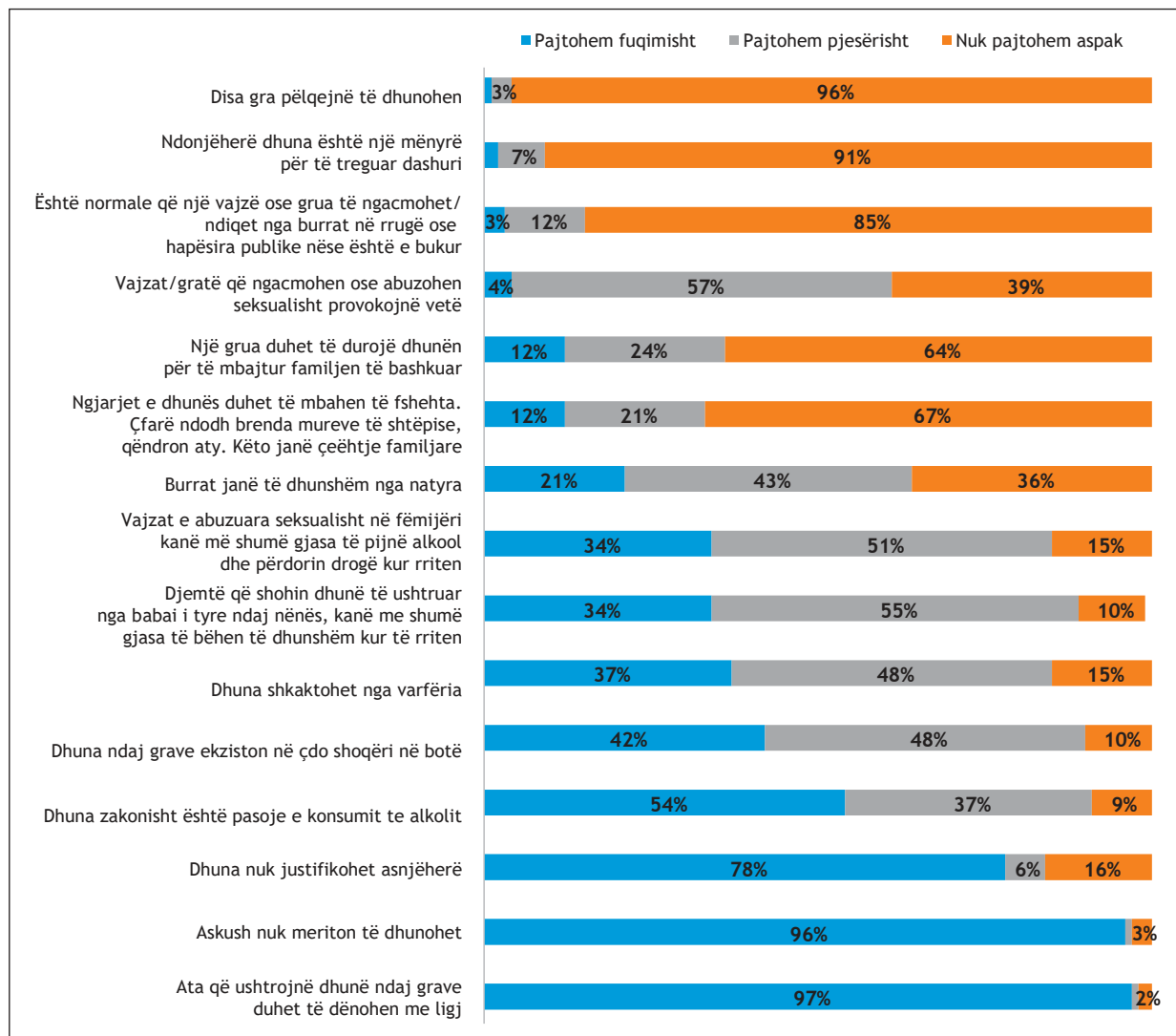
Kur iu paraqitën një sërë pohimesh për dhunën, u vërejt se, ashtu si në zona të tjera ku u krye anketimi, shumë të anketuara binin dakord me pohimin "Vajzat/gratë që përjetojnë ngacmime apo abuzime seksuale, i provokojnë vetë ato". Fakti se kjo dakordësi vihet re kryesisht në Durrës dhe Tiranë, tregon se fajësimi i viktimës është çështje serioze në të dyja bashkitë dhe duhet të trajtohet.

Figura 97. Sipas mendimit tuaj, cili do të ishte reagimi i zakonshëm i njerëzve që janë dëshmitarë të incidenteve, që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zonë?

Për më tepër, rënia dakord e 14 për qind e të anketuarave me pohimin se disa grave iu pëlqen të rrihen është po aq problematike, sa edhe pranimi në masë se burrat kanë natyrë të dhunshme. Ashtu si në grupet e tjera, duket se dhuna kundër grave, e ushtruar nga burrat, konsiderohet si diçka më se normale nga një pjesë e shoqërisë shqiptare, gjë që duhet trajtuar urgjentisht, së bashku me mendësinë e prapambetur në përgjithësi. Megjithatë, nuk duhet lënë mënjanë fakti që edhe në këtë grup të anketuarash, pothuajse të gjithë bien dakord se dhuna nuk justifikohet asnjëherë dhe duhet të dënohet.

Figura 98. Çfarë mendimi keni për pohimet e mëposhtme për dhunën?

Siç vërehet edhe në fushat e tjera të analizuar të studimit, duket se shumica e të anketuarave në Shkozë, janë të informuara për dhunën ndaj grave, kryesisht nëpërmjet llojeve të ndryshme të medias, por edhe nëpërmjet kontakteve shoqërore dhe shkollave. Vendet e punës dhe organizatat jofitimprurëse kanë më pak gjasa të ofrojnë informacione të tilla.

Fakti që 61 për qind e perceptojnë dhunën verbale dhe fizike si më të spikaturën në këtë lagje, e cila ka përqindjen më të lartë krahasuar me të gjitha lagjet e tjera të tre bashkive ku u krye ky studim, është me të vërtetë alarmuese. Krahasuar me Qendrën e Durrësit, ky numër është më shumë se dyfish më i lartë.

Ashtu si në të gjitha zonat e tjera, shumica dërrmuese e të anketuarave (81%) mendon se vajzat janë grupi i më i rrezikuar në këtë lagje.

Gjetjet tregojnë se vetëm 16 gra dhe vajza deklarojnë të kenë rënë pre e ngacmimit apo dhunës seksuale, përpara dhe pas moshës 15 vjeç. Ngacmimi seksual është më i dukshëm pas moshës 15-vjeçare (18%). Dhunën seksuale e kanë raportuar vetëm dy nga të anketuarat.

Nga këto 16 raste, shumica ka raportuar se agresori ishte i panjohur, ose incidenti kishte ndodhur në një mjedis shkollor. Megjithatë, në këtë grup, afërsisht një në katër të anketuara raportojnë se njohin një grua apo vajzë që është ngacmuar seksualisht, ndërsa 12 për qind njohin gra që kanë rënë pre e dhunës seksuale.

Figura 99. A keni marrë ndonjëherë informacion për çfarëdo lloji dhune ndaj grave dhe vajzave?

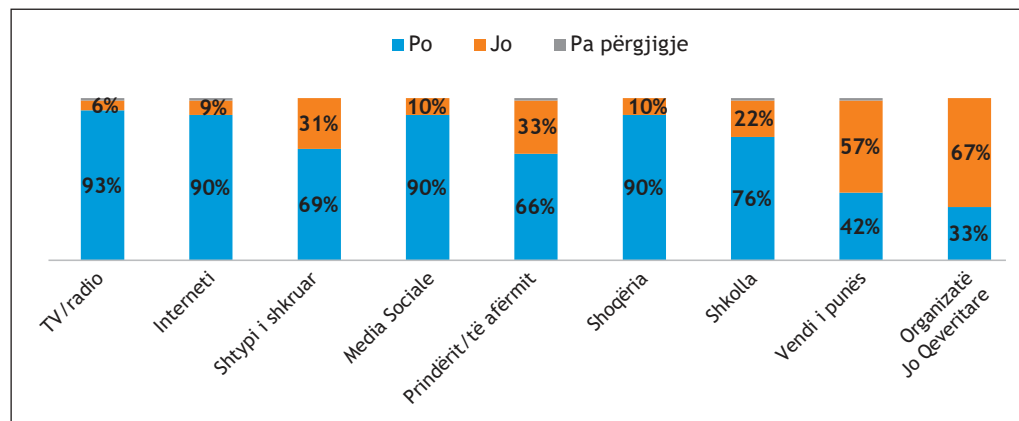

Figura 100. Cili lloj dhune është më i zakonshmi në këtë zonë (majtas) dhe cilat grupe janë më të rrezikuara në këtë lagje (djathtas)

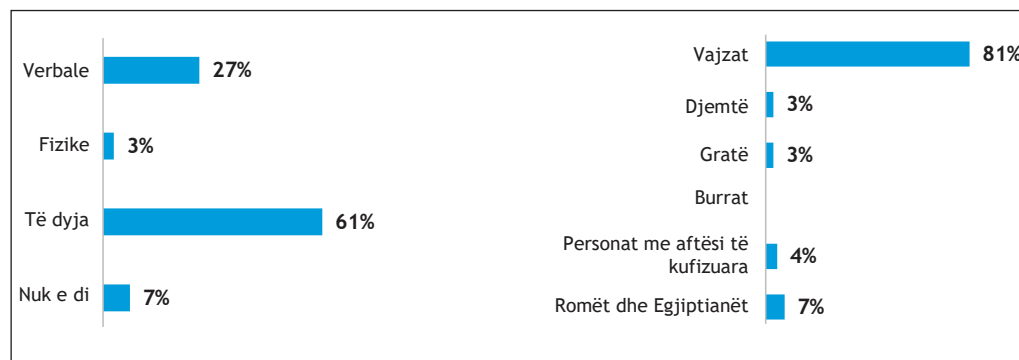
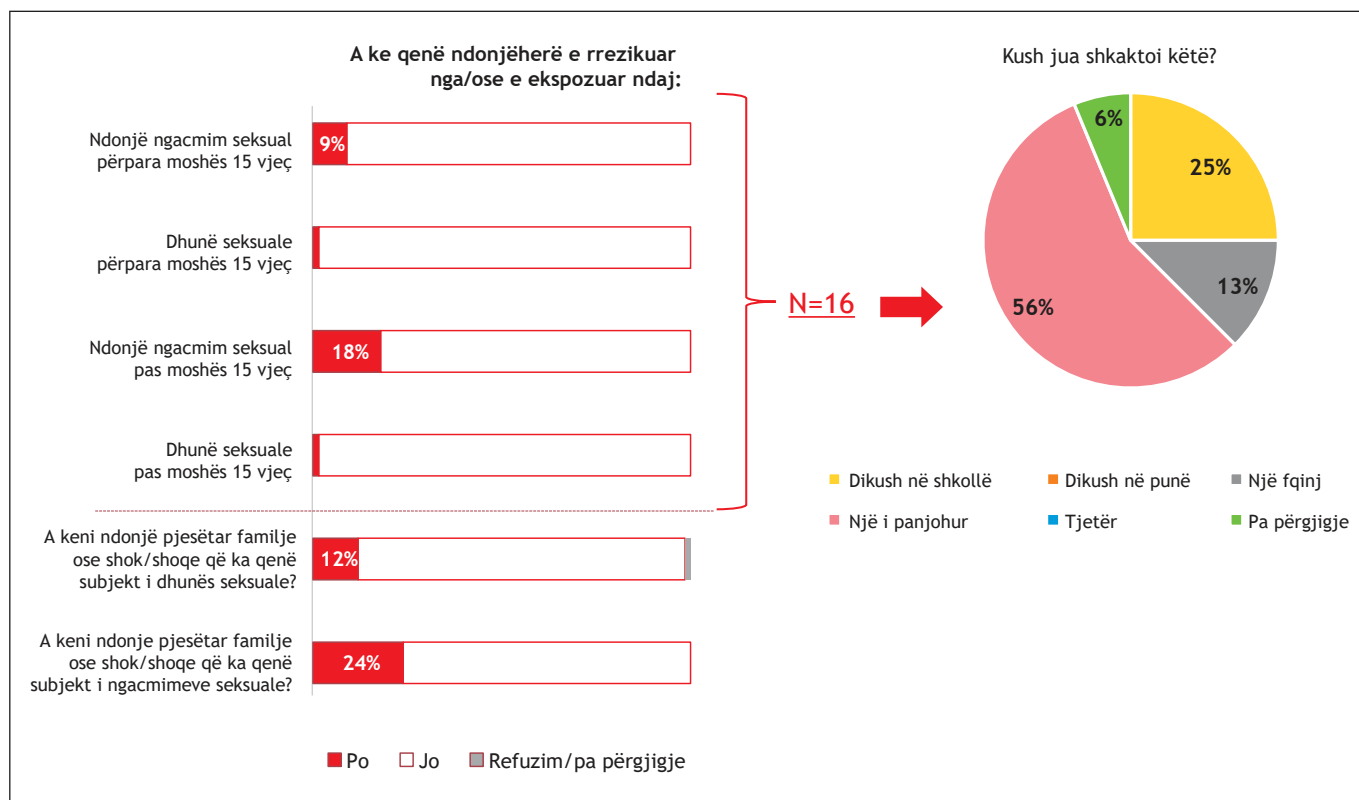

Figura 101. A keni qenë ndonjëherë në rrezik dhe nga kush?

Kur të anketuarat që raportuan raste të ngacmimit seksual u pyetën nëse kishin kërkuar ndonjëherë ndihmë, shumica dërrmuese u përgjigj me “jo”. Ndër arsyt e mos raportimit, duket se mbizotëron frika nga etiketimi.

Kur pyeteshin për reagimet përballë rasteve të ngacmimit verbal apo fizik, mendimet e të anketuarave ndryshonin. Gjëja më pozitive që u vërejt në krahasim me zona të tjera për sa i përket ngacmimit verbal, është se vetëm 28 për qind nuk do të reagonte. Më shumë se një e katërta ose do ta raporte incidentin në polici, ose do t’i kërkonte ndihmë familjes përkatësisht. Pjesa më e madhe do t’i denonconte sulmet fizike apo seksuale në polici dhe 31 për qind do t’i kërkonte ndihmë familjes. Numri i lartë i të anketuarave që përmendin ndihmën e familjes, mund të tregojë që shumë gra dhe vajza parapëlqejnë ende që këto lloj incidentesh të mbeten private.

Figura 102. Të kërkojnë ndihmë

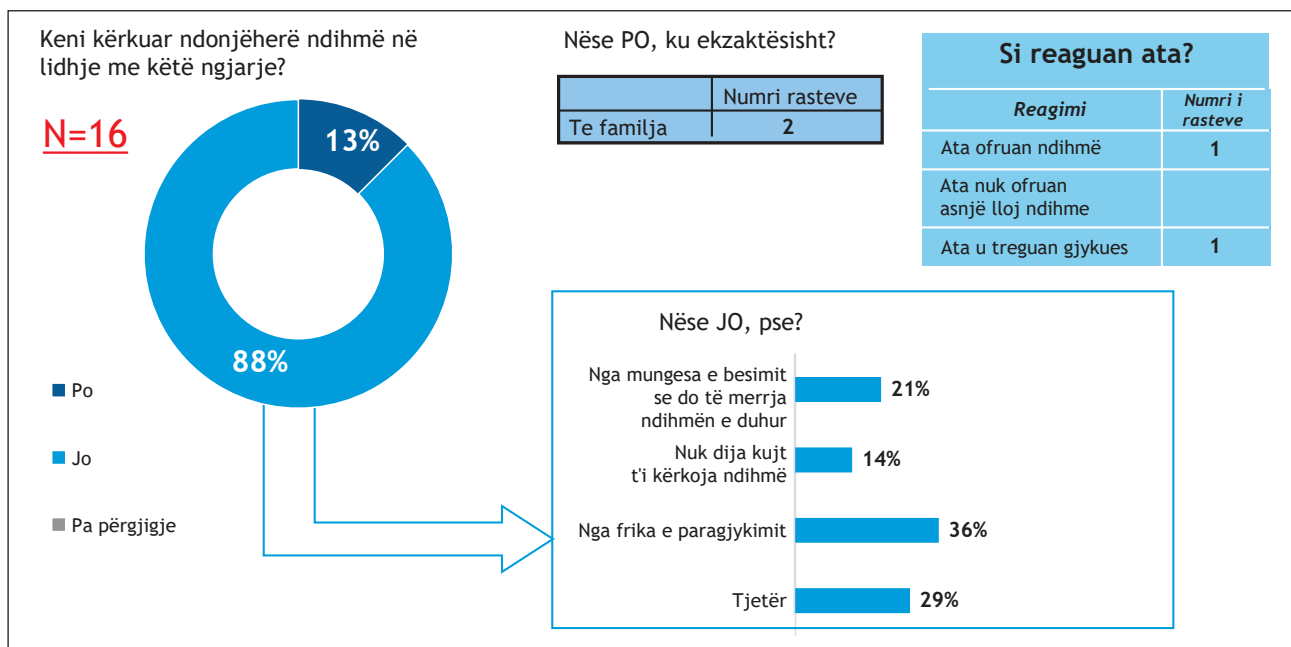
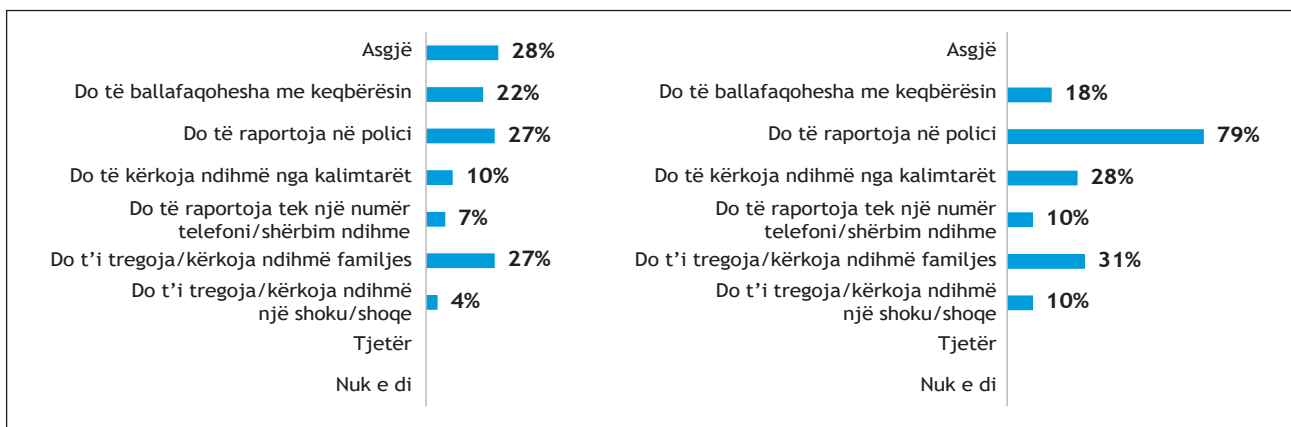
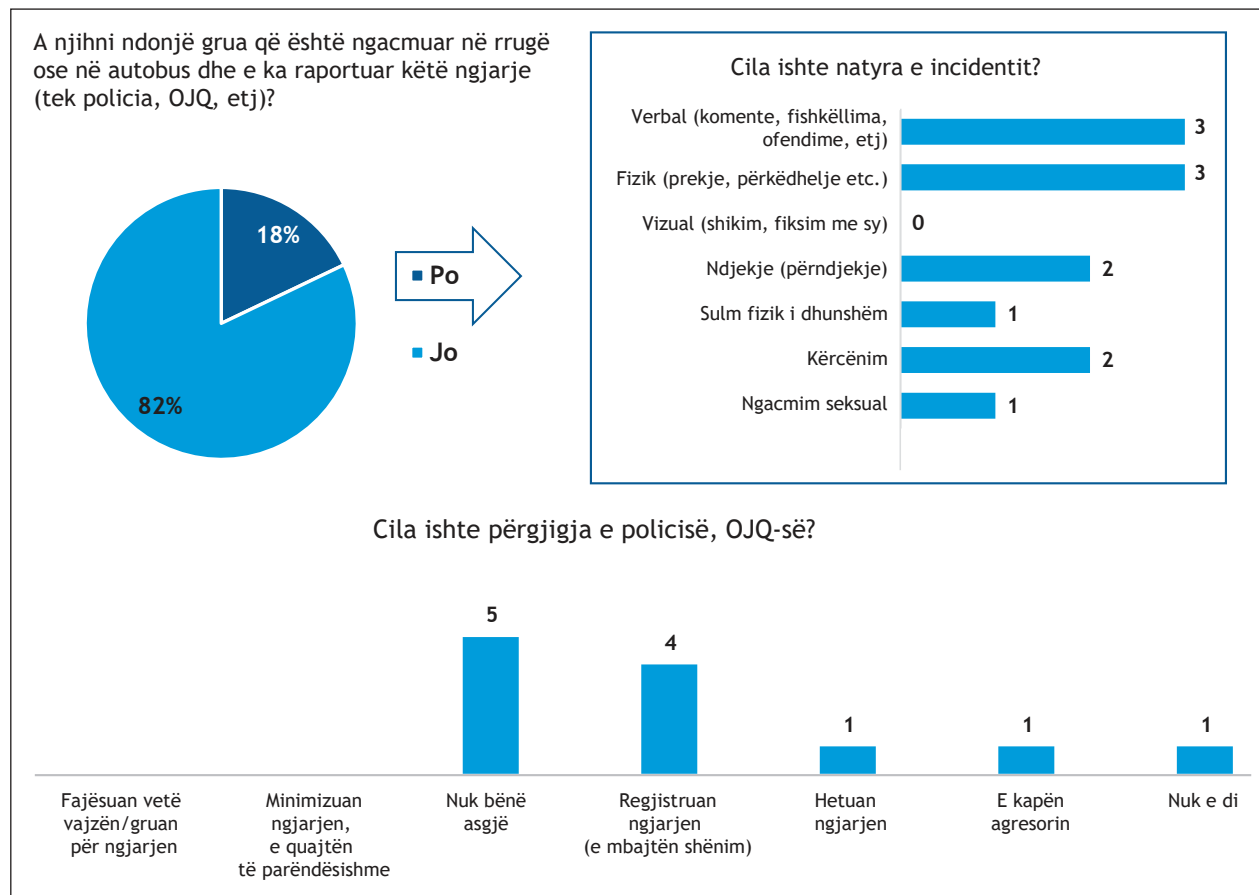

Figura 103. Reagimet ndaj ngacimit verbal në rrugë (majtas) & sulmit të drejtpërdrejtë fizik apo seksual (djathtas)

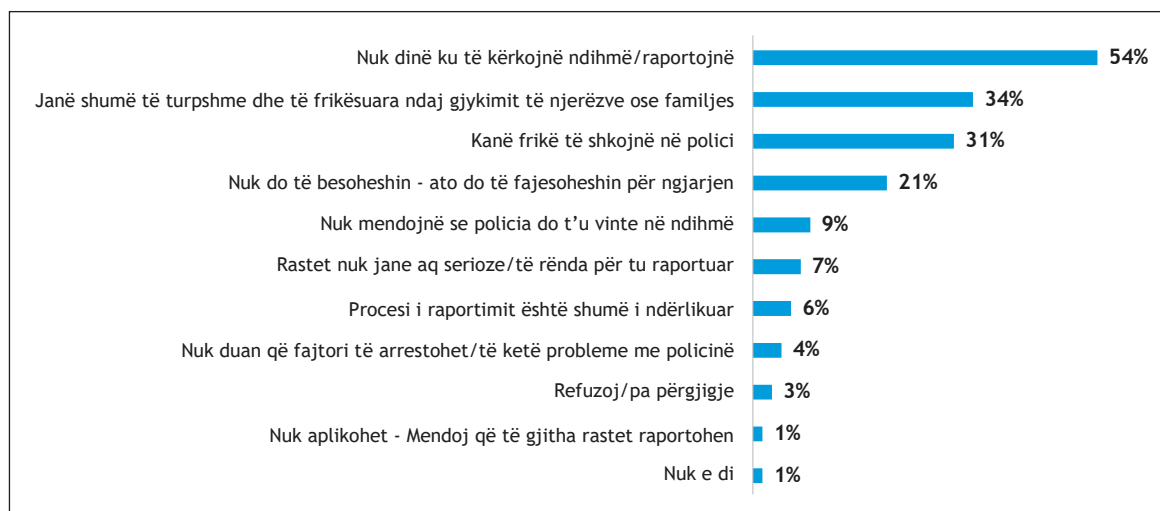
Shumë pak gra dhe vajza që frekuentonin zonën e Shkozetit, raportonin se njihnin gra dhe vajza që kishin rënë pre e ngacmimit dhe e kishin denoncuar këtë incident në Polici. Lidhur me natyrën e incidentit dhe reagimin e policisë, shifrat luhaten. Në pesë nga 12 raste, të anketuarat raportonin se Policia nuk ndërmernte asnjë veprim.

Figura 104. Raportimi i ndodhive

Të dhënat tregojnë se edhe në këtë lagje, shumica e grave nuk dinë kujt t'i drejtohen për ndihmë apo ku ta raportojnë një rast dhune (54%). Rreth një në tre gra dhe vajza ndihet e turpëruar, ose ka frikë se do të paragjykohet. Për më tepër, 31 për qind kanë frikë t'i drejtohen Policisë. Këto gjetje ravijëzojnë një tablo shumë problematike, pasi jo vetëm theksojnë çështjen e stigmatizimit të viktimës, por edhe të mungesës së besimit në të vetmin institucion, që duhet të ofrojë siguri dhe sigurim për të gjithë njerëzit.

Figura 105. Përse shumë gra nuk i raportojnë rastet e dhunës në polici?

4.3.4 Gjetje Cilësore

4.3.4.1 Intervista gjysmë të strukturuar me Palët e Interesit

Intervistat gjysmë të strukturuar, të kryera me palë interesi nga bashkia dhe OJF-të në Durrës nxorën gjetjet e mëposhtme:

Vlerësimi i përgjithshëm i bashkisë/lagjeve dhe studimi i problemeve më të përhapura të sigurisë dhe sigurimit

Zgjerimi i bashkisë së Durrësit është për shkak të reformës territoriale ka sjellë disa vështirësi lidhur me shpërndarjen e burimeve bashkiake në mënyrë të efektshme në të gjithë zonën. Kjo vihet re veçanërisht në lidhje me burimet financiare dhe njerëzore. Lagjet periferike kanë nevojë urgjente për përmirësime infrastrukturore dhe shtim të ndriçimit të rrugëve, ndërsa mendësitë e prapambetura dhe martesat e hershme mbeten ende problematika që duhen trajtuar.

Megjithatë, standardet e përgjithshme të jetesës në zonën urbane të Durrësit perceptohen si të mira. Numri i njerëzve që kërkojnë ndihmë sociale/përfitime sociale është nga më të ulëtët në Shqipëri². Në disa pjesë të qytetit, zona të veçanta problematike janë hyrjet në godina dhe rrugët dytësore pa ndriçim të mjaftueshëm. Rrugëve dytësore zakonisht u mungon ndriçimi i mjaftueshëm për shkak të vjedhjes së shpeshtë të kabllove. Këto kablllo më pas nuk mund të zëvendësohen derisa të miratohet buxheti i ardhshëm bashkiak vjetor .

Sipas policisë, raste ku gratë apo vajzat raportojnë ngjarje lidhur me DHBGJ-në në hapësira publike janë të pakta. Nga ana tjetër, palët e interesit të OJF-ve kanë shprehur shqetësimin e mungesës së strehëve për ato viktimat ekzistuese.

Studimi i çështjeve më të përhapura lidhur me DHBGJ-në dhe DGj-në

Sipas palëve të interesit të bashkisë, megjithëse ka raste të DHBGJ-së dhe DGj-së, ato nuk janë shumë të përhapura në Durrës. Ndonëse u vërejt një rritje e numrit të rasteve të raportuara (ashtu si në Tiranë), kjo rritje u shpjegua me ndërgjegjësimin për mundësitë e ndihmës dhe raportimit. Siguria e grave për të raportuar nëse bien viktimë të DHBGJ-së ose DGj-së është më e madhe se më parë. Ato i kanë kontaktet dhe informacionet për OJF-të përgjegjëse dhe në përgjithësi e dinë se në raste të tilla, mund t'i telefonojnë Policisë, sipas bashkisë.

Në përgjithësi, palët e interesit të bashkisë janë tepër të kënaqur me punën e policisë së Durrësit. Çdo lagjeje i është caktuar një koordinator policie, gjë që mundëson edhe reagimin në kohën e duhur. Policia shihet si palë kyçe e luftës ndaj DHBGJ-së dhe rritjes së sigurisë për gratë dhe fëmijët. Edhe ndryshimi i dispozitës së kodit penal për DHBGJ-në së fundmi (në vitin 2017, në kuadër të reformës në drejtësi në Shqipëri) dhe rritja e dënimeve për kryerjen e një krimi të tillë, mendohet të ndikojnë pozitivisht.

Drejtori i Shërbimit Social në Bashkinë e Durrësit shprehu shqetësimin se vetëm dhuna fizike njihet dhe raportohet, ndërsa llojet e tjera të DHBGJ-së si ngacmimi verbal në rrugë etj., nuk njihen si lloj i DHBGJ-së nga komuniteti. I mëshohet fort mungesës së strehëve dhe mundësive të strehimit për viktimat. Në lidhje me këtë, është theksuar edhe që Durrësi është qyteti i dytë me numrin më të lartë të urdhrave të mbrojtjes.

Siç përmendet më sipër, nuk ka strehë për gratë e abuzuara apo të dhunuara, megjithatë ekziston një mekanizëm, një njësi e mbrojtjes së fëmijës, që e trajton këtë çështje deri në njëfarë mase.

Planet, nismat dhe politikat ekzistuese në bashki/lagje

OJF-të dhe departamenti i shërbimit social i bashkisë kanë organizuar mbledhje dhe seminare ndërgjegjësimi dhe lobimi, në mënyrë që gratë dhe vajzat të mësojnë rreth DHBGJ-së. Një OJF ka krijuar një linjë telefonike këshillimi për gratë dhe vajzat që kanë përjetuar DHBGJ, e cila mbështetet edhe nga buxheti bashkiak dhe ky numër vihet në dispozicion përmes fletushkave dhe posterave.

Për më tepër, janë planifikuar investime për përmirësimin e rrugëve dhe infrastrukturës në zonat urbane dhe rurale të Durrësit. Së fundmi, në maj të vitit 2018 u miratua Plani Vendor i Veprimt për Barazinë Gjinore (2018-2020) nga Këshilli Bashkiak, që mbështetet në Kartën Evropiane për Barazi ndërmjet Grave dhe Burrave në Jetën Vendore.

Rekomandime për Përmirësime të Mundshme

Rekomandimet e mëposhtme për përmirësime në Durrës janë dhënë nga palët e interesit të bashkisë dhe ato të OJF-ve:

- Përmirësime të mëtejshme të infrastrukturës rrugore
- Ndriçim i rrugëve dytësore
- Më shumë zona të gjelbra
- Përmirësim i transportit publik (oraret dhe stacionet)
- Përfshirja e ndërgjegjësimit ndaj DHBGJ-së dhe DGJ-së në kurrikulën e arsimit të mesëm-të ulët dhe arsimit të mesëm-të lartë (në bashkëpunim me pushtetin qendror)
- Ngritja e një strehe për viktimat dhe procedurat vijuesepër rastet e raportuara
- Ndihmë ligjore dhe psikologjike falas për viktimat e DHBGJ-së
- Ndërgjegjësim i përgjithshëm për DHBGJ-në dhe DGJ-në

4.3.4.2 Fokus Grupe

Sipas pjesëmarrëseve femra në Diskutimin e Fokus Grupit në Durrës, çështjet e DHBGJ-së dhe DGJ-së mbeten shqetësime të mëdha. Ngacmimi seksual, sipas mendimit të tyre, është dukuri që po ndodh kudo. Pjesa dërmuese e këtyre ngacmimeve seksuale perceptohet se vjen nga djemtë apo burrat që rrinë në kafene, bare apo pika bastesh në qytetin e Durrësit.

“Ngacmimi seksual është më i zakonshëm në zonat rurale, por kjo nuk do të thotë që nuk ndodh në qendrën e qytetit. Ai ndodh kudo, vetëm se ngacmimi është më i sofistikuar në Qendër dhe më vulgar në zonat rurale.” –Pjesëmarrëse femër në Durrës

Sipas mendimit të tyre, faktorët që e ushqejnë apo nxisin DHBGJ-në dhe DGJ-në janë veçanërisht burrat dhe djemtë që kanë migruar në Durrës nga zona të tjera të Shqipërisë, ku mendësitë e prapambetura mbizotërojnë ende në shoqëri. Sipas pjesëmarrësve në Fokus Grupe, këta burra kanë më shumë gjasa të ngacmojnë gra dhe vajza në Durrës. Për më tepër, edhe veshje të caktuara shihen si shkaqe ngacmimi.

Si një nga shkaqet kryesore të ngacmimit seksual, pjesëmarrësit meshkuj përmendën dukurinë e ndrydhjes seksuale te burrat. Ata shpjeguan gjithashtu se, duke u bazuar në përvojën e tyre, shumë burra përdorin fjalor të papërshtatshëm, kur në fakt kanë për qëllim të bëjnë thjesht një kompliment, gjë që gratë dhe vajzat më pas e perceptojnë si ngacmim seksual. Gjithashtu, pjesëmarrësit e Fokus Grupit përmendën se mungesa e komunikimit me prindërit, kur djemtë bëhen adoleshentë, dhe refuzimi i ndihmës psikologjike për djemtë dhe burrat, nxisin mendësi të këqija dhe përbëjnë një problem serioz.

.....
*“Një prej arsyeve kyçe është ndrydhja seksuale. Tjetra është mendësia.
Një pjesë e brezit të ri rritet sipas mendësisë së brezit të vjetër” – Pjesëmarrës mashkull, Durrës*
.....

Numri i madh i banorëve që konsumojnë marijuanë në rrugë, si dhe ndriçimi i dobët, përmenden si shkaqet kryesore të ndjesisë së pasigurisë të gratë. Sipas pjesëmarrësve, vetëm Qendra e Durrësit mirëmbahet , për sa i përket ndriçimit. Shumica e vajzave që jetojnë në Durrës, shoqërohen gjithmonë pas orës 8 të darkës, kryesisht nga prindërit, për shkak të mungesës së besimit në transportin publik apo përdorimin e taksive.

.....
*“Kam parë një rast ku një djalë iu afrua një vajze dhe e detyroi të futej në makinë, ndërsa ajo po refuzonte e po thoshte jo. Ai e kapi nga flokët duke i thënë, hajde këtu, futu në makinë.
Askush nuk ndërhyri.” – Pjesëmarrëse, Durrës*
.....

Shpesh, ngacmimi seksual në rrugë nuk raportohet nga vajzat dhe gratë në qytetin e Durrësit, kryesisht për shkak të mungesës së besimit të institucionet përgjegjëse dhe aftësitë e tyre, për t’i trajtuar raste të tilla me profesionalizëm. Në vend të kësaj, alternativa e vetme që merret seriozisht është t’i drejtohen familjes. Gjendja bëhet më shqetësuese në rastet e dhunës seksuale brenda familjes. Dhuna e partnerit intim, apo përdhunimi në marrëdhëniet martesore nuk konsiderohen pothuajse fare si lloje dhune, që duhen trajtuar sipas legjislacionit aktual, dhe kjo lidhet më së shumti me mendësinë e dëmshme tradicionale dhe stereotipat gjinorë për marrëdhëniet martesore dhe “detyrat” e bashkëshorteve kundrejt bashkëshortëve të tyre.

.....
*“Përpara një jave, erdhi një grua në rajonin e policisë, për të ngritur padi kundër bashkëshortit për dhunë seksuale. Policët u tallën dhe qeshën me të.”
- Pjesëmarrës mashkull, Durrës*
.....

Pjesëmarrësit e Fokus Grupit raportuan se televizori është burim informacioni, për sa u përket rasteve të ngacmimit apo dhunës seksuale. Megjithatë, shpeshherë, një rast mund të raportohet dhe diskutohet pa kurrfarë ndjekjeje të pasojave të viktimeve. Në përgjithësi, perceptohet se media nuk i kushton vëmendje të mjaftueshme këtyre rasteve.

Një gjetje tjetër e rëndësishme që u arrit nga diskutimi me Fokus Grupin, ishte se ngacmimi seksual në hapësirat publike perceptohet ndryshe nga moshat e ndryshme.

Gratë më të reja në moshë u shprehën më të shqetësuara dhe të frikësuara nga ngacmimi në rrugë (etiketimi/ngacmimi, ndjekja, etj.),ndërsa 1/2 e të anketuarave më të mëdha në moshë (1/4 e FG-it të grave) nxorën në pah gjëra krejt të ndryshme. Ato përmendën hapësira të tjera, si vendet e punës, ashensorët, pallatet dhe korridorët si shqetësime më të mëdha lidhur me ngacmimin seksual.

Një pjesëmarrëse përmendi se mosha dhe lloji i hapësirës publike, janë faktorë që ndikojnë në perceptimin individual të sigurisë.

.....
“Hedhjen e fjalëve në rrugë, vështrimin ngultas etj., i konsideroj të parrezikshme. Tani mund t’i përballoj sepse kam më shumë vetëbesim në këtë moshë. Dhunën brenda institucioneve publike e shikoj si shumë më tepër problematike. Ngacmimi seksual i grave brenda institucioneve është shumë i zakonshëm. E shikoj kudo që shkoj, sepse për shkak të punës sime duhet të hyj në shumë institucione publike. Ky është problem serioz, dhe jo fjalët, fishkëllimat dhe vështrimi ngultas në rrugë.” Pjesëmarrëse femër, Durrës
.....

Rekomandimet e dhëna nga Pjesëmarrësit e Fokus Grupit

- Ndërgjegjësimi i popullsisë dhe institucioneve për DHBGJ-në
- Marrja e masave nga autoritetet ligjzbatuese, për të vendosur gjopa apo dënime më të rënda, njësoj si për veprat e tjera penale lidhur me ngacmimin dhe dhunën seksuale
- Monitorimi i zonave publike përmes përdorimit të kamerave të sigurisë
- Nxitja e diskutimit me banorët e Durrësit për çështje si ngacmimi seksual
- Më shumë investime në arsimin publik dhe ndërgjegjësimin në vend, jo vetëm në Tiranë dhe Durrës
- Krijimi i një sindikate për vajzat, që punojnë në hotele ose si kameriere, për t’iu ofruar një alternativë ku të mund të mbështeten nëse përballen me ngacmim/dhunë seksuale gjatë punës.

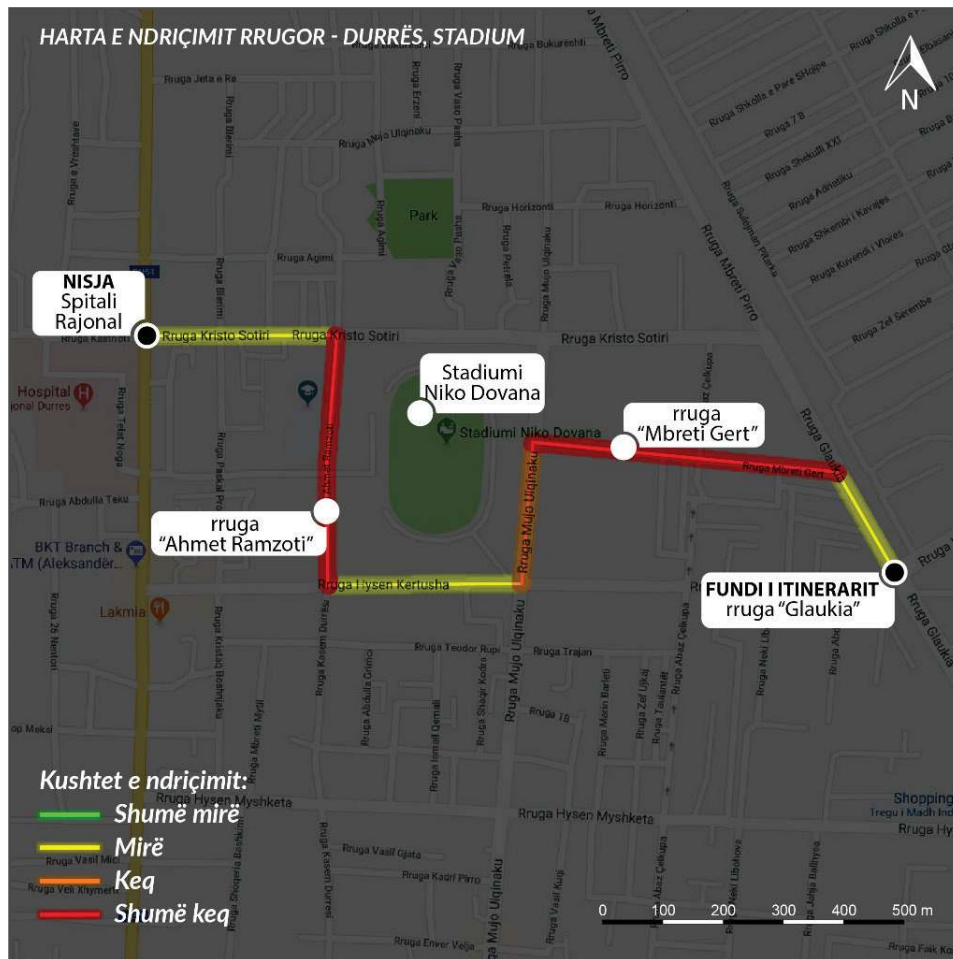
4.3.4.3 Inspektimi i Sigurisë në Rrugë

Sipas të dhënave nga Inspektimi i Sigurisë në qendrën e Durrësit, pjesëmarrëset ndajnë një përshtypje përgjithësisht të mirë për rrugën “Taulantia” gjatë ditës. Zona patullohet nga policia, si dhe ka lëvizje dhe sinjalistikën e nevojshme rrugore. Shëtitja në bulevardin kryesor konsiderohet e sigurt nga gratë. Megjithatë, në mbrëmje, pjesëmarrëset raportojnë se zona frekuentohet shumë më tepër nga burrat sesa nga gratë, veçanërisht lokalet përreth. Për më tepër, ato raportojnë se kanë parë të rinj, që fshiheshin nëpër qoshe dhe dukej se konsumonin drogë/alkool, gjë që i bënte të ndiheshin të pasigurta.

Shumica e pjesëmarrëseve shprehen se natën, agresorët e kanë më të lehtë që të fshihen në rrugica, prapa pemëve, apo prapa makinave të parkuara (në errësirë) në rrugët e gjata pranë qendrës, që kanë pak ose aspak ndriçues dhe një radhë të gjatë makinash të parkuara, prapa të cilave mund të fshihen lehtë dhe të mos dallohen, pasi rruga është e pandriçuar. Mungesa e ndriçimit, dukshmërisë, dhe vendet për t’u fshehur shihen si tre faktorët kryesorë që ndikojnë në pasigurinë e grave në këtë lagje.

Për shkak të këtyre gjetjeve, siguria në këtë zonë vihet në pikëpyetje. Gjetjet e mëposhtme të vëzhgimit të strukturuar në zonat e tjera të Durrësit paraqesin një gjendje edhe më problematike.

4.3.4.4 Vëzhgime të strukturuar

Dy nga vëzhgimet e strukturuar u kryen më 12 qershor të vitit 2018, në zonën e Stadiumit në Durrës. Ato filluan në spitalin rajonal dhe përfunduan në Rrugën "Glaukia". Inspektimi i parë ndodhi ditën në orën 15:00, dhe e dyta në mërkurë në orën 22:00.

Përfundimet e vëzhgimeve treguan se dy nga rrugët më të rrezikshme në këtë zonë ishin rruga "Ahmet Ramzoti" dhe rruga "Mbreti Gert" (me ngjyrë të kuqe në hartën në të majtë). Të dyja rrugëve iu mungonte dukshëm ndriçimi dhe mirëmbajtja e duhur. Gjatë natës, është errësirë e plotë dhe ka vende të shumta ku dikush mund të fshihet, si p.sh kazanët e plehrave, bar i gjatë dhe shkurret e larta, të cilat shihen si tejet të pasigurta.

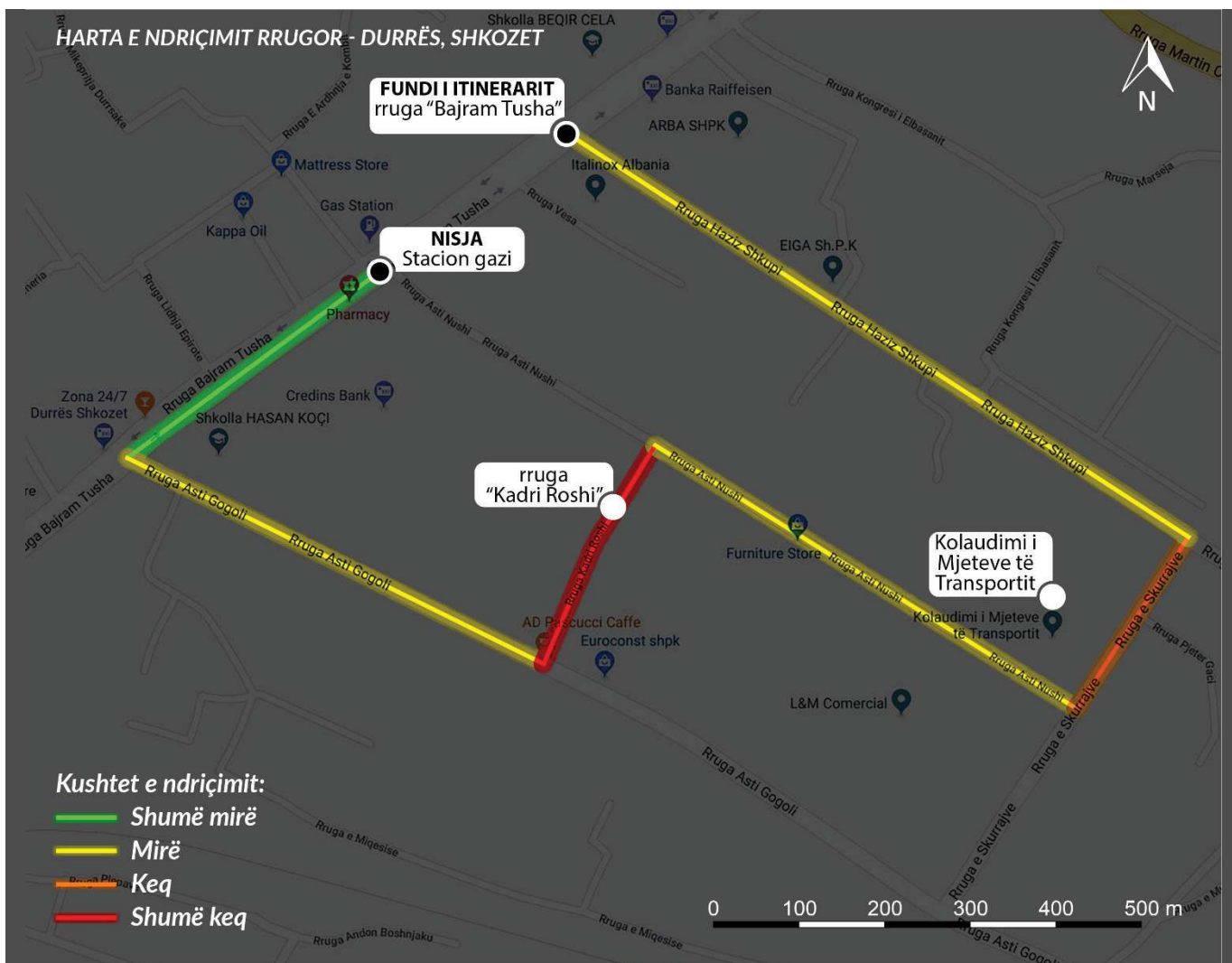
Shkurret dhe bari në rrugën "Ahmet Ramzoti"

Ndriçimi i pamjaftueshëm dhe mirëmbajtja e dobët në rrugën "Glaukia" (sipër dhe poshtë)

Ndriçim i pamjaftueshëm në rrugën “Mujo Ulqinaku”

Vëzhgimi i strukturuar i mëposhtëm u krye në 12 qershor. Itinerari filloi në pikën e karburantit në rrugën "Bajram Tusha" dhe u përmbyll duke u kthyer sërish në rrugën kryesore. Inspektimi i parë u krye gjatë ditës në orën 11:00 dhe i dyti në mbrëmje në orën 21:00. Sipas vëzhgimeve, kjo zonë përshkruhet përgjithësisht si jo e mirëmbajtur dhe pjesërisht, tepër e pasigurt.

Rruga më problematike duket se është "Kadri Roshi", siç tregohet në foton më poshtë, në faqen tjetër. Siç shihet në hartë, ka shumë shkurre dhe godina të braktisura, ku mund të fshihet dikush, pa u vënë re.

Rruga "Kadri Roshi"

Gjatë natës, rruga më e frekuentuar ishte "Asti Nushi", por siç tregohet në foton më poshtë, mungonte mirëmbajtja dhe ndriçimi ishte i dobët.

Rruga "Asti Nushi"

Vëzhgimi i strukturuar më sipër u krye në 13 qershor. Ai filloi në teatrin “Aleksandër Moisiu” dhe përfundoi në Rugën “Ramazan Jella”, siç tregohet në hartën më sipër. Inspektimi i parë ndodhi gjatë ditës në orën 9:00 dhe tjetra gjatë mbrëmjes, pas orës 20:00, kur jashtë ishte errësirë.

Në krahasim me dy zonat e tjera, përfundimet e vëzhgimeve tregojnë se kjo zonë është më e sigurta dhe më e mirëmbajtura. “Rruga e Epikadeve” dhe rruga “Ramazan Jella” ishin të vetmet që kishin ndriçim të pamjaftueshëm, gjë që mund të shihet në fotot më poshtë.

Ndriçimi i pamjaftueshëm në “Rrugën e Epikadave”

Rruga “Ramazan Jella”

4.3.5 Rekomandimet e Veçanta Për Durrësin

- Bashkia e Durrësit duhet t’i marrë parasysh përfundimet e këtij studimi në të gjitha veprimet që do të ndërmerren për përmirësimin e infrastrukturës apo mirëmbajtjen e këtyre hapësirave publike, si dhe të Durrësit në përgjithësi.
- Mund të organizohet një tryezë e rrumbullakët, me praninë e palëve të ndryshme të interesit, për të paraqitur gjetjet e këtij anketimi, si dhe për të kërkuar mbështetjen e tyre, për përmirësimin e sigurisë së grave dhe vajzave në Durrës.

- Nevojitet ndërhyrje urgjente për përmirësimin e sistemit të ndriçimit, si dhe për sigurimin e menaxhimit të duhur të sistemit të ndriçimit gjatë gjithë vitit. Ndërhyrjeve në disa rrugë si: në “Rrugën e Epikadeve”, rrugën “Asti Nushi”, rrugën “Ahmet Ramzoti”, rrugën “Mujo Ulqinaku”, rrugën “Mbreti Gert”, rrugën “Kadri Roshi”, rrugën “Glaukia”, si dhe “Rrugën e Skurajve” iu duhet dhënë përparësi.
- Duke qenë se është institucioni kryesor përgjegjës në nivel vendor për koordinimin e sistemit të referimit kundër DHF-së, Bashkia e Durrësit duhet t’i kërkojë policisë rritjen e nivelit të kontrolleve dhe patrullimit në të gjitha lagjet e qytetit, jo vetëm në ato kryesoret. Këto patrullime duhen të jenë shumë të shpeshta, sidomos gjatë mbrëmjes, apo orëve të vona të natës. Për më tepër, policisë, si dhe anëtarëve të tjerë të mekanizmit të referimit, mund t’iu kërkohej edhe mbrojtja e të dhënave personale, kur raportohen raste të ngacmimit apo dhunës seksuale.
- Të dhënat dhe statistikave për rastet e ngacmimit dhe dhunës seksuale duhet të regjistrohen si pjesë e të dhënave dhe statistikave për llojet e tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave.
- Bashkia e Durrësit duhet të marrë të gjitha masat e nevojshme për të alokuar dhe/ose siguruar buxhetin për veprimtaritë e ngritjes së kapaciteteve, të përqendruara veçanërisht te administratorët vendorë të të gjitha njësive administrative (siç planifikohet në Planin e Veprimit për Barazinë Gjinore 2018-2020). Këto veprimtari të ngritjes së kapaciteteve duhet ta vënë theksin te ngacmimi dhe dhuna seksuale, si dhe në identifikimin, referimin dhe regjistrimin e çështjeve të tilla. Duhet t’i kushtohet vëmendje e veçantë shmangies së stereotipave gjinorë dhe paragjykit të viktimave.
- Të gjitha institucionet shtetërore, veçanërisht ato arsimore, shëndetësore dhe sociale, duhet të pajisen me kamera për monitorimin e incidenteve në hapësirat e tyre (sidomos në rastin e shkollave), si dhe në rrethina.
- Duhet shpërndarë informacion për shërbimet ekzistuese, si dhe për numrat e kontaktit, në të gjithë qytetin, veçanërisht në stacionet e autobusëve, klinikat shëndetësore dhe shkollat. OJF-të e specializuara (megjithëse në numër të vogël) duhet të bashkëpunojnë me institucionet shtetërore për këtë qëllim. Në të njëjtën kohë, ato duhet të përmirësojnë marrëdhëniet me publikun dhe duhet të sigurojnë që shërbimet e tyre do të jenë të disponueshme dhe të aksesueshme për të gjitha grupet e viktimave, pavarësisht karakteristikave të tyre si moshë, aftësia e kufizuar, varësitë, orientimi seksual, etj.
- Edhe krijimi i një sindikate për vajzat që punojnë në hotele ose si kameriere, për t’iu ofruar një alternativë, ku të mund të mbështeten nëse përballen me ngacmim/dhunë seksuale gjatë punës, është shumë i rëndësishëm.
- Bashkia duhet të marrë të gjitha masat e nevojshme për të siguruar shërbimet e specializuara, të cilat mungojnë ende (p.sh. strehimi në raste emergjencash) për trajtimin e rasteve të DHKGV-së dhe DHF-së, duke përfshirë rastet e ngacmimit dhe dhunës seksuale. Mbështetja ligjore falas, që iu ofrohet viktimave të dhunës në familje, duhet përmirësuar edhe për viktima të tjera të llojeve të ndryshme të dhunës, duke përfshirë edhe atë seksuale.

Informacion i Përgjithshëm

Në qytetin e Fierit u zhvilluan gjithsej 200 intervista në rrugë, të cilat u shpërndanë në mënyrë të barabartë në të katër zonat e qytetit (50 intervista për zonë). Gratë dhe vajzat e anketuara që morën pjesë në studim ishin nga grupmosha të ndryshme. U zhvilluan dy diskutime në Fokus Grupe, një me gra dhe vajza dhe një me gra dhe vajza rrome të moshës 16 vjeç e lart. U zhvilluan gjithashtu tetë vëzhgime të strukturuar, dy për secilën zonë, një në mëngjes dhe një në mbrëmje. Më tej, u krye një inspektim për sigurinë me katër përfaqësues të Pushtetit Vendor dhe një përfaqësues të OJF-së.

Të dhënat e mbledhura treguan se të anketuarat e frekuentonin lagjen çdo ditë, kryesisht sepse ishin banore të zonës, apo për arsye pune. Një numër i vogël pjesëmarrësish e frekuentonin lagjen për qëllime arsimit apo argëtimi. Diskutimet në Fokus Grupe zbuluan se mënyra e jetesës së pjesëmarrësve kishte shumë kufizime, veçanërisht për gratë rrome që nuk dilnin pas përfundimit të ditës së punës.

Siguria e Lagjeve

Hapësira e lirë: Sipas shumicës së të anketuarave nuk ka hapësira të lira nëpër lagje, madje edhe ato ekzistueset konsiderohen të pamjaftueshme. Pjesëmarrësit e Fokus Grupeve raportuan zënien e hapësirës së lirë, veçanërisht të trotuareve, nga kafenetë dhe baret. Në lagjen e banuar kryesisht nga romët, të quajtur "Drizë" (e njohur edhe si "Ish-Azotiku"), mungonin veçanërisht parqet, hapësirat e gjelbra dhe këndet e lojërave për fëmijët.

Ndriçimi: Të dhënat sasiore dhe cilësore të këtij studimi tregojnë se sistemi i ndriçimit nuk menaxhohet siç duhet, si dhe nuk shpërndahet në mënyrë të barabartë. Niveli i ndriçimit është i mirë në hyrjet e dyqaneve, ndërsa në mjedise të tjera si qendrat shëndetësore, arsimore dhe të transportit publik është i ulët, çka tregon se pushteti vendor nuk po merr masat e nevojshme për mirëmbajtjen e pikave të shërbimit publik. Gjetjet e tjera cilësore të diskutimeve në Fokus Grupe, vëzhgimeve të strukturuar apo inspektimeve për sigurinë, tregojnë se në disa zona të veçanta, kushtet e ndriçimit të rrugës janë të dobëta. (Për informacion më të hollësishëm, referojuni hartave të ndriçimit në nënkapitullin e vëzhgimeve të strukturuar).

Figura 107. Përqindja e kombinuar e të anketuarave, që e kanë vlerësuar ndriçimin si të dobët ose joekzistues. Ngjyrat tregojnë rastet më serioze.

KATËR ZONA URBANE	
Në rrugë	11%
Në hyrje të shtëpive/pallateve	67%
Në hyrje të dyqaneve	17%
Në hyrje të shkollave/kopshteve	28%
Në hyrje të Qendrave Shëndetësore	26%
Në stacionet e autobusit	25%

Patrullimi policor: Të dhënat tregojnë se mbi 100 të anketuara mendojnë se lagjja e tyre patullohet shpesh nga policia. Këto gjetje nuk mbështeten nga pjesëmarrësit në diskutimet në Fokus Grupe, të cilët kanë mendime të ndryshme. Gjatë orëve kur u kryen inspektimet e sigurisë dhe vëzhgimet e strukturuar, patrullimi i policisë u vërejt vetëm dy herë gjatë ditës dhe asnjëherë gjatë natës.

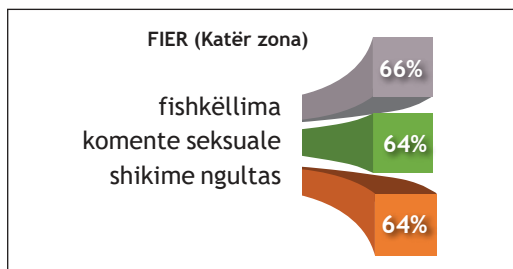
Shërbimet publike: Më pak se gjysma e të anketuarave mendojnë se mirëmbajtja e përgjithshme e shërbimeve publike apo transportit publik është e dobët. Megjithatë, diskutimet në Fokus Grupe nxorën në pah perceptimin e mungesave të përgjithshme infrastrukturore në hapësirat publike. Për më tepër, gjetjet nga gratë romë që morën pjesë në Fokus Grupe flasin për mungesën e infrastrukturës bazë në lagjen e tyre. Fotografitë e bëra gjatë vëzhgimeve të strukturuar tregojnë praninë e godinave të braktisura, kantierëve ku është pezulluar ndërtimi dhe trotuareve të dëmtuara.

Siguria Personale

Faktorët Ndikues: Faktet si të qenit grua ose vajzë, të qenit e pashoqëruar apo veshja u konsideruan nga shumica e të anketuarave dhe pjesëmarrësve në Fokus Grupe si faktorë që ndikojnë në sigurinë personale. Për më tepër, pjesëmarrësit nga diskutimet në Fokus Grupe theksuan numrin e lartë të kafeneve në lagjet e tyre, me klientë kryesisht meshkuj, si faktor që kontribuonte në ndjesinë e pasigurisë.

Gjasat për incidente: Shumica e të anketuarave dhe pjesëmarrësve në Fokus Grupe mendojnë se format e ngacmimit verbal seksual si komentimi i pamjes, fishkëllimi apo vështrimi ngultas kanë më shumë gjasa të ndodhin në krahasim me format e tjera të dhunës fizike.

Figura 108. Gjasat për ngacmim seksual te një femre që frekuenton lagjet përkatëse

Ndjesia e pasigurisë: Gjetjet sasiore dhe cilësore tregojnë se ndriçimi i dobët, burrat/djemtë që shpërndajnë apo konsumojnë drogë dhe mungesa e dukshme e policëve ndikonte në mënyrë të konsiderueshme në ndjesinë e pasigurisë. Për më tepër, pjesëmarrësit e Fokus Grupeve konstatuan se dalja gjatë natës dhe mungesa e transportit publik, ishin faktorët kryesorë që i bënin të ndiheshin të pasigurt.

Reagimi i zakonshëm: Shumica e të anketuarave mendojnë se një kalimtar që shikon një rast ngacmimi apo dhune zakonisht e vë re, por nuk reagon për të ofruar ndihmë.

Përshtypje të Përgjithshme rreth Ngacmimit dhe Dhunës Seksuale

Informacioni për dhunën kundër grave dhe vajzave: Pothuajse të gjitha të anketuarat ishin informuar për dhunën ndaj grave dhe vajzave përmes televizorit, radios dhe miqve. Kishte gjithashtu të anketuara që ishin informuar përmes shkollës, mediave sociale, familjes dhe medias së shtypur. Një numër i kufizuar të anketuarash e kishte marrë informacionin përmes OJF-së. Pjesëmarrësit romë nuk kishin thuar asnjë informacion për dhunën ndaj grave dhe vajzave, madje disa prej tyre nuk kishin as televizor në shtëpi. Për më tepër, ata mendonin se dhuna në familje është diçka personale, një çështje private, që nuk duhet diskutuar.

Raportimi i ngacmimit dhe dhunës seksuale: Një e katërta e të anketuarave raportuan se kishin qenë në rrezik, apo se ishin ekspozuar ndaj ngacmimit dhe dhunës seksuale përpara dhe pas moshës 15-vjeçare. Shumica e këtyre rasteve të raportuara ishin shkaktuar nga një i panjohur. 12 nga 50 të anketuara u kishin kërkuar ndihmë familjeve, mësuesit dhe vetëm njëra prej tyre policisë. Të anketuarat e mbetura nuk kishin kërkuar ndihmë kryesisht për shkak të mungesës së besimit të autoritetet apo frikës së etiketimit. Si në Tiranë, ashtu edhe në Durrës, duket se mbizotërojnë ende fajësimi i viktimës dhe ndjenja e turpit. Në disa raste, gratë dhe vajzat nuk kishin informacion të qartë se ku mund të kërkonin ndihmë.

Gjetje të tilla që përmenden edhe në Fokus Grupe theksojnë mungesën e besimit që kanë të Policia, kryesisht për shkak të korrupsionit dhe nepotizmit. Ato pretenduan se rastet e ngacmimit seksual mund të ndodhin edhe me policët.

Figura 109. "Vajzat/Gratë që ngacmohen apo abuzohen seksualisht e provokojnë vetë". Tregohet vetëm: Shumë dakord dhe Pjesërisht dakord nga të anketuarat

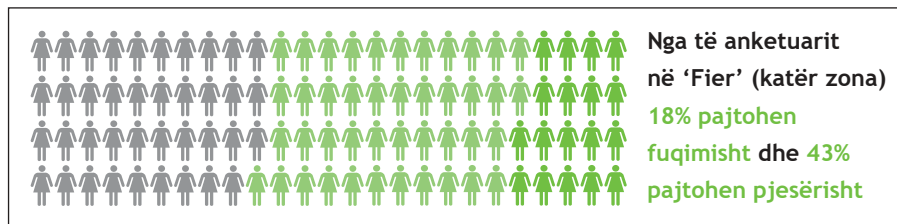
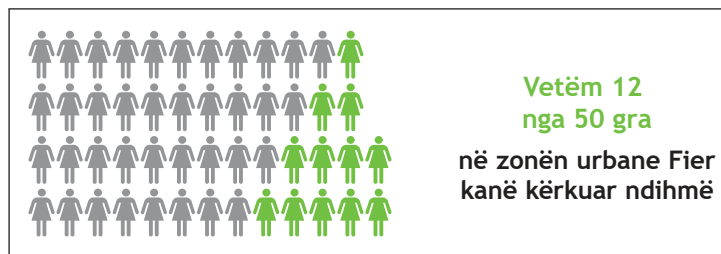

Figura 110. Gratë që përjetuan raste të ngacmimit ose dhunës seksuale dhe kërkuar ndihmë

4.4.1 Katër Zonat Urbane

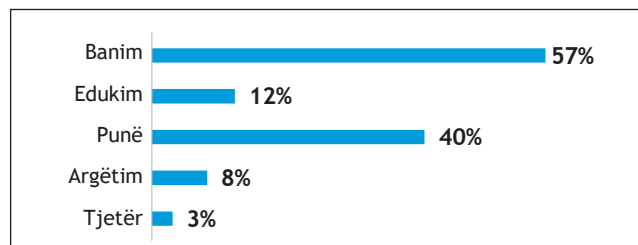
Siguria në Lagje

Afërsisht të gjithë të anketuarat në Fier i frekuentojnë zonat urbane të Fierit për arsye që lidhen me banimin (57%), punën (40%), arsimin (12%) dhe argëtimin (8%).

Për sa i përket sigurisë në lagje, kur iu kërkua mendimi i tyre për hapësirat e lira ndërmjet godinave dhe rrugëve në qytet, vetëm 19 për qind mendonin se ato janë të mjaftueshme. Në kontrast, 81 për qind i konsideronin hapësirat e lira si të kufizuara dhe pothuajse joekzistuese.

Në kontekstin e ndriçimit, gjetjet e anketimit tregojnë se sipas 89 për qind të të anketuarave, kushtet e ndriçimit në rrugë janë shumë të mira ose të mira. Më tej, kjo ndiqet nga 79 për qind

Figura 111. Arsyet për frekuentimin e kësaj lagjeje.

për ndriçimin në hyrjet e dyqaneve dhe 69 për qind në hyrjet e shkollave dhe kopshteve. Ajo që vihet re është se 67 për qind e të anketuarave u shprehen që kushtet e ndriçimit janë të dobëta ose joekzistuese në hyrjet e shtëpive apo godinave. Më tej, 56 për qind mendojnë të njëjten gjë për infrastrukturën e ndriçimit në stacionet e autobusëve.

Kur iu kërkua të jepnin informacion për lagjen, më shumë se gjysma e të anketuarave (59 për qind), u shprehen se sistemi i ndriçimit nuk është i shpërndarë në mënyrë të barabartë dhe nuk menaxhohet në mënyrën e duhur. Megjithatë, një aspekt pozitiv është që rreth dy të tretat perceptojnë se ndriçimi funksionon gjatë orëve të mbrëmjes dhe natës. Më shumë se gjysma mendojnë se Policia patrullon shpesh (53%), ndërkohë që 40 për qindëshi tjetër pretendon të kundërtën. Patrullimi i policisë mund të jetë më i shpeshtë në disa pjesë urbane të Fierit se në të tjera.

Për vlerësimin e shërbimeve publike, gjetjet tregojnë se 37% e të anketuarave i kanë vlerësuar shërbimet e mirëmbajtjes në përgjithësi të mira dhe shumë të mira. 31% e kanë vlerësuar shërbimin e transportit publik në mënyrë të ngjashme (21% si shumë të mirë dhe 20% si të mirë). Edhe një sërë të anketuarash i perceptojnë këto dy çështje si të kënaqshme, ndërkohë që vetëm 26 për qind dhe 20 për qind i perceptojnë këto shërbime si negative.

Figura 112. Çfarë mendoni për hapësirat e lira ndërmjet godinave dhe rrugëve në këtë lagje?

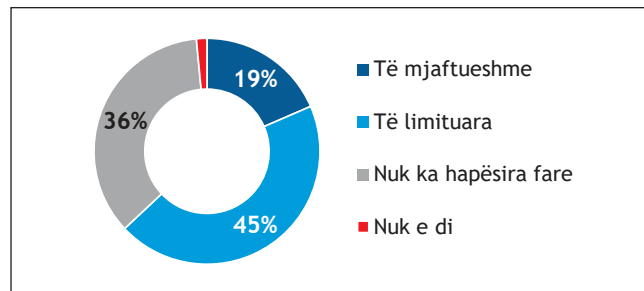

Figura 113. Si është ndriçimi në këtë lagje?

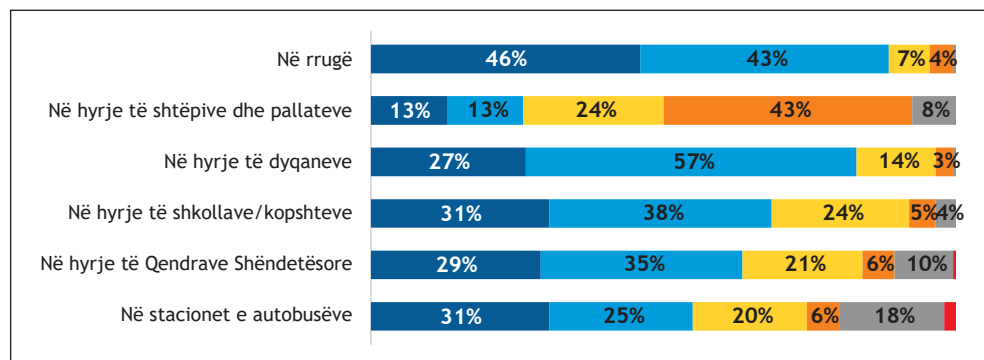
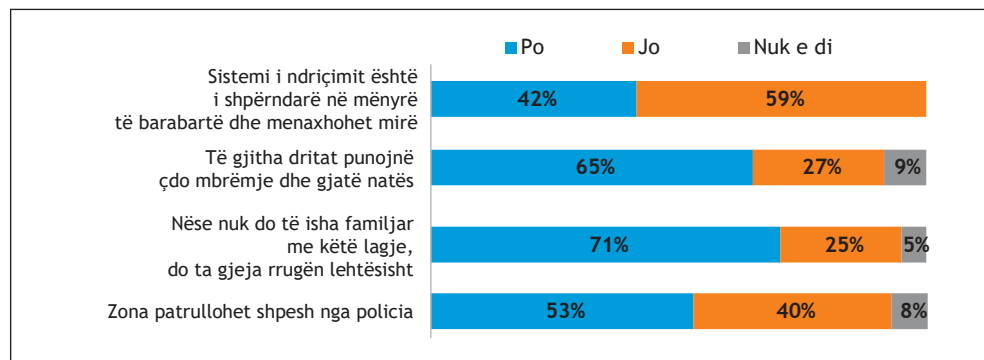

Figura 114. Jepni informacion për pyetjet e mëposhtme lidhur me këtë lagje.

Përfundimet e të dhënave më poshtë tregojnë se ndër faktorët që ndikojnë në sigurinë personale të vajzave dhe grave, të qenit vetëm (e pashoqëruar) dhe të qenit grua janë më të përhapurat, njësoj si në bashkitë e tjera ku u krye ky studim (përkatësisht 72% dhe 67%). Ndërkohë, edhe veshja dhe të qenit në një moshë të caktuar përmenden si faktorë që ndikojnë në sigurinë personale (62% secili). Është interesante që të anketuarat mendojnë se fakte si orientimi seksual apo përkatësia etnike apo fetare, nuk ndikojnë në masë të siguria personale në lagje.

Figura 115. Vlerësimi i Shërbimeve Publike në Lagje

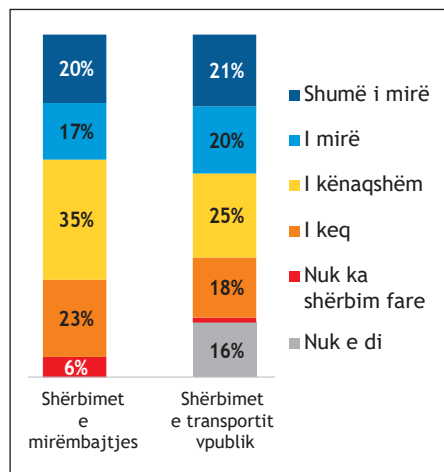
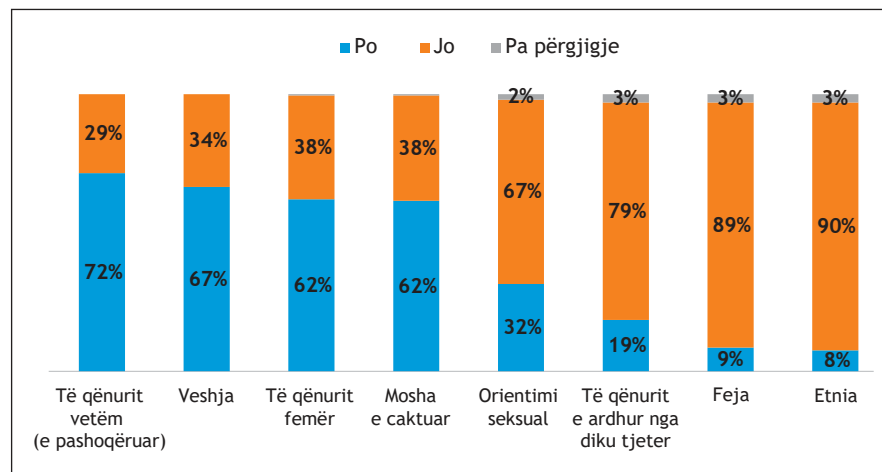

Figura 116. Cili nga këta faktorë ndikon në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?

Siguria Personale

Nëse i hedhim një sy faktorëve më të përhapur që ndikojnë në sigurinë personale, të ndara sipas moshës, vërehet se vajzat dhe gratë më të reja ndikohen më tepër nga këta faktorë.

Për sa u përket faktorëve që kontribuojnë në ndjesinë e pasigurisë në këto lagje shumica e të anketuarave (93 për qind) përmendin burrat/djemtë që shpërndajnë apo konsumojnë alkool apo drogë. Të anketuarat janë përgjigjur në mënyrë të ngjashme për grupet e burrave/djemve që ecin në atë zonë (89%), ndriçimin e dobët, mungesën e patrullimit (66%) dhe pengesat në rrugë (62%). Ajo që mund të konsiderohet si gjetje interesante e këtij studimi është se, 79 për qind shprehen se qentë e rrugës kontribuojnë në ndjesinë e pasigurisë, numër më i lartë ky se një sërë faktorësh të tjerë.

Figure 117. Faktorë që ndikojnë në sigurinë personale në atë zonë sipas moshës

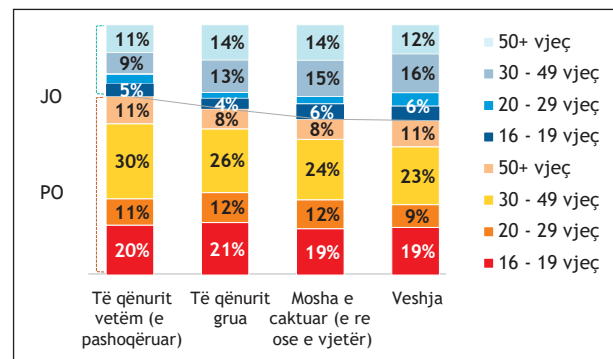

Figura 118. Sa gjasa ka që rastet e mësipërme t'i ndodhin një gruaje në këtë lagje?

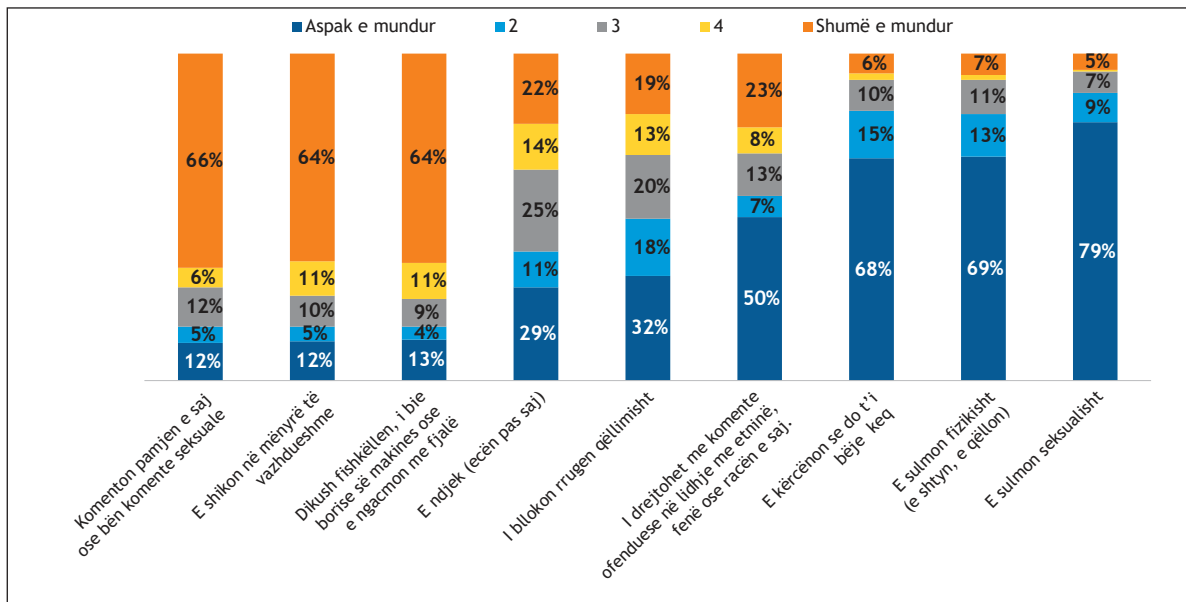
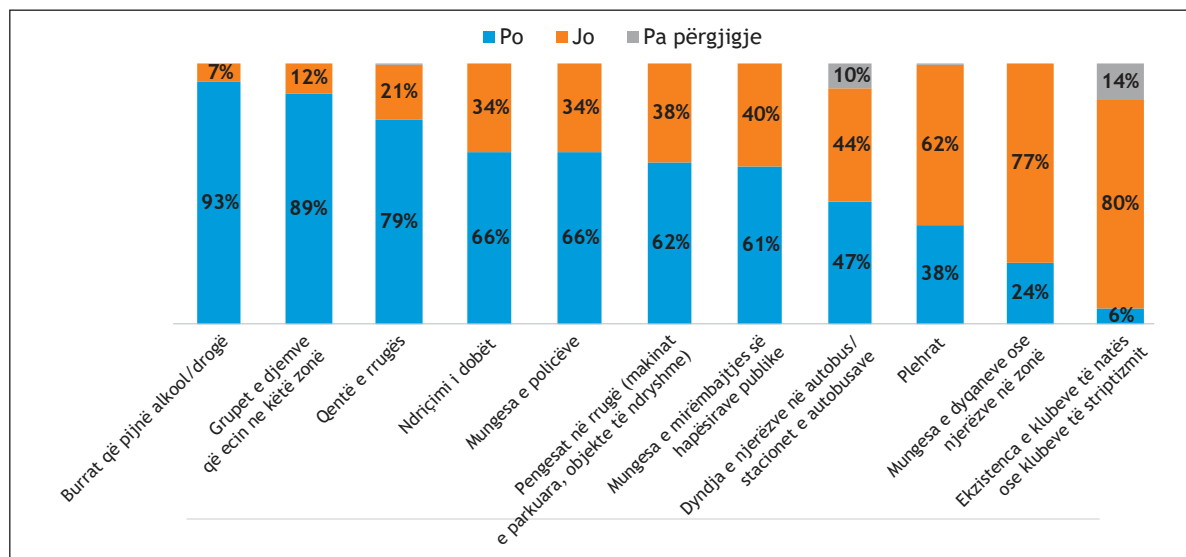
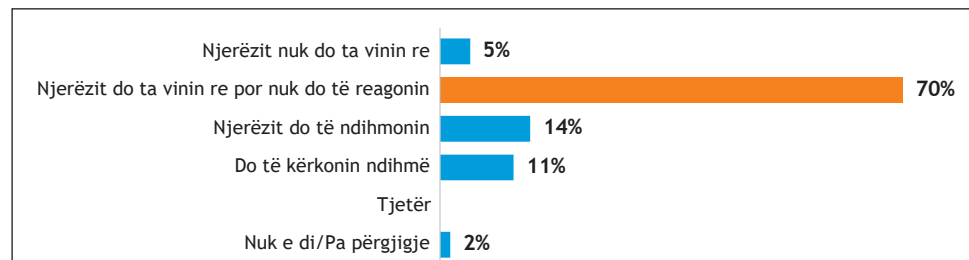

Figura 119. Sa gjasa ka që faktorët e mëposhtëm t'ju bëjnë të ndiheni e pasigurt në këtë lagje?

Një numër befasues i të anketuarve (70%) pohojnë se reagimi më i zakonshëm i njerëzve që dëshmojnë incidentet që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë fushë, është që njerëzit do të vënë re por nuk do të reagojnë. Vetëm 25 përqind e të anketuarve mendojnë se njerëzit që dëshmojnë incidente të tilla do të ndihmojnë (14%) ose do të kërkojnë ndihmë (11%). Ky zbulim thekson mungesën e rëndë të ndjeshmërisë sociale dhe angazhimit në këtë pjesë të shoqërisë.

Figura 120. Sipas mendimit tuaj, cili është reagimi më i zakonshëm i njerëzve që bëhen dëshmitarë të incidenteve që mund t'i ndodhin një gruaje në këtë zonë?

Kur të anketuarave iu paraqitën një sërë pohimesh për dhunën dhe u pyetën nëse binin dakord apo jo, të dhënat nxorën në pah një tjetër gjetje alarmuese në pjesën urbane të Fierit. **61 për qind pajtoheshin fuqimisht ose pjesërisht me idenë se gratë që ngacmohen ose abuzohen seksualisht, i provokojnë vetë agresorët.** Kjo gjetje, së bashku me gjetjen që një e treta bie dakord se dhuna duhet mbajtur brenda familjes, si dhe me gjetjen që 14 për qind mbështesin pohimin se gratë duhet ta durojnë dhunën për ta mbajtur familjen të bashkuar, tregojnë se fajësimi i viktimës dhe stigmatizimi i viktimës që përjeton incidente të tilla, janë problematika të rënda në bashkinë e Fierit. Për më tepër, fakti që 91 për qind e të anketuarave bien dakord me idenë se meshkujt janë të dhunshëm nga natyra, është i frikshëm.

Gjetjet tregojnë se pothuajse të gjitha të anketuarat (94%) janë informuar për llojet e dhunës ndaj grave përmes televizionit/radios, 83% miqve, 78% prindërve dhe të afërmeve. Vetëm 35% e të anketuarave janë informuar përmes një organizate jofitimprurëse, gjë që mund të shpjegohet me faktin se, aktualisht, ka vetëm një organizatë jofitimprurëse që vepron në Fier, duke portretizuar kështu një shoqëri civile që ka nevojë për zhvillim të mëtejshëm.

Siç tregohet në figurat e mëposhtme, pothuajse gjysma e të anketuarave (49%) deklarojnë se, zakonisht, rastet e dhunës në pjesën urbane të Fierit janë verbale. Megjithatë, 36% e të anketuarave u përgjigjën se të dyja llojet e dhunës, si verbale, ashtu edhe ajo fizike janë të zakonshme. Shumica u përgjigjën se vajzat janë grupi më i rrezikuar (80%).

Një numër i përgjithshëm prej 50 të anketuarash në Fier janë rrezikuar, ose ekspozuar ndaj ngacmimit ose dhunës seksuale para ose pas moshës 15-vjeçare. Ndonëse rastet e ngacmimit seksual pas moshës 15-vjeçare (25%) janë më të zakonshme, 15 për qind e kanë përjetuar para moshës 15-vjeçare. Dhuna seksuale përmendet vetëm nga 2 për qind e të anketuarave. Megjithëse shumica raporton se agresorët kanë qenë të panjohur, ajo çka vihet re është se 14 për qind përmendin se këto incidente kanë ndodhur në shkollë.

Figura 121. Cili është mendimi juaj për pohimet e mësipërm mbi dhunën?

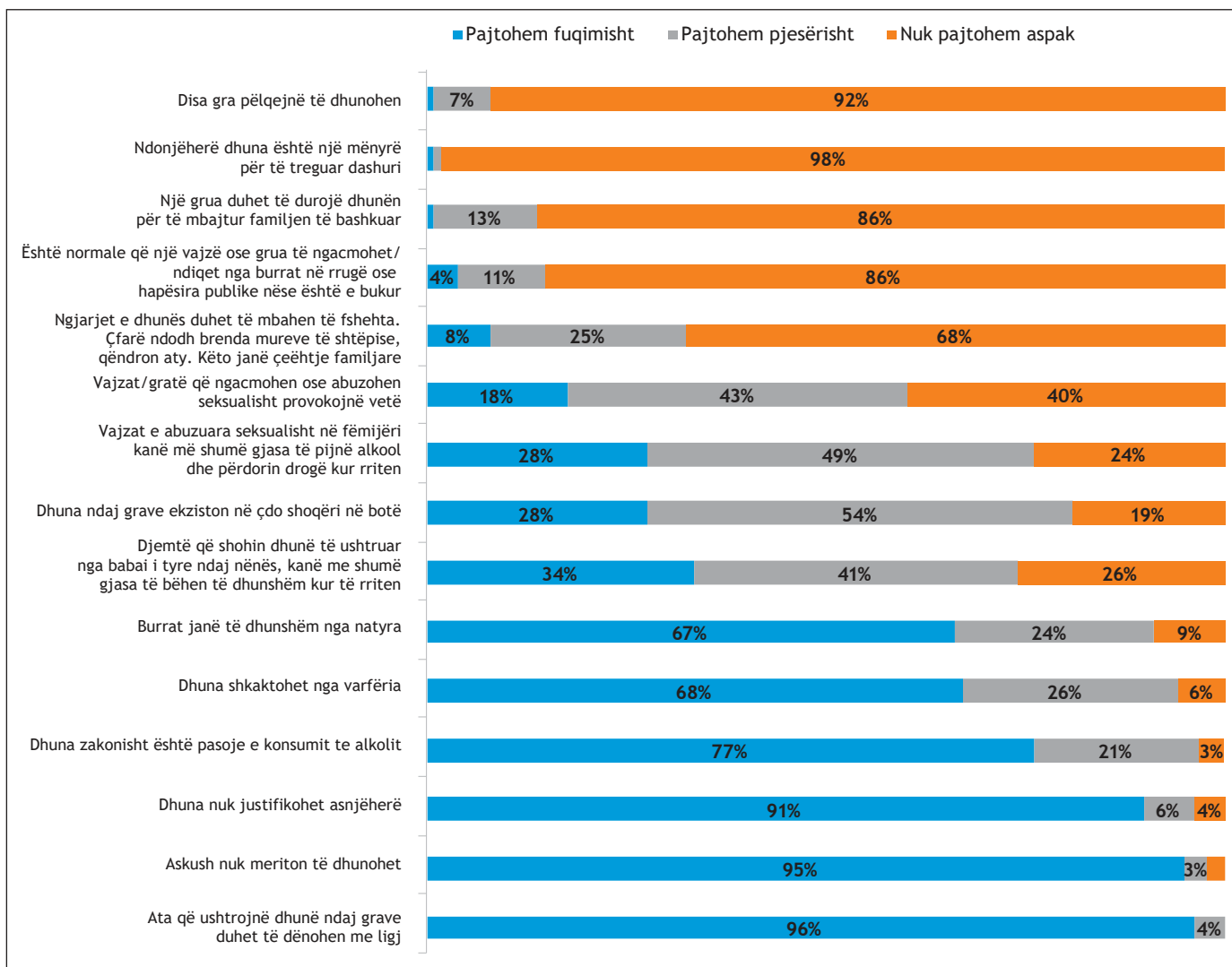

Figura 122. A keni marrë ndonjëherë informacion për ndonjë lloj dhune ndaj grave dhe vajzave?

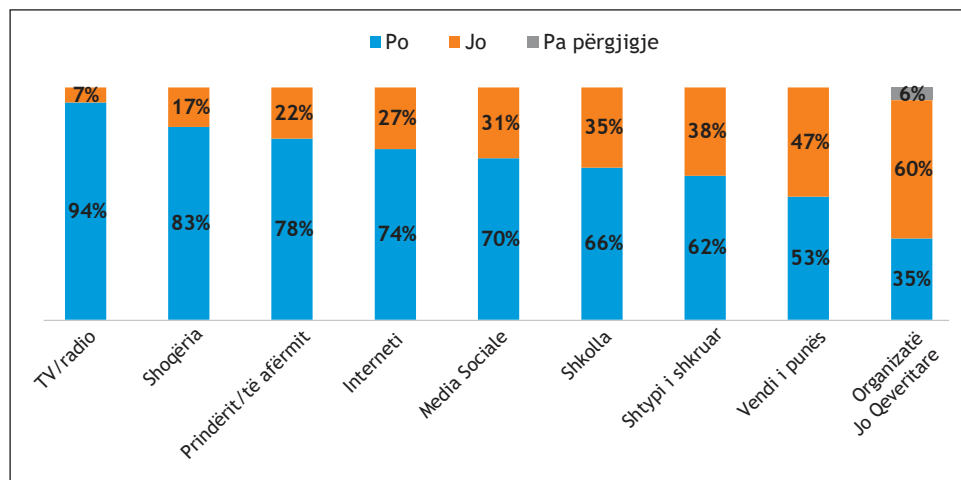
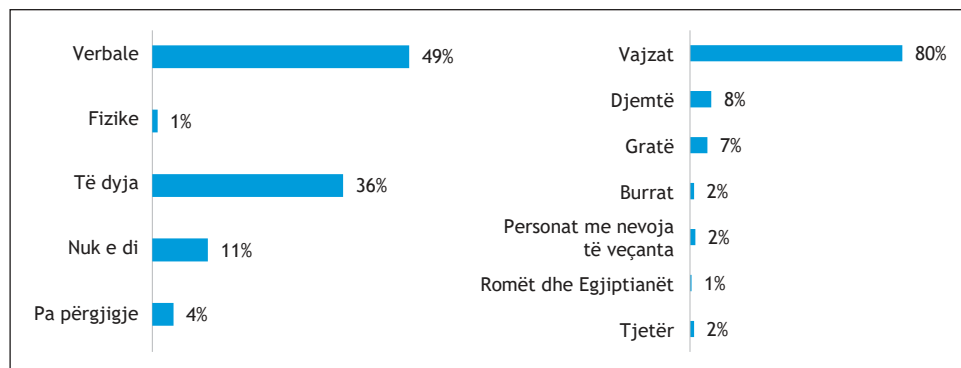
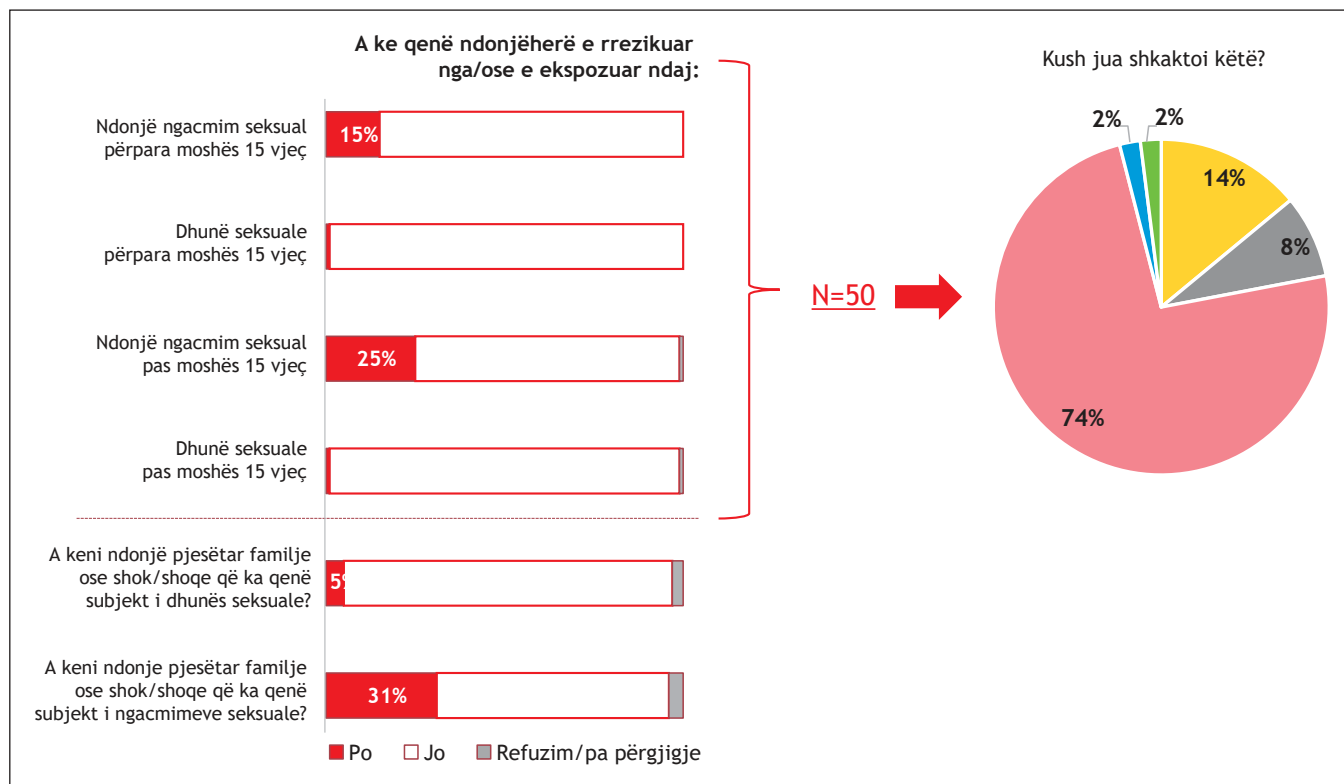

Figura 123. Cilat lloje dhune janë më të përhapura (majtas) në këtë zonë dhe cilat grupe janë më të rrezikuar në këtë lagje (djathtas)

Pothuajse një e treta përmendin se një pjesëtar i familjes ose një mikeshë e tyre është ngacmuar seksualisht, ndërsa pesë për qind shprehen se kanë një mikeshë ose pjesëtar të familjes që është dhunuar seksualisht.

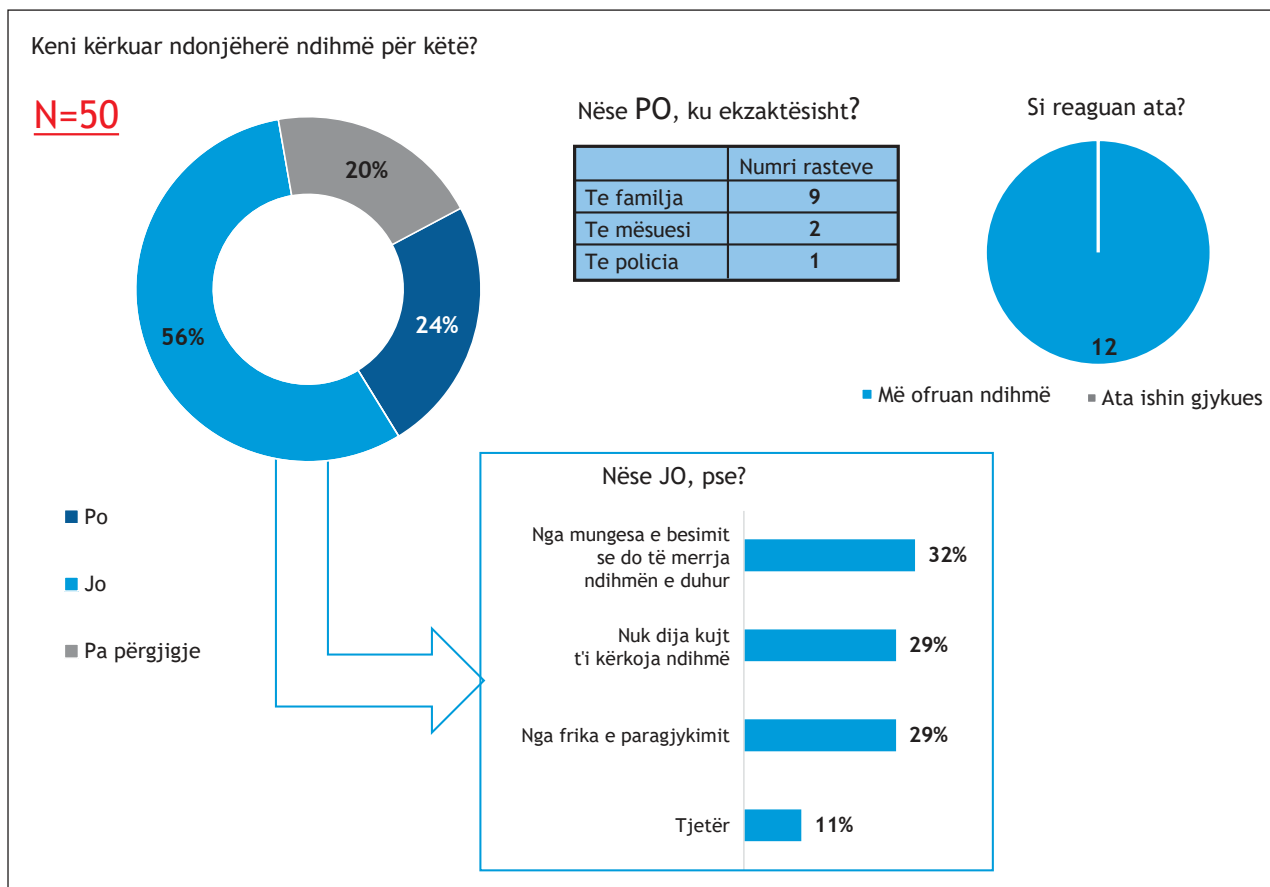
Figura 124. Jeni ekspozuar ndonjëherë ndaj... (majtas) dhe kush ka qenë agresori? (djathtas)

Më shumë se gjysma e të anketuarave që kanë qenë të rrezikuara ose të ekspozuara ndaj ngacmimit seksual, deklaruan se nuk kërkuan ndihmë sepse nuk besonin se mund të merrnin ndihmën e duhur, ose nuk dinin se ku të kërkonin ndihmë. 29 për qind e këtyre të anketuarave zgjodhën të mos kërkonin ndihmë nga frika se mos etiketoheshin. Megjithëse është problematike, krahasuar me bashkitë e tjera, kjo gjetje tregon numrin më të ulët të të anketuarave që nuk kërkuan ndihmë.

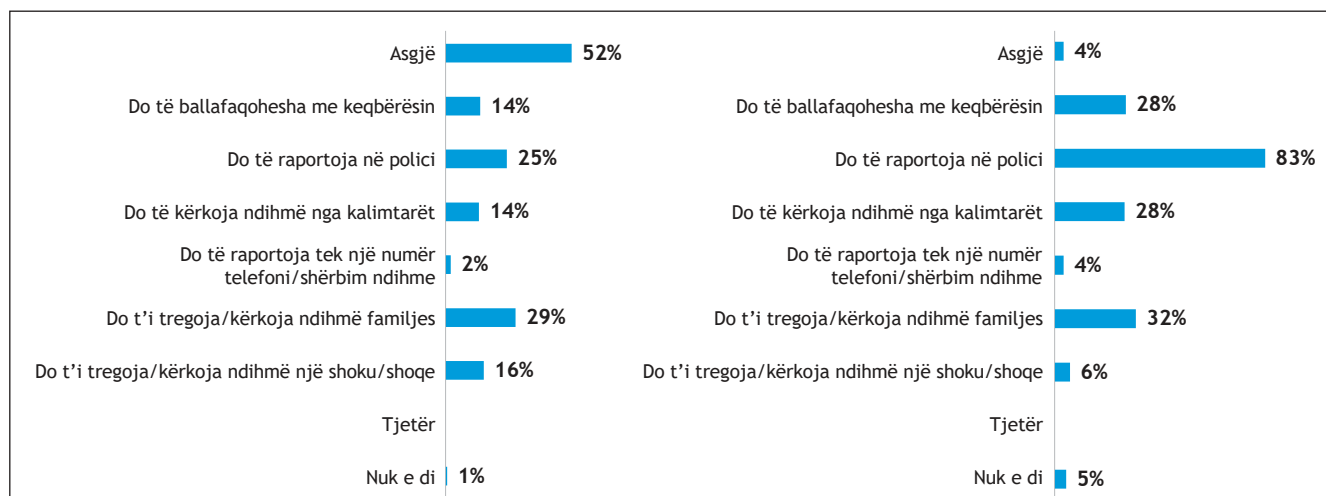
24 për qind e atyre që kërkuan ndihmë, iu drejtuan familjes (9 raste), mësuesit (2 raste) dhe policisë (1 rast). Të 12-të rasteve iu ofrua ndihmë.

Figura 125. Të kërkosih ndihmë

Kur banorët e Fierit u pyetën se si do të reagonin nëse do të ngacmoheshin verbalisht në rrugë, shumica deklaruan se nuk do bënin asgjë; 29 për qind konstatoi se do t'u drejtoheshin familjeve të tyre, ndërsa 25 për qind se do ta raportonin në polici. Në rast sulmi fizik ose seksual, 83 për qind thanë se do ta denonconin rastin në polici. Ndryshimi në reagimin e tyre mund të shihet edhe në lidhje me kërkimin e ndihmës dikujt tjetër. Përsa i përket këtij incidenti, më shumë njerëz do të kërkonin ndihmë, ose do të përballeshin me agresorin. Numri i ulët i personave që do i raportonin një linje telefonike këshillimi ose shërbimi mund të tregojë mungesë informacioni dhe të shërbimeve të specializuara në Fier.

Figura 126. Si reagojnë individët kur janë dëshmitarë të ngacmimit verbal (majtas) dhe sulmeve fizike ose seksuale (djathtas)

Vetëm shtatë për qind e të anketuarave në Fier shprehen se njohin një grua që e ka denoncuar rastin e ngacmimit në polici ose në një institucion tjetër. Incidentet më të zakonshme ishin ngacmimi verbal dhe seksual. Mesa duket, përgjigjet e policisë kanë qenë të ndryshme. Megjithatë, janë deklaruar tetë raste ku policia nuk dihet se si ka reaguar, duke treguar në këtë mënyrë, se kjo është temë që nuk diskutohet hapur.

Pothuajse gjysma e të anketuarave deklaruan se arsyeja kryesore e mos raportimit të incidenteve nga gratë është se nuk dinë se ku të kërkojnë ndihmë. Afërsisht një në katër të anketuara përmendin edhe frikën nga paragjykimi, frikën për t'iu drejtuar policisë dhe frikën e fajësimit të viktimës. Këto gjetje janë në përputhje me gjetjet e dy bashkive të tjera dhe theksojnë rëndësinë e trajtimit të dukurisë së fajësimit të viktimës dhe stigmatizimit të grave që bien pre e ngacmimit ose dhunës seksuale.

Figure 127. Pse ka shumë gra që nuk i raportojnë rastet e dhunës në polici?

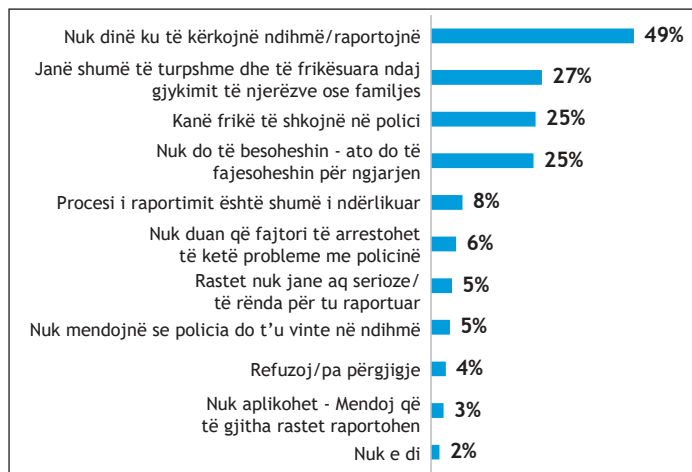
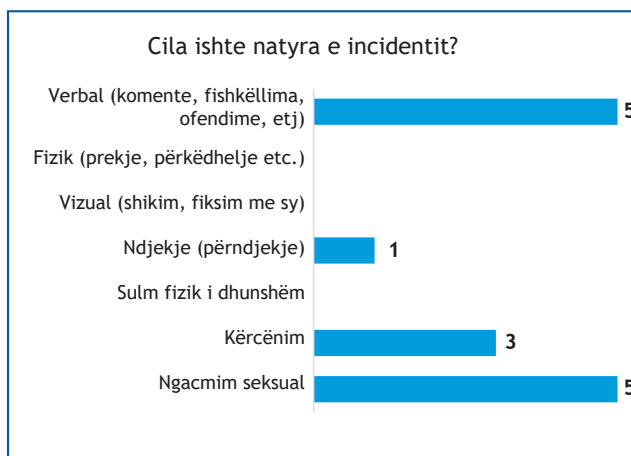
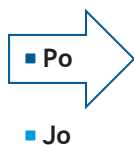
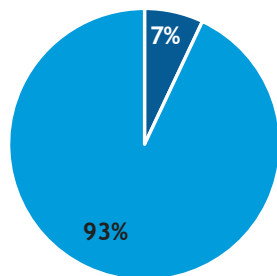
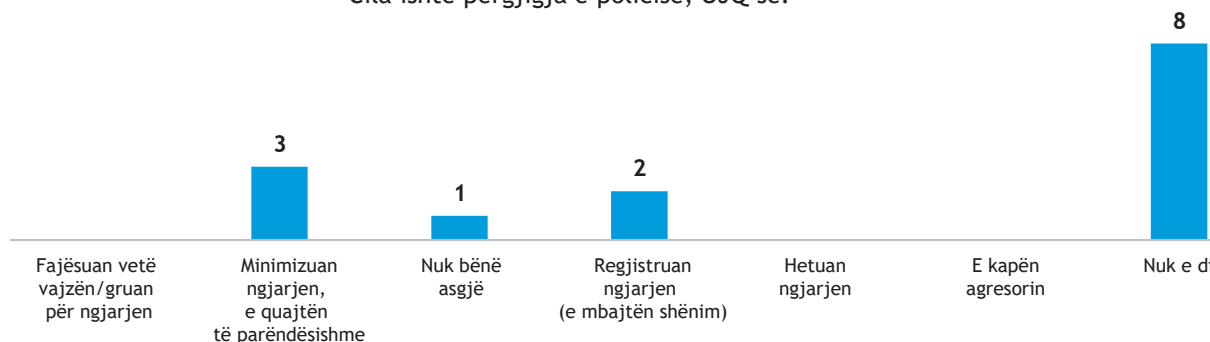

Figura 128. Raportimi i ngjarjeve

A njihni ndonjë grua që është ngacmuar në rrugë ose në autobus dhe e ka raportuar këtë ngjarje (tek policia, OJQ, etj)?

Cila ishte përgjigja e policisë, OJQ-së?

4.4.2 Gjetje cilësore

4.4.2.1 Fokus Grupe

Gjetjet nga fokus grupet e ngritura në qytetin e Fierit mbështesin gjetjet e studimit sasior në lidhje me mungesën e infrastrukturës dhe ndriçimit rrugor, ose me numrin e pamjaftueshëm të hapësirave publike.

Gratë dhe vajzat jo-rome ashtu si dhe gratë dhe vajzat rome kanë frikë të dalin natën vetëm. Zakonisht, ato dalin të shoqëruara nga bashkëshortët dhe asnjëra nuk ka besim për të përdorur taksitë. Veprimtaritë kryesore të jetës së përditshme të shumicës së pjesëmarrësve romë janë të shkuarit në punë apo në treg, të kthyerit nga puna në shtëpi rreth orës 14:00. Pas kësaj ore, ato qëndrojnë në shtëpi.

.....
*“Nuk dal asnjëherë vetëm. Dal gjithmonë me bashkëshortin.”
- pjesëmarrëse femër nga komuniteti rom, Fier*
.....

Pjesëmarrëset femra ndihen të pasigurta për shkak të pranisë së grupeve të burrave dhe djemve që konsumojnë marijuanë në lagje ose në hyrje të ndërtesave të tyre. Në shumicën e bareve në Fier mbizotërojnë klientët meshkuj, gjë që pjesëmarrëset e konsiderojnë si faktor që kontribuon në ndjesinë e pasigurisë kur kalojnë në lagje. Shumica e pjesëmarrësve, duke përfshirë edhe gratë rome, deklaruan se asnjëherë nuk kanë shkuar nëpër bare të pashoqëruara.

.....
*“Trotuaret janë të zëna dhe detyroheni të kalojmë përmes karrigeve ku janë ulur burra.”
-Pjesëmarrëse femër, Fier*
.....

Një prej problematikave që vërehet në Fier është numri i madh i godinave të braktitura ose kantierëve ku puna është pezulluar, të cilat mund të kthehen në mjedise ku gjasat për ngacmime dhe dhunë seksuale janë më të mëdha.

.....
*“Në lagjen time, e cila quhet “Ekonomia”, pranë shtëpive tona, gjendet një kantier ndërtimi ku puna ka pesë vjet që vazhdon . Atje po ndodhin shumë gjëra. ”
- Pjesëmarrëse femër, Fier*
.....

Në shumicën e rasteve, pjesëmarrëset rome në nevojë për ndihmë, i drejtohen drejtuesit të komunitetit vendor. Ato mund t’i drejtohen policisë vetëm nëse situata është shumë e rëndë.

Pjesëmarrëset gra dhe vajza shprehen se format më të përhapura të ngacmimit seksual janë komentet seksuale, ndryshme nga pjesëmarrëset rome, që pohuan se komentet nuk përbëjnë problem në lagjen e tyre.

Për më tepër, pjesëmarrëset mendojnë se dikush që nuk është nga Fieri, ose që është në gjendje të vështirë ekonomike, është më i predispozuar ndaj ngacmimit seksual.

.....
*“Një grua e pambrojtur(e varfër) dhe pa mbështetje ka më shumë gjasa të ngacmohet.
Dikush që ka para dhe pushtet nuk ngacmohet.”
- Pjesëmarrëse femër, Fier*
.....

Çuditërisht, nëse krahasohen gjetjet midis grupit të pjesëmarrëseve jo-rome dhe atyre rome, mund të shihet se mendimet janë të njëjta për shumicën e temave dhe problematikave. Megjithatë, ndryshe nga pjesëmarrëset e tjera, pjesëmarrëset rome raportuan se ishin informuar vetëm për dhunën në familje dhe se asnjë palë e interesit nuk iu kishte dhënë informacione për lloje të tjera të DHBGJ-së apo DGj-së.

Pjesëmarrësit e fokus grupeve propozojnë masat e mëposhtme:

- Përmirësimin e ndriçimit rrugor dhe zgjerimin e hapësirave publike
- Marrjen e masave për godinat e braktisura dhe kantierëve ku është pezulluar puna
- Përmirësimin e sistemit të transportit publik
- Ndërtimin e më shumë parqeve dhe këndeve lojërash për fëmijë
- Pjesëmarrëset rome theksuan faktin se ka nevojë urgjente për më shumë mundësi punësimi dhe strehimi, si dhe për përmirësimin e infrastrukturës në përgjithësi

4.4.2.2 Intervista gjysmë të strukturuar

Nga informacioni cilësor i përftuar nga Intervistat me Palët e Interesit në Fier, u paraqitën informacionet dhe problematikat më të përhapura, si më poshtë:

Vlerësimi i përgjithshëm i bashkisë/lagjeve dhe studimi i problematikave më të përhapura të sigurisë dhe sigurimit

Përsa i përket Palëve të Interesit të bashkisë, standardet e përgjithshme të jetesës në Fier janë përmirësuar, megjithëse jo në shkallën e duhur për familjet me të ardhura të ulëta. Varfëria mbetet ende problematikë e mprehtë dhe shumica e rasteve të dhunës në familje raportohen nga familjet me të ardhura të ulëta. Mungojnë mundësitë për punësim dhe gratë e vajzat beqare ndihen shpeshherë të pasigurta. Për më tepër, mungesa e një strehe dhe e një sistemi funksional për mbështetjen e grave e vajzave, që bien viktimë e dhunës, është tejet problematike.

Nga ana tjetër, shtimi i patrullimit policor edhe përmirësimi i sistemit të transportit publik gjatë tre viteve të fundit kanë ndikuar pozitivisht në pjesën urbane të Fierit.

Studimi i problematikave më të përhapura në lidhje me DHBGJ-në dhe DGj-në

Disa nga palët bashkiake të interesit këmbëngulnin se dhuna në familje është lloji i vetëm i dhunës në Fier. Megjithëse njerëzit janë ndërgjegjësuar, ka shumë raste të pa raportuara të dhunës në familje. Ka shumë gra dhe vajza që nuk kanë informacion për institucionet që mund t'i ndihmojnë.

Anasjelltas, sipas palëve të tjera të interesit të bashkisë dhe OJF-ja aktive në Fier, duket se DHBGJ-ja dhe DGj-janë Fier janë probleme serioze. Krahas rënies dakord se dhuna në familje është problem i madh, këto palë interesi u shprehën se ajo nuk është lloji i vetëm i dhunës që haset në Fier, pasi forma më e zakonshme e DHBGJ-së dhe DGj-së është dhuna fizike dhe psikologjike, si dhe ngacmimet në rrugë.

Brenda pjesës urbane të Fierit nuk ka rajone policie dhe qendra shëndetësore që mund të arrihen lehtësisht. Rajonet e policisë nuk ofrojnë shërbim, ose mbështetje psikologjike. Problem i madh është edhe fakti që dukuria e DHBGJ-së mbahet e fshehtë në Fier.

Planet, iniciativat dhe politikat ekzistuese në bashki/lagje

Sipas palëve të interesit të bashkisë, shërbimet shoqërore bashkëpunojnë me policinë dhe me raste si dhe shkëmbejnë informacion dhe dokumentacion në lidhje me rastet e DHGJB-së. Për më tepër, në raste urgjente, bashkia ndihmon me strehim në Vlorë ose Tiranë. Bashkia e Fierit shkëmben përvoja me bashkitë e Patosit dhe Roskovecit, në lidhje me rastet e DHGJB-së.

Në të ardhmen e afërt, është planifikuar përmirësimi i infrastrukturës dhe ndriçimit rrugor. Është hartuar një plan konsultimi për pagesën e shpenzimeve të urdhrave të mbrojtjes dhe personelit ndihmës, që i drejton viktimat te zyrat përgjegjëse përkatëse.

Pala e interesit e OJF-së së vetme përmendi se, vitin e kaluar, një projekt i financuar nga UN Women, i alokoi Bashkisë Fier një fond të veçantë për rastet e grave të dhunuara. Ky projekt, i cili duhet ndjekur përpara hartimit të planeve të reja bazuar në rekomandimin e këtij studimi, nuk pasohet nga veprimtaritë e ndjekjes.

Rekomandime për Përmirësimet të Mundshme

Pala e Interesit e Bashkisë dhe OJF-së, sugjeroi masat e mëposhtme:

- Përmirësimin e infrastrukturës dhe ndriçimit rrugor në rrugët dytësore;
- Përmirësimin e transportit publik;
- Instalimin e kamerave të sigurisë;
- Ndërgjegjësimin rreth DHBGJ-së dhe DGj-së, për të eliminuar stigmatizimin për këto tema;
- Krijimin e një strehe për viktimat;
- Sigurimin e shërbimeve për mbështetjen e viktimave;
- Sigurimin e shërbimeve psikologjike për viktimat.

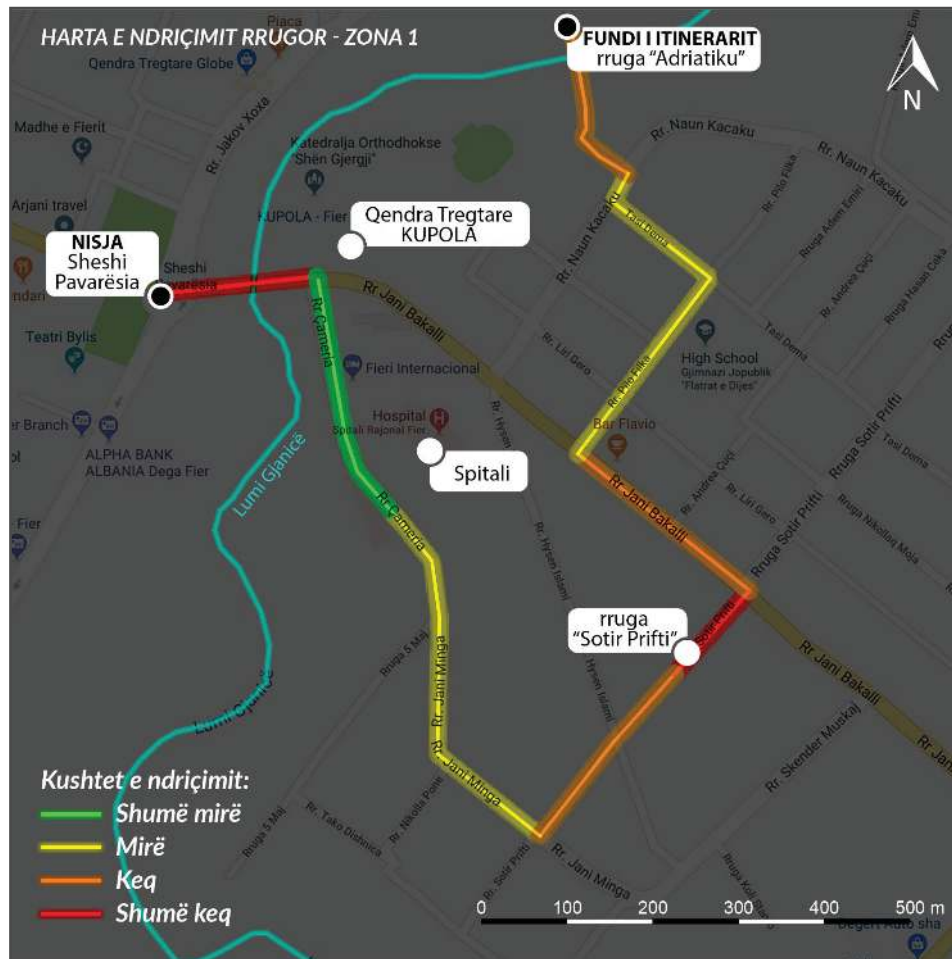
4.4.2.3 Inspektimi i Sigurisë në Rrugë

Bazuar te gjetjet e Inspektimit të Sigurisë në Fier, pothuajse të gjithë pjesëmarrësit reagues njëlloj për lagjet e studiuara. Ata raportuan se kanë vënë re dallime të mëdha midis zonës afër Stacionit të Trenit dhe lagjes “Kastriot Muca”, për sa i përket kushteve, ndriçimit dhe sigurisë.

Rrugët në zonën e “Kastriot Mucës” mirëmbahen, janë të pastra dhe kanë ndriçim rruge të mjaftueshëm. Nga ana tjetër, përshtypjet e para të zonës afër Stacionit të Trenit janë tronditëse, pasi mungon ndriçimi dhe mirëmbajtja. Sidoqoftë, në të dy rastet, pjesëmarrësit ndiheshin mjaft të sigurt kur ecnin në zona të frekuentuara nga një numër i madh njerëzish. Gjithsesi, u vu re se shumë qoshe dhe hyrje godinash nuk kishin ndriçim, çka i bënte pjesëmarrësit të ndiheshin të pasigurt. Për më tepër, në zonë ka shumë kafene që frekuentohen vetëm nga meshkujt, të cilët zakonisht rrinë nëpër trotuare dhe prirjen të vështrojnë ngultas dhe të flirtojnë.

Gjetje të tilla theksojnë frikërat e zakonshme që përjetojnë gratë teksa ecin në rrugë. Në të dyja zonat u vu re mungesa e sinjalistikës rrugore si dhe e patrullimit të policisë gjatë natës. Rajoni më i afërt policor është një orë larg këtyre vendeve.

4.4.2.4 Vëzhgim i Strukturuar

Vëzhgim i Strukturuar në Fier, Zona 1

Vëzhgimi i strukturuar i Zonës 1 në Fier, që paraqitet më lart, u krye më 7 qershor të vitit 2018. Ai filloi në sheshin "Pavarësia" dhe përfundoi në rrugën "Adriatiku". Inspektimi i parë u krye gjatë ditës në orën 9:00, ndërsa inspektimi i dytë në mbrëmje në orën 10:00. Duket se zonat më problematike janë segmentet e kuqe dhe portokalli në rrugët "Jani Bakalli" dhe "Sotir Prifti". Për të parën u vu re se, pavarësisht se është rrugë kryesore dhe e frekuentuar nga shumë banorë, mungonin të gjithë ndriçuesit e rrugës. Mungesa e ndriçimit e bënte shumë të vështirë që të dalloheshin qartë zonat përreth dhe që të identifikoheshin fytyra e një personi nga larg.

Rruga "Sotir Prifti" përfundon me një shkallë të rrethuar me mure dhe shkurre, në errësirë të plotë, gjë çka ia lehtëson dikujt punën për t'u fshehur dhe për të mos u vënë re. Rruga "Jani Minga" ishte ajo me numrin më të madh të qosheve të futura dhe segmenteve të rrezikshme.

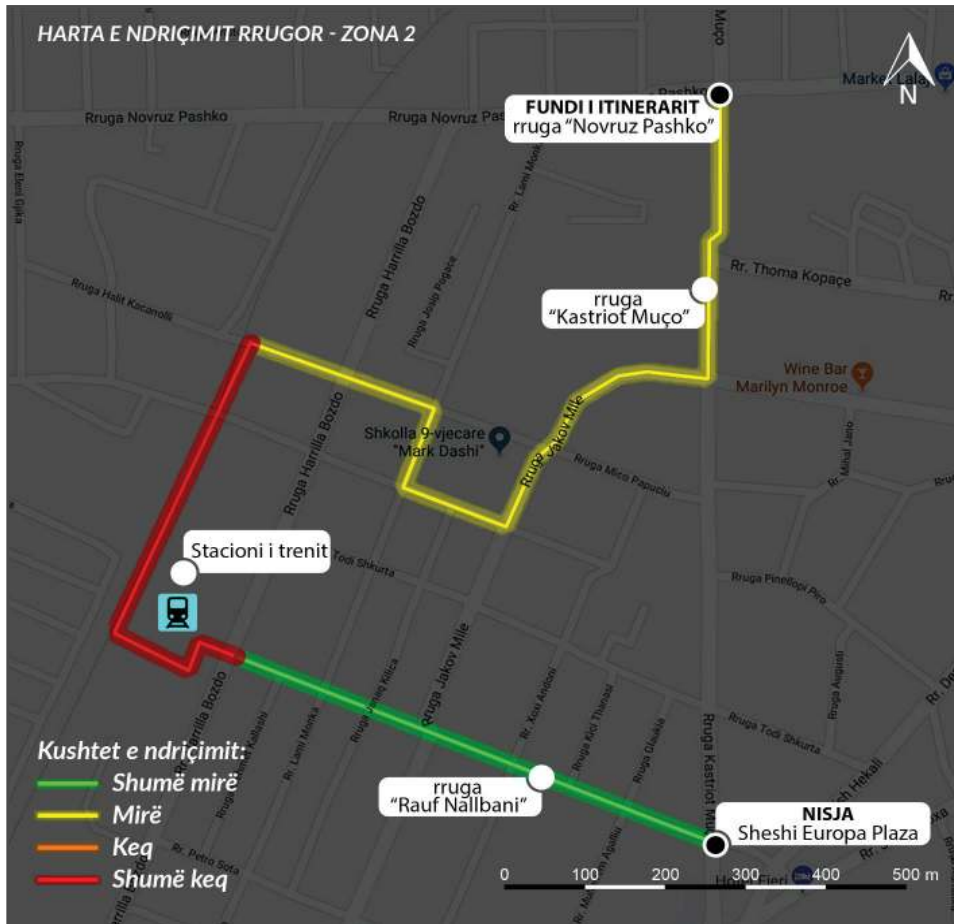
Godinë e braktisur në rrugicën "Jani Minga"

Rrugica të errëta në rrugën "Jani Minga"

Kantier ku është pezulluar puna ,rruga "Sotir Prifti"

Vëzhgim i Strukturuar në Fier, Zona 2

Vëzhgimi i strukturuar në Zonën 2, i paraqitur më lart, u krye më 7 qershor të vitit 2018. Ai filloi në sheshin "Europa Plaza" dhe përfundoi në rrugën "Novruz Pashko". Inspektimi i parë u krye gjatë mbrëmjes në orën 18:00, ndërsa inspektimi dytë në orën 21:00. Për të kuptuar kushtet e saj të përgjithshme, kjo zonë mund të ndahet në tre segmente: segmenti i gjelbër, që ishte më i mirëmbajtur dhe me ndriçimin më të mirë; segmenti i kuq, që ishte më i pasigurti, i rrezikshmi dhe i errëti, si dhe segmenti i verdhë me kushte të kënaqshme. Me hollësisht, segmenti i gjelbër që tregohet në hartë, rruga "Rauf Nallbani", ishte rruga me infrastrukturën më të mirë dhe më e frekuentuara, e cila frekuentohej nga shumë njerëz gjatë pasdites. Zona më problematike ndodhej pas kësaj rruge, duke filluar nga stacioni i trenit dhe përgjatë shinaeve prapa, e cila krijonte një ndjesi të madhe pasigurie. Zona ishte e mbushur me shkurre, ku dikush mund të fshihej shumë lehtë.

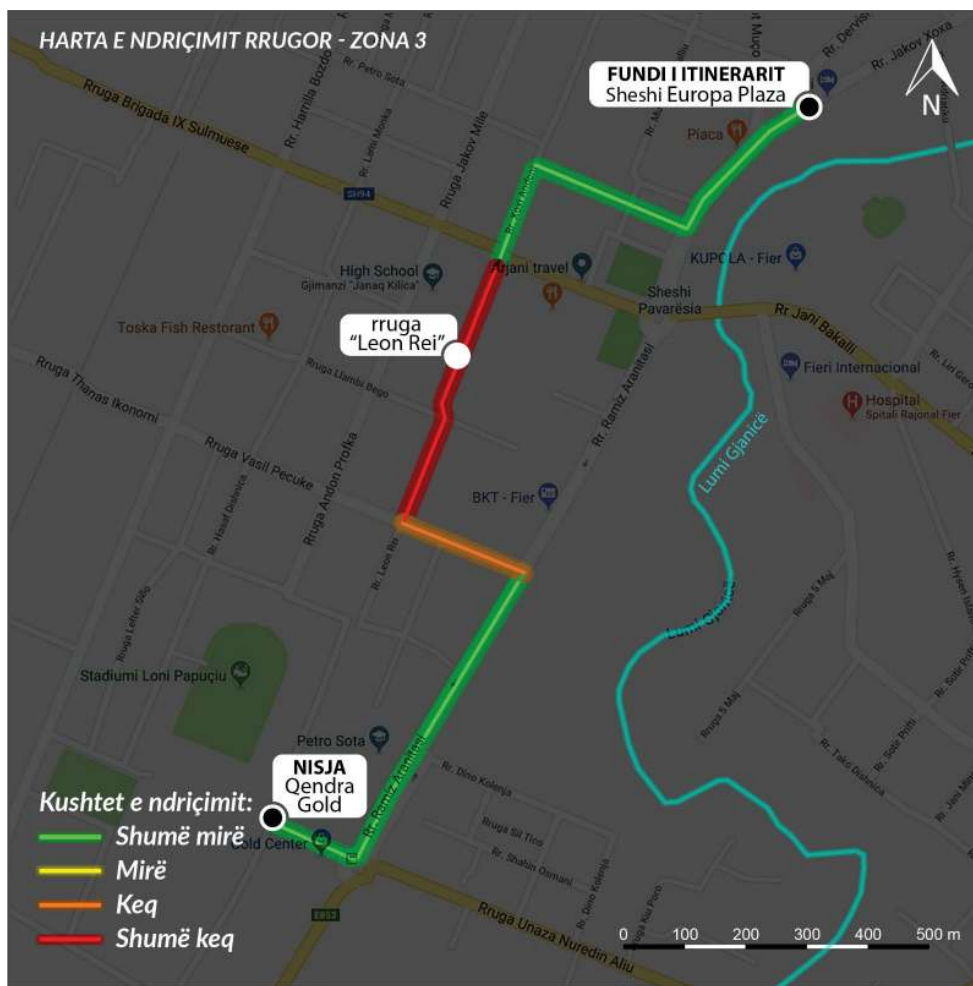

“Rauf Nallbani”

Zona e shinave të trenit

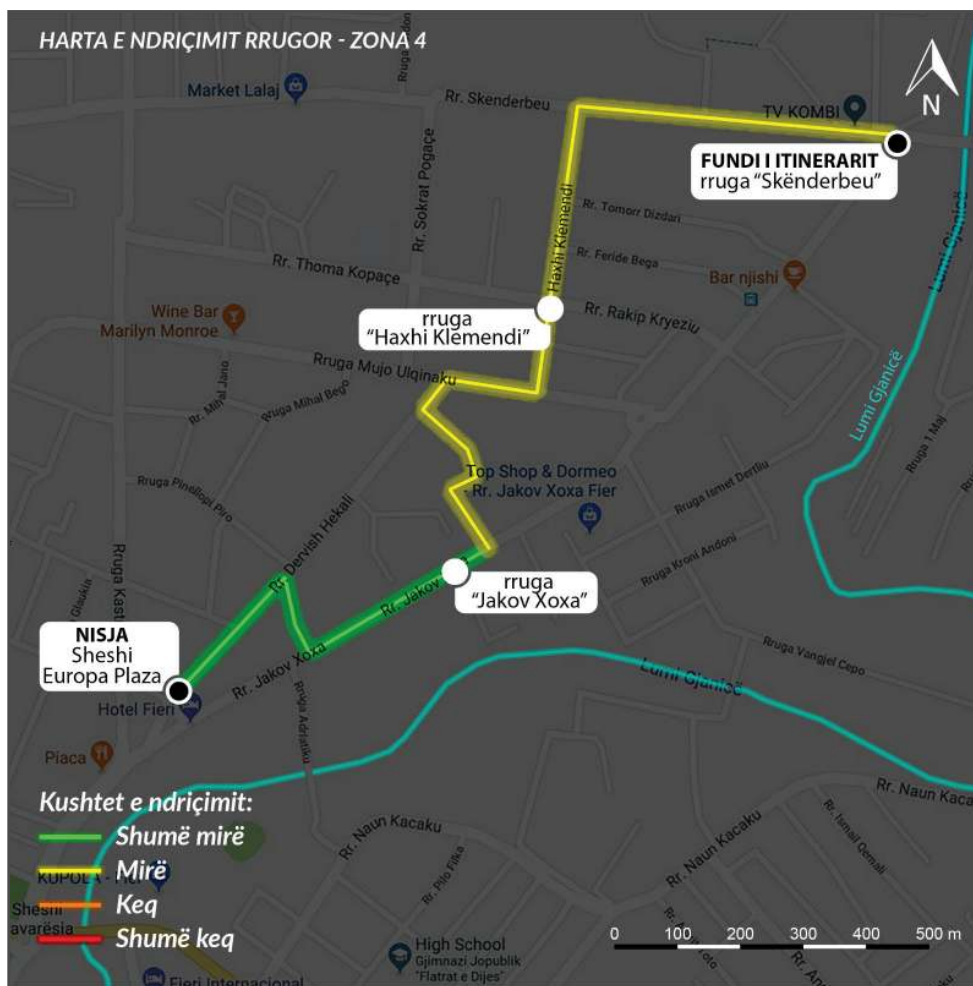
Vëzhgim i strukturuar në Fier, Zona 3

Vëzhgimi i strukturuar në Zonën 3, i paraqitur më lart, u krye në 7 dhe 8 qershor. Ai filloi në qendrën "Gold" dhe përfundoi në sheshin "Europa Plaza". Inspektimi i parë u krye gjatë ditës në orën 17:00, ndërsa i dyti në orën 23:00. Rezultatet e vëzhgimit treguan se rruga "Ramiz Aranitasi" karakterizohet nga mungesa e mirëmbajtjes, ishte e dëmtuar dhe trotuaret ishin të pisët. Rruga më e rrezikshme në këtë zonë duket se është rruga "Leon Rei", pasi natën ishte në errësirë e plotë.

Rruga "Ramiz Aranitasi" (lart) rruga "Leon Rai" (poshtë)

Vëzhgim i strukturuar në Fier, Zona 4

Vëzhgimi i strukturuar në Zonën 4, i paraqitur më lart, u krye më 7 qershor të vitit 2018. Ai filloi në sheshin “Europa Plaza” dhe përfundoi në rrugën “Skenderbeu”. Inspektimi i parë u krye gjatë ditës në orën 10:00, ndërsa inspektimi i dytë në orën 20:00 të mbrëmjes. Si rrugët kryesore, ashtu edhe ato dytësore të kësaj zone, frekuentoheshin nga një numër i madh njerëzish, si gjatë mëngjesit ashtu edhe gjatë mbrëmjes. Në përgjithësi, mund të përshkruhet si rrugë e sigurt, e mirëmbajtur, me infrastrukturë të mirë dhe e ndriçuar mesatarisht.

Rruga "Jakov Xoxa"

4.4.3 Rekomandimi Specifik Për Fierin

- Bashkia Fier duhet t'i marrë parasysh rezultatet e këtij studimi për të gjitha veprimet që do të ndërmarrë për përmirësimin e infrastrukturës apo mirëmbajtjen e këtyre hapësirave publike, si dhe të Fierit në përgjithësi.
- Mund të organizohet një tryezë e rrumbullakët, ku do të jenë të pranishme palë të ndryshme interesi, për t'i nxjerrë në pah gjetjet nga ky anketim, si dhe për të kërkuar mbështetjen e tyre për përmirësimin e sigurisë së grave dhe vajzave në Fier.
- Nevojitet ndërhyrje urgjente për përmirësimin e sistemit të ndriçimit, si dhe për sigurimin e menaxhimit të duhur të sistemit të ndriçimit gjatë gjithë vitit. Ndërhyrjeve në disa rrugë, si "Stacioni i Trenit", rrugën "Rauf Nallbani" rrugën, "Leon Rei" rrugën, "Ramiz Aranitasi", "Pavarësia" rrugën, "Sotir Prifti", rrugën "Jani Bakalli", si dhe rrugën "Jani Minga" duhet t'iu jepet përparësi.
- Duke qenë se është institucioni kryesor përgjegjës në nivel vendor për koordinimin e mekanizmit të referimit kundër dhunës në familje, Bashkia e Fierit duhet të marrë të gjitha masat për të siguruar efikasitetin e një sistemi të tillë dhe t'i kërkojë policisë shtimin e kontrollimit dhe patrullimit në të gjitha lagjet e qytetit, jo vetëm në lagjet kryesore. Patrullat duhet të jenë më të shpeshta, sidomos gjatë mbrëmjes dhe orëve të vona të natës. Për më tepër, policisë, si dhe anëtarëve të tjerë të mekanizmit të referimit, mund t'iu kërkohet edhe mbrojtja e të dhënave personale, kur raportohen raste të ngacmimit apo dhunës seksuale.
- Të dhënat dhe statistikat për rastet e ngacmimeve dhe dhunës seksuale duhet të regjistrohen si pjesë e të dhënave dhe statistikave të formave të tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave.
- Bashkia e Fierit duhet t'i marrë të gjitha masat e nevojshme për të alokuar dhe/ose për të siguruar buxhetin për veprimtaritë e ngritjes së kapaciteteve, të përqendruar sidomos te administratorët vendorë të të gjitha njësive administrative. Këto veprimtari të ngritjes së kapaciteteve duhet ta vënë theksin te ngacmimi dhe dhuna seksuale, si dhe tek identifikimi, referimi dhe regjistrimi i rasteve të tilla. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet shmangies së stereotipave gjinorë dhe paragjykit të viktimave.
- Të gjitha institucionet shtetërore, veçanërisht institucionet arsimore, shëndetësore edhe sociale duhet të pajisen me kamera, që të mund të monitorojnë incidentet brenda (sidomos në rastin e shkollave) dhe përreth hapësirave publike.
- Informacionet e shërbimeve ekzistuese, si dhe numrat e tyre të kontaktit duhet të shpërndahen në të gjithë qytetin, veçanërisht nëpër stacionet e autobusëve, klinikat mjekësore dhe shkolla.
- Bashkia duhet të marrë të gjitha masat e nevojshme për të siguruar shërbimet e specializuara, të cilat mungojnë ende (p.sh strehimi në raste emergjencash) për trajtimin e rasteve të dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe dhunës në familje, duke përfshirë edhe rastet e ngacmimit dhe dhunës seksuale.
- Duhet të merren masa specifike edhe ofrimin e më shumë mundësive për punësim dhe strehim për komunitetin rom, si dhe përmirësimin e infrastrukturës së lagjeve të tyre në përgjithësi.

5. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Ngacmimi dhe dhuna seksuale ndaj grave dhe vajzave në hapësirat publike është dukuri e përhapur, e cila vihet re në nivele të ndryshme, që nga komentet seksuale dhe kontakti fizik i padëshiruar (prekja), deri te veprime më serioze që kërcënojnë jetën, si përdhunimi dhe vrasja e grave. Gjetjet nga ky studim tregojnë se ngacmimi dhe dhuna seksuale ndodhin në rrugë, brenda dhe përreth mjediseve të transportit publik, shkollave dhe vendeve të punës, tualeteve publike, parqeve, etj. Gjetjet nga ky studim fillestar në tre Bashki të Shqipërisë (përkatësisht në Tiranë, Durrës, dhe Fier) theksojnë se, ashtu si në vende të tjera, gratë dhe vajzat shqiptare nuk janë të sigurta në hapësirat publike. Ato mund të bien viktimë e llojeve të ndryshme të ngacmimit dhe të dhunës seksuale që ndodhin pothuajse kudo në hapësirat publike. Megjithëse kanë shpeshësi të ndryshme, ato ndryshojnë kryesisht nga kushtet e infrastrukturës dhe mirëmbajtjes së këtyre hapësirave publike, por edhe nga faktorë të tjerë personalë, shumica e të cilave janë të rrënjësorë e vjetër tradicionale patriarkale, stereotipet e dëmshëm gjinorë dhe praktikave që i vendosin gratë dhe burrat në pozicione të ndryshme në shoqëri dhe justifikojnë sjelljen e dhunshme.

Disa nga shkaqet kryesore që sjellin perceptimin e mungesës së sigurisë në hapësirat publike nga gratë dhe vajzat, të renditura në të tre bashkitë, lidhen me hapësirat e kufizuara midis godinave dhe rrugëve, trafikun e rënduar, shërbimet e dobëta të transportit publik, ndriçimin e pamjaftueshëm në rrugë dhe/ose përpara shtëpive, sidomos gjatë mbrëmjeve dhe netëve, rrugicat pa ndriçim, pa monitorim, ose nëntokësore, mospatrullimi nga policia, grupet e burrave dhe djemve që përdorin alkool dhe drogë, mirëmbajtjen e dobët të zonave të ndryshme të qytetit, faktorët personalë që lidhen me gjininë, moshën, përkatësinë etnike apo orientimin seksual, veshjen, të shëtiturit vetëm sidomos gjatë mbrëmjes apo orëve të vona të natës, punën në vende të caktuara, si kafene, kazino, pika bastesh, etj.

Diskutimi për disa lloje dhune, veçanërisht për dhunën ndaj grave brenda familjes (ose dhuna në familje) është shndërruar në diskutim publik, por nuk mund të thuhet e njëjta edhe për llojet e tjera të dhunës ndaj grave dhe vajzave, duke përfshirë dhe ngacmimin e dhunën seksuale. Megjithëse në legjisllacionin shqiptar klasifikohen si krime, këto shfaqje të dhunës duket se vazhdojnë të mos diskutohen dhe të konsiderohen tabu, ose çështje private. Në këtë mënyrë niveli i ndërgjegjësimit për mbrojtjen dhe institucionet përgjegjëse ekzistuese, ku këto raste mund të raportohen dhe të trajtohen, duket se është shumë i ulët. Ose pothuajse joekzistues për shumicën e të anketuarave, të cilat nuk kanë besim te autoritetet policore ose te institucionet e tjera dhe parapëlqejnë t'i diskutojnë dhe/ose t'i trajtojnë rastet e tilla vetëm me familjen, të afërmit ose miqtë.

Mungesa e informacionit dhe interesi i ulët për trajtimin e rasteve të ngacmimit dhe dhunës seksuale, duket se identifikohet edhe nga anëtarët e mekanizmave të referimit të cilët përballen me rastet e dhunës në familje, që janë të pranishme në të tre bashkitë. Ndryshe nga situata e disa llojeve të dhunës në familje (sidomos të dhunës fizike), reagimi i tyre për trajtimin e ngacmimit dhe dhunës seksuale që ndodh në hapësirat publike është i ngadaltë. Gjithashtu, diskutimi dhe trajtimi i dhunës seksuale midis bashkëshortëve apo përdhunimi në marrëdhënie martesore duket se është pothuajse joekzistues, sidomos sipas disa profesionistëve në disa bashki.

Informimi në shkallë të ulët për OJF-të ekzistuese, që trajtojnë çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe dhunës në familje, shërbimet që ato ofrojnë dhe kontaktet e tyre, është vërejtur në tre bashkitë, pavarësisht faktit se numri i OJF-ve është më i lartë në Tiranë.

Shumica e të anketuarave dhe pjesëmarrësve në këtë studim theksojnë mungesën e besimit të specialistëve dhe institucionet e ndryshme shtetërore, si dhe nivelin e ulët të raportimit të rasteve të tilla, kryesisht për shkak të performancës së dobët dhe nivelit të ulët të efikasitetit institucional.

5.1 Rekomandime të Përgjithshme dhe Problematikat më të Rëndësishme

- **Rritja e ndërgjegjësimit dhe arsimimit publik.** Nevoja për ndërmarrjen e veprimtarive ndërgjegjësuese specifike, të përqendruara në llojet e ndryshme të dhunës, veçanërisht të ngacmimi dhe dhuna seksuale, si dhe nevoja për të rritur perceptimin dhe qëndrimin publik ndaj tyre është emergjente. Koncepti i përgjegjësive së viktimës ose fajësimi i grave për atë që u ndodh duhet të sfidohet me programe arsimore konkrete dhe me veprime specifike për mbrojtje dhe mbështetje nga ngacmimi dhe dhuna seksuale, si dhe nga dhuna dhe diskriminimi gjinor në përgjithësi. Këto veprimtari dhe fushata ndërgjegjësimi duhet t'i organizojnë bashkitë dhe anëtarët e tjerë të mekanizmave të referimit (si policia, shëndetësia, gjyqësori, punësimi dhe arsimimi, etj.) në bashkëpunim të ngushtë me OJF-të e specializuara dhe me palë të tjera të interesit, si organizatat ndërkombëtare që interesohen për këto çështje. Koordinimi i mirë dhe ndarja e burimeve i bëjnë fushatat më të efektshme, të cilat duhet të zgjasin gjatë gjithë vitit dhe të shtrihen ndër vite (dhe nuk duhet të organizohen vetëm në ditë të veçanta, p.sh. "16 ditë aktivizëm kundër dhunës ndaj grave dhe vajzave"). Edhe informacioni për ngacmimet dhe dhunën seksuale ndaj grave dhe vajzave në hapësirat publike duhet të jetë pjesë e informacionit shtesë dhe orëve jashtëkurrikulare, të planifikuara në shkollat 9-të vjeçare dhe të mesme, në mënyrë që vajzat dhe djemtë të njihen me konceptet dhe mënyrat e mbrojtjes ndaj tyre. Ky informacion mund të sigurohet duke kombinuar përpjekjet dhe bashkëpunimin e Drejtorisë Arsimore me Policinë e Shtetit të Shqipërisë, OJF-të e specializuara etj. Burrat dhe djemtë duhet të konsiderohen si partnerë dhe aleatë në këto veprimtari ndërgjegjësimi (dhe jo thjesht si agresorë!).
- **Përmirësimi i kushteve të përgjithshme dhe infrastrukturës së qyteteve.** Tre bashkitë e përfshira në studim, duhet të marrin masa të menjëhershme për përmirësimin e kushteve të përgjithshme dhe mirëmbajtjen së qyteteve të tyre. Në të gjitha rrugët kryesore dhe dytësore, si dhe në të gjitha lagjet duhet të instalohen sisteme ndriçimi (dhe jo vetëm në qendër të qytetit ose në rrugët kryesore). Vëmendje e veçantë duhet t'iu kushtohet rrugëve, hyrjeve të shtëpive, stacioneve të autobusit, hyrjeve të shkollave, kopshteve, spitaleve, qendrave shëndetësore, etj. Ndrëqesit duhet të punojnë gjatë mbrëmjes dhe gjithë natën dhe duhet të menaxhohen siç duhet. Shumë e rëndësishme është dhe vendosja e sinjalistikës dhe hartave që tregojnë institucionet kyçe, ose drejtimet kryesore në çdo lagje, oraret e autobusëve në çdo stacion, etj. Hapësirat publike duhet të mbahen të pastra, si dhe duhet të merren masa specifike për të shmangur qentë e rrugës (duhet të vaksinohen, të mbledhen në qendra specifike për kujdesin ndaj kafshëve, etj.). Qoshet e rrezikshme, shkurret e larta, kantieret ku është pezulluar puna dhe shtëpitë e braktisura duhet të eliminohen (ose të kenë ndriçim shumë të mirë dhe të jenë të pastra).
- **Planifikimi dhe buxhetimi i shërbimeve publike të sigurta dhe të përgjigjshme gjinore.** Bashkitë duhet të angazhohen që të planifikojnë dhe të financojnë shërbime publike të aksesueshme, të përbalueshme dhe të ndjeshme ndaj gjinisë, duke përfshirë edhe aksesin në ndriçim rrugor, rritjen e ndjeshmërisë policore, strehimin, etj. Ato duhet të mbështesin dhe shërbimet ekzistuese, për të parandaluar dhe trajtuar dhunën ndaj grave në hapësirat publike dhe private, si dhe të përipiqen të krijojnë shërbime të reja. Policimi duhet të jetë i ndjeshëm, efikas dhe të mbështetet në nivele të ndryshme të dhunës seksuale, me të cilën përballen gratë dhe vajzat në hapësirat publike dhe urbane. Ata që sigurojnë shërbimet publike duhet

të krijojnë mekanizma ankimimi dhe llogaridhënieje të aksesueshme dhe të sigurta, si dhe mjete për trajtimin e shkeljes së të drejtave të grave dhe vajzave nga shërbimet publike dhe ofruarit e shërbimeve. Ata duhet t'i përfshijnë gratë dhe vajzat në vlerësimin e mënyrave se si shërbimet publike mund t'iu ofrohen më mirë komuniteteve të cenueshme, si p.sh sesi grave mund t'iu sigurohet transporti publik, higjiena publike, si mund të rritet siguria e rrugëve për to, si policia dhe sistemi gjyqësor mund të bëhen të ndryshme dhe të aksesueshme nga gratë, etj. Kjo gjë mund të arrihet duke marrë parasysh mendimet e komunitetit, përmes planifikimit me anë të pjesëmarrjes, si dhe nëpërmjet zbatimit të standardeve të nevojshme të lidhur me shërbime të ndryshme. Zbatimi i legjislationit ekzistues dhe rekomandimeve specifike për përmirësimin e tij, ndikon edhe në rritjen e sigurisë së grave dhe mbrojtjen e tyre nga dhuna. Në bashkitë ku ekzistojnë Planet e Veprimit për Barazinë Gjinore (përkatësisht në Tiranë dhe Durrës), përpjekjet duhet të përqendrohen në buxhetimin për zbatimin e të gjitha veprimeve të parashikuara në këtë drejtim, siç paraqiten në mënyrë specifike tek objektivat e këtyre planeve.

- **Vlerësimi, monitorimi, vleftësimi dhe planifikimi i ndërhyrjeve konkrete për përmirësimin e sigurisë së hapësirave urbane**. Të gjitha nismat e planifikuara për ndërhyrjet në një lagje të caktuar lidhur me përmirësimin e kushteve të ndryshme duhet të bazohen edhe në perceptimin dhe informacionin e siguruar nga gratë, vajzat, gratë, burrat dhe djemtë të moshave të ndryshme (dhe me karakteristika të tjera të ndryshme), që mund të jetojnë, ose mund ta frekuentojnë këtë lagje për arsye të ndryshme. Në mënyrë që të lehtësohen ndërhyrjet e ardhshme në bashki, është e nevojshme kryerja e një studimi të tillë në të gjitha qytetet e Shqipërisë. Përveç kësaj, monitorimi dhe vlerësimi i ndërhyrjeve të realizuara është shumë i rëndësishëm. Mbledhjet e shpeshta dhe misionet e vëzhgimit për monitorimin dhe vlerësimin e investimeve të kryera dhe perceptimi që kanë njerëzit për sigurinë e këtyre vendeve duhet të ndërmerren rregullisht. Ndërhyrjet shtesë në këto hapësira duhen drejtuar gjithmonë nga rezultatet e këtyre misioneve të monitorimit dhe vlerësimit, si dhe nga studime për perceptime specifike, për t'i bërë më të sigurta ndërhyrjet e reja në hapësira të tjera, si dhe procesin për t'i bërë shërbimet për qytetarët më efikase dhe të përgjegjshme.
- **Forcimi i kapaciteteve dhe aftësive të profesionistëve të ndryshëm**, sidomos të atyre që janë anëtarë të mekanizmave të referimit (saktësisht, Koordinatorë vendorë të emëruar nga bashkitë, punonjës policie, përfaqësues të shërbimeve shoqërore, arsimore, shëndetësore, etj.). Një nga përgjegjësitë e bashkive që drejtojnë mekanizmat e referimit në nivel vendor, është të identifikojnë dhe trajtojnë nevojën e anëtarëve të mekanizmave të referimit për trajnime të ndryshme dhe veprimtari për ngritjen e kapaciteteve. Këto nevoja të identifikuara i drejtohen zakonisht Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MShMS), Shkollës Shqiptare të Administratës Publike (ASPA) ose donatorëve të tjerë, që kanë mbështetur (ose po mbështetin) ngritjen e mekanizmave të referimit, ose përmirësimin e efikasitetit të tyre.

Deri tani, në tre qytetet ku është kryer studimi (Tiranë, Durrës dhe Fier), anëtarët e mekanizmit të referimit kanë marrë trajnime të ndryshme, bazuar në kërkesat e tyre. Duke ndjekur këtë model, në trajnimet e ardhshme, bashkitë mund t'iu kërkojnë MShMS-së dhe ASPA-as që të përfshijë trajnime specifike, të përqendruar te ngacmimi dhe dhuna seksuale në përgjithësi, duke përfshirë edhe rastet që mund të ndodhin në rrugë dhe zona publike. (Deri tani, punonjësit e policisë në disa qytete janë trajnuar për ngacmimin dhe dhunën seksuale, me mbështetje të UN Women dhe ICITAP. Por trajnime të ngjashme duhet t'iu sigurohen edhe anëtarëve të tjerë të mekanizmave të referimit, pa shmangur trajnimet e përbashkëta të të gjithë anëtarëve për mënyrat sesi t'i trajtojnë me rastet e dhunës seksuale në mënyrë shumë disiplinore.)

Në përgjithësi, përmirësimi i nivelit të profesionalizmit dhe aftësive të profesionistëve të ndryshëm për të trajtuar rastet e ngacmimit dhe dhunën seksuale përmes veprimtarive të unifikuara për ngritjen e kapaciteteve është i nevojshëm. Kjo jo vetëm që do të sjellë rritjen e efikasitetit të tyre për trajtimin shumë disiplinor të rasteve të tilla (p.sh. si pjesë e mekanizmit të referimit), por do të ndikojë edhe rritjen e besimit të publikut në këto institucione dhe në rritjen e nivelit të raportimit të sjelljeve dhe incidenteve të dhunshme. Më tej, publiku duhet të informohet mbi ekzistencën e këtyre specialistëve. Gjithashtu, këto veprimtari për ngritjen e kapaciteteve janë pjesë e Planit të Veprimit Për Barazinë Gjinore, të miratuar së fundmi nga Bashkia e Tiranës dhe e Durrësit. Ato mund të prezantohen lehtësisht edhe si pjesë e moduleve të trajnimit për profesionistë të ndryshëm, që planifikohen të përgatiten nga MShMS-ja në bashkëpunim të ngushtë me ASPA-n, si pjesë e Planit të Veprimit të Strategjisë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2016-2020 (tek të dy objektivat strategjike 3 dhe 4, të përqendruara te dhuna ndaj grave dhe vajzave dhe dhuna në familje, si dhe te mekanizmi gjinor dhe fuqizimi e barazisë gjinore në vend).

Kur sigurohen nga OFJ të ndryshme, kurset duhet të akreditohen nga strukturat përkatëse të shtetit dhe në bashkëpunim me Shkollën Shqiptare të Administrimit Publik (ASPA). Krahas kësaj, trajnimi për ngacmimin dhe dhunën seksuale duhet të përfshihet në kurrikulën e arsimit në vazhdim të Akademisë së Policisë dhe institucioneve përgjegjëse për formimin në vazhdim të gjyqtarëve dhe prokurorëve. Së fundmi, veprimtaritë për formimin dhe ngritjen e kapaciteteve të profesionistëve të ndryshëm duhet të planifikohen edhe si pjesë e hapave të reja që pritet të ndërmerren Qeveria e Shqipërisë për trajtimin e nevojave të viktimave të dhunës seksuale, përmes krijimit të shërbimeve të posaçme për to (siç kërkohet edhe nga GREVIO). Sigurimi i një trajnimi të tillë është i nevojshëm përpara zbatimit të shërbimeve të nevojshme.

- **Përmirësimi i sistemeve ekzistuese të mbledhjes së të dhënave.** Bashkitë dhe institucionet e tjera të qeverisjes vendore duhet të mbledhin sistematikisht të dhëna për ngacmimin dhe dhunën seksuale ndaj grave dhe vajzave në hapësirat publike, si dhe në familje dhe në punë. Sistemet ekzistuese të bazave të të dhënave (p.sh. bazat e të dhënave të policisë, bazat e të dhënave të bashkive që regjistrojnë rastet e dhunës në familje, sistemi REVALB, bazat e të dhënave të OJF-ve, etj.) duhet të përditësohen dhe pasurohen me mundësi të reja për mbledhjen e informacioneve të tilla, në mënyrë që t'i tërheqin kur duhen. Nuk mjafton vetëm vënja në dukje e numrit të rasteve, por informacioni specifik për llojin e dhunës, llojin e mbështetjes dhe shërbimeve të ofruara, institucionet dhe organizatat e përfshira për zgjidhjen e çështjes, nevojat dhe mënyrat e mundshme të mbështetjes së tyre, duhet të jenë pjesë e sistemeve të njëjtë.
- **Krijimi i vizionit "qytete të sigurta për gratë dhe vajzat".** Agjencitë ligjzbatuese duhet të zbatojnë ligjet ekzistuese për krimet si ngacmimi dhe dhuna seksuale dhe duhet të alokojnë burime të mjaftueshme për hetimin dhe ndjekjen penale të agresorëve. Programet arsimore dhe fushatat për ndërgjegjësimin duhet të sjellin rritjen e nivelit të profesionistëve, të cilët janë të gatshëm t'i trajtojnë rastet duke sfiduar praktikat e dëmshme të punës lidhur me gjininë dhe mendësinë e vjetër tradicionale, të cilat fajësojnë gratë dhe justifikojnë sjelljen e dhunshme të burrave. Bashkitë duhet të angazhohen dhe të marrin pjesë në dialogë konstruktivë me grupet e grave e vajzave dhe përkrahësit e qyteteve të sigurta për gratë, si dhe të krijojnë një vizion të përbashkët të një qyteti që është i sigurt për gratë, duke marrë parasysh edhe he kërkesat e grave dhe vajzave të grup-moshave të ndryshme. Kontrolli i sigurisë, inspektimet e sigurisë dhe metoda të tjera studimi me anë të pjesëmarrjes për të përfundimin e të dhënave për zona specifike të qytetit, që gratë i konsiderojnë të pasigurta, duhet të ndërmerren përpara ndërhyrjeve. Rezultatet e tyre duhet të shërbejnë si bazë për hapat në vazhdim drejt ndërtimit të qyteteve të sigurt për gratë dhe vajzat.

Pyetësor Sasior

Ngacmimi seksual dhe llojet e tjera të dhunës me bazë gjinore në hapësirat publike në Shqipëri - Pyetësor

Numër serie i pyetësorit

C.1 Lagja / Zona:

C.2 Bashkia:

C.3 Qarku:

C.4 Adresa e saktë e vendndodhjes:

C.5 Data e intervistës: / / 2018

Koha e fillimit të intervistës: Koha e mbarimit: ____:____ Kohëzgjatja: _____ min.

Emri i Intervistuesit

ID (e Intervistuesit):

LEXON INTERVISTUESI:

Mirëmëngjesi/Mirëdita / Mirëmbrëma. Unë quhem..... dhe punoj për kompaninë IDRA, e cila operon në fushën e kërkimeve. Ne po kryejmë një anketim me gratë dhe vajzat në këtë lagje për të mësuar se sa të sigurta ndihen ato në këtë zonë dhe çfarë çështjesh kyçe mund të përmirësohen për të jetuar në një lagje të sigurt, veçanërisht duke iu referuar ngacmimeve dhe dhunës seksuale. Në Po marrim mendimin e grave dhe vajzave të moshave, të arsimimit, staturave të punësimit të ndryshme etj., që jetojnë ose kalojnë një pjesë të ditës së tyre në këtë lagje (për arsye pune, për të marrë shërbimet e nevojshme etj.). Ju jeni përzgjedhur rastësisht për të marrë pjesë në këtë studim. Dëshirojmë t'ju sigurojmë se të gjitha përgjigjet tuaja do të mbahen plotësisht sekrete. Nuk do të mbahen shënime për emrin apo adresën tuaj. Ju keni të drejtë ta ndërprisni intervistën në çdo moment ose të mos përgjigjeni ndonjë pyetje që nuk dëshironi. Nuk ka përgjigje të sakta apo të gabuara. Pjesëmarrja juaj është tërësisht vullnetare, por përvojat tuaja mund t'iu vijnë në ndihmë fqinjëve të tjerë dhe, veçanërisht, vajzave dhe grave të tjera që jetojnë në zonën tuaj. Gjetjet nga ky anketim do të merren parasysh, edhe për ndërhyrje konkrete për përmirësimin e kushteve në këtë lagje. Plotësimi i këtij pyetësori zgjat rreth 15 minuta. Faleminderit për kohën tuaj!

Informacione të Përgjithshme

- A1. **Gjinia:** Femër Mashkull → **mbyllni intervistën**
- A2. **Mosha:** < 16 → **mbyllni intervistën** 16-19 vjeç 20-29 vjeç 30-49 vjeç 50+ vjeç
- A3. **Gjendja Civile:** Beqare Bashkëjetoj E Martuar E Divorcuar i/e Ve Refuzoj/Nuk ka përgjigje
- A4. **Me kë jetoni?**
a) Bashkëshortin/partnerin b) Fëmijët c) Motrat/Vëllezërit
d) Prindërit e) Prindërit e partnerit /bashkëshortit f) Të tjerë
1) Vetëm
- A5. **Arsimi:** Fillor 9-vjeçar Shkollë e mesme Shkollë e lartë Pasuniversitar
- A6. **Punësimi:** I/e papunë Student/e Pensionist/e Status me Aftësi të Kufizuar
 Me kohë të Plotë Me kohë të Pjesshme I/e vetëpunësuar
- A7. **Përkatësia etnike:** A i përket një grupi etnik të caktuar (p.sh. komunitetit rom, egjiptian)?: Po Jo Nuk ka përgjigje
A7. a. Nëse po, ju lutem specifikoni _____
- A8. **Lagjja:** XXXX (A) YYYYY (B) ZZZZZZ (C)
- A9. **Sa shpesh e vizitoni këtë lagje/zone?**
 Çdo ditë Të paktën 3 herë në javë Të paktën 1 herë në javë
 Të paktën 1 herë në muaj Rrallë (me raste) → **mbyllni intervistën**
- A10. **Arsyet për të cilat ju e vizitoni këtë njësi/lagje (Lejohen shumë përgjigje)**
 Jetoj këtu Arsimim Punë Argëtim Tjetër _____
- A11. **Sa vite keni që e frekuentoni këtë zonë?**
 Më pak se 1 vit 1 – 5 vite Më shumë se 5 vite

Moduli B : Siguria në Lagje

B1. Çfarë mendimi keni për hapësirat midis ndërtesave dhe rrugëve në këtë lagje? A janë ato:

të mjaftueshme të kufizuara pothuajse pa hapësirë nuk e di Nuk ka përgjigje

B2. Cilat nga këto objekte dhe ndërtesa gjenden në këtë lagje?	Po	Jo	Nuk e di	Nuk ka përgjigje
Fabrika/Ndërmarrje	1	2	8	9
Zyra	1	2	8	9
Magazina	1	2	8	9
Godina rezidenciale	1	2	8	9
Klube/Restorante	1	2	8	9
Kënde lojërash për fëmijë	1	2	8	9
Hapësira të gjelbra/ Parqe	1	2	8	9
Hapësira boshe	1	2	8	9
Rrugë me trafik të rënduar	1	2	8	9
Qendra lojërash fati/Po baste sportive	1	2	8	9
Të tjera (Shpjego): _____	1	2	8	9

B3. A ka vende k dikush mund të fshihet pa u parë, si p.sh.?	Po	Jo	Nuk e di	Nuk ka përgjigje
Midis koshave te plehrave	1	2	8	9
Rrugica	1	2	8	9
Makineri ose magazina të braktisura	1	2	8	9
Dyer ose hyrje të futura	1	2	8	9
Bodrume/tunele	1	2	8	9
Kantieri ndërtimi	1	2	8	9
Të tjera _____	1	2	8	9

B4. Kur ju lëvizni në këtë lagje, sa e lehtë do të ishte:	Shumë e thjeshtë	E thjeshtë	E vështirë	Nuk e di	Nuk ka përgjigje
Për dikë që të marrë me mend rrugën që ju do të bëni?	1	2	3	8	9
Të fshiheshit në një zonë të sigurt nëse do të ishte nevoja?	1	2	3	8	9
Të merrnit një rrugë alternative ku ka ndriçim?	1	2	3	8	9
Të merrnit një rrugë alternative që ka lëvizje?	1	2	3	8	9

B6. Si është ndriçimi në këtë lagje?	Shumë mirë	Mirë	I dobët	S'ka fare ndriçim	Nuk e di	Nu është rasti
Në rrugë	1	2	3	4	8	9
Në hyrjet e banesave dhe godinave	1	2	3	4	8	9
Në hyrjet e dyqaneve	1	2	3	4	8	9
Në hyrjet e shkollave/kopshteve/çerdhe	1	2	3	4	8	9
Në hyrjet e Qendrave Shëndetësore/Spitaleve/farmacive	1	2	3	4	8	9
Në stacionet e autobusëve	1	2	3	4	8	9

B7. Ju lutem përgjigjuni secilës prej pyetjeve të mëposhtme në lidhje me këtë lagje:	Po	Jo	nuk e di	Nuk ka përgjigje
A është ndriçimi i instaluar njëtrajtësisht dhe i mirëmenaxhuar ?	1	2	8	9
A ka ndriçim çdo darkë dhe gjatë natës?	1	2	8	9
Nëse ju nuk do ta njihnit këtë zonë, do të ishte e thjeshtë të orientoheshit?	1	2	8	9
A keni miq ose fqinj në zonë ku mund të mbështeteni në një rast nevojë të ngutshme?	1	2	8	9
A patrullohet kjo zonë e rregullisht nga policia?	1	2	8	9

B9. Ju lutem vlerësoni shërbimet e mëposhtme publike për këtë lagje	Shumë mirë	Mirë	Të kënaqshme	Dobët	Nuk ofrohet shërbimi	Nuk e di	Nuk ka përgjigje
Shërbimet e mirëmbajtjes	1	2	3	4	5	8	9
Shërbimi i transportit publik	1	2	3	4	5	8	9

B9_A. A përdorni transportin publik nga kjo zonë për të vajtur në një zonë tjetër të qytetit?

Po, shpesh Rrallë Jo, asnjëherë Nuk ka përgjigje

B10. A ndikojnë (mendoni se ndikojnë) këta faktorë në sigurinë tuaj personale në këtë zonë?	Po	Jo	Nuk ka përgjigje
Të qenit grua	1	2	9
Përkatësia fetare	1	2	9
Përkatësia etnike	1	2	9
Te qenit nga një qytet apo lagje tjetër	1	2	9
Mosha (e re ose e moshuar)	1	2	9
Te qenit vetëm (e pashoqëruar)	1	2	9
Orientimi seksual	1	2	9
Veshja	1	2	9
Të tjera	1	2	9

B11. Sa gjasa ka që njëra nga ratset e mëposhtme t'i ndodhë një gruaje/vajze ne këtë lagje?	Nuk ka gjasa			Ka shumë gjasa	
	1	2	3	4	5
Dikush i fishkëllen, (i bie borisë së makinës) ose i hedh fjalë	1	2	3	4	5
Komenton pamjen e saj ose bën komente seksuale	1	2	3	4	5
E ndjek me shikim ose e vështron ngultas	1	2	3	4	5
I drejtohet me komente ofenduese në lidhje me etninë, fenë ose racën e saj.	1	2	3	4	5
E ndjek nga pas	1	2	3	4	5
I zë rrugën qëllimisht	1	2	3	4	5
E sulmon fizikisht (e shtyn, e godet me shuplak)	1	2	3	4	5
E sulmon seksualisht	1	2	3	4	5
E kërcënon se do ta lëndojë	1	2	3	4	5

B12. Cilët nga këta faktorë kontribuojnë/ndikojnë në pasigurinë tuaj në këtë lagje?	Po	Jo	Nuk ka përgjigje
Ndriçimi i dobët	1	2	9
Mungesa e mirëmbajtjes së hapësirave publike	1	2	9
Dyndja e njerëzve në transportin publik, autobus/stacionet e autobusëve	1	2	9
Plehrat	1	2	9
Pengesat në rrugë (makinat e parkuara, objekte të ndryshme)	1	2	9
Mungesa e shitësve ambulantë ose e njerëzve në zonë	1	2	9
Mungesa e policëve në patrullim/gatishmëri	1	2	9
Burrat që shpërndajnë apo konsumojnë alkool ose drogë	1	2	9
Grupet e djemve që vijnë vërdallë nëpër lagje	1	2	9
Qentë endacakë	1	2	9
Veprimtaria e klubeve të natës ose klubeve të striptizmit	1	2	9

B13. Sipas jush, cili do të ishte reagimi më i zakonshëm i njerëzve, nëse do të ishin dëshmitarë të një incidenti/sulmi ndaj një gruaje në këtë zonë?

Njerëzit nuk do ta vinin re	A
Njerëzit do ta vinin re, por nuk do të reagonin	B
Njerëzit do ta ndihmonin atë (p.sh. do ta pyesnin nëse ka nevojë për ndihmë, do e largonin nga cmuesin)	C
Do të kërkonin ndihmë (p.sh. Do të thërrisnin policinë)	D
Tjetër	E
Nuk e di/Nuk ka përgjigje	Z

Moduli G: Përshtypje të përgjithshme në lidhje me ngacmimin dhe dhunën seksuale

G1. Cili është mendimi juaj në lidhje me pohimet e mëposhtme lidhur me dhunën?	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Nuk pajtohem fare	Nuk e di
Burrat janë të dhunshëm nga natyra	1	2	3	4
Dhuna vjen zakonisht si pasojë e konsumimit të alkoolit.	1	2	3	4
Ndonjëherë dhuna është mënyrë për të treguar dashuri.	1	2	3	4
Djemtë që janë dëshmitarë të dhunës së ushtruar nga babai i tyre ndaj nënës, kanë më shumë gjasa të bëhen të dhunshëm, kur të rriten.	1	2	3	4
Një grua duhet të durojë dhunën për të mbajtur familjen të bashkuar.	1	2	3	4
Dhuna vjen nga varfëria.	1	2	3	4
Disa grave iu pëlqen të dhunohen.	1	2	3	4
Dhuna ndaj grave ekziston në çdo shoqëri në botë.	1	2	3	4
Dhuna nuk justifikohet asnjëherë.	1	2	3	4
Vajzat e abuzuara seksualisht në fëmijëri kanë më shumë gjasa të konsumojnë alkool ose drogë, kur të rriten.	1	2	3	4
Vajzat/gratë që ngacmohen ose abuzohen seksualisht e provokojnë vetë.	1	2	3	4
Askush nuk meriton të dhunohet.	1	2	3	4
Ata që ushtrojnë dhunë ndaj grave duhet të dënohen me ligj.	1	2	3	4
Nëse një vajzë ose grua është e bukur, është normale që të tallet/ngacmohet/ndiqet nga burrat në rrugë ose në hapësira publike.	1	2	3	4
Incidentet e dhunës duhet të mbahen të fshehta. Çfarë ndodh brenda mureve të shtëpisë, qëndron aty. Këto janë çështje familjare.	1	2	3	4
G2. Keni marrë ndonjëherë informacion në lidhje me llojet e ndryshme të dhunës ndaj grave dhe vajzave nga:	Po	Jo	Nuk ka përgjigje	
Televizioni/radioja	1	2	9	
Interneti	1	2	9	
Media e shkruar	1	2	9	
Rrjetet sociale	1	2	9	
Prindërit/të afërmit	1	2	9	
Miqtë	1	2	9	
Shkolla	1	2	9	
Vendi i punës	1	2	9	
Organizatrat Jofitimprurëse	1	2	9	
Tjetër: _____	1	2	9	

G3. Ju lutem klasifikoni secilin nga veprimet e mëposhtme në kolonën përkatëse sipas gjykimit tuaj:	Ngacmim seksual	Dhunë seksuale	Asnjëra nga këto	Tjetër	Nuk e di
Komente seksuale për pjesën e trupit ose pamjes fizike të një vajze/gruaje	1	2	3	8	9
T'i fishkëllesh një vajze ose gruaje që po kalon në rrugë	1	2	3	8	9
Shikim ngulmues ndaj një gruaje ose vajze	1	2	3	8	9
Të fërkoresh/përplasësh qëllimisht me dikë në rrugë/transportin publik.	1	2	3	8	9
Të prekësh dikë në mënyrë seksuale	1	2	3	8	9
Përndjekje	1	2	3	8	9
Të kapësh me forcë, të pickosh, të gjuash dikë	1	2	3	8	9
Tentativë për përdhunim/përdhunim	1	2	3	8	9
Fillimi i një marrëdhënie seksuale me dhunë	1	2	3	8	9
Trafikimi për qëllime të shfrytëzimit seksual	1	2	3	8	9
Prostitucioni i detyruar	1	2	3	8	9

G4. Incidentet e dhunës që ndodhin në këtë zonë zakonisht janë më tepër:

- verbale
 fizike
 të dyja bashkë
 nuk e di
 nuk ka përgjigje

G5. Cilat grupe shoqërore janë më të rrezikuara në këtë lagje?

1. Vajzat
2. Djemtë
3. Gratë
4. Burrat
5. Njerëzit me nevoja te veçanta (p.sh. personat me aftësi të kufizuara)
6. Romët dhe Egjiptianët
7. Tjetër: _____

G6. Keni qene ndonjëherë e rrezikuar ose e ekspozuar ndaj:	Po	Jo	Refuzoj/Nuk ka përgjigje
ndonjë ngacmimi seksual përpara moshës 15 vjeç	1	2	9
dhunës seksuale përpara moshës 15 vjeç	1	2	9
ndonjë ngacmimi seksual pas moshës 15 vjeç	1	2	9
dhunës seksuale pas moshës 15 vjeç	1	2	9
A keni ndonjë pjesëtar familje ose shoqe që është dhunuar seksualisht?	1	2	9
A keni ndonjë pjesëtar familje ose shoqe që është ngacmuar seksualisht?	1	2	9

G7. (Nëse G6_1 G6_2 G6_3 ose G6_4), kush e bëri këtë veprim kundër jush:

- Dikush në shkollë Dikush në punë Një fqinj
 Një i panjohur Tjetër (specifiko _____) Nuk ka përgjigje

G11. Keni kërkuar ndonjëherë ndihmë në lidhje me këtë incident? Po Jo Nuk ka përgjigje

G11a. Nëse po, ku keni kërkuar ndihmë? _____

- G11b. Si reagoi ai/ata?** Më ofruan ndihmë
 Nuk më ofruan ndihmë
 Më paragjykuan
 Tjetër _____

- G11c. Nëse jo, pse?** Nga mungesa e besimit se do të merrja ndihmën e duhur
 Nuk dija kujt t'i kërkoja ndihmë
 Nga frika e etiketimit
 Tjetër _____

G12. Si mendoni se do të reagonit në rast se... [Shëno të gjitha ato që mendoni të përshtatshme].

	Do të përjetonit ngacmim verbal në rrugë?	Do të përballeshit me një sulm të drejtpërdrejt fizik ose seksual?
Asgjë	A	A
Do të ballafaqohesha me agresorin	B	B
Do të denoncoja në polici	C	C
Do të kërkoja ndihmë nga kalimtarët	D	D
Do të raportoja te linja e këshillimit/tjetër shërbim ndihme	E	E
Do t'i tregoja/kërkoja ndihmë familjes	F	F
Do t'i tregoja/kërkoja ndihmën një shoku/shoqe	G	G
Tjetër	H	H
Nuk e di	Z	Z

G13. A njihni ndonjë grua që është ngacmuar në rrugë ose në autobus dhe e ka denoncuar këtë incident (te policia një OJF etj)?

1) Po
2) Jo

Tabela 14. Çfarë lloj ngacmimi ishte?

1. Verbal (komente, fishkëllima, poshtëtime, etj.)
2. Fizik (prekje, përkëdhelje, etj.)
3. Vizual (shikim ngultas, shikim fiksues, shikim epshor)
4. Ndjekje (përndjekje)
5. Sulm fizik i dhunshëm (shtyrje, goditje, tërheqje zvarrë, ose gjuajtje me një objekt etj)
6. Kërcënim
7. Ngacmim seksual
8. Tjetër (specifiko _____)
9. Nuk ka përgjigje

Tabela15. Cila ishte përgjigja e policisë?

1. Fajësuan vetë vajzën/gruan për incidentin
2. I ulën rëndësinë, e quajtën të parëndësishëm incidentin
3. Nuk bënë asgjë
4. Regjistruan incidentin (e mbajtën shënim)
5. Hetuan ngjarjen
6. E kapen agresorin
7. Nuk e di

Tabela 17. Shumë gra nuk i denoncojnë rastet e dhunës në polici. Sipas mendimit tuaj, cilat janë arsyt kryesore? (deri në 3 përgjigje)

A. Janë shumë të turpshme dhe të frikësuara ndaj gjykimit të njerëzve ose familjes
B. Rastet nuk janë aq serioze/të rënda për t'u denoncuar
C. Nuk di se ku të kërkoj ndihmë/ ku të denoncoj
D. Kanë frikë të shkojnë në polici
E. Nuk mendojnë se policia do t'iu vinte në ndihmë
F. Nuk do t'i besonin – do të fajësoheshin për incidentin
G. Procesi i denoncimit është shumë i lodhshëm
H. Nuk duan që fajtori të arrestohet/ të kenë probleme me policinë

I.	Raportojnë diku tjetër (specifiko)
J.	Tjetër (specifiko)
K.	Nuk ka lidhje– Mendoj që të gjitha rastet denoncohen
L.	Nuk e di
M.	Refuzoj/Nuk ka përgjigje

Përshtypje e përgjithshme lidhur me përmirësimin e sigurisë në lagjen/zonën tuaj

E1. A ka institucione publike që ju njihni që mund të ndihmojnë në rritjen e sigurisë në zonë?

po jo Nuk ka përgjigje

Nëse po, cilat? _____

Çfarë mendimi keni për këto institucione?

Ju lutem shpjegoni: _____

E2. Çfarë ndryshimesh duhet të bëhen në këtë lagje që ju të ndiheni më e sigurt?

E3. Sipas jush, si mund të përmirësohet siguria dhe ndjenja e sigurisë së grave në hapësirat publike?

Ngacmimi seksual dhe lloje të tjera të dhunës me Bazë Gjinore në zonat Urbane në Shqipëri - Udhëzues për Diskutimet në Fokus Grupe

Sapo të mbërrijnë, pyetini për të dhënat e mëposhtme të çdo pjesëmarrësi, që të hidhen në një fletë. Gjatë fazës së prezantimit, pjesëmarrësit mund të përmendin vetëm emrin dhe moshën

- Emri dhe mbiemri
- Moshë
- Niveli i arsimit (pa shkollë, fillore, shkollë e mesme, studime universitare, studime pasuniversitare)
- Statusi i punësimit (i/e papunë, punësim me kohë të pjesshme, punësim me kohë të plotë, punë në të zezë, në pension)
- Gjendja civile (i/e martuar, i/e divorcuar, i/e ndarë, i/e ve, beqar/e, bashkëjetesë)
- Çdo pjesëmarrës duhet të jetë dakord që diskutimi të regjistrohet për qëllime zbardhjeje.

Hyrje

Mirëmëngjesi/ Mirëdita të gjithëve, faleminderit që na u bashkuat sot. Emri im është XXX dhe do lehtësoj diskutimin e këtij grupi për ditën e sotme. Tema e Diskutimit në Grup për sot ka të bëjë me sigurinë e vajzave dhe grave, DHBGJ/DGJ-të në hapësirat publike në bashkitë e XXX zonave dhe veçanërisht në lagjen/ zonën e XXX. Me fjalën siguri, nënkuptojmë të qenit e sigurt ndaj ngacmimeve, fyerjeve apo sulmeve sepse jeni vajzë/grua në lagjen XXX. Kur flasim për DHBGJ-ja ose DGJ-ja në hapësirat publike, kryesisht iu referohemi koncepteve si:

Komente seksuale për pamjen ose pjesët e trupit të një vajzë/gruaje; fishkëllima pas një vajze/gruaje; fërkimi/përplasja e qëllimshme me dikë në rrugë/autobus; përndjekja; tentativë për përdhunim/përdhunim; trafikimi për qëllime të shfrytëzimit seksual ose/dhe prostitucioni i detyruar etj.

Qëllimi i kësaj DFG-je është të shqyrtojë përvojën, të dëgjojë mendime dhe të shkëmbejë ide. Synimi është të dëgjojmë mendimin e të gjithëve, dhe jo të arrijmë në një konsensus ose në ndonjë përfundim. Ne do të donim që të gjithë të japin kontributin e tij, nuk ka përgjigje të sakta ose të gabuara, duhet të tregojmë respekt për çdo pjesëmarrës, secilit do t'i jepet mundësia për të thënë diçka dhe në qoftë se e ndjeni veten në siklet për secilën nga pyetjet ose temat e mëposhtme, nuk jeni të detyruar të përgjigjeni. Gjetjet dhe rekomandimet nga ky diskutim do të jenë shumë të dobishme për të përfunduar anketimin lidhur me sigurinë e vajzave dhe grave në zonat specifike të XXX, në bashkinë e XXX dhe do të merren parasysh në rast të çdo ndërhyrjeje për përmirësimin e kushteve të këtyre lagjeve/zonave.

Ky diskutim do të zgjasë afërsisht 1.5 orë dhe do t'iu kërkoja t'i vendosnit telefonat pa zile gjatë gjithë kohës së diskutimit. Tashmë ju e dini dhe keni rënë dakord që diskutimi do të regjistrohet për qëllime zbardhjeje/, por ju sigurojmë se të gjitha regjistrimet nga ky diskutim do të trajtohen me konfidencialitet (duke respektuar privatësinë e secilit pjesëmarrës)

Pyetja Hyrëse

- A mund ta përshkruani shkurtimisht veten tuaj përpara grupit?

Pyetjet e Prezantimit

- A mendoni se DHBGJ-ja ose DGJ-ja në këtë lagje përbëjnë një problem në përgjithësi?
- Cilat janë llojet kryesore të dhunës dhe pasigurisë që paraqesin hapësirat publike? (Me hapësira publike e kam fjalën për rrugët, rrugicat, sheshet, stacionet e autobusit, në afërsi të shkollave ose vendeve të punës, etj.)

Pyetje Kyçe

- A mendoni se hapësirat publike në këtë lagje janë të aq sigurta sa gratë dhe vajzat e të gjitha moshave dhe grupeve të lëvizin lirshëm? (Kur them të gjitha grupet, iu referohem edhe etnisë, fesë, aftësive të kufizuara, gjendjes ekonomike, orientimit seksual, profesionit (p.sh. kameriere, gra që punojnë gjatë turneve të natës, etj....)
- A ka disa zona specifike që ju i konsideroni veçanërisht si të pasigurta? Pse janë këto zona të pasigurta?
- Çfarë ka ndikuar në pikëpamjet tuaja, përvojat personale, përvojat e të tjerëve, raportimet e mediave, histori të ndryshme, etj. Ndani disa nga eksperiencat konkrete ose histori për sigurinë në këtë lagje/bashki.
- A merrni masa paraprake kur dilni? Për shembull, a mbani diçka me vete për vetëmbrojtje apo evitoni zona të caktuara, etj.
- A keni kërkuar ndonjëherë ndihmë në një situatë të pasigurtë ose të rrezikshme? A i jeni drejtuar policisë? A iu afruat dikujt për ndihmë? A mendoni se përgjigjja i plotësoi nevojat tuaja? Pse po ose pse jo? Në qoftë se nuk keni vepruar si më sipër, kujt ka më shumë gjasa që t'i kërkonti ndihmë?
- Si mund të përmirësohet siguria dhe ndjesia e sigurisë së vajzave dhe grave në hapësirat publike? Kjo mund të ndodhë nga ndryshimet në politika, në ndryshimet në projektim, në shërbime, në sjellje (të meshkujve), etj.

Pyetjet Mbyllëse

- Sipas mendimit tuaj, cila është gjëja më e rëndësishme që u përmend sot?
- Në qoftë se do të kishit mundësi të flisnit me zyrtarët e qeverisë, çfarë do tu rekomandonit që ata të ndryshonin në mënyrë që zona juaj të jetë më e sigurt për gratë dhe vajzat?
- Dëshironi të thoni diçka që patët mundësinë për ta thënë?

Faleminderit për të gjithë kontributet tuaja!³⁹

39 Udhëzuesi i përshtatur nga WICI, 2005 dhe SDDirect, 2011, Program i UN Women Nga Komunitetet në Institucionet e Sigurisë Globale: Raporti Fillestar për Përfshirjen e Grave në Ndërtimin e Paqes dhe Sigurisë: Fushëveprimi fillestar dhe metodologjia

**Ngacmimi seksual dhe lloje të tjera të dhunës me Bazë Gjinore në zonat Urbane në Shqipëri
– Udhëzues për intervistë gjysmë të strukturuar me Palët e Interesit**

Tema	Koha e vlerësimit (në min)
Hyrje	2 min
PJESA I: Vlerësimi i përgjithshëm i bashkive/lagjeve dhe Studimi i problematikave kryesore të sigurisë dhe sigurimit	10 min
PJESA II: Studimi çështjeve kryesore në lidhje me DHBGJ-në dhe DGj-në	10 min
PJESA III: Planet, nismat, politikat ekzistuese në bashkitë/ lagjet	10 min
	~30 min

Prezantimi i lehtësuesit dhe shpjegimi i kontekstit të kërkimit dhe objektivave

Ky dokument përmban pyetjet e propozuara që synojnë të nxjerrin informacionin më të rëndësishëm.

Megjithatë, pjesëmarrësit duhet të nxiten për të shtuar informacione të vlefshme për temën, të cilat ata i konsiderojnë si të rëndësishme, edhe në qoftë se nuk janë pyetur posaçërisht për to.

Intervista (në marrëveshje të marrë më parë nga i intervistuari) do të regjistrohet dhe plotësohet nga shënime kyçe të mbajtura nga intervistuesi.

Hyrje

- Ju falënderoj që pranuat të vinit sot dhe të merrni pjesë në këtë diskutim. Emri im është _____ dhe po e kryej këtë intervistë për IDRA Research and Consulting, që është kontraktuar nga UN Women për këtë projekt.
- Në kuadër të aktivitetit të UN Women në Shqipëri, ne po bashkëpunojmë me bashkitë e Fierit/Tiranës/Durrësit, në lidhje me nismën që UN Women ka ndërmarrë për rritjen e sigurisë së grave dhe vajzave në hapësirat publike të bashkisë tuaja. Ky projekt është pjesë e nismës së UN Global “Qytete të sigurta dhe hapësira publike të sigurta”, me mbështetjen financiare të agjencisë zvicerane “SIDA”, i cili synon të theksojë problemet në lidhje me sigurinë e grave dhe vajzave në mjediset publike dhe të propozojë masa konkrete që duhen ndërmarrë nga bashkitë me qëllim përmirësimin e situatës.
- UN Women, në bashkëpunim me Bashkinë e Tiranës dhe një organizatë jo-fitimprurëse, zhvilloi në vitin 2016 një studim pilot për ngacmimin seksual dhe dhunën ndaj grave dhe vajzave në hapësirat publike urbane në 3 qarqe të Tiranës. Nëpërmjet pyetësorëve dhe intervistave, ky anketim nxori në pah shqetësimet kryesore të grave dhe vajzave në lidhje me format e dhunës në rrugë, transportin publik, sheshe dhe mjedise të tjera dhe hartoi një sërë rekomandimesh për ndërhyrjet në infrastrukturë dhe masa të tjera mbrojtëse, disa nga të cilat u morën parasysh nga Bashkia e Tiranës.
- Duke parë rëndësinë dhe rezultatet e këtij projekti, u vendos që ky studim të zgjerohet dhe në disa zona të tjera të Shqipërisë, duke përfshirë Bashkinë e Fierit dhe Durrësit.

Sot, do të donim t'iu bënim disa pyetje lidhur me bashkitë/lagjet e Fierit/Durrësit/Tiranës dhe për problematikat që kanë të bëjnë me sigurinë publike, dhunën dhe diskriminimin gjinor, si dhe planet, nismat, politikat ekzistuese rreth të cilave ju mund të keni informacione.

Prezantimi i pjesëmarrësit (Emri, Pozicioni, Organizata/ sektori që përfaqësojnë)

PJESA I: Vlerësimi i përgjithshëm i bashkive/lagjeve dhe Studimi i problematikave kryesore të sigurisë dhe sigurimit

Le të nisim me disa informacione të rëndësishme për bashkinë:

1. A mund të më tregoni shkurtimisht për punën tuaj në lidhje me bashkinë e _____
2. Si do e përshkruanit bashkinë/lagjen në të cilën jetoni me shkurtimisht, kur bëhet fjalë për standardet e përgjithshme të jetesës?
3. Sa e zhvilluar është infrastruktura e hapësirave dhe të transportit publik?
4. Cilat mendoni se janë në përgjithësi çështjet ose problematikat më të mëdha në këtë bashki/lagje?
5. Çfarë elementesh konsideroni pozitive në këtë bashki/lagje?
6. A do ta cilësonit këtë bashki/lagje si të sigurt, a besoni se gratë dhe vajzat në përgjithësi ndihen të sigurta?
7. Sipas jush, cilat lagje dhe/ose zona janë më problematike lidhur me sigurinë, veçanërisht të grave dhe vajzave? Pse është kaq problematike, a mund të me jepni disa arsye?
8. A ka zona ose hapësira publike specifike në këtë zonë ose lagje, të cilat ju mendoni se janë më problematike? (p.sh. sheshe, mjetet e transportit publik, rrugë specifike ose qoshe, etj.)

PJESA II: Studimi i problematikave kryesore në lidhje me DHBGJ-në dhe DGj-në

Shumë faleminderit, tani do të vazhdojmë me temën e DHBGJ-së dhe DGj-së

1. A mendoni se dhuna dhe diskriminimi gjinor përbën problem në këtë bashki?
2. Mendoni se është rritur apo ulur dhuna dhe diskriminimi gjinor gjatë viteve të fundit?
3. Bazuar në njohuritë dhe përvojat tuaja, në cilat lagje/zona mendoni se këto fenomene janë më të përhapura?
4. Çfarë lloj formash të DHBGJ-së dhe DGj-së keni dëgjuar në këto lagje ose zona? (Jepni shembuj nëse nevojitet; komente seksuale për pamjen ose pjesët e trupit të një vajzë/gruaje; fishkëllima teksa një vajze/grua kalon; fërkimi/përplasja e qëllimshme me dikë në rrugë ose në autobus; ndjekja/përndjekja; tentativë për përdhunim; trafikim për qëllime të shfrytëzimit seksual ose dhe prostitucioni i detyruar, etj.)
5. A ka institucione si qendrat shëndetësore, komisariate policie ose qendra të komunitetit shoqëror në këtë lagje, të cilat janë të lehtësisht të gjatshme dhe aksesueshme
6. A mendoni se duke përmirësuar aspektet e sigurisë së komunitetit si shtimi i ndriçuesve në rrugë, shpeshtësia e patrullimeve të policisë, etj., do të ndihmonin në shmangien këtyre fenomeneve?
7. Çfarë masash duhet të merren për të kontribuar në përmirësimin e sigurisë dhe uljen e DHBGJ dhe DGj në hapësirat publike në këtë lagje?

PJESA III: Planet, nismat, politikat ekzistuese në bashkitë/ lagjet

1. A jeni në dijeni të ndonjë nisme apo politike ekzistuese që synon përmirësimin në përgjithësi të sigurisë dhe sigurimit në këtë bashki/lagje? A e dini sa aktive ose të efektshme janë këto nisma?
2. A jeni në dijeni të ndonjë nisme ose politike ekzistuese që synon pakësimin e fenomeneve të DHBGJ-së dhe DGj-së?
3. Çfarë mundësish kanë viktimat e DHBGJ-së dhe DGj-së për të marrë ndihmën/këshillimin?
4. A ka ndonjë plan ose/dhe nismë bashkiake ose shoqërore e planifikuar për të ardhmen që synon përmirësimin e lagjeve kundrejt sigurisë, DHBGJH-së dhe DGj-së?

PJESA VI: Studimi i Mundësive të Përmirësimit

Tani përpara se ta përmbyllim, do të dëshiroja t'iu pyesja se çfarë përmirësimesh të mundshme duhet jenë prioriteti kryesor në këtë lagje dhe zonë, që ju e cilësuat si më problematike. Ku 1 = prioritet i ulët dhe 10 = i lartë

Mundësi përmirësimi	1= Prioritet i ulët	2	3	4	5	6	7	8	9	10 = Prioritet i lartë
Përmirësimi i infrastrukturës së hapësirave publike, duke përfshirë ndriçimin, hartat rrugore, sinjalistikën që të drejtojnë te komisariati më i afërt i policisë, etj.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Rritja e ndërgjegjësimit për fenomenin e DHBGJ-së dhe DGj-së në publik por edhe të institucion siç janë aktorët socialë dhe policia	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Përmirësimi ose krijimi i më shumë mundësive për gratë dhe vajzat, që të marrin ndihmë në raste të DHBGJH-së dhe DGj-së	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Rritja e patrullimeve të policisë në zonat problematike	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Përpara se ta përfundojmë këtë intervistë, do të doja që ju të ndani mendimin ose ndonjë informacion që ju mendoni se ka lidhje me temën në përgjithësi dhe me pyetjet e kësaj interviste.

JU FALËNDEROJMË PËR PJESËMARRJEN TUAJ

Ngacmimi seksual dhe llojet e tjera të dhunës me bazë gjinore në hapësirat publike në Shqipëri –
Udhëzues për Vëzhgimet e Strukturuar

Të dhëna të përgjithshme për vëzhgimin:

Muaji: Maj Qershor

Dita: _____

Ora: 07:00 – 09:00 11:00 – 13:00 15:00 – 17:00 19:00 - 21:00

Moti: Me diell Me re Me shi

Lagjja: XXX (A) YYYY (B) ZZZ (C)

Specifiko adresën: _____

Lidhur me vëzhgimin, cilat janë 5 fjalët që e përshkruajnë më së miri vendin?

(Dokumentoni me fotografi, nëse është e mundur)

1. A mendoni se numri i ndriçuese ndriçon mjaftueshëm rrugët/hyrjet në banesa?

a) Po b) Jo

2. Si është ndriçimi?

Shumë i mirë I mirë I kënaqshëm I dobët

3. A është instaluar njëtrajtësisht ndriçimi? Po Jo

4. A punojnë të gjithë ndriçuesit e rrugës? Po Jo (Bëni një foto të ndriçuesve që nuk punojnë)

5. A mund ta dalloni fytyrën e një personi 25 metra larg? Po Jo

6. A zbehet ndriçimi nga pemët, shkurret, ndërtesat ose posterat e mëdhenj? Po Jo

Ju lutem shpjegojeni/ bëni fotografi: _____

7. Si është ndriçimi në rrugët dhe trotuaret?

Shumë i mirë I mirë I kënaqshëm I dobët Nuk ka fare

8. Si është ndriçimi në hyrjet e banesave dhe ndërtesave?

Shumë i mirë I mirë I kënaqshëm I dobët Nuk ka fare

9. A ka kamera të instaluar në zonat e biznesit?

Po ____? **Jo** _____?

10. A ka kamera të instaluar në hyrjet e pallateve?

Po ____? **Jo** _____?

11. Sa njerëz mund të qarkullojnë normalisht në këtë zonë?

- i. Gjatë mëngjesit: Asnjë Disa Varet Shumë
- ii. Gjatë pasdites: Asnjë Disa Varet Shumë
- iii. Gjatë mbrëmjes (deri në orën 23:00): Asnjë Disa Varet Shumë
- iv. Gjatë natës (pas orës 23:00): Asnjë Disa Varet Shumë

12. A keni një fushëpamje të qartë të hapësirave të afërta dhe atyre përreth, apo fushëpamja në përgjithësi është më shumë e kufizuar ? Po Jo

Nëse jo, pse? Shkurre Pemë Mure Kthesa/qoshe të errëta Tjetër_____

(fotografojini ato)

13. A ka vende ku dikush mund të fshihet pa u vënë re?

- Pas koshave të plehrave Makineri të braktisura/hangarë
- Rrugica ose kanale Dyer ose hyrje të futura
- Kantierë ndërtimi Nënkalime/tunele
- Jo nuk ka Të tjera:_____ (fotografojini)

13. Sa e lehtë është të gjeni/fshehur një vend të sigurt në qoftë se do t'iu duhej?

Shumë e lehtë E lehtë E vështirë E pamundur

14. Sa larg janë a) shërbimet e urgjencës/spitalet b)komisariatet e policisë?

(specifiko për afërsisht me minuta) _____

15. A ka tabela ose harta që tregojnë se ku ndodhni? Po Jo

16. A ka shenja dalluese se ku mund të kërkonti ndihmë në rast të ngutshme/nevoje?

Po Jo

(Nëse po, a janë lehtësisht të dallueshme? Gjatë ditës: Po Jo Gjatë natës: Po Jo)

17. Si mendoni se është gjendja e sinjalistikës në këtë zonë në përgjithësi?

Shumë e mirë E mirë E kënaqshëm E dobët

18. A ka sinjale/shenja që ndihmojnë në orientimin ose identifikimin se ku ndodhni ose ku doni të shkoni, të cilat duhet të shtohen apo ndryshohen? Cilat?

18. Cila është ndjesia e përgjithshme për situatën e dukshmërisë në zonë?

Shumë e mirë E mirë E kënaqshme E keqe

19. Sa i mirëmbajtur është vendi?

Shumë mirë Mirë Kënaqshëm Dobët

20. A janë kujdesur për këtë zonë? Po Jo **Pse?** _____

21. A ka persona problematikë dhe agresivë që vërdallosen nëpër rrugë? Zgjidhni një ose disa nga opsionet e mëposhtme:

Po, ka **disa** persona të dehur që vërdallosen **gjatë ditës**

Po, ka **disa** persona të dehur që vërdallosen **gjatë mbrëmjes**

Po, ka **shumë** persona të dehur që vërdallosen **gjatë ditës**

Po, ka **shumë** persona të dehur që vërdallosen **gjatë mbrëmjes**

- Po, ka **disa** persona të pastrehë që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **disa** persona të pastrehë që vërdallosen **gjatë natës**
- Po, ka **shumë** persona të pastrehë që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **shumë** persona të pastrehë që vërdallosen **gjatë mbrëmjes**
- Po, ka **disa** persona të varur nga droga që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **disa** persona të varur nga droga që vërdallosen **gjatë natës**
- Po, ka **shumë** persona të varur nga droga që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **shumë** persona të varur nga droga që vërdallosen **gjatë natës**
- Po, ka **disa** anëtarë të bandave kriminale që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **disa** anëtarë të bandave kriminale që vërdallosen **gjatë natës**
- Po, ka **shumë** anëtarë të bandave kriminale që vërdallosen **gjatë ditës**
- Po, ka **shumë** anëtarë të bandave kriminale që vërdallosen **gjatë natës**
- Jo, nuk ka
- Të tjera (specifiko)_____

22. A ka biznese si pika bastesh ose klube nate në këtë zonë?

- 1) Asnjë
- 2) 2-5 pika
- 3) Me shumë se 5 pika

22. A ka shenja të dëmeve ose shkatërrimeve të qëllimshme në zonë? Po Jo (fotografojini)

23. A përshkohet kjo zonë nga transporti publik?

- 1) Po -- shko tek pyetja tjetër
- 2) Jo

24. Sa shpesh (shprehur në minuta) kalon autobusi në këtë rrugë?

- 1) çdo 5 minuta
- 2) çdo 10 minuta
- 3) çdo 20 minuta
- 4) Jo shpesh

23. Si do ta përshkruanit sigurinë e grave/vajzave në stacionet e autobusit?

Fotografoni(vendndodhjen dhe kushtet e stacioneve të autobusit)

24. A ka shpesh shërbime taksi në lagje?

Gjatë ditës Po Jo

Gjatë natës Po Jo

Nëse jo, a ka ndonjë arsye pse?-----

25. A ka hapësira për aktivitete argëtuese në këtë lagje/zonë?

Po Jo -----

Nëse përgjigja është po, zgjidh një nga opsionet e mëposhtme:

- klube nate kinema bare
- kazino teatër palestër
- klub striptizmi muze tjetër

26. A ka njerëz me aftësi të kufizuara ose nevoja të veçanta që kanë vështirësi të lëvizin përreth?

- Të moshuarit Personat me karrocë fëmijësh
- Persona në karrige me rrota Persona që përdorin korniza për ecje?
- Persona të verbër Tjetër

28. A ka pasur ndonjë patrullë të policisë bashkiake të pranishme në zonë gjatë periudhës së vëzhgimit?

- Po Jo

27. Ju lutem shënoni (fotografoni disa prej tyre)

- Semaforë Tunele të vogla Qoshe të fshehura
- Kryqëzime Stacione autobusi Hapësira të gjelbra
- Kënde lojërash Rrugë dhe kalime të rrezikshme
- Struktura mbështetëse për personat me aftësi të kufizuara Klube nate
- Pika / baste sportive Tabelat me emërtimin e rrugëve Sinjale që ju drejtojnë për në komisariatet e policisë
- Ndonjë gjë tjetër që ju tërhoqi vëmendjen në lidhje me sigurinë

28. Teksa po vëzhgonit lagjen, a vutë re ndonjë rast diskriminimi të DHBGJ-së ose DGj-së si shembujt e listuar më poshtë?

- Komente seksuale për pamjen ose pjesët e trupit të një vajzë/gruaje;
- Fishkëllima teksa një vajze/grua kalon;
- Fërkimi/përplasja e qëllimshme me dikë në rrugë ose në autobus;
- Ndjekja/përndjekja;
- Tentativë për përdhunim/përdhunim;
- Trafikim për qëllime të shfrytëzimit seksual
- Prostitucioni i detyruar

Nëse keni vëzhguar ndonjë nga sjelljet e mësipërme, ju lutem mbani shënim se sa shpesh përsëritet ajo dhe përshkruani situatat shkurtimisht.

E RËNDËSISHME: Nëse keni vëzhguar ndonjë nga sjelljet e mësipërme që rrezikojnë psikologjinë dhe fizikun e grave dhe vajzave, ju duhet ta denonconi në polici.

Ngacmimi seksual dhe lloje të tjera të dhunës me Bazë Gjinore në zonat urbane në Shqipëri - Udhëzues për Inspektimin e Sigurisë në Rrugë dhe Lista e Kontrollit

Në rastet kur duhet të mbulohet një lagje ose zonë e tërë, për çdo rrugë dhe zonë të vizituar duhet të përgatitet një fletë pune. Sigurohuni që t’iu vendosni numra rrugëve/zonave si në hartën tuaj, ashtu edhe në raportin shoqërues më poshtë. Mos harroni të shënjonit në hartën tuaj çdo rrugë ose zonë urbane me lapustil të kuq, portokalli/të verdhë/ ose jeshil.

Emri i zonës dhe i rrugëve:		
Data:		
Vendndodhja e saktë: Koha dhe Dita e Inspektimit: Moti:		
Kohëzgjatja e Inspektimit:		
Emrat e pjesëmarrësve:		
Problematika	Pyetje për t’u pasur parasysh	Jepni Detaje
Përshtypja e parë	Cila ishte përshtypja juaj e parë për këtë vend?	
	Cilat janë 3 fjalët që përshkruajnë më së miri këtë zonë?	
Ndriçimi	Sa e ndriçuar është kjo zonë? (Shënjonit në hartë zonat e ndriçuara dhe ato të pa ndriçim)	
	A ka vende me ndriçim të dobët?	
	A ju bën kjo gjë të ndiheni të sigurtë/pasigurtë? Pse?	
Mirëmbajtja	Sa e mirëmbajtur është kjo zonë?	
	A ka plehra përreth?	
	A ju bën gjendja e mirëmbajtjes në përgjithësi të ndiheni më të sigurtë/pasigurtë? Pse?	
Zonat e populluara dhe hapësirat e izoluara	A ka shumë njerëz që e frekuentojnë këtë zonë? Çfarë po bëjnë ata (p.sh. po ecin, po punojnë, po takojnë dikë)?	
	A ju bën kjo të ndiheni të sigurtë/pasigurtë? Pse?	
	A ka hapësira boshe që ju bëjnë të ndiheni të pasigurta? Pse ndodh kjo?	
	A ka vende specifike ku njerëzit mund të fshihen?	
Sinjalistika	A ka kalime për këmbësorët, kënde lojërash ose hapësira të gjelbra të sigurta?	
	A dallohet qartë se ku janë ndërtesat/stacionet e autobusit?	
	A ka sinjalistikë që ju tregojnë se si të shkoni në vende si p.sh. stacionet e autobusit, ndërtesat e kampit universitar? A janë mjaftueshëm të dukshme këto tabela gjatë natës?	
	A ju bën kjo të ndiheni të sigurtë/pasigurtë? Pse?	

Grupe njerëzish kërcënues	A ka grupe të veçanta njerëzish që vërdallosen dhe që ju bëjnë të ndiheni të pasigurtë? Kush janë ata? Cilës gjini i përkasin? (p.sh. grupe të rinjsh, përdorues të lëndëve narkotike, "të padëshiruarit")?	
	Pse po vërdallosen përreth?	
	Pse ju bëjnë të ndiheni të pasigurtë?	
Mbikëqyrja formale/ joformale	A ka policë që patullojnë këtë zonë? A janë policët burra apo gra?	
	A ju bën kjo të ndiheni të sigurtë/pasigurtë? Pse?	
	Ku (ose sa larg) gjendet komisariati më i afërt i policisë?	
	A ka institucione të tjera të shërbimeve komunitare në këtë zonë? A janë këto shërbime të dukshme (shenja të qarta, harta që tregojnë praninë e tyre, ndriçues në hyrje të tyre ...etj.)	
	A ju bën kjo të ndiheni të sigurtë/pasigurtë? Pse?	
	A do dinit se ku mund të kërkonit ndihmë?	
Të tjera	Çfarë gjëje tjetër rreth kësaj zone ju bën të ndiheni të pasigurtë?	

(Përshtatur nga Jagori 2010, Cowichan Women Against Violence Society, 1998)⁴⁰

Kartela e Raportit të Inspektimit të Sigurisë në Rrugë

Këto kartela me pikë përdoren për të mbledhur vështrime nga pjesëmarrësit në fund të çdo ecje të sigurisë. Çdo pjesëmarrës duhet të vlerësojë me pikë eksperiencën e tyre të përgjithshme të ecjes.

Pikët: 1 = Shumë e pasigurtë 2 = E pasigurtë 3 = Në rregull 4 = Disi e sigurtë 5 = Shumë e sigurtë

Si ju bën të ndiheni kjo zonë?

Problemi	Vlerësoni nga 1-5				
	1	2	3	4	5
Ndjesia e përgjithshme e sigurisë në zonë					
Ndriçimi					
Mirëmbajtja					
Zonat e populluara					
Hapësirat e izoluara					
Sinjalistika					
Grupe njerëzish kërcënues					
Mbikëqyrja formale/joformale					

40 Një Doracak për Kontrollin e Sigurisë së Grave në Lagjet Urbane me të ardhura të ulëta: Fokus në Shërbimet Thelbësore, Jagori 2010; Valley Cowichan, Udhëzues për Inspektimin e Sigurisë

Problemi	Vlerësoni nga 1-5				
	1	2	3	4	5
Ndjesia e përgjithshme e sigurisë në zonë					
Ndriçimi					
Mirëmbajtja					
Zonat e populluara					
Hapësirat e izoluara					
Sinjalistika					
Grupe njerëzish kërcënues					
Mbikëqyrja formale/joformale					

(Përshtatur nga METRAC safety audit report card)⁴¹

Këshilla për Inspektimin e Sigurisë në Rrugë

Çfarë duhet të merrni me vete:

- Një elektrik dore (nëse inspektimi zhvillohet natën)
- Letër dhe laps/stilolaps, veçanërisht për Drejtuesit e Ekipit dhe ata që shënojnë vëzhgimet. I Listat e Kontrollit , Hartat
- Lapustila të kuq, portokalli, të verdhë dhe jeshilë, për të shënuar zonat e sigurta/të pasigurta në hartë
- Veshje të përshtatshme, përfshirë atlete për ecje
- Aparat fotografik/ Video kamerë
- Veshje ngjyrë neon/ ngjitesh shirit (nëse është e mundur)
- Incizues në rastin se mbajtja e shënimeve është e vështirë.

Këshilla për stafin organizues që drejton inspektimin:

- Mundësojuni **pije freskuese** dhe momente shoqërimi për të krijuar një ambient miqësor që nxit dialogun dhe bën që pjesëmarrësit të ndihen të mirëpritur dhe komodë me lehtësuesit si dhe me njëri-tjetrin.
- Sigurohuni që çdo pjesëmarrës t'i mundësohet **transport i sigurt** drejt dhe nga vendi i inspektimit.

Këshilla për Anëtarët e Ekipit

- Mbani shënime ose përdorni kamerën për të dokumentuar karakteristika pozitive si edhe zonat problematike.
- Nëse e keni të vështirë të mbani shënime, përdorni një **incizues**.
- Është e rëndësishme **të flisni me gratë që takuat në grup gjatë inspektimit**. Prezantohuni dhe flisni pak për veten.

Mbani të gjitha pyetjet shënim edhe nëse e keni të vështirë të merrni menjëherë një përgjigje.

41 . METRAC Paketa për Inspektimin e Sigurisë, Komiteti Metropolitan i Veprimit për Dhunën ndaj Grave dhe Fëmijëve (METRAC, pa datë).

Këshilla për Drejtuesin e Ekipit

Drejtuesi i ekipit duhet t'i nxisë pjesëmarrësit të:

- **Të qëndrojnë afër** në mënyrë që secili të dëgjohet.
- **Të respektojnë** mendimin e të tjerëve. Mos harroni, përvoja e çdo personi në një fushë të caktuar është e ndryshme. Qëllimi i ekipit është të mbajë shënime mendimet e çdo personi për një zonë të caktuar.
- Tregohuni mirëkuptues ndaj të tjerëve. Flisni me zë të lartë, në gjuhë të thjeshtë dhe ngadalë.

(Përshtatur nga WISE, 2005)⁴²

42 WISE, 2005, Udhëzuesi për Inspektimin e Sigurisë së Gruas: Siguri për Gratë, Siguri për të Gjithë, Le të Veprojmë për Të! Nismat e Grave për Mjedise më të Sigurta (WISE)

